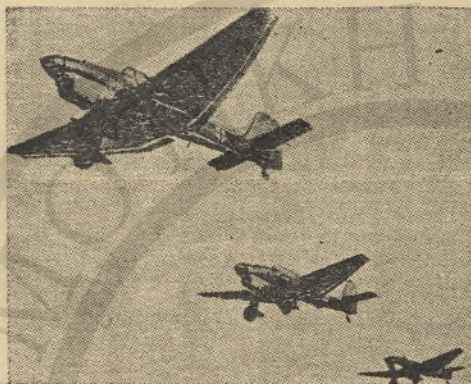

ΤΑΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

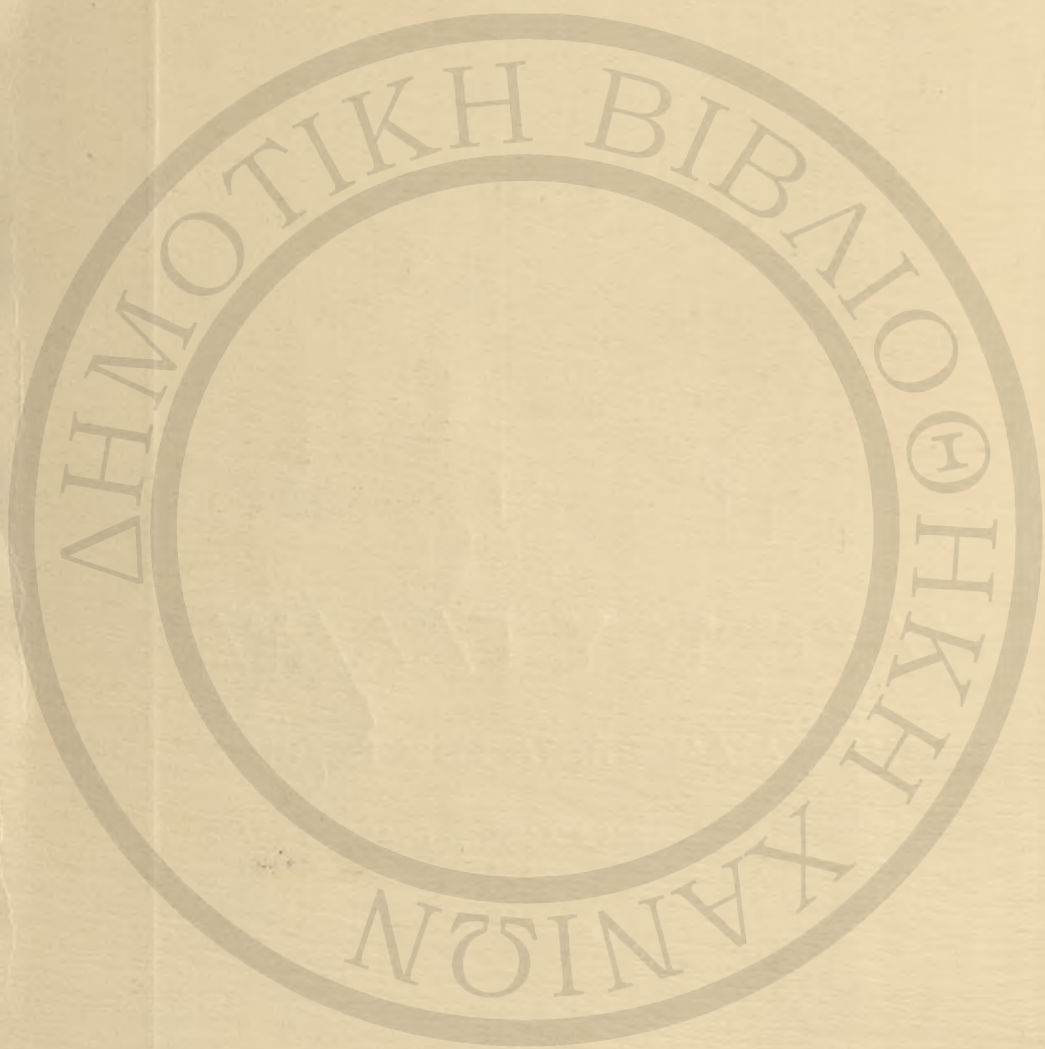
Η

ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

(ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ!!)

ΕΝΑ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΑΘΗΝΑ 1949

ΤΑΚΗ ΑΚΡΙΤΑ

ΑΔ. ΚΑΤΑΛΟΓΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
— 38198
Αρ. 39385
Χρονιά 2-7-71
ΕΚΔΟΣΤΗΣ Μακρη Κριτική
Αριθ. 9405421 ΑΔΑ

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

(ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ)

«Το βιβλίο αυτό είναι κάτι πολύτιμο σάν στρατιωτικό δίδαγμα, και υπέροχο σάν ιστορία».

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΜΑΝΩΛΙΚΑΚΗ
ΧΑΝΙΑ 1969

Ι. ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ

Λεωνίδας Γ. Μανωλικάκης

5. ΙΑΝ. 1950

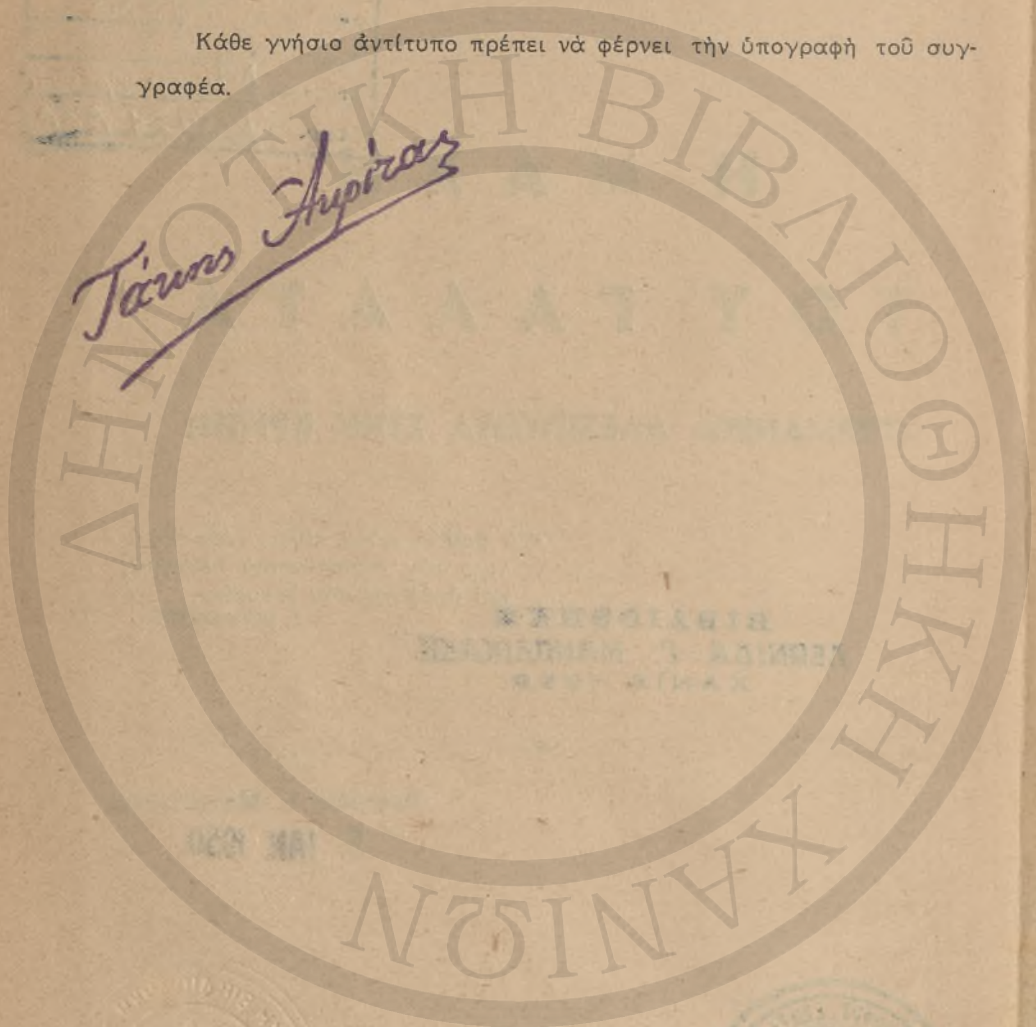
ΑΘΗΝΑ 1949

ΤΥΠΟΙΣ: Α. ΚΟΥΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο πρέπει να φέρνει την υπογραφή του συγγραφέα.

Γεώργιος Σπυρίδης

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΑΦΙΕΡΩΝΩ
ΣΤΟΥΣ ΝΕΚΡΟΥΣ ΗΡΩΕΣ, ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΥΣ
ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΣΤΗ ΜΑΧΗ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

20 Μαΐου 1941.— Βρισκόμαστε στην ιστορική ακριβώς στιγμή που η έλευθερία της Εύρωπης πήγαινε να σβύση κάτω απ' τὰ πέλματα των δικτατόρων του φασισμού. Απ' όλα τὰ μικρὰ τότε κράτη της Εύρωπης, ὀλομόναχη ἢ μικρὴ Ἑλλάδα ἀντιστάθηκε στὰ βουνὰ της Ἀλβανίας καὶ τῶν ὄχυρων, δίνοντας στὸν ἔκπληκτο κόσμον ἕνα φωτεινὸ παράδειγμα, πῶς ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ποτὲ δὲν νικιέται!

* Ἀσχετο ἂν γιὰ μιὰ στιγμή ἀναγκάστηκε κάτω απ' τὰ βάρβαρα χτυπήματα δυὸ αὐτοκρατοριῶν νὰ παραιτηθῆ στὸ ἡπειρωτικὸ ἔδαφός της ἀπὸ τὴν συνέχιση τοῦ ἀγῶνος. Αὐτὸ ἦταν ἀναγκαῖο νὰ γίνῃ.]

Ἐνῶ ὅμως ὁ κόσμος δὲν κατάρθωνε νὰ συνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἐντύπωση τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους καὶ τῶν ὄχυρων, ἐπληροφορεῖτο μὲ δικαιολογημένη κατάπληξη αὐτὴ τὴ φορά, πῶς ἄλλο καινούργιο ἔπος ἄρχιζε. Μιὰ νέα ἱστορικὴ σελίδα γιομάτῃ δόξα, ἠρωϊσμὸ καὶ αἶμα ἐπρόβαλέ φωτεινὴ σάν μετέωρο στὸν κατασκότεινον οὐρανὸ τοῦ 1941. Τὸ ἔπος τῆς Κρήτης! Ἡ πρώτη φοβερὴ οὐσιαστικὴ ἀντίσταση κατὰ τοῦ ἀήττητου Γερμανικοῦ ἀετοῦ. Τὸ πρῶτο στράβωμα ἐνὸς σκέλους τοῦ Χιτλερικοῦ ἀγκυλωτοῦ σταυροῦ.

Στὴν Κρήτη φάνηκε γιὰ πρώτη φορά πῶς δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀήττητος ὁ Γερμανικὸς στρατὸς ὅπως τὸν παρουσιαζαν οἱ Ναζὶ καὶ οἱ δορυφόροι των. Ἡ «μάχη τῆς Κρήτης» ἔπειτα ὅπως εἶναι γνωστὸ ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στὴ διάσωση τῆς Συρίας—Ἰράκ—Ἰράν, ἔσωσε τὸ Σουεζ καὶ ἔδωσε—μὲ τὴν καθυστέρηση ποὺ ἐπέφερε στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Χίτλερ—στὴ Ρωσία σύμμαχό μας τὸ στρατηγὸν χειμῶνα! Στὴ μάχη τῆς Κρήτης οἱ ἀπώλειες τοῦ Χίτλερ σὲ νεκροὺς καὶ πνιγμένους, ἔφθασαν τὶς 11.000. Στὴν ἐπίθεσή τους οἱ Γερμανοὶ χρησιμοποίησαν 1.400—1.500 ἀεροπλᾶνα πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχασαν μὲ τὰ πληρώματα. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Νεοζηλανδοὶ πολέμησαν σκληρά, (27 χιλ. Νεοζηλανδοὶ καὶ 11 Ἑλληνικὰ Τάγματα). Λύγισαν βέβαια στὸ τέλος μπροστὰ στὴν ὑπέρτερη ὕλικὴ βία τοῦ ἐπιδρομέα μὰ ἔδωσαν ἕνα γερὸ μάθημα στὸ φασισμό ποὺ στηριζόμενος στὴ σιδηρόφρακτὴ βία τῶν πολιτισμένων Οὐννων του, θέλησε νὰ ὑποδουλώσῃ—βρίσκοντας μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία—τὶς ψυχὰς τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων!...

Πολλὲς μάχες δόθηκαν τότε στὴ Κρήτη μεγάλες καὶ μικρές. Ἡ Κρήτη ἐπὶ 11 ἡμέρες ἦταν ζωσμένη ἀπὸ φλόγες ἐνῶ ὁ οὐρανὸς συνεχῶς ξερονοῦσε κι' αὐτὸς φωτιὰ καὶ σίδηρο!

Στὸ Ἡράκλειο—Ρέθυμνο—Ἀγυζᾶ κι' ἄλλοι, δόθηκαν σκληρὲς κι' ἐπίμονες μάχες. Μὰ στὸ Γαλατᾶ κρίθηκε τ' ἀποτέλεσμα κατὰ τὴ γνώμη

τῶν εἰδικῶν κι' ὅπως θά εἶναι σέ θέση νά διαπιστώσῃ ὁ κάθε ἀναγνώστης πού θά ἔχῃ διαβάσῃ καί θά ξέρῃ ἐπομένως λίγο-πολύ τή σημασία καί τῶν ἄλλων μαχῶν τῆς Κρήτης. Μά τί ἦταν ὅμως αὐτός ὁ Γαλατᾶς; Τίποτε ἴσως τὸ ἐξαιρετικό. Ἀπλούστατα ἓνα μικρὸ χωριουδάκι τόσο δά, σάν ὄλα τὰ χωριά, χτισμένο ἐπάνω σ' ἓνα λόφο 9 περίπου χιλιόμετρα μακρὰ ἀπ' τὴ πρωτεύουσα τῆς Κρήτης τὰ Χανιά, μὰ σέ σπουδαία στρατηγικὴ θέση. Στὸ μεταίχμιο τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε καί τῆς ναυτικῆς βάσεως τῆς Σούδας. Ἐκεῖ ὅμως ἀνοίχτηκε ἓνας ὁμαδικὸς τάφος τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωνιστῶν. Κατελήφθη βέβαια ὁ Γαλατᾶς στὸ τέλος ἔπειτα ἀπὸ ὀλόκληρη 6 ἡμερὴ μάχη, μὰ οἱ ἀπώλειές των ἦσαν τρομακτικές. Ἄλλη μιὰ τέτοια μάχη ἂν κέρδιζαν σάν τὸ Πύρρο θά εἶχανε χαθῆ. Τρεῖς-τέσσαρες χιλιάδες ἦσαν οἱ νεκροὶ ἀλεξιπτωτισταὶ ἀπ' τὸ Μάλεμε, καί ἔξω ἀπ' τὰ Χανιά κι' ἀπ' τὴν Ἄγυιᾶ καί τίς παιδικές ἐξοχές. Γιατὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴ περιφέρεια βρισκόνταν τὸ πεδίο αὐτῆς τῆς μάχης. Σ' αὐτὴ τὴν πολύνεκρη μάχη ἓνας Γερμανὸς Στρατηγὸς ὁ Σοῦσμαν σκοτώθηκε, κι' ἓνας ἄλλος στρατηγὸς ὁ Μάϊντελ τραυματίστηκε βαρεῖα. Οἱ ἀπώλειες τῶν 2 αὐτῶν Γερμανῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν, δίνουν μιὰ μικρὴ εἰκόνα τῆς σφοδρότητος καί τῆς σημασίας αὐτῆς τῆς μάχης. Ὅπως οὐντεροφίτσιερ — ὁ Φρίτς Μάγερ — ὠμολόγησε, σ' ἓνα Κρητικὸ μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Κρήτης πῶς ἄκουσε μὲ τ' αὐτιά του ἀπὸ Γερμανοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ στρατηγοῦ Μρόγιερ πῶς ὁ Χίτλερ σάν ἔμαθε τίς τρομερές αὐτὲς ἀπώλειες τῶν ἐπιλέκτων τμημάτων τοῦ ἀλεξιπτωτιστῶν στὴ μάχη τοῦ Γαλατᾶ, θύμωσε τόσο, ὥστε εἰς ἀντίποινα τότε διέταξε ἐκεῖνες τίς ἀθρόες ἐκτελέσεις τῶν ἀθῶων Κρητῶν, τῶν ἐλευθέρων δῆθεν σκοπευτῶν. Καί τώρα ὅς ἔλθωμε νὰ μιλήσωμε κάπως πρὸ πλατεῖα προκαταβολικὰ γιὰ τὴ μάχη αὐτὴ ὥστε νὰ μὴ μείνῃ καμμιά λεπτομέρεια πού νὰ μὴν ἀναφερθῆ. Οἱ προσωπικὲς μας ἄλλωστε ἐντυπώσεις, ἐφ' ὅσον ἔτυχε νὰ λάβωμε μέρος καί νὰ τραυματισθοῦμε μάλιστα σ' αὐτὴ τὴ μάχη, μᾶς δίνουν νομίζουμε ὄλο τὸ δικαίωμα νὰ ποῦμε φανερὰ ἐκεῖνο πού νοιώθωμε κι' εἶναι πραγματικό, χωρὶς φόβο καί χωρὶς.....πάθος. Θεωροῦμε ἀπαραίτητο ν' ἀναφέρωμε μερικὰ πράγματα, γιὰ τὴν ἴσως ἀργότερα ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης νὰ ξεχαστῆ κάπως μέσα στὴν ἀφήγησιν τῆς πολεμικῆς αὐτῆς περιπετείας. Κι' ἐξηγούμεθα:

«Ἡ [Μάχη τοῦ Γαλατᾶ] ὅπως θά διαπιστώσῃ καί πάλιν ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης δὲν ἔχει καμιὰ ἀπολύτως ὁμοιότητα μὲ τίς γνωστὲς ἢ ἀγνωστὲς, μεγάλες ἢ μικρές, ἄλλες μάχες τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ἦταν μιὰ μάχη ὄλος διόλου ἰδιότυπη.—Ὅπως τέτοια χαρακτηρίστηκε καί ἡ ὅλη «Μάχη τῆς Κρήτης!»—Ἦταν τὸ Α καί τὸ Ω τοῦ ὄλου ἀγῶνος. Ἡ ἀρχὴ δηλ. καί τὸ τέλος. Γιατὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν Συμμάχων καί ἐχθρῶν «Μάχη τοῦ Γαλατᾶ» ἦταν καί «Μάχη τῆς Κρήτης». Καί «Μάχη τῆς Κρήτης» ἦταν καί «Μάχη τοῦ Γαλατᾶ». Ὅταν ἔπεσε

αυτό το προπύργιο,—ή κυριώτερα για τὸν ἐχθρὸ ἀντίσταση—ἔπεσαν αὐτομάτως τὰ Χανιά—πού δὲν εἶχαν φυσικὰ καμιά στρατηγικὴ σημασία.—Ἐπειτα σὰν φυσικὸ ἐπακολούθημα, ἦλθε ἡ πτώση τοῦ Ρεθύμνου καὶ τοῦ Ἡρακλείου.—Παρ' ὅλη τὴ διάθεση πού ὑπῆρχε ἐκεῖ μιᾶς ἀκόμη μικρῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος.—Ὁ Γαλατᾶς λοιπὸν ἀπεδείχθη πῶς ἦταν τὸ νευραλγικὸ σημεῖο. Τὸ Μάλεμε—πού βάσταξε μιὰμιση μέρα—σὰν ἔπεσε, δὲν χάθηκε φυσικὰ καὶ ἡ ὅλη ὑπόθεση τῆς «Μάχης τῆς Κρήτης». Ἄν ἦταν τὸ κέντρον τοῦ βάρους, τότε τὰ ἐπακόλουθα θὰ ἦσαν ὅλως διόλου διαφορετικά. Καὶ ὅμως παραδόξως ἐδόθη μεγαλειτέρα σπουδαιότητα στὸν ἀγῶνα τοῦ Μάλεμε! Ὁ ἐχθρὸς ὅμως ἐγνώριζε ὅτι ὁ κυριώτερος ὄγκος—γι' αὐτὸν—τῶν ἐχθρικών δυνάμεων ἦταν ὁ Γαλατᾶς. Ἐκεῖ ἦταν ἓνα Ἑλληνικὸ σύνταγμα μὲ δύναμη περίπου δύο χιλιάδων ἀνδρῶν (τὸ νῆ σύνταγμα πεζικοῦ ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον ἀντισυνταγματάρχη Μιχαὴλ Γρηγορίου). Καὶ δυὸ περίπου τάγματα Νεοζηλανδῶν μὲ δύναμη 1000 περίπου ἀνδρῶν. Αὐτὴ τὴ δύναμη τῶν 3000 ἀνδρῶν τακτικοῦ στρατοῦ ἔπρεπε νὰ ἐξουδετερώσουν πρῶτα οἱ Γερμανοί. Τὸ Ἑλληνικὸ σύνταγμα εἶχε μιὰ γραμμὴ ἀμύνης ἀπὸ τὸ δεξιὸν τοῦ λόφου τῆς Ντάμπιας στὴ δεξιὰ παρυφῆ τοῦ χωριοῦ «Γαλατᾶς», μέχρι τοῦ χωριοῦ Μουρνιές, μὲ μέτωπο πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς. Ἀκριβῶς ἐκεῖ πού τοὺς περιμέναμε ἐκεῖ ἔπεσαν, μὲ βέλη ἐπιθέσεως πρὸς τὴν γραμμὴ ἀμύνης τοῦ συντάγματος. Τὰ Νεοζηλανδικὰ τάγματα κατὰ διαταγὴν τοῦ Στρατηγοῦ Φράϊμπεργκ ἐτάχθησαν ὀπισθεν τῆς γραμμῆς ἀμύνης τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων (γιὰ νὰ ὑπάγανται ἔτσι τὰ Ἑλλ.ν. τάγματα ὑπὸ τὴν ἄμεση διοίκηση τῆς Νεοζηλανδικῆς Ταξιαρχίας). Τὸ ἓνα ἦτο πρὸς τὸ «Ταράτσο» καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ Γαλατᾶ πρὸς τὸ «Σταλό» καὶ τὴν «Ἀγιά Μαρίνα». Εὐνόητο, λοιπὸν ἦτο νὰ δεχθοῦν τίς πρῶτες ἐχθρικές ἐπιθέσεις οἱ λόχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος πού ἐπολέμησαν κυρίως (ὅπως ὁ 3ος καὶ ὁ 6ος καὶ ὁ 2ος).

Εἶναι ἔτσι ἀναμφισβήτητο τὸ γεγονός ὅτι στὴ μάχη τοῦ Γαλατᾶ (ὅπως καὶ ἀποδεικνύεται). Τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα, ἦσαν ἐκεῖνα πού συνεκράτησαν πρῶτα τὸν ἐχθρὸ καὶ ἀπεσόβησαν ὀλέθρια γιὰ ὅλη τὴν κατόπιν ἐξαήμερη μάχη ρήγματα στὴ γραμμὴ ἀμύνης. Ἄλλωστε ἡ ἀπώλεια σὲ νεκροὺς καὶ τραυματίες ἀξιωματικούς καὶ στρατιῶτες διμλοῦν περισσότερο εὐγλωττα. Μόνον πρὸς τὸ ἀπόγευμα ἀνέλαβαν οἱ Νεοζηλανδοὶ πλέον μέχρι τελευταίας στιγμῆς τὴν ὑπεράσπιση τοῦ Γαλατᾶ καὶ ἐσήκωσαν τὸ ὅλο βᾶρος τοῦ ἀγῶνος. Φαίνεται ἐκπληκτικὸ καὶ ἀκατανόητο πῶς κατώρθωσε νὰ παρασιωπηθῇ μέχρι σήμερον ἡ δράσις αὐτὴ καὶ ἡ συμβολὴ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν πρώτην ἰδίως ἡμέραν εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν «Μάχην τοῦ Γαλατᾶ». Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐδόθη ἡ δέουσα ἀξία καὶ δὲν ἐπῆρε τὴν πρέπουσαν θέσιν μέσα εἰς τὴν ὅλην «Μάχην τῆς Κρήτης», ἡ σπουδαιότερα αὐτὴ μάχη. Πολλοί—καὶ δικαίως—διερωτῶνται! : Ἐγνώριζε

ἀραγε ὁ στρατηγὸς κ. Φράϊμπεργκ τὴν ὑπαρξιν τοῦ νεοϊδρυθέντος VI Ἑλληνικοῦ συντάγματος τοῦ Γαλατᾶ ;

Ἐάν ναι, ἀσφαλῶς τότε θὰ ἐνεθυμεῖτο ὅτι ἐπρόκειτο τὴν 20ὴν Μαΐου 1941 (τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς τῆς πτώσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν) νὰ παραδώσῃ τίς σημαίες τῶν νεοϊδρυθέντων Ἑλληνικῶν συνταγμάτων εἰς τὴν Κρήτην, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦτο φυσικά καὶ τὸ δὸν σύνταγμα τοῦ Γαλατᾶ. Διότι οἱ διοικηταὶ τῶν λόχων τοῦ συντάγματος εἶχαν λάβει διαταγὴ τὴν προτεραίαν τῆς μάχης νὰ περιορισθῶσι οἱ ἄνδρες εἰς ἀσκήσεις παρελάσεως!... πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν! Ὅπως καὶ ἔγινε.

Ἐάν ὄχι, τότε δικαίως ὁ ἔντιμος στρατηγὸς διατείνεται εἰς τὴν ἔκθεσίν του γιὰ τὴν μάχην τῆς Κρήτης—ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς Ἀθηναϊκὴν ἔφημερίδα—ὅτι ἐβασίλευε χάος καὶ σύγχυσις πρὸ καὶ κατὰ τὴν μάχην. Ἀλλὰ ποῖος ἐπρόκειτο ἀργότερον νὰ τὸν πληροφορήσῃ περὶ τῆς δράσεως τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων κατὰ τὴν μάχην τοῦ Γαλατᾶ; Μήπως τὸ ἀνύπαρκτον τότε Ἑλληνικὸν Ἐπιτελεῖον ἢ κανένας ἀνώτερος Ἑλλην ἀξιωματικὸς ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του κατὰ τὴν μάχην ἵνα ἐμψυχώσῃ τὰ τμήματα; Ὁ μόνος ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ὁ ἀείμνηστος Γρηγορίου ἐφονεύθη ἀμέσως. Ἄλλος δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχε. Ποῖος λοιπὸν θ' ἀνέφερε; Ἡ μόνη ἀναφορὰ ὡς ἀναφέρει ὁ Νεοζηλανδὸς Ἀρχιστράτηγος εἶναι ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν ἔλαβε μόνον ἀπὸ τὸν στρατηγὸν κ. Σκουλᾶν. Ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ μίαν αἴτησιν περὶ ἐνισχύσεως τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ ἡ ὁποία παρουσίαζε «μῖα ἐξαντλητικὴ εἰκόνα τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων εἰς ὠρισμένους τομεῖς». Ἄν ἐπιζοῦσε τοῦλάχιστον ὁ ἥρωας Νεοζηλανδὸς Ταγματάρχης «Μαίτζορ Σμιθ» πολλὰ θὰ εἶχε ν' ἀναφέρῃ εἰς τὸν στρατηγὸν ὄχι μόνον γιὰ τὴν συμβολὴν καὶ ἡρωϊκὴν δράσιν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἀλλὰ θὰ ἔδινε καὶ τὴν θέσιν πού ἀνήκει δικαιοματικὰ στὴν ὑπόθεσιν τῆς Μάχης τοῦ Γαλατᾶ. Θὰ ἔλεγε μεταξύ ἄλλων, ὅτι ὅταν συνεπτύχθησαν αἱ Νεοζηλανδικαὶ δυνάμεις πρὸς τὸν Γαλατᾶν, ἐκεῖ ἐδόθη «ἡ σοβαρωτέρα, ἡ ἐνδοξωτέρα μὰ καὶ ἡ παραδοξωτέρα μάχη τῆς ἱστορίας», ὅπως πολὺ ἐπιτυχημένα τὴν ἐχαρακτήρισαν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τότε σύμμαχοι τῶν Γερμανῶν. Μὲ ὄλον τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν πού τρέφομεν πρὸς τὸν ἐνδοξον καὶ θρυλικὸν Νεοζηλανδὸν Ἀρχιστράτηγον Φράϊμπεργκ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου εἴχαμε τὴν τιμὴν νὰ πολεμήσωμεν εἰς Κρήτην, κάμνωμεν μίαν ἔκκλησιν χάριν τῆς ἱστορικῆς μονάχα ἀληθείας. Τὸν παρακαλοῦμε νὰ καταδεχθῇ νὰ προσέξῃ μερικὰς λεπτομέρειας τελείως ἄγνωστας οἱ ὁποῖες βλέπουν τὸ φῶς στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καὶ ἂν νομίζῃ ὅς ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς τὴν «Μάχην τοῦ Γαλατᾶ». Ἔτσι θὰ συμπληρωθῇ μίαν παράλειψιν ἡ ὁποία θὰ ἔπρεπε ἀπαραιτήτως νὰ εἶχε γίνῃ ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας πρωτίστως τῆς Ἑλληνικῆς πλευρᾶς.

Γιατὶ αὕτη δὲν ἦτανε μάχη. Ἦταν μίαν ἀληθινὴν κόλασιν. Θὰ ἔπρεπε

δὲ νὰ ἔχη κανεὶς τὴν δύναμη καὶ τὴν φαντασία καὶ τὴν πέννα ἐνὸς Δάντη γιὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀπεικονίσῃ τὶς τόσες τραγικὲς φάσεις καὶ τὶς ἀπειρες τραγωδίαι καὶ φρικαλεότητες τῆς. Ὁ ὑποφαινόμενος τοῦλάχιστον ἔχω τὴν γνώμη, πῶς μόνον ἓνα κομμάτι (μὰ ἀρκετὰ μεγάλο) κατώρθωσα νὰ ζωγραφίσω μὲ κάτι ἀδρὲς ρεαλιστικὲς πινελιές. Ἀπ' τὴ σκοπιὰ καὶ τὸν τομέα ἐνὸς λόχου (εἰδικὰ τοῦ βου Λόχου τοῦ VI συντάγματος Γαλατᾶ) προσεπάθησα μέσα ἀπὸ τὶς τόσες φάσεις καὶ τὰ ἀπειρα ἐπισόδια νὰ παρουσιάσω μιὰ ἀμυδρὰ εἰκόνα τῆς ὅλης μάχης. Ἡ προσοχὴ μου στράφηκε κυρίως στὸ περιεχόμενο τῆς μάχης. Ἐνῶ ἄλλοι π.χ. πιθανὸν νὰ τὴν ἐξήτασαν ὅπως τὴν εἶδαν ἀπ' ἔξω καὶ ὅπως μοῦ ἔλεγε πῶς τὴν εἶδε καὶ τὴν παρηκολούθησε μὲ τὰ κιάλια ἀπ' τὴν ταράτσα ἐνὸς σπιτιοῦ τῶν Χανίων κάποιος κύριος γνωστός μου. (Φυσικὰ εἶναι τραγικὰ μεγαλόπρεπο τὸ θέαμα νὰ ἀπολαμβάνῃ κανεὶς μ' εὐχαρίστηση—ὅπως ὁ Νέρων—ἓνα σπίτι ἀπ' ἔξω ποῦ καίγεται. Τελείως ὅμως διαφορετικὰ συναισθήματα γεννιῶνται σ' ἐκεῖνον ποῦ εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ ζήσει τὸ δράμα τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τὶς εἰκόνας τῆς φρίκης μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποῦ καίγονταν. Νὰ βλέπῃ ἄλλους νὰ καίγονται καὶ νὰ σβύνουν μπροστά του σὰν πασχαλινὲς λαμπάδες καὶ ν' ἀρπάζουν καὶ τὰ ἴδια του τὰ ρούχα. Νὰ καίγεται καὶ ὁ ἴδιος! Ὁ ὅρος «ἀλλοφροσύνη» θὰ εἶναι ἴσως πολὺ πτωχικός). Ἀκριβῶς ἐπειδὴ βρεθῆκαμε καὶ μεῖς στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ ποῦ καιγότανε σκεφθῆκαμε νὰ δώσουμε τὴν εἰκόνα τῆς πυρκαϊᾶς αὐτῆς. Θελήσαμε νὰ παρουσιάσωμεν τὰ ἐπισόδια ποῦ λείπουν συνήθως ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν στρατιωτικῶν ἀνακοινωθέντων. Θελήσαμε νὰ παρουσιάσωμεν τὴν ψυχολογικὴ κατάστασι τῶν πολεμιστῶν, τὴν ἐσωτερικότητα μιᾶς μάχης σὰν ἓνα εἶδος βιώματος. Δὲν ξέρομε ἂν τὸ κατορθώσαμε. Αὐτὸ θὰ μᾶς τὸ ποῦν ἄλλοι. Ἴσως νὰ διακρίνουν μερικοὶ ἐπίσης ὀξυδερκεῖς παρατηρηταὶ ὅτι γράφηκαν καὶ κάτι πράγματα μὲ κάποιον διαφορετικὸ ὕγρον ἀπ' τὸ μελάνι. (Υπάρχουν τώρα φυσικὰ λεπτομέρειαι τεχνικὲς καὶ ἀσήμαντες καὶ βασικὲς, ποῦ πολλοὶ θ' ἀπορήσουν γιὰτὶ δὲν θὰ τὶς δοῦν ν' ἀναφέρωνται. Νὰ ἐξηγοῦμεθα. Ἐγὼ δὲν γράφω τὴ «Μάχη τοῦ Γαλατᾶ» ἀπὸ ἀποψη ἀπόλυτα τακτικῆς ἢ στρατηγικῆς.—Ἄν καὶ διεπίστωσα μ' εὐχαρίστησι πῶς πολὺ λίγο ἀπομακρύνομαι καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν ἐπισήμων ἐκθέσεων).

Αὐτὴ τὴ δουλειὰ τὴν ἀνέλαβαν ἄλλοι συνάδελφοί μου καὶ τὴν γενικεύουν μὲ τὸν τίτλον «Μάχη τῆς Κρήτης!». Σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον ὅπως ἀνέφερα, δὲν παρουσιάζω παρὰ ἐπισόδια αὐτοθυσίας καὶ ἡρωϊσμοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ Νεοζηλανδῶν μαζί μὲ τοὺς ὁποίους ἀντιμετωπίσαμε τὴν ὀργανωμένην καὶ δολοφονικὴν ἐπίθεσιν τῶν πειρατῶν τοῦ κέρους τότε Ναζί. Κι' αὐτὰ ὅλα σὰν σκαρύφημα ἀπὸ προσωπικὴν μου κυρίως ἀντίληψιν καὶ ἀπὸ πληροφορίας ἀπόλυτα ἐξακριβωμέναι συμπολεμιστῶν μου ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν. Αὐτὸ τὸ βιβλίον ἐγράφη κυρίως γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἡρωϊκὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλλήνων δυνάμεων, ποῦ

πολέμησαν στή μάχη τοῦ Γαλατᾶ, κ' εἶναι ἓνα εἶδος ἀπαντήσεως πρὸς ὄρισμένον ξένον συγγραφέα, — ὁ ὁποῖος δυστυχῶς διέστρεψε ἓν γνώσει του ἢ ἓν ἀγνοία του δὲν ξέρω, τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια εὐλογώντας διαρκῶς τὰ γένηα τὰ δικά του — ὅπως θὰ λέγαμε ἐμεῖς....." Ἄν τώρα παράλειψα κάτι ἄς μοῦ τὸ συγχωρήσουν. Ἦταν τελείως ἀδύνατο ἄλλωστε νὰ βρίσκεται συγχρόνως κανεὶς σ' ὅλα τὰ σημεῖα καὶ νὰ παρακολουθῇ ὅλες τὶς φάσεις καὶ τὰ ἐπεισόδια μιᾶς μάχης.

Ἔπειτα ὁ κάθε στρατιώτης—δικός μας ἢ ξένος, ὁ κάθε ἀξιωματικός ἢ πολίτης γυναῖκα ἢ παιδί, νέος ἢ γέρος, εἶχε ἤδη δημιουργήσει, μέσα στή κόλαση ἐκείνη τὸ δράμα του. Τὸ μυθιστόρημα τῆς ζωῆς του ποῦ θὰ τὸ θυμᾶται ὡς τὸ θάνατό του. Κι' ἐδῶ ἀκριβῶς θὰ λύγιζε ἢ πέννα καὶ τοῦ πειὸ εὐφάνταστου μυθιστοριογράφου μὲ τὴν ἀπεικόνιση τῶν δεινῶν τῶν πολεμιστῶν τῆς Κρήτης — τῶν τελευταίων ἴσως ἡρώων!—Γιατί ἂν πιστέψῃ κανεὶς τὶς προφητεῖες τῶν ἐπιστημόνων τοῦ πολέμου τοῦ μέλλοντος, μπροστὰ στήν ἀτομικὴ βόμβα καὶ τὶς ἄλλες ἐξοντωτικὰς πολεμικὰς ἐφευρέσεις, στὸ μέλλον ἡρωϊσμός δὲν θὰ χωρῇ, μὰ οὔτε καὶ μάχες πλέον θὰ γίνωνται. Θὰ γίνεται ἀπλούστατα μιὰ φριχτὴ ὁμαδικὴ δολοφονία, πολὺ μεγαλύτερη καὶ χειρότερη ἀπὸ ἐκείνη ποῦ ἔκαναν οἱ Γερμανοὶ στή Κρήτη. Ἔνας πόλεμος χωρὶς ψυχὴ καὶ περιεχόμενο! Γι' αὐτὸ ἄς εὐχηθοῦμε νὰ φωτισθῇ ἡ ἀνθρωπότητα νὰ φθάσῃ στὸ εὐχάριστο σημεῖο, ὥστε ὄχι μονάχα μάχες τοῦ «Γαλατᾶ» νὰ μὴ δημιουργῇ, ἀλλὰ ἂν μπορέσῃ νὰ ἐξοστρακίσῃ ἀπὸ τὸ διεθνὲς λεξιλόγιο καὶ αὐτὴ ἀκόμη τὴ λέξη «Πόλεμος!».

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

ΣΑΝ ΣΕ ΛΗΘΑΡΓΟΙ...

Ήταν άπίστευτο ! Καί όμως έγινε. Στόν καιρό τής Γερμανικής κατοχής μ' όλη τήν τρομοκρατία και τήν επίβλεψη τών Πεταλάδων (έτσι αποκαλούσαν οί Χανιώτες τούς στρατιωτικούς άστυνομικούς τής Φέλντ Τζενταμερί) νά κατορθώσω σέ Γερμανικό στρατιωτικό κινηματογράφο νά παρακολουθήσω μιá Γερμανική πολεμική ταινία, όπως ήταν «ή Κατάληψη τής Κρήτης» είναι κάτι πού δύσκολα κανείς μπορεϊ νά τό πιστέψη. Τώρα πώς τά κατάφερα ; Μή ρωτάτε. Άποτελεϊ μυστικό. Μυστικό μου και μυστικό του φίλου μου Κρητικού πού κατάφερε νά με πάη στο θερινό κινηματογράφο πού ήταν τότε μέσα στόν κήπο δίπλα στο ρολόγι και άπέναντι από τό στάδιο τής Έλενας Βενιζέλου !

Όταν επέστρεψα στο σπίτι και επεχείρησα νά κοιμηθώ δέν μου κολλούσε ύπνος. Γύρω άπ' τό σπιτάκι τής όδοϋ Κωνσταντίνου πού έμενα, τίποτε δέν τάραζε τήν ήσυχία τής νύχτας, εκτός από τό εφιαλτικό χτύπημα τής μπότας του Γερμανού κατακτητή πάνω στην άσφαλο τής λεωφόρου....

Ήταν μιá ζεστή μαγιάτικη νύκτα. Θέλεις τό θέαμα πού είδα, θέλεις κάτι επίμονες παραστάσεις πού αγωνίζονταν άπ' τό σκοτεινό υπόγειο του ύποσυνειδήτου νά ξεπεταχθούν στην οθόνην τής φαντασίας. Θέλεις ή ζέστη...όπως θέλει κανείς άς τό πάρη. Τό ζήτημα ήταν ότι ώρες ολόκληρες διατελοϋσα σέ μιá τέτοια νευρική υπερδιέγερση, πού νόμιζα πώς ήμουνα ένας καραγκιόζης κρεμασμένος από μιá κλωστή και πώς έκανα άτέλειωτες τούμπες, στα χέρια τής άϋπνίας πού σαν σωστή ερινύνα με κατεδίωκε. Μ' έβασάνιζε κυριολεκτικά, χωρίς νά μπορώ νά αντιδράσω. Στο τέλος αποκαμωμένος έπεσα σέ μιá κωματώδη κατάσταση. Κάτι πού έμοιαζε μ' εφιαλτικό ανήσυχο ύπνο. Σάν νά βρισκόμουν σέ λήθαργο. Σάν ανάμεσα σέ μιá ξύπνια και ζωηρή αντίληψη και σ' όνειρο μαζί. Κι' έμοιαζα σαν μοναδικός θεατής μιās καινούργιας ταινίας πού ξετυλίγονταν μπροστά μου. Εϊκόνες στην Άλβανία. Μιá Όδύσεια έπειτα άληθινή στη θάλασσα. Βομβαρδισμοί άγριοι...νανάγια...

νεκροί!! ...Κι' έπειτα ένα 'Απριλιάτικο πρωϊνò στην Κρήτη. Στὰ Χανιά.

Μέσα σ' ένα άγχοροδινό πέπλο ομίχλης κολυμπούσαν κυριολεκτικά τὰ σπιτάκια, και τὰ Ένετικά φρούρια, και τὰ δυò μοναδικὰ τζαμιά. Έμοιαζαν στὰ θολὰ μάτια μας σάν κάποια παραμυθένια Πολιτεία. Ήταν ένα είδος εὐχάριστου, χαρούμενου ταμπλό για τούς ναυαγούς, πού τὰ μάτια τους είδαν τόσες φορικτές εικόνες. Μιά δέηση ομαδική κατόπιν μ' όλο τò ανθρώπινο φορτίο τοῦ καϊκιου «Θάλεια». (Ναῦτες, στρατιώτες Έλληνες πού μπήκαμε άπ' τούς 'Αγ. 40. Έπίσης Άγγλοι πού τούς βρήκαμε στο πέλαγος με μιὰ βαρκίτσα πού πήγαιναν άπ' τήν Καλαμάτα για τò Τσιρίγο, ήρθαν κι' αὐτοί νά προσευχηθοῦν. Νά ενώσουν τις εὐχαριστίες τους για τήν διάσωση όλων μαζί μας στον ὑπέροχο Κυρίαρχο!..).

Μιά δέηση, έγινε μιὰ παράκληση κατανυκτική, με γονατιστούς όλους μας μπροστά στην ωραία πύλη τής εκκλησίας τοῦ 'Αγ. Νικολάου τής Σπλάντζιας πού συνεκίνησε και τόν παπα και όλους όσους βρίσκονταν μέσα εκείνη τή ώρα Κρητικούς.

'Επρεπε νά προσευχηθοῦμε νά εὐχαριστήσωμε τò Θεò πού μᾶς έσωσε. Γιατί μόνον αὐτòς μᾶς έσωσε. Και νά παρακαλέσωμε και στο μέλλον νά μᾶς φυλάξη. Ποιòς ξέρει! 'Ο πόλεμος δέν τελείωσε. Και ò 'Υψιστος περιβάλλει τὰ πάντα μ' ένα στοίχο άγγέλων και διαφυλάττει τούς πιστούς του.....Καμμιά άλλη δύναμις δέν είναι ικανή νά μᾶς σώση. Κάναμε κι' ένα έρανο και δώσαμε τὰ λεπτά στον Καπετάνιο ν' άσημώση και νά αφιερώση τή «Θάλεια» (τήν άσημένια δηλ. φωτογραφία της) στον «Άγιο Νικόλα» μεγάλη ή χάρη του. Ποιòς ξέρει τò έκανε αὐτòς; 'Ο Θεòς κι' ή ψυχή του. Μοῦ φαίνεται όμως.... Γιατί πολλοί άπ' τούς θαλασσινοῦς είναι Θεοφοβούμενοι....

Κι' έπειτα άπ' όλα αὐτὰ παρουσίαση στο Φρουραρχείο, και φύλλο πορείας για τόν 'Αλικιανò. Στον 'Αλικιανò! Στην όμορφη μὰ και τραγική άργότερα για τήν καταστροφή της Κωμόπολη τής Κυδωνίας πού τὰ σπίτια της κολυμπάνε κυριολεκτικά σάν άσπρα νούφαρα ανάμεσα άπ' τούς καταπράσινους άπέραντους πορτοκαλεώνες!...

ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Θά σᾶς τοποθετήσουμε προσωρινῶς στο γραφείο εκπαιδευσεως κι' έπειτα βλέπουμε....ΐσως νά σᾶς προορίσωμε για δόκιμο ήγήτορα!.... Μοῦ εἶπε σάν παρουσιάστηκα μπροστά του ò μακαρίτης ò λεβέντης άντι-

συνταγματάρχης Γρηγορίου....(Ταγματάρχης τότε τοῦ νεοσύστατου βουτάγματος—ποῦ ἰδρύθηκε μὲ τόσα ἄλλα στὴν Κρήτη,—στὸν ἸΑλικιανό)!

Ἐκ τὴν ἄλλη μέρα δὲν ἔκανα ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ συντάσσω προγράμματα μαζὺ μὲ τὸ μακαρίτη ἐπίσης φίλο μου τότε λοχαγὸ τοῦ πεζικοῦ Ψιμούλη ποῦ σκοτώθηκε ἀργότερα κι' αὐτὸς στὸ Γαλατᾶ. Καὶ γυρνοῦσαμε στοὺς λόχους μαζὺ νὰ δοῦμε ἂν γινότανε σωστὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος! Καὶ σὰν τὸ διαπιστώναμε ἡ εὐχαρίστησί μας ἦταν τόση, ὥστε μὴ ξέροντας τί νὰ κάνουμε ἀπ' τὴ χαρὰ μας, μονομαχοῦσαμε τ' ἀπογεύματα μὲ πείσμα στὸ τάβλι, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἀπόκτηση κανενὸς μεταλλείου ἐξαιρέτων πράξεων!...

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ!

Τὰ ἐγγλεζάκια στ' ἀντίσκηνα τῶν διπλανῶν συμμαχικῶν καταυλισμῶν ἔκαναν κανονικὴ ἀνασυγκρότηση!...Παίζανε φούτ-μπῶλ, μασούσανε τσίκλες καὶ μοιράζανε τσιγάρα στοὺς στρατιῶτες μας, ἀδιαφορῶντας τελείως γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς καταστάσεως.

Ἦσαν Αὐστραλοὶ καὶ Νεοζηλανδοὶ ἀπ' τὶς μονάδες ποῦ πολέμησαν στὴν Ἑλλάδα καὶ κατόρθωσαν νὰ διαφύγουν στὴν Κρήτη. Ὁλοῖμοιαζαν μὲ μεγάλα παιδιὰ ποῦ ὄλο γελοῦσαν. Τί παράξενο! Κι' οἱ πιδὸ ἠλικιωμένοι τοὺς ἔμοιαζαν κι' αὐτοὶ— μὲ τὸ ξυρισμένο μουστάκι καὶ τὰ κοντὰ παντελονάκια—μὲ μεγάλα παιδιὰ! Καὶ τί περίεργα γελοῦσαν, κι' αὐτοὶ κι' ἔλεγαν ὀλοένα: «Βέρουγουέλ—καὶ θὲνκ-γιού!».

Ἄγγλος στρατιώτης μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ φλεγματικὸ του ὕψος.

Τὴν ἀντίθεση ἀλήθεια ἀποτελοῦσαν μὲ μᾶς τοὺς γκρινιάρηδες καὶ κατσούφηδες. Κι' ἔπειτα σοῦ λένε πῶς εἴμαστε ὁ πιδὸ εὐθύμος λαὸς τοῦ κόσμου!...

Ο ΜΑΙΤΖΟΡ ΣΜΙΘ

Ποιὸ μεγάλη ἐντύπωση μοῦ ἔκανε ἓνας ὑπολοχαγὸς ψηλὸς καὶ χονδρὸς μὲ ἀθλητικὸ παρὰστημα σὰν τὸν Αἴαντα. Ἦταν Νεοζηλανδός. Ἐνα βράδυ κατέπληξε τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ Ἑλλήν. Τάγματος τρώ-

γοντας μιά δωδεκάδα αὐγά...ἔτσι γιὰ κολατσιό! (Βλέπεις γιὰ νὰ δημιουργηθῆ στενώτερος ψυχικὸς σύνδεσμος, Ἕλληνας καὶ Ἕλληνας Ἀξιωματικοὶ τρώγανε μαζὺ στὴν ἴδια τραπεζαρία. Ἕνα μεγάλο καφενεῖο στὴν πλατεῖα ταῦ Ἀλικιανοῦ ἦταν ἡ κοινὴ λέσχη). Ὑστερα γίνονται θηρία. Ἄμ τρῶνε οἱ Ἕγγλέζοι μοῦλεγε καὶ μοῦ ξανάλεγε ἀργότερα ὁ στενὸς φίλος μου ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ [κ. Δήμου. Τρῶνε τοῦ

Ἀυστραλὸς μὲ τὸ αἰώνιο χαμόγελο στὰ χεῖλη του.

ἀστεῖος τύπος. Ἕνα κρᾶμμα θαρρεῖς Σκότου καὶ Ρωμηοῦ μαζὺ. Τὸν γνώρισα καλὰ κι' ἦταν χάρισμα σωστὸ νὰ μᾶς ἀκούη κανεὶς ὅταν συνδιαλεγόμεθα συμμαχικώτατα! Ἐγὼ σὲ μιὰ πρωτότυπη ἀγγλογαλλικὴ διάλεκτο ποῦμοιαζε μὲ τὴν Σανσκριτικὴ...κι' αὐτὸς πάλι νὰ στραπατσέρη τὰ ἑλληνικὰ κατὰ ἓνα κωμικώτατο τρόπο μὲ προφορὰ δικοῦ μας Μενιδιάτη!

Ὅταν μάλιστα μιὰ μέρα ἔμαθε πῶς στὸν ἰδιωτικὸ μου βίβιο ἐξασκοῦσα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημοσιογράφου, ἀπὸ τότε μὲ εἶχε σὲ ἰδιαίτερη ὑπόληψη. Ὁ λόγος στὸν ὁποῖον ἀποσπᾶστηκα ἀργότερα στὸ Γαλατᾶ βρισκόταν κοντὰ στὸ σταθμὸ διοικήσεως τοῦ δικοῦ του τάγματος. Ἐκεῖ ἐρχόταν συχνὰ καὶ μ' εὔρισκε. Εἶναι ἀλήθεια πῶς τὸ θεώρησα τιμὴ μου καὶ κολακευόμενα γι' αὐτό, γιὰτὶ εἶχα τύχει τῆς ἰδιαίτερας ἐννοίας καὶ συμπαθείας τοῦ Μαίτζορ Σμίθ.

Ψηλὸς θεώρατος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μὲ ἀθλητικὸ σῶμα σὰν τὸν φαγᾶ

λέω κι' ἐγὼ γιὰτὶ συνήθησαν πρῶτα νὰ τρῶνε κι' ἔπειτα ἔχουνε καὶ τρῶνε. Ἐμεῖς γινόμαστε ὑποχρεωτικὰ λιτοδίαιτοι γιὰτὶ δὲν συνηθίσαμε, καὶ ἔπειτα γιὰτὶ δὲν ἔχουμε.

Καὶ τὸ χειρότερο, καμαρώνουμε γιὰ τὴν λιτὴ αὐτὴ δίαιτά μας.

Ἐμένα ὅμως δὲν μοῦ φαίνεται καὶ μεγάλο κατώρθωμα νὰ φάη κανεὶς δώδεκα αὐγά. Κατώρθωμα εἶναι νὰ μπορῆς νὰ βαστάξης νηστικὸς δώδεκα μέρες. . . .

Ἄλλος τύπος ποὺ δὲν θὰ τὸν ξεχάσω ποτέ, ἦταν ὁ Διοικητὴς τοῦ ἡρωϊκοῦ Νεοζηλανδικοῦ Τάγματος, ποὺ πολεμήσαμε ἀδελφικὰ μαζὺ στὸ Γαλατᾶ. «Ὁ Μαίτζορ Σμίθ». Ἕτσι τὸν ἀποκαλοῦσαν ὅλοι. Ἦταν

τὸν συμπατριώτη του ὑπολογαγὸ, ἦλθε μιὰ μέρα μὲ τὴν αἰώνια βεργί-
τα στὸ χέρι χορευόντας κάτω ἀπὸ τὸν ἑλαιῶνα.....κλακέττες.

Ἔψιστε Θεέ! Ἔκανα τὸ σταυρό μου! Πενήντα χρονῶν ἄνθρωπος
κοτζάμ ταγματάρχης καὶ νὰ χορεύη σὰν περπατᾶ κλακέττες! Βέβαια
εἶναι ἀλήθεια πὼς-ἔμεῖς συνηθίσαμε νὰ εἰρωνευόμαστε ὅτι γιὰ τοὺς
ἄλλους εἶναι φυσικώτατο. Πάντως θ' ἀργήσουμε νὰ ἐμβαθύνουμε στὴν
νοοτροπία τῶν ἄλλων λαῶν. Γιὰ σκέψου
ὅμως εἶπα μέσα μου. Νὰ ἔβλεπα τὸν
χονδρὸ τὸν καυμένο ταγματάρχη τὸν δικό
μας τὸ Γρηγορίου νὰ χορεύη κλακέττες!
Ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἔπαιρνα γιὰ τρελλό. Καὶ
γέλασα στὴν ἀναπόληση αὐτῆς τῆς εἰκό-
νας.....

Σὰς φαίνεται τόσο κωμικό; Μοῦ εἶπε ὁ
Μαίτζορ σὰν μὲ εἶδε νὰ τὸν ὑποδέχομαι
μὲ μειδιάματα. Ὁ χορὸς γιὰ μᾶς ἀποτελεῖ
ξεχωριστὴ εὐχαρίστηση. Ἀσφαλῶς ναὶ
τοῦ εἶπα, ἐνῶ ἔσηκώθηκα καὶ πῆρα μιὰ
κωμικὴ στάση προσοχῆς. Ξέρετε, συλλο-
γίστηκα πόσο ἀστεῖο θὰ ἦταν νὰ ἀρχίσω
ἐπὶ παραδείγματι νὰ χορεύω γι' ἐγὼ μαζύ σας κλακέττες. Ἡ ὑπο-
βολὴ ὅπως ξέρετε παίξει σπουδαῖο ρόλο. Γέλασε μ' ἀφέλεια μικροῦ
παιδιοῦ. Γιατὶ γελᾶτε; Τοῦ λέω κι' ἐγὼ ἀσυναίσθητα. Σὰς φαίνεται
τόσο ἀστεῖο αὐτὸ πού εἶπα;

Τύπος Νεοζηλανδοῦ πολεμιστοῦ.
Οἱ Μάορι ἦσαν ὁ τρόμος τῶν
Γερμανῶν κατὰ τὴν μάχην
τῆς Κρήτης.

Ὅχι μοῦ λέγει, χτυπώντας με φιλικὰ στὸν ὄμο. Ὅχι καὶ τόσο
γι' αὐτὸ πού εἶπατε ὅσο γιὰ τὴ στάση πού πήρατε. Ἐμεῖς ἐσυνέχισε
ὅταν θέλωμε νὰ δεῖξωμε σεβασμὸ σ' ἓνα ἀνώτερό μας στεκόμαστε προ-
σοχὴ μέσα μας. Πειθαρχοῦμε συνειδητὰ δηλαδή.

ΜΙΑ ΑΛΛΟΚΟΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΕΡΙ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ

Χαλάρωσα αὐτόματα τὴ στάση μου καὶ τοῦ εἶπα. Μὰ τί ἐννοεῖτε
κ. Σμίθ, μ' ὅλα αὐτά; Ἀπλούστατα πὼς τὴ στάση αὐτὴ πού πήρατε
τὴν πέρνετε ἀπὸ συνήθεια. Ἐνῶ ἔμεῖς λ. χ. συνδιαλεγόμαστε μὲ ὅποια
στάση θεωροῦμε ποῖδ φυσικὴ, προσέχοντας νὰ πειθαρχήσωμε καὶ νὰ
σταθοῦμε προσοχὴ μέσα μας, σ' αὐτὰ πού μᾶς λέει ἓνας ἀνώτερος.

Κυττάξετε για να καταλάβετε. Κι' ἐνῶ ἐγὼ εἶχα σαστίσει κι' ἄρχισα νὰ μὴ καταλαβαίνω γοῦ ἀπὸ τὶς ἀλλόκοτες περὶ πειθαρχίας ἰδέες τοῦ Σμίθ, ἐφώνηξε ἓνα στρατιώτῃ δικό του ἐκεῖ κοντά. Ὁ στρατιώτης ἦλθε βέβαια ἄπὸς βιαστικά, μὰ σὰν ἦλθε μπροστὰ μασσῶντας σὰν καμήλα τὴν τσίκλα του, ἄνοιξε τὰ πόδια του, σταύρωσε τὰ χέρια του στὸ στήθος κι' ἄκουγε τὴ διαταγὴ πὸν τοῦ ἔδινε ὁ ἀνώτερός του ἐνῶ τὸν ἐπρόσεχε ἑταστικά στὰ μάτια. Μ' ἓνα φυσικώτατο ὕφος ὅταν τελείωσε εἶπε ἓνα «γιές» κι' ἔφυγε ὅπως ἦλθε σὰν νὰ πήγαινε σὲ δική του δουλειά! «Καταλάβετε τώρα;» εἶπε γυρνῶντας πρὸς τὸ μέρος μου ἐνῶ χαμογελοῦσε σὰν εἶδε τὸ ἔκπληκτο ὕφος μου.

Ἐπιτρέπατέ μου νὰ σᾶς πῶ κ. Σμίθ, μὲ ὅλο τὸ σεβασμὸ πὸν τρέφω πρὸς σᾶς, πὼς σὲ μερικά πράγματα μᾶς φαίνεσθε ἀκατανόητοι. Ἐὰν ἓνας δικός μας στρατιώτης λ. χ. πήγαινε ἔτσι μπροστὰ στὸ διοικητὴ του, τὸ λιγώτερο πὸν εἶχε νὰ πάθῃ ἦταν νὰ φυλακισθῇ. Γιὰ μᾶς ὅμως κ. Σμίθ ἡ πειθαρχία πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ ἐπιβληθῇ. Ἄλλοιῶς δὲν γίνεται τίποτε. Θὰ περάσῃ καιρὸς γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε κι' ἐμεῖς τὴ συνειδητὴ πειθαρχία τὴ δική σας. Λοιπὸν σὲ μᾶς πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ κυριαρχῇ «ἡ τυφλὴ καὶ ἀπεριόριστος ὑποταγὴ παντὸς κατωτέρου πρὸς πάντα ἀνώτερον» ὅπως ὀρίζουν τὴν πειθαρχία μοῦ φαίνεται οἱ Ἕλληνικοὶ στρατιωτικοὶ κανονισμοί. Κι' ὑπάρχει σοβαρὸς λόγος γι' αὐτό. Ἐὰν στὸν Ἕλληνα στρατιώτῃ δώσης τὴν ἀπόλυτη αὐτὴ ἐλευθερία ὅχι μονάχα θὰ ἀρχίσῃ νὰ χορεύῃ κλακέττες σ' ὁποῖονδήποτε ἀνώτερό του ἀλλὰ ἀντὶ νὰ παίρνῃ....ἀντίθετα, θ' ἀρχίσῃ αὐτὸς νὰ δίνῃ διαταγές! Μ' ἔννοεῖτε; Ὁ Μαίτζορ Σμίθ ἔκανε πὼς δὲν κατάλαβε. Ἄλλαξε μάλιστα ἀπότομα θέμα ἡμιλίνας. Βγάζοντας δὲ σὲ λίγο μιὰ φωτογραφία τῆς γυναῖκας του καὶ τῶν παιδιῶν του (ἦταν πατέρας δυὸ χαριτωμένων παιδιῶν) ἄρχισε νὰ μοῦ τὴ δείχνῃ. Μοῦ ἐξηγοῦσε δὲ πὼς ἡ γυναῖκα του ἦταν μιὰ Μασοί. Μιὰ ἰθαγενὴς πὸν τὴν εἶχε ἀγαπήσῃ καὶ πὸν τὸν εἶχε κάνει εὐτυχισμένο (περισσότερο ἀπὸ ὅτι θὰ τὸν ἔκανε ὁποιαδήποτε ἄλλη Εὐρωπαϊά κυρία). Ἐροῖξα ἓνα βλέμμα στὴ φωτογραφία. Ἦταν ἓνα κάρτοποστὰλ τῆς στιγμῆς πὸν παρίστανε μιὰ πολὺ μελαχροινὴ παχύσαρκη κυρία μὲ τὰ δυὸ παιδιὰ της στὰ γόνατα. Εἶχε ὅμως κάτι τὸ μυστηριώδες στὸ βλέμμα της. Κάτι τὸ ἀνεξήγητο πὸν τραβοῦσε. Ἄραγε αὐτὸ τὸ ἀνεξήγητο μυστήριον ἦταν πὸν τράβηξε καὶ τὸ φίλο μου Σμίθ; Μοῦ θύμησε αὐτὴ ἡ φωτογραφία—δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πὼς αὐτὴ τὴ στιγμὴ—κάτι παρόξενες εἰκόνας. Σὰν κάτι ἀπ' τὰ βιβλία πὸν ἀναφέρονται στὴ

Νέα Ζηλανδία μὲ τὰ σκοῦρα δάση καὶ τὰ παράξενα ἡλιοβασιλέματα.... Τὰ ἠφαιστέια πού εἶναι διαρκῶς σ' ἐνέργεια, τοὺς πίδακες μὲ τοὺς ὕδατο-
μοὺς νὰ σχηματίζουν μιὰ λευκὴ δμίχλη. Τὰ κοπάδια μὲ τὰ ὑψηλόσωμα
πρόβατα καὶ τὶς θερμὲς πηγὲς κοντὰ στὶς ὁποῖες οἱ Μασοὶ ἔλουζαν τὰ
παιδιά τους κ' ἔπλυναν τὰ ρούχα τους. Καὶ ὅμως ὁ Μαίτζορ Σμίθ ὁ
ἀπόγονος αὐτὸς τῶν Ἄγγλων ἀποίκων, βρῆκε ὅπως ἔλεγε τὴν εὐτυχία
σ' αὐτὴ τὴ γυναῖκα. Τὴν ἀγαποῦσε ἀκόμα παράφορα. Τὸ διεπίστωσα
ἀργότερα πολλὰς φορές. Γιατὶ κάθε φορὰ πού βρισκόμαστε σὰν μιλοῦσε
γιὰ τὴν πολὺ μακρυνὴ πατρίδα του ἔβγαζε πάντα τὴ φωτογραφία τῆς
γυναίκας του, σὰν νὰ τὸ θεωροῦσε ἀπαραίτητο νὰ συμπληρῶνῃ τὸ
ντουέτο μας μὲ τὴ συντροφιά της. Ἄνοιγόκλεινε τὰ βλέφαρα χαρακτη-
ριστικὰ σὰν νὰ ἔδιωχνε κάποιον δάκρυ πού πήγαινε νὰ κυλήσῃ, ἐνῶ τὸ
βλέμμα του ξεπερνῶντας τὶς κορφὲς τῶν Λευκῶν Ὀρέων χανότανε στὸ
ἄπειρο. Πόσο ἀλλόκοτες ἰδέες σκεφτόμουνα καὶ πόσο παράξενα αἰσθή-
ματα ἔχουν αὐτὰ τὰ μεγάλα παιδιά! . .

ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ ΣΚΟΠΟΒΟΛΗΣ

Μιὰ μέρα δὲν ξέρω πῶς τὸ εἶχε πληροφορηθῆ ὁ Σμίθ, πῶς ὁ
Διοικητὴς μας ὁ Γρηγορίου ἦταν πρωταθλητὴς τῆς Ἑλλάδος στὴ σκο-
ποβολὴ μὲ πιστόλι καὶ εἶχε τὴν ἐξῆς ἔμπνευση! Τὸν προκάλεσε σ' ἓνα
πρωτάθλημα σκοποβολῆς. Ὅχι βέβαια γιὰ νὰ συναγωνισθοῦν, ἀλλὰ γιὰ
νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ δώσῃ δείγματα τῆς σκοπευτικῆς του δεινότητος.
Ἐβαλαν μάλιστα καὶ στοίχημα ἓνα χιλιάρικο! Δὲν ἦταν βέβαια καὶ σπου-
δαῖο τὸ ποσὸν μὰ ὄχι καὶ εὐκαταφρόνητο, γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ὁ Σμίθ λοιπὸν ἐπέταξε στὸν ἀέρα ἓνα πορτοκάλι καὶ ὁ Γρηγο-
ρίου τὸ πιστόλησε δυὸ φορές! Μιὰ στὸ ἀνέβασμα, καὶ μιὰ σὰν ἔπεφε.
Ὅταν ἔπεσε τὸ πορτοκάλι καὶ κύλησε δίπλα στὰ χορτάρια τοῦ δρόμου,
ὁ Σμίθ ἔτρεξε καὶ τὸ πῆρε. Βρῆκε κατάπληκτος δυὸ τρυπὲς διαμπερεῖς.
Τὸ βρῆκανε καὶ οἱ δυὸ σφαῖρες τοῦ πιστολιοῦ! Ὁ Μαίτζορ Σμίθ ἔμεινε
μὲ τὸ στόμα ἀνοικτό, ἀπὸ τὸ θαυμασμό. Σὰν ἀληθινὸς δὲ τζέντλεμαν
ὅταν τοῦδινε τὸ χιλιάρικο τὸν συνεχῶς θερμὰ καὶ μὲ τὰ δυὸ του χέ-
ρια. Εἶναι δὲ ἀλήθεια πῶς ἀπ' τὸ περιστατικὸ ἐκείνο ἄρχισε νὰ τὸν
βλέπῃ καὶ νὰ τὸν ἐκτιμᾷ διαφορετικὰ.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

Στὸν Ἀλικιανὸ δὲν ξέρω, θέλεις ἀπ' τὶς κακονχίες τοῦ ταξειδίου,
θέλεις ἀπ' τὴν ὑπερκόπωση ἔπεσα ἄρρωστος μὲ πυρετὸ στὸ κρεββάτι.

Ἄς εἶναι καλὰ ὅμως—πρᾶγμα πού δὲν θὰ τὸ ξεχάσω ποτὲ στὴ ζωὴ μου—ἡ σεβαστὴ οἰκοδέσποινα κ. Ἐλισάβετ Νικολακάκη στὸ ἀρχοντικὸ της πού ἔμεινα μὲ περιποιήθηκε στὴν ἀρρώστεια μου ἐκείνη, κάτι περισσότερο καὶ ἀπὸ μάννα καὶ ἀπὸ γυναῖκα κι' ἀπὸ ἀδελφή. Δὲν θὰ τὸ ξεχάσω!

Εὐτυχῶς ὁ πυρετός μου δὲν διήρκεσε παραπάνω ἀπὸ τρεῖς ἕως τέσσαρες μέρες. Στὸ διάστημα αὐτὸ μιὰ μέρα ἦρθε νὰ μ' ἐπισκεφθῇ ὁ φίλος μου λοχαγὸς Ψιμούλης. Τί γίνεσαι βρὲ ἀδελφέ, μοῦ λέγει; Τώρα σοῦ ἦρθε καὶ σένα ν' ἀρρωστήσης; Τώρα πού ἀναμένουμε τὴν ἐκδήλωση ἐχθρικῆς δράσεως; Ὑπάρχουν τέτοιες πληροφορίες; Τοῦ λέω μ' ἐνδιαφέρον. Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν, μ' ἀπάντησε μὲ σκεπτικισμό. Μὰ πρῶτα-πρῶτα λέγε μου τί γίνεται στὰ Χανιά; Πῶς ἐξελίσσεται γενικὰ ἡ κατάσταση; Μοῦ φαίνεται ἀλήθεια πῶς ἔλλειπες, πῶς ἦσουν κάτω. Ἄρχισα νὰ τοῦ οἴχνω βροχὴ τὶς ἐρωτήσεις. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀπ' ἐκεῖ ἔρχομαι μοῦ λέει. Εἶχαμε συγκέντρωση. Μὰ στάσου νὰ σοῦ τὰ πῶ καλύτερα μὲ τὴ σειρά. Στὰ Χανιά ὅπως ξέρεις ἔχουν ἔλθει ἡ Κυβέρνηση τοῦ Τσουδεροῦ κι' ὁ Βασιλιάς.

Μὰ ἄφησέ τα. Χάος! Θὰ περάση πολὺς καιρὸς γιὰ νὰ βάλουν κάποια τάξη. Ἐπειτα ὁ κόσμος ἐδῶ βρίσκεται σὲ ἀναβρασμό, γιατί δὲν βλέπει νὰ ἔρχονται οἱ στρατιῶτες τῆς Κρητικῆς Μεραρχίας.

Στὸ Κολυμπάρι ξέρεις σκότωσαν τὸν Διοικητὴ τῆς τῆς στρατηγὸ Παπαστεργίου. Στὸν καῦμό τους ἀπάνω τὸν θεώρησαν ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς ὑπαίτιους τῆς καταστροφῆς. Σὰν νὰ ἦταν μόνος αὐτὸς ὑπεύθυνος... Δυστυχῶς ὅμως σὲ τέτοιες στιγμὲς συμβαίνουν παντοῦ αὐτὰ τὰ ἔκτροπα ἀπ' τὰ κάθε λογῆς ἀνεύθυνα στοιχεῖα πού νομίζουν πῶς σ' αὐτὰ ἔμεινε νὰ δικάσουν καὶ νὰ κρίνουν τὶς πράξεις τῶν ἄλλων. Φυγάδες ἐξακολουθοῦν νὰ φτάνουν ἀπὸ παντοῦ. Ἀπ' ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Εὐτυχῶς δὲ ἀρχισαν νὰ δημιουργοῦνται καὶ νὰ συγκροτοῦνται ἀρκετὰ τάγματα Ἑλληνικὰ καὶ Ἀγγλικά. Τόση δὲ εἶναι ἡ ἀνθρόμητη προσέλευση ὥστε πολλὰ τάγματα πρόκειται νὰ γίνουν συντάγματα. Νὰ—ὅπως εἶμαι σὲ θέση νὰ σὲ πληροφορήσω—ὡς καὶ τὸ δικό μας τὸ VI Τάγμα Ἐκπαιδεύσεως γίνεται ἕκτον Σύνταγμα μὲ ἔδρα τὸ Γαλατᾶ! Εἶναι ἕνα χωριὸ πού ἀπέχει 9 χιλιόμετρα ἀπ' τὰ Χανιά. Φαίνεται δὲ πῶς πολὺ γρήγορα θὰ ἐκδηλωθῇ ἐχθρική δράση. Ὅλοι μιλοῦν γιὰ Γερμανικὴ ἐπίθεση καὶ μάλιστα ἀπὸ ἀέρος μὲ ἀλεξιπτωτιστάς. Αὐτὸ νὰ σοῦ πῶ κι' ἐγὼ πολὺ τὸ φοβᾶμαι. Προχθὲς ἔγινε μιὰ συγκέντρωση στὰ

Χανιά μὲ συμμετοχὴ ὄλων τῶν Διοικητῶν τῶν μονάδων, Ἡρακλείου, Ρεθύμνης καὶ Χανίων. Μὲ τὸ διοικητὴ μας πῆγα κι' ἐγώ. Σὲ μιὰ αἴθουσα κάποιου στρατιωτικοῦ κτιρίου ὁ Βασιλιάς μᾶς παρουσίασε τὸ Νεοζηλανδὸ ταξίαρχο κ. Φράϊμπεργκ.

Ἡ παρουσίαις δὲν διήρκεσε παραπάνω ἀπὸ δυὸ λεπτά. Καὶ μὲ λίγες λέξεις. Λοιπὸν τὸ πιστεύεις δὲν ἔχω ξανακούση ἄνθρωπο πειὸ ὀλιγομίλητο ἀπὸ τὸ δικό μας τὸ Γεώργιο!

Μόλις τοῦ δόθηκε ἀναφορά, μᾶς ἐπληροφόρησε λακωνικώτατα δείχνοντάς μας τὸν Νεοζηλανδὸ Ταξίαρχο. «Κύριοι! Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀναθέτω τὴν Ἀρχιστρατηγίαν τῶν ἐν Κρήτῃ Συμμαχικῶν δυνάμεων εἰς τὸν Στρατηγὸν κ. Φράϊμπεργκ». Χαιρέτησε στρατιωτικὰ κι' ἔφυγε ἄμέσως μὲ τ' αὐτοκίνητό του ποὺ περιέμενε γιὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ στὴν Πελεκαιλίνα τῶν Περιβολιῶν, ὅπου μένει, χωρὶς νὰ πῆ ἄλλη λέξη.

Φαίνεται ὅμως χωρὶς τ' ἀστεῖα πὼς ἡ κατάστασις εἶναι πολὺ κρίσιμη. Οἱ πληροφορίες ποὺ ἔχουμε ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα μᾶς τὸ λένε καθαρά. Εἶναι φῶς φανερὸ πὼς μὲ τὴν κατάληψιν τῶν Ἑλληνικῶν ἀεροδρομίων δὲν θὰ μπορέσωμε νὰ κρατήσωμε στὴν Κρήτη. Πάντως θ' ἀμυνθοῦμε ὅσο μποροῦμε. Δὲν γεννᾶται ζήτημα. Αὐτὴ εἶναι ἡ γενικὴ ἀντίληψις ποὺ ἐπικρατεῖ. Θὰ ρίξουν ὅλες τὶς δυνάμεις τους ἐδῶ. Μὰ πρέπει ὅμως νὰ ἔχουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερες ἀπώλειες καὶ θὰ τὶς ἔχουν. Ἐπειτα δὲν βλέπετε ἀεροπορικὰς ἐπιδρομὰς! Νύχτα καὶ μέρα. Κι' ὅλο διαρκῶς χτυποῦν τὶς βάσεις. Σούδα καὶ Μάλεμε. Μάλεμε καὶ Σούδα. Πὼς θὰ βαστάξωμε; Γιὰ πές μου; Ξέρεις πόσα συμμαχικὰ

βαπόρια βούλιαξαν ὡς τώρα στὸ λιμάνι τῆς Σούδας τὰ Στούκας; Ὅκτὼ παρακαλῶ. Σὰν λυσσασμένα χυμᾶνε στοὺς στόχους παρ' ὅλο ποὺ τὰ ἀντιαεροπορικὰ μας χτυπᾶνε ἄρκετὰ καλὰ στὸ ψαχνό. Χθὲς ἔπεσαν

Σὰν μαύρη βολίδα. Σὰν κομμῆτης μὲ οὐρὰ ἀπὸ καπνὸ, χτυπημένο ἀπὸ ἀντιαεροπορικὸ, αὐτὸ τὸ δικηνητήριον Γερμανικὸ βομβαρδιστικὸ πάει νὰ βυθισθῆ στὴ θάλασσα.

καιόμενα 3 στή θάλασσα. Τὰ ἔβλεπα ἀπὸ ἓνα ψηλὸ σπίτι...νὰ πέφτουν σάν θεόρατες μαῦρες βολίδες. Σάν κομήτες πού ἡ οὐράτους δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ μαῦρος πυκνὸς καπνός. Τί τὰ θέλεις, μοῦ λέγει στὸ τέλος χτυπώντας με φιλικὰ στὸν ὄμο. Ἡ μοῖρα φαίνεται σὲ μᾶς ἔλαχε. Θὰ εἴμαστε οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων Μοχικανῶν. (Ἄν καταρωθῶσουμε κι' ἐπιζήσουμε ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπίθεση πού τὴν προβλέπω τρομερή). Τώρα σ' ἀφήνω γιατί ἔχω δουλειά. Μὲ χαιρέτησε κι' ἔφυγε. Ἐπιρρεασμένος ἀπ' αὐτὰ πού μοῦ εἶπε γιὰ κάμποση ὥρα εἶχα πέσει σὲ βαθεῖα συλλογή.

ΠΗΓΑΙΝΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΑΛΑΤΑ

Μόλις ἔγινε καλὰ ἀπ' τὴν ἀρρώστεια μου παρουσιάστηκα στὴ Διοίκηση τοῦ συντάγματος πλέον—γιατὶ ἡ διαταγὴ τῆς προαγωγῆς τοῦ Γρηγορίου σὲ ἀντισυνταγματάρχη καὶ ἡ ἴδρωση τοῦ VI συντάγματος εἶχε δημοσιευθεῖ ἐν τῷ μεταξὺ στὴν ἑφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως. «Τοποθετεῖσθε στὸν βον Λόγο». Θὰ παρουσιασθῆτε δὲ αὐθημερὸν στὸ διοικητὴ του ὑπολοχαγὸ τοῦ Πυροβολικοῦ κ. Ε.....καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς ἀναθέσῃ ἀνάλογη ὑπηρεσία. Ἐν τῷ μεταξὺ πάρετε κι' αὐτὸν τὸν ἐπιτελικὸ χάρτη νὰ τὸν παραδώσετε στὸν Ἀγγλο ταγματάρχη κ. Σμίθ. Ἀνεσκίρτησα. Ὡστε ὁ Μαϊτζορ Σμίθ πῆγε κι' αὐτὸς στὸ Γαλατᾶ; Ἐτόλμησα. Μάλιστα. Μὲ ὅλο τὸ τάγμα του. Ἐκεῖ θὰ ὀργανωθοῦμε ὅλοι καὶ σὲ περίπτωσι ἐπιθέσεως θὰ πολεμήσουμε μαζύ. Θ' ἀποκρούσωμε ἀπὸ κοινοῦ τὸν ἐχθρό. Μοῦ εἶπε ὁ κ. Γρηγορίου καὶ μὲ χαιρέτησε....(αὐτὸ γιὰ τοὺς στρατιωτικὸς ὅπως εἶχ' ἀκούσι σημαίνει ὅτι ἡ στιχομυθία μεταξὺ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου ἐτελείωσε κι' ὅτι μποροῦσα ν' ἀναχωρήσω). Πῆρα τὸ χάρτη καὶ κάτω στὴν πόρτα εἶδα ἓναν ἀγγελιαφόρο Νεοζηλανδὸ μὲ μοτοσυκλέττα, νὰ εἶναι ἔτοιμος γιὰ φευγάλα....Αὐτὸς ὁ στρατιώτης θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ στὸν κ. Σμίθ. Μοῦ φώναξε σὲ λίγο ἀπὸ τὸ παράθυρο ὁ κ. Διοικητὴς δείχνοντάς μου τὸν μοτοσυκλετιστή.

«Πλήξ»; ἔκανε ὁ Νεοζηλανδὸς καὶ μοῦδαίξε τὴν πίσω σέλλα. Καβάλλησα καὶ φύγαμε σάν σίφουνας! Στὸ δρόμο σκεφτόμουνα πῶς ἀσφαλῶς θὰ κάνω γνωριμία μὲ τὸ κορμὸ καμιάς ἑλλᾶς (σάν εἶδα πῶς ὁ μοτοσυκλετιστὴς δὲν λογάριζε ὅτι εἶχε πίσω του κι' ἄλλο φορτίο πού τὸ τραβοῦσε ἑλκυστικὰ νὰ τὸ παρασύρῃ ἢ κεντρόφυγα δύναμη σὲ καμμιὰ στροφῇ). Περάσαμε τὴ γέφυρα τοῦ Ἀλικιανοῦ καὶ πῆραμε τὸ δημόσιο δρόμο πού κάτασπρος καὶ φειδωτὸς περνάει ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἐλαιώ-

νες και τὰ περιβόλια πού ἦσαν γεμάτα πορτοκαλλιές. Σὲ μιὰ στροφὴ δίπλα ἀπὸ ἓνα βουναλάκι διέκρινα λίγο ἀριστερὰ τῆ λίμνη τῆς Ἀγιᾶς. Παρακάτω σ' ἓνα σταυροδρόμι ἐκεῖ πού ὁ δημόσιος δρόμος διχάζεται πρὸς τὸ Γαλατᾶ και τὰ Χανιά μιὰ σειρὰ ἀπὸ οἰκοδομὲς ἔδειχνε τὴν τοποθεσίαν τῶν Ἀγροτικῶν Φυλακῶν Ἀγιᾶς, πού ἐγινε ἀργότερα ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς τὸ «Χαϊδάρι τῆς Κρήτης». Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο στὴ διασταύρωση τῶν δρόμων ὑπῆρχε μεγάλη κίνηση. Φάλαγγες ἀπὸ Ἀγγλικὰ αὐτοκίνητα, μὲ τροφίμα, πυρομαχικά, ἐπίσης τάνκς και μηχανοκίνητο, πυροβολικὸ πήγαιναν πρὸς τὸν Ἀλικιανὸ και τὸ Γαλατᾶ σηκώνοντας σύννεφα τῆ σκόνη. Μπήκαμε ἤδη στὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στὸ Γαλατᾶ. Δεξιὰ και ἀριστερὰ τοῦ δρόμου διακρίνω ἤδη ἀγγλικούς και ἑλληνικούς καταυλισμούς καμουφλαρισμένους μέσα στοὺς ἐλαιῶνες. Ἐδῶ σταματᾶ ὁ μοτοσυκλετιστὴς και μοῦ δείχνει κάτι ψηλά. Καταλαβαίνω. Ἀεροπλάνο ἐχθρικό. Κρουβώμαστε σὲ κάποιον χαντάκι. Φαίνεται πὼς ἀπὸ κά' που χτύπησε συναγερομὸς γιατί σταμάτησε αὐτόματα ἡ κίνηση τοῦ δρόμου. Ἄνθρωποι και ὄχηματά κόλλησαν σύριζα στὰ χαντάκια και κάτω ἀπ' τὴς ἐλῆς. Ἦσυζία.—Θαροεῖς κι' αὐτὰ ἀκόμη τὰ μοτέρ πὼς κρατοῦσαν τὴν ἀναπνοή τους.—Συνηθισμένα ὅμως πράγματα. Αὐτὰ εἶχαμε μέρες τώρα στὴν Κρήτη. Ἀναγνωρίσεις κι' ἐπιδρομές. Ἐπιδρομές και πάλι ἀναγνωρίσεις. Συστηματικὴ παρακολούθηση ὡς τὸ μεγάλο πανηγύρι. Ὡς τὴ μόρα πού φαινόταν καθαρὰ πὼς πολὺ σύντομα θὰ ξεσποῦσε....Τὰ σημάδια μιὰ φορὰ ἦσαν ὀλοφάνερα....Σὰν φτάσαμε ἔπειτα ἀπὸ λίγο στὸ Γαλατᾶ σταματήσαμε μπροστὰ στὸ καφενεῖο τοῦ Γεργιάννη. Βρισκόμασταν στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ ὅπως κατάλαβα μὲ μιὰ ματιά. Μέσα στὸ καφενεῖο εἶδα τὸ λοχαγὸ Ψιμούλη νὰ κάθεται μὲ μερικὸς ἀξιωματικὸς δικούς μας.

ΑΝΑΠΑΝΤΕΧΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Καλῶς τοιε! Μοῦ εἶπε ὁ λοχαγός. Ἐγίνες ἐπὶ τέλους καλά; Μὰ δὲν εἶχα μοῦ φαίνεται και τίποτα τὸ σοβαρὸ τοῦ ἀπάντησα, ἐνῶ τοῦ δὶνα τὸ χάρτη. Ἄ! τὸν περιμέναμε! Μοῦ εἶπε σὰν τὸν ἀνείξε. Θὰ τὸν πάω στὸν Μαῖτζορ Σμίθ. Εἶναι ἀκριβῶς τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Μαζὺ του ἐνῶ μιλοῦσα διέκρινα ἓνα ψηλὸ μελαχρινὸ ὑπολοχαγὸ τοῦ πυροβολικοῦ πού ἔπαιξε μὲ τὰ πούλια τοῦ ταβλιοῦ, κάπως ἀφηρημένα. Δὲν θὰ ἦταν παραπάνω ἀπὸ 32—33 χρονῶν. Φαίνεται τοὺς διέκοψα ἀπάνω στὸ παιγνίδι. Τὸν ἔβλεπα μαζὺ μὲ τὸ λοχαγὸ Ψιμούλη. Ἀχώριστοι σχεδόν.

Ἴδιοι Σιαμαῖοι ἀδελφοί ! Μὰ δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ μοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία. Νὰ ρωτήσω νὰ μάθω τ' ὄνομά του. Σὲ λίγο ἔμεινα μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, σὰν μὲ συνέστησε ὁ λοχαγὸς Ψιμούλης.

Ὁ κ. Ε.....ἀπ' ἐδῶ ὁ διοικητὴς τοῦ βου Λόχου. Εἶπα σατισμένους καὶ σχεδὸν μηχανικὰ τ' ὄνομά μου. Ὡστε στὸ λόχο σας ἐτοποθετήθη ; Καὶ ἀνέφερα σὲ προσοχὴ ὅ,τι ἀκριβῶς μοῦ εἶχε πῆ ὁ κ. Γρηγορίου. Αὐτὸ μ' εὐχαριστεῖ ἰδιαιτέρως. Μοῦ εἶπε. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ τοποθετηθῆτε στὸ γραφεῖο τοῦ λόχου κοντὰ μου. Ἐπειτα μ' ἐνδιέφερε καὶ ἐμένα ἀνέκαθεν ἡ δημοσιογραφία (αὐτὸ τὸ ἐτόνισε ἰδιαιτέρως) ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀδιάκοπες συστάσεις ὅπως κατάλαβα τοῦ λοχαγοῦ Ψιμούλη. Κι' ἔτσι τὶς ὥρες ποὺ δὲν θὰ ἔχωμε ὑπηρεσία μποροῦμε νὰ συζητοῦμε γενικώτερα καὶ λογικὰ (ἔξω ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ρουτίνα). Γιατὶ εἶναι γνωστὸ πὼς «ὄπου σταματᾷ ὁ στρατός, ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ λογικὴ». Εἶσθε εὐχαριστημένος ; Ἄν ἤμουνα λέει ; Πετοῦσα ἀπ' τὴ χαρὰ μου. Κι' ὁ λοχαγὸς Ψιμούλης χάρηκε σὰν εἶδε πὼς ἄρχισε κ' ὅλας νὰ μ' ἐκτιμᾷ ὁ διοικητὴς τοῦ λόχου μου χωρὶς κἂν νὰ μὲ γνωρίζει ἀπὸ καιρὸ. Ἐν τῷ μεταξὺ μιλῶντας συνέμιζαν τὴν παρτίδα τους. Εἶχανε φαίνεται ἔλθῃ ἀπ' τοὺς πρώτους. Καὶ μὴ ἔχοντας τίποτε ἄλλο νὰ κάνουν ἕως ὅτου ἔλθουν καὶ οἱ ἄλλοι. τῶριξαν κατὰ τὸ ρωμέικο τρόπο στὸ τάβλι. Μετὰ τὴν ὑπηρεσία ἢ φυγαγωγία. Τί νὰ κάνουν ἄλλως τε ; Μὲ τὸ δίκαιό τους. Πόλεμος εἶναι ! Ζέρεις τί σοῦ συμβαίνει αὔριο ; Ἐζήτησα διακριτικὰ τὴν ἄδεια νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ στὸ χωριό. Μοῦ τὴν ἔδωσαν μ' εὐχαρίστηση. Σὰν ἔφηνγα καὶ βρισκόμουν στὴν πόρτα ἀκριβῶς τοῦ καφενεῖου ἀκούω τὸν κ. Ε....—τὸ λοχαγὸ μου πειὰ—νὰ μοῦ λέει : «Στὶς 5 τὸ βράδυ μὴ λησμονήσετε νὰ εὐρίσκεσθε στὸν καταυλισμὸ τοῦ λόχου μὲ τὰ πράγματά σας. Ὁ καταυλισμὸς βρίσκεται κοντὰ στὸ νεκροταφεῖο... τοῦ χωριοῦ. Οἱ συνάδελφοί σας θὰ σᾶς πληροφορήσουν. Θὰ ζητήσετε νὰ σᾶς δείξουν τὴ σπηνὴ μου». Ἐγύρισα κ' ἔκλεινα καταφατικὰ τὸ κεφάλι μου. Τὸ βλέμμα του συνάντησε τὸ δικό μου. Ἐνα βλέμμα ποὺ μοῦ φάνηκε σὰν βλέμμα ἀστυνομικοῦ. Κι' ὅμως κάτι μοῦ ἔλεγε μέσα μου πὼς δὲν φαινόταν καὶ τόσο αὐστηρός. Ἴσως μπροστὰ στὸν κ. Ψιμούλη νὰ θέλῃ νὰ φανῇ τέτοιος. Πάντως θὰ προσπαθῆσω νὰ τὸ ἐξακριβώσω πολὺ σύντομα.

ΕΝΑΣ ΓΥΡΟΣ ΣΤΟ ΓΑΛΑΤΑ

Βγαίνοντας ἀπ' τὸ καφενεῖο βρέθῃκα ἀμέσως στὴν πλατεῖα τοῦ Χωριοῦ. Ἀπέναντι ἀκριβῶς βρισκότανε ἡ νεόκτιστη ἐκκλησία μὲ τὰ

δυὸ καμπαναριά της. Ἐνα ἀρκετὰ ἐπιβλητικὸ κτίριο. Δίπλα δὲ σὲ μιὰ παράγκα εἶχε κι' ὄλας ἐγκατασταθῆ ἡ Ἀγγλικὴ καντίνα. Καὶ πειὸ κάτω σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα σπίτια τοῦ χωριοῦ, ὁ δικὸς μας ἐφοδισμός.

Αὐτὰ μοῦ τὰ ἔδειχναν οἱ ταμπέλες ποὺ ἦσαν καρφωμένες σὲ δένδρα καὶ στὰ σανίδια τῆς παράγκας. Τέσσαρες δρόμοι συναντιοῦνταν στὴν Πλατεία. Ἡ ρυμοτομία ὄχι καὶ ἄσχημη ἐκ πρώτης ὄψεως. Φαίνεται πὼς δὲν εἶναι παλιὸ τὸ χωριό. Ἄν κρίνῃ δὲ κανεὶς ἀπ' τοὺς καθαρὸς δρόμους διαπιστώνει ἀμέσως τὴν πρόοδο τοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων του. Ἄλλως τε βρίσκεται κοντὰ στὰ Χανιά κι' ἡ ἐπίδραση εἶναι ἀμεση. Δὲν ἤξερα σὰν τὸν Ἡρακλῆ κι' ἐγὼ ποιὸ δρόμο ν' ἀκολουθήσω. Πῆρα ὅμως τὸν κεντρικὸ κουτουροῦ ποὺ τὸν εἶδα νὰ κατηφορίζει πρὸ τὴν θάλασσα. Σ' αὐτὸν διέκρινα καὶ καφενεῖα καὶ κουρνεῖα.

Δὲν ἔκαμα εὐτυχῶς καὶ ἄσχημη ἐκλογή. Ἦταν ἡ πειὸ πολυσύχναστη ἀρτηρία. Ἀρχίζε ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο τοῦ χωριοῦ καὶ τελείωνε στὸ ἄλλο. Σὰν προχώρησα πειὸ κάτω περνώντας ἀπὸ τὸ Γραφεῖο τῆς Κοινότητος ἔφτασα στὴν ἄκρη τοῦ κατηφορικῦ δρόμου.

Ἀγγλοὶ καὶ Ἕλληνες στρατιῶτες καὶ πολῖτες πηγαινοέρχονταν. Στὸ τέρμα βρισκόταν ἓνα πρώτης τάξεως ἐξοχικὸ κέντρο μὲ μιὰ ὠραία βεράντα σὰν εἶδος ἐξέδρας. Μέσα ἦσαν μερικοὶ Ἀγγλοὶ καὶ πίνανε οὐίσκι. Κάθησα σ' ἓνα τραπεζάκι καὶ παράγγειλα μιὰ λεμονάδα. Ἀπ' ἐκεῖ μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ προσανατολισθῶ. Ὁ Γαλατᾶς κτισμένος σὲ ὕψωμα, ἐδέσποζε τῆς γύρω περιοχῆς. Ἦταν ἀκριβῶς στὸ μέσον μεταξὺ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε καὶ τῆς Ναυτικῆς βάσεως τῆς Σούδας.

Παρεῖχε ἐπομένως τὶς ἀπαραίτητες ἐκεῖνες εὐνοϊκὲς προϋποθέσεις καὶ γιὰ ὀργάνωση μιᾶς γραμμῆς ἀμύνης ποὺ θὰ ἀρχίζε ἀπὸ τὸ Μάλεμε καὶ θὰ κατέληγε στὴ Σούδα — κατὰ τὴν ἔκφραση πάντα τῶν στρατιωτικῶν. — Παρακάλεσα ἓνα Γαλατιανὸ ποὺ καθότανε στὸ δίπλανο τραπεζάκι νὰ μὲ κατατοπίσῃ μὲ τὴ γύρω τοποθεσία. Εὐγενέστατος καὶ πρόθυμος — ὅπως εἶναι γνωστὸν σ' ὄλους τοὺς ξένους οἱ Κρητικοί — ἐπροθυμοποιήθηκε νὰ μὲ διαφωτίσῃ. Ἀρχισε ἀμέσως λοιπὸν νὰ μοῦ δείχνῃ τὰ γύρω κοντινὰ καὶ μακρυνὰ μέρη ἀραδιάζοντας διάφορα ὀνόματα. Μοῦ ἔδειξε τὸ νησάκι «Θοδωροῦ» ποὺ φαίνεται σὰν νὰ προφύλαγε τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε. Τὶς παιδικῆς ἐξοχῆς ὅπου ἔστησαν τὰ νοσοκομεῖα τους οἱ Ἀγγλοὶ. Τὰ Χανιά ποὺ ἐννοεῖται τὰ διέκρινα ἀπὸ πολλὴν ὥρα. Δεξιότερα

φαινότανε ὁ ὄρμος τῆς Σούδας μὲ πολλὰ βαπόρια στὸ λιμάνι. Ἐνα χτυπημένο μπροστὰ ἀπὸ 3 μέρες ἔβγαζε ἀκόμη ἕνα ἀσπρόμαυρο καπνὸ. Δείχνοντάς μου ὀλόγυρα τὸν ὀρίζοντα ὠνόμασε τὰ διπλανά χωριά τὰ «Περιβόλια», τὸ «Βαρύπετρο» μοῦ ἔδειξε τὸλόφοῦλου τὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ. Τὸ λόφο τῆς Ντάμπιας ποὺ ὑψωνότανε περισσότερο μυτερὸς ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ τὰ διπλανά χωριά. Τὸ «Ταράτσο» πρὸς τὸ μέρος τῶν Χανιῶν, καὶ τὸ «Σταλὸ» πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἁγίας Μαρίνας. Τὸν εὐχαρίστησα. Ἐσυνέχισα τὸν προσανατολισμό. Ἐφερνα γύρω τὸ μάτι μου. Βουνὰ πρὸς τ' ἀνατολικά. Ἦσαν τὰ «Λευκὰ Ὅρη» τῆς Κρήτης μὲ κανὰ δυὸ βουνοκορφές χιονισμένες, παρ' ὅλο ποὺ εἴχαμε μπῆ στὸ Μάιο. Ἀνάμεσα βρισκότανε τὸ λεκανοπέδιο τῆς Ἁγίας μὲ τὴ λίμνη πεῖδ πέρα. Πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ προχωροῦσε μιὰ στεφάνη πεῖδ χαμηλῶν βουνῶν, ποὺ προστάτευαν θαρρεῖς πρὸς τὴ Δύση τ' ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε. Καὶ πρὸς τὸν βοριά καὶ τὴ δύση ἡ ἀπεραντωσύνη τῆς θάλασσας! Γύρω ἀπ' τὸ χωριὸ ὠργίαζε ἡ βλάστηση. Μιὰ πυκνὴ θαρρεῖς τροπικὴ βλάστηση. Σκουῖροι ἐλαιῶνες κι' ἀνοιχτοπράσινα ἀραιὰ περβόλια ἐσπεριδοειδῶν. Κι' ἀνάμεσα ποὺ-καὶ ποῦ, ἔξωχώραφα κι' ἀμπέλια σταφίδας. Κι' ὅλα αὐτὰ ν' ἀνεβαίνουν ἀπ' τὰ πεδινὰ πρὸς τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ. Τὶ ὄμορφο χωριὸ συλλογίζομουνα γιὰ μιὰ στιγμή ἐνῶ πλήρωνα τὸ ποτὸ στὸν καφετζῆ γιὰ νὰ φύγω. Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅμως τότε ὅτι ἦταν δυνατὸ νὰ γίνῃ πεδίο μιᾶς ἐξαήμερης, παραδόξης μὰ καὶ ἐνδοξης μάχης. Ἀπ' τὶς λίγες τοῦ φοβεροῦ παγκοσμίου πολέμου!...

ΠΕΡΙΟΔΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΥΣ . . .

«Ρωτώντας κανεὶς πάει στὴν Πόλη!» Λέγει κάποια λαϊκὴ παροιμία. Ἐφαρμόζοντάς την κι' ἐγὼ δὲν ἄρχισα νὰ βρῶ τὸν καταυλισμὸ τοῦ βου λόχου. Εἶδα στὸ δρόμο ἕνα στρατιώτη ποὺ ἔτυχε νὰ εἶναι ὁ ἀγγελιοφόρος τοῦ συντάγματος. Θὰ σὲ πάω μοῦ λέγει—σάν τοῦ ζήτησα πληροφορίες—ὁ ἴδιος, μὰ θὰ περπατήσης καὶ κάμποσο. Ἐρεῖς πρέπει νὰ γυρίσω ὅλους τοὺς λόχους, νὰ δώσω κάποια διαταγὴ τοῦ συντάγματος ποὺ ἔχω. Τί νὰ κάνω ; Τὸν ἀκολούθησα. Ἄλλως τε μοῦ δόθηκε μοναδικὴ εὐκαιρία. Κατόρθωσα ρωτώντας τὸν συνοδό μου—κι' ἀπὸ προσωπικὴ μου ἀντίληψη—νὰ λάβω μιὰ ἰδέα γιὰ τὶς θέσεις ποὺ εἶχαν λάβει τὰ τμήματα καὶ γενικὰ γιὰ τὴ γραμμὴ ἀμύνης τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἀγγλικῶν τμημάτων στὴν περιοχὴ τοῦ Γαλατᾶ.

Μὲ πῆρε λοιπὸν ὁ ἀγγελιοφόρος καὶ ἀρχίσαμε τὴν περιοδεία μας

ἀπὸ τὸ ἄκρο δεξιὸ ὅπου ἦταν ὁ 4ος λόχος (ἢ πολυβολαρχία) ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸ τοῦ πεζικοῦ τὸν ἀξέχαστο ἤρωα Ξηρογιαννάκη. Δείχνοντάς μου μιὰ γραμμὴ προχείρων ὀρυγμάτων πρὸς τὸ Μάλεμε μοῦ εἶπε. "Ἐως ἐδῶ εἴμαστε μεῖς. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὡς τὸ «Σταλὸ» εἶναι ἓνα Νεοζῆλανδικὸ τάγμα. Κι' ἔπειτα ὡς τὸ ἀεροδρομίου Αὐστραλοὶ καὶ Νεοζηλανδοὶ πάλι.

Ἀφοῦ περάσαμε τὸ δημόσιο δρόμο ποὺ πάει πρὸς τὴν Ἁγιᾶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἤρθα, φθάσαμε σ' ἄλλο χαμηλότερο λοφίσκο. Ἐκεῖ μέσα σὲ ὀρύγματα κάτω ἀπ' τὴν ἐλιές, ἦταν καταυλισμένος ὁ 2ος λόχος τοῦ λοχαγοῦ πεζικοῦ κ. Γιαννουλάκη Κωνσταντίνου. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση πὼς ὅλοι οἱ λόχοι εἶχαν μέτωπο πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἁγιᾶς. Ἀργότερα ἀπεδείχθη πὼς ἦταν πολὺ ἔξυπνη ἢ διάταξη τῆς γραμμῆς αὐτῆς τῆς ἀμύνης. Γιατὶ ὅπως περίμεναν ὅλοι ἔτσι καὶ ἔγινε. Ὁ ἄγγελιοφόρος ἀρχίσε τὴ δράση του ἀπ' τὴν πεδιάδα τῆς Ἁγιᾶς. Ὁ ἀγγελιοφόρος σὲ κάθε σταθμὸ διοικήσεως τῶν λόχων εἰς δὲν εὗρισκε τὸ λοχαγὸ—ποὺ τύχαινε τὴν περισσότερες φορὲς νὰ εἶναι ἀπασχολημένος—παράδινε τὸ ἔγγραφο σ' ὅποιον δὴποτε διμοιρίτη τοῦ λόχου, ποὺ τύχαινε νὰ εἶναι τῆς ὑπηρεσίας.

Αὐτὸς τὸ παρελάμβανε ὑπόγραφε στὸ βιβλίον διεκπεραιώσεως κι' ἔτσι δὲν καθυστερούσαμε καθόλου. Ἀφοῦ κατεβήκαμε μιὰ χαράδρα ἀριστερώτερα ὅπου ἦταν ὁ 5ος λόχος τοῦ ὑπολοχαγοῦ κ. Κωνσταντινίδη, κι' ἀνεβήκαμε τὸ λόφο τοῦ νεκροταφείου φθάσαμε κι' ὅλας χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε στὸ καταυλισμὸ τοῦ βουλόχου. Πίσω ἀπ' τ' ἀντίσκηνα στὰ βορειοδυτικὰ εἶδα Ἄγγλους. Μὰ τί εἶναι ἐδῶ; Ρωτῶ τὸν ἀγγελιοφόρο. Τὸ καυμένο τὸ παιδί δὲν ἄργησε κι' ἐδῶ πρόθυμο νὰ μὲ διαφωτίσῃ. Εἶναι τὸ Ἀγγλικὸν τάγμα τῶν Νεοζηλανδῶν τοῦ Μαίτζορ Σμιθ (ἔτσι ἀκριβῶς μοῦ εἶπε). Οἱ γραμμὲς του ἀρχίζουν ἀπ' ἐδῶ καὶ προχωροῦν πρὸς τὸ «Ταράτσο»—«Μακρὸν τοῖχο» καὶ καταλήγουν εἰς τὴν παιδικὴν ἔξοχόν. (Τέλος πάντων καλύτερο πληροφοριοδότη ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ αὐτὸ δὲν θὰ μπορούσα νὰ βρῶ. Ἐξυπνὸς ῥωμῆός. Σ' ὅλα μέσα ἦταν. Τίποτε δὲν τοῦ διέφευγε). Καὶ τὸν ξαναρώτησα. Ἀπ' τὸν 6ο λόχο καὶ κάτω δὲν ὑπάρχει κανένα τμημα δικό μας; Πῶς; Ἐσυνέχισε. Ἀπὸ τὸ λόφο τοῦ Νεκροταφείου ὡς τὸ λόφο ποὺ εἶναι ἀπέναντί μας καὶ ποὺ εἶναι ὅπως βλέπεις κι' ἓνα μετόχι—ποὺ τὸ λένε «Μαρκαντωνάκη»—(ἓνα εἶδος ἀγροκτήματος) καὶ κάτω ἀπ' τὴν πυκνὴν ἑληὸν εἶναι ὅπως εἶδες ὁ καταυλισμὸς τοῦ βουλόχου. Τοῦ λόχου σου δηλαδή. Ἀπὸ κεῖ

καὶ πέρα ὡς τὸ δημόσιο δρόμο πὺν πηγαίνει στὰ Χανιά, εἶναι μιὰ γραμμὴ ἀπὸ συρματοπλέγματα. Πέρα ἀπὸ τὸ δημόσιο δρόμο σὲ μιὰ χαράδρα μέσα εἶναι ὁ πρῶτος λόχος τοῦ ὑπολοχαγοῦ κ. Σταυρουλάκη, καὶ ὡς τὰ περβόλια καὶ τὸν πύργο καὶ τὶς Μουρνιαὲς σχεδόν, εἶναι ὁ 3ος λόχος τοῦ λοχαγοῦ κ. Συλαμιανᾶκη Γεωργίου.

Τέλος δείχνοντάς μου μιὰ μεγάλη οἰκοδομὴ μπροστὰ ἀπ' τὰ Περιβόλια μέσα σὲ ψηλὰ κυπαρίσσια καὶ πικνὰ δένδρα. Βλέπεις ἐκεῖ; μοῦ λέει. Αἶ, λοιπὸν ἐκεῖ εἶναι ἡ Πελεκαιλίνα. Ἐκεῖ μένει ὁ βασιληᾶς. Πολλὲς φορὲς τὸν βλέπω σὰν περνῶ ἀπ' ἐκεῖ, νὰ πηγαίη μὲ τ' αὐτοκίνητο. Φοράει μιὰ ἀπλὴ στολὴ ἀξιωματικοῦ. Μιὰ φορὰ μάλιστα γελᾶσθηκα. Τὸν πῆρα γιὰ ὀποιοδήποτε ἀξιωματικὸ ἀνώτερο. Μὰ σὰν γύρισα καὶ τὸν ξανακίτταξα τότε τὸν γνώρισα. Εἶχε ἐν τῷ μεταξὺ προχωρήσει τὸ αὐτοκίνητο κι' ἔτσι ἀπέφυγα τὶς συνέπειες τῆς ἀπροσεξίας μου. Τὸ καυμένο τὸ παιδί. Φαινότανε μορφωμένο κάπως μὰ πολὺ ὀμιλητικὸς τύπος. Πρᾶγμα πὺν εἶναι βλαβερὸ γιὰ ἓνα στρατιῶτη μὲ τὴν ἐμπιστευτικὴ ἀποστολὴ τοῦ ἀγγελιοφόρου. Ἄλλὰ τί τὰ θέλεις. Τὶς πονηρὲς ἐκεῖνες μέρες περισσότερες ἴσως λεπτομέρειες ἤξερε ὁ ἔχθρὸς παρ' ὅλο πὺν βρισκότανε τόσο μακρυνὰ μας, ἀπὸ μᾶς πὺν εἶμαστε μέσα στὰ πράγματα. Οἱ πληροφορίες του πάντως γιὰ μένα ἦσαν κάτι περισσότερο ἀπὸ πολῦτιμες, γιὰτὶ ἀμέσως εἶχ' ἀποκρυσταλλώσει ὀπωσδήποτε μιὰ εἰκόνα ἀπ' τὴν διάταξη τῶν τμημάτων (τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Βρετανικῶν δυνάμεων) εἶχα ἀπόλυτα προσανατολισθῆ καὶ μοῦ φαίνεται πὺς θὰ ἦταν ἓνας ἄδικος κόπος νὰ ζητήσω ἀπὸ ἄλλον νὰ μὲ πληροφορήσῃ καλύτερα. Τὸν εὐχαρίστησα ἐνῶ τοῦ ἔδινε 2—3 τσιγάρα γιὰ τὸ δρόμο. Ἐν τῷ μεταξὺ μ' ἄφησε καὶ τράβηξε πρὸς ἓνα σημεῖο πὺν εἶδα νὰ στέκεται ἔξω ἀπὸ μιὰ σκηνὴ ὁ διοικητὴς τοῦ συντάγματος ἐκεῖ κοντά. (Πότε πρόφθασε καὶ ἦρθε εἶπα μέσα μου). Κοντά του διέκρινα καὶ τὸν κ. Ε...πὺν φαίνεται ὅτι παρελάμβανε πυρομαχικὰ καὶ ὄπλα ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπ' τοὺς σωροὺς τῶν ὄπλων καὶ τῶν κιβωτίων μὲ τὶς σφαῖρες πὺν βρισκόγταν γύρω ἀπ' τὴ σκηνὴ ὅπου τὰ καταμετροῦσαν 2—3 στρατιῶτες.

Στὸ μέρος πὺν στάθηκα ἦσαν καὶ ἀρκετοὶ Ἄγγλοι μέσα σὲ κάτι πρόχειρα καταφύγια στὰ ὁποῖα κοιμόντανε καὶ τὸ βράδυ ἐκεῖ. Εἶχανε ξεκουφώσει κάτι σκληροὺς σωροὺς ἀπὸ ἀσπροχώματα. Ἐνα ὀλόκληρο σχεδὸν ὑψωματάκι ἀπὸ ἄσπρη σκληρὴ ἄργιλλο καὶ εἶχανε χωθεῖ σὰν ἀρουραῖοι! Αὐτὰ τὰ καταλύματα τὰ βρῆκανε φαίνεται πρακτικώτερα ἀπ'.

τις σκηνές. Ἄλλα καὶ ὠφέλημα. Γιατὶ εἴχανε ἔστω καὶ ἓνα ἑλαφρὸ μικρὸ σκέπασμα ἀπὸ κανὰ δυὸ μέτρα χῶμα ποὺ τοὺς προφύλαγε ἀπ' τὶς βολίδες τῶν μυδραλλιοβόλων τῶν ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων, σὲ περίπτωση ἐπιδρομῆς. Ἄλλως τε κι' οἱ ἐλιές παρακάτω ἦσαν κι' αὐτὲς ἓνα θαυμάσιο καμουφλάζ ἀπ' τὴν ἐναέριο παρατήρηση. (Τὰ καταλύματα αὐτὰ δὲν ἄργησα νὰ ἐξακριβώσω πὼς ἀνῆκαν στοὺς 3—4 ἀξιωματικοὺς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ τάγματος τοῦ Σμίθ). Στὸ κέντρο τοῦ καταυλισμοῦ τοῦ βου λόχου, διέκρινα στὸ ἔπάνω μέρος, 3 μεγάλες κωνικὲς σκηνές καὶ περὶ κάτω ἀραδιασμένα σ' ἀσύμμετρες σειρὲς—λόγῳ τῆς κακοτοπιᾶς—τ' ἀντίσκηνα τῶν στρατιωτῶν. Ἀπ' τὶς τρεῖς κωνικὲς σκηνές ὅπως ἐξακριβώσα λίγο ἀργότερα ἢ μιὰ χρησίμευε ὡς σκηνὴ καὶ γραφεῖο τοῦ διοικητοῦ τοῦ λόχου, ἡ ἄλλη χρησίμευε γιὰ ἀποθήκη καὶ γραφεῖο ἐπίσης τοῦ λόχου ὅπου ἔμενε ὁ σιτιστὴς καὶ ὁ ἐπιλοχίας, καὶ ἡ τρίτη ἦτο κατάλυμα τῶν κ. κ. διμοιριτῶν. Ἐνόσω προσήγγιζα πρὸς τὸ κέντρο τοῦ καταυλισμοῦ ἀνάμεσα ἀπὸ δικούς μας στρατιῶτες ποὺ πηγαινοέρχονταν ἄλλοι φορτωμένοι μὲ ἐσώρρονα κι' ἄλλοι δημόσια εἶδη (φαίνεται πὼς οἱ λόχοι συγχρόνως παρελάμβαναν καὶ ἱματισμὸ) κι' ἄλλοι πάλι κρατῶντας τὶς καρβάνες, τὶς χτυποῦσαν σὰν μικρὰ παιδιὰ περιμένοντας τὸ ἐσπερινὸ συσσίτιο. Λησιμόνησα ν' ἀναφέρω πὼς εἶχα φθάσει μόλις κατὰ τὶς 4 τὸ ἀπόγευμα ἀπ' τὴν περιοδεΐα τῶν ἄλλων καταυλισμῶν. (Ἐν τῷ μεταξὺ ἤρθε ἐνωρίτερα ὁ κ. Ε... ἀπ' ὅτι περίμενα). Ἀτομικὰ ὀρύγματα διέκρινε κανεὶς ἀμέσως, δίπλα ἀπὸ κάθε ἀντίσκηνο. Ἐπίσης λάκκοι ἀπορριμάτων, ἀνοιγμένοι, βρισκόνταν ἐκεῖ. Πιὸ πέρα σὲ μιὰ χαραδρῶλα ὅπου ἦταν ἓνα περιβόλι μὲ μανταρινιές, περιτριγυρισμένο μ' ἓνα τοῖχο ἔβγαине καπνός. Ἐκεῖ ἀσφαλῶς θὰ ἦταν τὸ μαγειρεῖο τοῦ λόχου. Οἱ γύρω μου στρατιῶτες ἀπ' τὴν ὅλη συμπεριφορὰ τοὺς ἔδειχναν πὼς ἦσαν σχεδὸν ἄγνωστοι μεταξύ τους. Μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ἔπεσα ἔξω. Γιατὶ ὅπως μοῦ ἔλεγε μιὰ μέρα ἀργότερα ὁ κ. Ε... διαρκῶς αὐτὲς τὶς μέρες γίνονταν ἀποσπάσεις, ἀπὸ λόχους ποὺ εἶχαν μεγαλύτερη δύναμη σ' ἄλλους νεοσύστατους. Προσκολλήσεις διαρκῶς καὶ μεταθέσεις γιὰ τὴν πλαισίωση τῶν νέων τμημάτων γίνοντουσαν τόσο πολλὲς καὶ ἀλλεπάλληλες, ὥστε εἶχαν πελαγώσει κυριολεκτικὰ οἱ διοικηταὶ τῶν λόχων. Δὲν κατῴρθωσαν καλὰ-καλὰ νὰ συγκρατήσουν στὴν μνήμη τοὺς οὔτε τὶς φυσιολογικὰς τῶν ἀνδρῶν τοὺς ἀκόμη. Ὅλοι νεαροὶ! Οἱ περισσότεροι ἀμούστακοὶ σχεδόν! Ὅλα αὐτὰ τὰ νέα παιδιὰ προέρχονταν ἀπὸ τὰ ἔμπεδα τοῦ Ναυπλίου, τῆς Τριπόλεως καὶ

τῆς Κορίνθου. Στρατιῶτες τῆς κλάσεως τοῦ 40 ποὺ μόλις εἶχαν κληθῆ. Ἀγύμναστοι, ἀπαλλαγέντες καὶ μερικοὶ ἀδειοῦχοι τῆς Ἀλβανίας. Ὅλοι αὐτοὶ δὲ τῶν ἐμπέδων ποὺ ἀνέφερα ἦσαν Θράκες, Μακεδόνες, Ἀθηναῖοι, Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ὑπόλοιποι Κοῦτες....Οἱ Κοῦτες ἦσαν λιγώτεροι, γιατί τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καθὼς εἶναι γνωστὸ δὲν τὰ κατάφερε ἐγκαίρως νὰ διαπεραιωθῆ στὴν Κρήτη, ἡ ἐμπειροπόλεμη V Μεραρχία τῆς Κρήτης.

ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Ἐφθασα λοιπὸν ὡς τὸ σημεῖο ποὺ βρίσκονταν οἱ κοινικὲς σκηνὲς χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθῆ νὰ με ρωτήσῃ κανεὶς. Ἐξω ἀπὸ τὴ μεσαία σκηνὴ διέκρινα ἕναν Ἀνθ]γὸ τοῦ πυροβολικοῦ. Ἐνα σγουρόμαλλο καὶ ὠραῖο παιδί! Δίπλα του δὲ ἦταν ἕνας ἀνθυπασπιστῆς τοῦ πεζικοῦ μὲ τὴ στολὴ ὑπηρεσίας εὐέλπιδος! Τοὺς χαιρέτησα κανονικά, τοὺς εἶπα τ' ὄνομά μου καὶ τοὺς παρεκάλεσα νὰ μοῦ δείξουν τὴν σκηνὴ τοῦ κ. Λοχαγοῦ. Μοῦ ἀνταπέδωσαν τὸν χαιρετισμὸ σχεδὸν σύγχρονα κι' οἱ δυὸ κι' ἔδειξαν ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον σὰν ἄκουσαν τ' ὄνομά μου. Ἄφησαν ἄμεσως τὸ στρατιωτικὸ ὕφος κι' ἔγιναν ὀμιλητικώτεροι. (Δὲν χρειαζότανε φιλοσοφία. Φῶς φανερό). Ἀσφαλῶς θὰ τοὺς ἐπληροφόρησε γιὰ τὴν τοποθέτησή μου καὶ τὴν ἀφιξή μου ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ὑποχρεωτικὸς κ. Ε...

Αὐτὸ μ' ἐκολάκευσε πολὺ καὶ πῆρα κι' ἐγὼ ἕνα ἀνάλογο ὕφος σπουδαίου ἀνθρώπου. Τί τὰ θέλετε.... Ἀνεκάλυπτα ἐκείνη τὴ στιγμή ὅτι κάτι ὑπολείμματα ρωμείκης κληρονομιάς παρουσίαζαν μιὰ μικρὴ δόση στὸ εἶναι μου φιλαντίας καὶ ματαιοδοξίας. Μὰ κι' αὐτοὶ ὅμως μοῦ ἔδωσαν μὲ τὸ φέρεσίμου τοὺς τὸ δικαίωμα νὰ πιστεῦσω πὼς κάτι ξεχωριστὸ ἦμουνα. Γιατὶ ἄρχισαν νὰ με περιποιῶνται ἰδιαιτέρως προσφέροντάς μου τσιγάρα μὲ μιὰ ἔκφραση θαυμασμοῦ καὶ μὲ μειδιάματα.

Ποιὸς ξέρει—σκέφτηκα—ἴσως νὰ θέλουν περισσότερο νὰ φανοῦν εὐχάριστοι στὸ λογαγὸ τους. Θὰ φαντάζονται ἀσφαλῶς πὼς θὰ πληροφροῦν ἀκριβῶς τὸν κ. Ε...γιὰ τὸ φέρεσίμου τους αὐτό.

Ἴσως ὅμως καὶ ἄλλο νὰ ἦταν τὸ αἷτιο τῆς ξεχωριστῆς ἀπέναντί μου συμπεριφορᾶς των. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐμένα μοῦ ἔκαταν καλὴ ἐντύπωση εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Νέα παιδιά ἄλλως τε ἦσαν. Ἐπρόσεχαν νὰ ἐκδηλώσουν—ὅπως ὅλοι οἱ νέοι τῆς ἡλικίας των—τὸν φλογερὸ ἐνθουσιασμὸ τους καὶ τὸν ἀνυπόκριτο θαυμασμὸ γιὰ κάθε

άνώτερο διανοητικά άνθρωπο—ἔστω καὶ ἂν ὁ ὑποφαινόμενος ἦταν γιὰ μιὰ στιγμή ὑφιστάμενός των.—Στὴν συζήτησιν ἔσπευσαν νὰ συστηθοῦν πρῶτοι. Ὁ ἕνας—ὁ ἀνθ]γὸς τοῦ Πυροβολικοῦ ἦταν ἑφεδρος ἀξιωματικὸς καὶ εἶχε βγῆ ἀπὸ τὸν οὐλαμὸ τῆς Καβάλλας, τώρα μὲ τὸν πόλεμο.

Τὸ ἐπιτελεῖο γιὰ νὰ συμπληρώσῃ πολλὰ κενὰ ἔστειλε ἀρκετοὺς ὑπαξιωματικοὺς ἀποφοίτους Γυμνασίου καὶ τοὺς ἔβγαλαν σ' ἓνα μῆνα ἀξιωματικούς. Λεγότανε Κουλάκος Παναγιώτης (Θεὸς σχωρέστον τὸν καυμένο. Σκοτώθηκε κι' αὐτὸς σὰν ἥρωας πάνω στὴ μάχην ἀγκαλιὰ ἀντάμα μὲ τὸν ἄλλο τὸ ἀγγελόμορφο παλληκάρι τὸν εὐελπι ἀνθυπασπιστὴ Πιπέρη καταγότανε ἀπ' τὸ Γύθειο τῆς Λακωνίας καὶ ὁ ἀνθυπασπιστὴς ἦταν δευτεροετῆς εὐελπὶς καὶ λεγότανε Πιπέρης Κωνσταντῖνος. Γέννημα καὶ θρόμμα τῆς Κορίνθου. Ὁνομάσθηκε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἀνθυπασπιστής, μαζὺ μὲ ἄλλους συναδέλφους του ποὺ ὑπηρετοῦσαν κι' αὐτοὶ σὲ διπλανοὺς λόχους.

Ὁ ἕνας ἦταν Διοικητὴς ὅπως μοῦ εἶχανε πῆ τῆς 2ας διμοιρίας καὶ ὁ ἄλλος τῆς 3ης, (ὁ λόχος εἶχε προσωρινὰ δημιουργήσει σὰν νεοσύστατος ποὺ ἦταν 3 διμοιρίες, ἀπὸ 80—90 ἄνδρες ἢ καθεμίια μὲ προσωπικὴ νὰ δημιουργηθῆ καὶ 4η μὲ τίς τελευταῖες συχνὲς προσελεύσεις).

Καλὰ ἐδῶ μοῦ μιλήσατε γιὰ δευτέρα καὶ τρίτη διμοιρία ἀντέτεινα διακριτικά. Καὶ ἡ πρώτη; ὦ, αὐτὴ μοῦ εἶπε ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλάκος βρῖσκεται προωθημένη μὲ δυὸ ὅπλαπολυβόλα στὸ ἄκρο στὴν στρατιωτικὴ παρυφὴ τοῦ λόφου ποὺ βρῖσκεται στὸ ἀριστερὸ τοῦ λόχου μας πίσω ἀπ' τὸ Μετόχι.

Κι' αὐτὸ γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο. Ὁ κ. λοχαγὸς εἶναι προνοητικὸς βλέπετε. Τώρα δὲ μάλιστα τελευταῖα παίρνει ἐξαιρετικὰ μέτρα. Προβλέπει πὼς θὰ πέσουν ἀλεξιπτωτισταί! ("Ἄν καὶ ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω). Διαρκῶς ἔχει ἀνησυχίες. Κάθεται μάλιστα προκαταβολικὰ καὶ προμηθεύει τὸ λόχο μὲ κάθε τι ποὺ χρειάζεται. Νά, τώρα ἀπὸ τὸ μεσημέρι σχεδὸν, παραλαμβάνει ὅπλα, φυσίγγια καὶ ἱματισμό....

Στὸ σημεῖο αὐτὸ διέκοψε τὴ συζήτησιν ἡ ἀφίξις ἑνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ μελαποῦ μετρίου ἀναστήματος. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλάκος ἔσπευσε ἀμέσως νὰ μὲ συστήσῃ... Ὁ συνάδελφός μας κ. Πιτσικουλάκης. Βέρος Κρητικὸς! Μαζὺ εἴμασταν στὸν οὐλαμὸ Καβάλλας. Ὁ κ. Λοχαγὸς ὅπως πάντοτε διακριτικὸς—τιμῆς ἔνεκεν ἐπειδὴ βρισκόμαστε στὴν Κρήτη τοῦ ἀνέθεσε τὴ διοίκησιν τῆς πρώτης διμοιρίας.—Μὲ χαιρέτησε μ' ἓνα αἰνιγματικὸ χαμόγελο. Δὲν πρόφθασα ὅμως ν'

ἀνταλλάξω οὔτε λέξη μαζί του. Ζητοῦσε τὸν κ. Λοχαγό. Τοῦ εἶπανε ὅτι παραλαμβάνει στὸ σταθμὸ Διοικήσεως τοῦ συντάγματος πὸν βρισκονταν ἐκεῖ κοντὰ δίπλα στὸ σταθμὸ ἐπίσης διοικήσεως τοῦ Ἀγγλικοῦ τάγματος τοῦ Μαίτζορ Σμίθ. Μ' ἐξαιρέτησε σχεδὸν τυπικὰ μ' ἓνα στρατοκρατικὸ ὕφος. Εἶπε ἓνα «καλῶς ὠρίσατε» καὶ ὅτι χάρηκε πολύ, κ' ἔφυγε γιὰ νὰ πάη νὰ βρῆ τὸν λοχαγό, ἐνῶ ἡμεῖς ἐξακολουθήσαμε τὴ συζήτησή μας.....

Λίγα λεπτὰ ἀργότερα, ἤμουνα κάτοχος ὠρισμένων πληροφοριῶν, ὅσον ἀφορᾷ τῇ ζωῇ καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ λοχαγοῦ μας. «Πῶς κατάγονταν ἀπ' τὴν Κομοτινὴ τῆς Θράκης—Διευθυντὴς ἑνὸς Σχολείου ἐκεῖ—ὅτι ἦταν ἑφεδρος κ' αὐτὸς τῆς σχολῆς ἐφέδρων Ἀθηναίων, πῶς εἶχε πρωτοτοποθετηθῆ σὲ κάποιο ὄχυρὸ τῆς γραμμῆς Μεταξᾶ (στὸ Μακεδονικὸ μέτωπο) πῶς συνέγεια μετετέθη καὶ πολέμησε στὸ Ἀλβανικὸ, καὶ πῶς τέλος ἦρθε στὴν Κρήτη γιὰ νὰ συνεχίση τὸν ἀγῶνα. Ἐπίσης ὅτι μισοῦσε τοὺς Γερμανοὺς μὰ πὺδ πολὺ τοὺς Βουλγάρους πὸν εἶχανε ξανασλαβώσει τὴ Βόρειο Ἑλλάδα καὶ κατὰ συνέπεια τὴν πατρίδα του. Πῶς ἦταν ἐνθουσιώδης τύπος καὶ ρήτορας σπουδαῖος—ἀν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τοὺς λόγους πὸν ἔβγαζε στοὺς στρατιῶτες—μορφωμένος μ' ἀρκετὴ πείρα, μὰ πρὸ παντὸς προικισμένος μὲ σπάνια ψυχικὰ χαρίσματα ἦταν ἡ λατρεία τῶν ἀνδρῶν του! Δὲν ξέρουμε κ' ἡμεῖς γιὰτι ἔχουμε μιὰ ἐξαιρετικὴ μιὰ τυφλὴ σχεδὸν ἐμπιστοσύνη σ' αὐτὸν τὸν ἀνθρωπο! Ἐτόνισε χαρακτηριστικὰ ὁ κ. Κουλάκος. Ἔχει μιὰν αὐτοπεποιθὴση ἀφάνταστη. Τὸ κυριώτερο ὅμως ὅτι ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ τὴν μεταδίδη. Σπάνιο προσὸν ξέρετε γιὰ ἓνα ἠγῆτορα!.....

ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΣΤΙΧΟΜΥΘΙΑ

Θὰ μπορούσα ἀκόμα περισσότερες λεπτομέρειες νὰ ψαρῆσω ἀν ἐκείνη τὴ στιγμή δὲν ἔφθανε ὁ λοχαγὸς κ. Ε.... Ἡ συζήτηση ἐσταμάτησε αὐτόματα. Ψηλὸς μελαχροινὸς—σὰν τοὺς περισσότερους πυροβολητὲς—εὐθυτενὴς ἔφθασε μ' ἓνα παράξενο χαμόγελο στὰ χεῖλη. «Καλῶς ὠρίσατε» μοῦ εἶπε—ἐνῶ ἡμεῖς χαιρετούσαμε κανονικὰ.—Βλέπω πῶς σεῖς οἱ ἀδιόρθωτοι δημοσιογράφοι δὲν χάνετε καθόλου τὸν καιρὸ σας οὔτε τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ χώσετε τὴ μυτίτσα σας στὰ ἰδιαιτέρα τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων. Ἀμέσως πιάνετε φιλίες καὶ παίρνετε καὶ συνεντεύξεις. Ἡ συνήθεια τοῦ ἐπαγγέλματος βλέπετε! Δὲν εἶναι ἔτσι;

Στοιχηματίζω ὅτι θέλετε, ὅτι θὰ πήρατε οὐκ ὀλίγες ἐνδιαφέρου-

σες πληροφορίες. Μὴ προσπαθήσετε πρὸ παντός νὰ δικαιολογηθῆτε ἐσυνέχισε σὰ μὲ εἶδε πὸς ἔκανα μιὰ κίνηση χαμογέλωντας κι' ἐγὼ γιὰ ν' ἀπαντήσω κάτι... Οἱ κ.κ. συνάδελφοι ἀπ' ἐδῶ σὰν νεαροὶ ποὺ εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ λίγα πράγματα θὰ ξέρουν ἀπ' τὰ τερτίλια τῶν δημοσιογράφων ! Σὰς εἶπα ἄλλωστε πὼς κι' ἐγὼ κάποτε δημοσιογραφοῦσα ! Δὲν πιστεύω νὰ ἔχετε τὴν ἀναίθεια καὶ τὸ θράσος νὰ μὲ ἐρωτήσετε. Ποῦ καὶ πότε ; (Φοβερός ἄνθρωπος εἶπα μέσα μου. Ἐδῶ μοῦ φαίνεται πὼς βρῆκα τὸ δάσκαλό μου).

Ἀποτεινόμενος, ἔπειτα στοὺς δυὸ διμοιριῆτες ποὺ εἶχαν μείνει μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἀπ' τὴν ἔκπληξη, ἐσυνέχισε μὲ ὕφος ποὺ τοὺς ἔδωσε θάρρος.—«Καὶ τώρα τί ποινὴ λέτε νὰ ἐπιβάλλωμε Κύριοι ἀξιωματικοὶ στὸ φίλο μας ποὺ θέλησε νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή στὰ ἄδυστα τοῦ καταυλισμοῦ καὶ τῆς ζωῆς μας ;». Ἐδῶ πῆρε θάρρος ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλιᾶκος καὶ ἐπρότεινε : «ἔχω τὴ γνώμη κ. Λοχαγὲ πὼς δὲν θὰ ἦταν ἄσχημο νὰ τοῦ φορτώσουμε γιὰ τιμωρία ὅλη τὴ γραφικὴ ἔργασια τοῦ λόχου ὥστε νὰ μὴ προφτάσῃ νὰ σηκώσῃ κεφάλι καὶ νὰ μὴ βρῖσκει ἔτσι τὸν καιρὸ νὰ ἱκανοποιῇ τὴ δημοσιογραφικὴ του περιέργεια.... Ὅταν....». Μπράβο ! Ἐξοχὴ ἰδέα». Διέκοψε ὁ κ. Ε... Αὐτὸ ἀκριδῶς ταυτόχρονα ἐσκεπτόμουν καὶ ἐγὼ. Καὶ προσθέτοντας : «Ἀπ' τὴ στιγμή αὕτη τίθεσθε ὑπὸ περιορισμὸν εἰς τὴν σκηνὴ μου. Ἐκεῖ θὰ σᾶς ὑπαγορεύσω τὶς διαταγὰς καὶ θὰ ἔχω ὅλον τὸν καιρὸ νὰ σᾶς ἐπιτηρῶ. «Μωρὲ εἶπα μέσα μου καλὸς κι' ὁ ἀνθυπολοχαγὸς μὲ τὶς προτάσεις του !». Σὰς εὐχαριστῶ ἐν πάσῃ περιπτώσει. Χαίρομαι ἰδιαιτέρως δὲ γιατί βλέπω πὼς οἱ στρατιωτικοὶ κανονισμοὶ ἐδῶ τηροῦνται κατὰ γράμμα. Προσέθεσα κι' ἐγὼ παίρνοντας μὲ τὴ σειρά μου θάρρος. Πάντως δὲν νομίζετε ὅτι δείχνετε ἀρκετὴ ἐπιείκεια καταδικάζοντας ἅμα τῇ ἀφίξει του σχεδόν, (αὐτὸ τὸ εἶπα μὲ πειὸ δυνατὴ φωνὴ καὶ κάπως δεικτικὰ) ἓνα ὑφιστάμενόν σας ἐπιβάλλοντας σ' αὐτὸν μιὰ ποινὴ ποὺ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ προβλέπει στέρηση τῆς προσωπικῆς του ἐλευθερίας ; Μιὰ ποινὴ περιορισμοῦ ὅπως τὴν χαρακτηρίζετε σῆς καὶ ἡ ὁποία ἐν τούτοις ἐνέχει μέσα στοιχεῖα κρατήσεως καὶ ὑπόνοιες φυλακίσεως ; Εἶπα καὶ ἐσταμάτησα νὰ παρακολουθῆσω τὴν ἐντύπωση ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὴν ἐπίδειξι αὐτῆ τοῦ πνεύματος ποὺ ἔκανα. Οἱ ἀξιωματικοὶ κυττάχτηκαν μεταξύ των ἔκπληκτοι ! Ὁ κ. Ε... ὅμως γιὰ νὰ μὴ φανῆ ὅτι τοὺς πῆρα τὸν ἄερα καὶ τοὺς ἀποστόμωσα προσέθεσε μὲ ὕφος ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση. «Νὰ λείπουν οἱ παραπειστικὲς

σοφιστείες. Ἐδῶ δὲν περνοῦν αὐτά. Ἡ ποιηὴ θὰ ἐκτελεσθῆ ὀπωσδήποτε. Στὰς θέσεις σας κύριοι!». Οἱ ἀνθυπολοχαδοὶ χαιρέτησαν καὶ ἔφυγαν γιὰ τὴν ὑπηρεσία τους, ἐνῶ ἐγὼ σ' ἓνα νεῦμα πού μ' ἔκανε ἀκολούθησα δειλὰ τὸ λοχαγὸ στὴ σκηνή του, ἐνῶ σκεπτόμουνα. Τί εὐχάριστο πράγμα θὰ ἦταν ἂν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ μας εἶχαν μιὰν ὁμοία νοοτροπία στὴ συμπεριφορὰ.....

Σὰν μπήκαμε μέσα στὴ σκηνή ὁ λοχαγὸς πέταξε τὸ πηλίκιό του ἄτονα σχεδὸν καὶ κουρασμένα ἀπάνω στὸ κρεβάτι του τῆς ἐκστρατείας πού ἦταν δίπλα του καὶ ἄρχισε νὰ ξεκουμπώνη τὴν ἐξάρτυσή του χωρὶς νὰ πῆ μιὰ λέξη.

Κι' ἄξαφνα «Γκάννα» φώναξε μὲ μιὰ δυνατὴ φωνή. Ἐνα «παρῶν» ἀκουστήκε ἀπὸ κάποιο γειτονικὸ ἀντίσκηνο.

Κι' ἀμέσως στὴν εἴσοδο τῆς σκηνῆς παρουσιάστηκε τὸ ἐκκλητὸ μοῦτρο ἑνὸς φαντάρου.

«Πήγαινε στὸν ἐπιλοχία καὶ πές του νὰ στείλῃ ἐδῶ στὴ σκηνή μου ὅ,τι χρειάζεται γιὰ ἓνα κρεβάτι. Ἐως ὅτου φέρουν τὰ πράγματα τοῦ βοηθοῦ μου ἀπ' ἐδῶ. Εἶπε καὶ ἔδειξε πρὸς τὸ μέρος μου.

«Ἐπίσης νὰ φροντίσης νὰ φέρης λίγη φτέρη νὰ φτιάξης μαζί του ἓνα κάπως ὑποφερτὸ στρώμα. Κατόπι θὰ φροντίσης γιὰ τὸ βραδυγὸ συσσίτιο. Κατάλαβες; Τέλος πρέπει νὰ ἔχης ὑπ' ὄψει σου πὼς ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα θὰ φέρεσαι στὸ βοηθό μου ὅπως ἀκριβῶς φέρεσαι καὶ σὲ μένα. Ἄλλως τε πρόκειται κι' αὐτὸς πολὺ σύντομα νὰ γίνῃ ἀξιωματικός.....Γύρισε ἀμέσως σὰν τελείωσε πρὸς τὸ μέρος μου καὶ μοῦκλεισε τὸ μάτι. Σὰν ἔφυγε ἡ ὀρντινάτσα γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὰ πού τοῦ εἶπε ὁ λοχαγός, γύρισε καὶ μοῦ εἶπε. Ὁ Γκάννας εἶναι μιὰ μάγκα, Πειραιώτικη! Στὸν πολιτικὸ του βίο μου εἶπε πὼς ἦτανε λέει ξυμπορος νωπῶν... βουτύρων! Ἄκους φίλε μου ἐπάγγελμα πού εἶχε ὁ Γκάννας; Θὰ σπάσης κέφι μαζί του. ἤρθε μιὰ μέρα μόνος καὶ ζήτησε νὰ μὲ ὑπηρετήσῃ. Τὸν πῆρα ἀμέσως γιατί εἶναι γνωστὸ πὼς κάνει κανεὶς πρόθυμα μιὰ δουλειὰ ὅταν τὴν ζητήσῃ μόνος του. Ὅταν τοῦ προκαλεῖ εὐχαρίστηση. Ἐτσι δὲν ντρέπεται καθόλου γιὰ τὸν τίτλο τοῦ ὑπηρετή. Γιατὶ δὲν τοῦ τὸν εἶχαν ἐπιβάλλει, ἀλλὰ τὸν ζήτησε μόνος του. Θὰ προσέξῃς ἄλλως τε πὼς μὲ ὑπηρετεῖ μὲ ξεχωριστὴ ἀφοσίωση.

Μερικὲς ἀρχὲς θάναυ ἰδανικὲς κατὰ τὴ γνώμη μου σὰν ἐφαρμοσθοῦν στὸ στρατὸ ἔπειτα ἀπὸ τὸ φριχτὸ αὐτὸ πόλεμο.

Λόγου χάριν κοντά στην ἀρχή τῆς κατανομῆς τῆς ἐργασίας νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθέρου ἐκλογῆς.... Αὐτὸ ὅμως εἶναι δύσκολο λιγάκι. Προϋποθέτει ἡγήτορα ψυχολόγο, ὁ δὲ στρατιώτης πρέπει νὰ πετύχῃ ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποῦ τοῦ ἀρέσει ἀκολουθώντας ἔτσι τὴν ἀτομικὴ κλίση του. (Γιατὶ πιθανὸν νὰ τοῦ ἀρέσουν ταυτόχρονα 3—4 δουλειές). Θὰ ἔχῃς προσέξῃ ἄλλως τε πὼς στὸ στρατό μας ἡ ἔλλειψη πρὸ παντός ψυχολογίας—κατευθύνσεως—καὶ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καταστρέφουν τὸν ἀπαραίτητο ψυχικὸ σύνδεσμο.

Αὐτὰ γιὰ πρώτη φορὰ σοῦ τὰ λέω. Ἐδῶ μέσα ἔπειτα ποῦ καθόμαστε δὲν θὰ βρῆς φυσικὰ τὴν στρατιωτικὴ ρουτίνα. Ἐξω τὸ πρᾶγμα ἴσως νὰ διαφέρει—κι' αὐτὸ γιὰ τὴ διατήρησιν πρὸ παντός τῆς πειθαρχίας—γι' αὐτὸ θὰ φροντίζω νὰ σὲ κρατῶ σὲ ἀπόστασιν.

Ὁ ρωμῆος φαντάρος, προσέχει, παρακολουθεῖ τὶς διακρίσεις καὶ τοῦ κακοφαίνεται. Μισεῖ ἔπειτα καὶ φθονεῖ εὐκόλα. Μὲ τὸ παραμικρὸ σχεδόν. Ἔτσι συνηθίσαμε. Τί νὰ γίνῃ; Δὲν βλέπεις τοὺς Ἄγγλους; Πόσο ἔχουν ἀπλοποιήσῃ τὰ πράγματα; Ὅχι σοῦ λέει νὰ σοῦ ἐπιβάλλουν τὴν πειθαρχία, μὰ ἐσὺ μόνος σου νὰ τὴν κάνῃς βίωμα! Συνείδηση! Αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ νοιώσῃ ὁ καθένας. Πὼς πρέπει δηλ. νὰ πειθαρχῆς σὰν νὰ εἶσαι στρατιώτης. Γιατὶ ἔτσι πρέπει, καὶ ὄχι γιατί σοῦ τὸ ἐπιβάλλουν μὲ τὸ ζόρι. Νά, γιατί καὶ γίνονται μεγάλοι. Δὲν βλέπεις πὼς δὲν παραιτοῦνται εὐκόλα ἀπ' τὸν ἀγῶνα; Δὲν εἶναι τὸ πείσμα καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ποῦ τοὺς κάνει τέτοιους. Εἶναι ἡ συναίσθησιν τοῦ κινδύνου ποῦ τοὺς κάνει νὰ πειθαρχοῦν σ' ἓναν ἀρχηγό. Στὸν ἰκανότερο. Καὶ δὲν τὸν ἀλλάζουν εὐκόλα.....

Σταμάτησε γιὰ λίγο. Ἐπειτα πάλι ξανάρχισε. Κι' ἔλεγε ὅλο ἓνα. Καὶ τί δὲν ἔλεγε. Θεέ μου! Τὸν ἄφησα νὰ μιλῆ μέσα στὸ μισοσκόταδο τῆς σκηνῆς. Φαινόταν ὅτι αὐτὸ τὸν εὐχαριστοῦσε. Ἦταν γι' αὐτὸν ἓνα εἶδος ξέσπασμα τῆς ψυχῆς. Μέσα μου ἔνοιωθα κάτι παράξενο γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποῦ ὅταν μιλοῦσε ἐξεδήλωνε θαρρεῖς ἓνα παράπονο πὼς ἦταν κι' αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς παρεξηγημένους τύπους τῆς ζωῆς..... Ἐνοιωθα μέσα μου νὰ γίνεται μιὰ βαθύτερη ἐπεξεργασία. Δημιουργοῦσα καὶ γὼ κάτι καινούργια κριτήρια ραφινάροντας ὅλα τὰ παλιὰ τὰ δικά μου, ποῦ τὰ εἶχα (τί ἄστεϊο) γιὰ πεποιθήσεις ἀτράνταχτες..... Ἐν τῷ μεταξύ ἐσυνέχιζε. Τὰ λόγια του ἔφταναν βαθειὰ μέσ' στὴν ψυχὴ μου, καὶ ἔνοιωθα κάτι παράξενα τρεμουλιάσματα. Δὲν ξέρω μοῦ λέγει γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὸ τί ἔνοιωσα μὲ τὴν ἀφίξή σου. Θαρρεῖς πὼς σὲ

περίμενα. Σοῦ φαίνεται παράξενο αὐτὸ πὺν λέω ; Κι' ὅμως ἔτσι εἶναι. Ἦσουνα τὸ συμπλήρωμα τοῦ ἐγὼ μου. Μοῦ φαίνεται σὰν νὰ εἶμαστε τὸ ἴδιο πράγμα. Τί παράξενα ἀλήθεια πράγματα μᾶς συμβαίνουν καμιά φορὰ στὴ ζωὴ ! Γι' αὐτὸ ἂν καὶ σὲ γνώρισα τόσο λίγος, ἐν τούτοις σ' ἐμπιστεύομαι καλύτερα καὶ ἀπὸ ἀδελφὸ μου, κι' ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μου ἀκόμη, ... Σοῦ ἀνοίγω τὴν καρδιά μου σὰν ἕνα βιβλίο. Εἶσαι ἐλεύθερος νὰ διαβάσης, ὅ,τι θέλεις μέσα. Κάθε φυλλοκάρδι της εἶναι καὶ μιὰ σελίδα γραμμμένη μὲ τὸ μελάνι τοῦ πόνου. Διάβασε εἶναι εὐκόλο. Δὲν ξέρω τί παράξενη ψυχροσύνη εἶχω κι' ἐκφράζομαι ἔτσι. Σὲ παρακαλῶ μὴ μὲ παρεξηγήσης. Ἔρχονται ὄρες πὺν ἔχω τὴν ἐντύπωση πὺς ζῶ μέσα σ' ἕνα ἀτέλειωτο φορικτὸ ὄνειρο. Ἄλλοτε πάλι πὺς δὲν ζῶ σὲ ὕλικὸ κόσμο. Πὺς κινουῖμαι πρὸς τ' ἀπάνω. Πρὸς τὸ Θεό. Εἶναι ἀλήθεια ὅμως πὺς οἱ δοκιμασίες κι' οἱ πόνοι μὲ ἔφεραν πὺς κοντὰ πρὸς τὸ μάρτυρα τῆς ἀλήθειας, πρὸς τὸ μάρτυρα τοῦ Γολγοθᾶ. Ἡ καλοπέραση θαρρεῖς καὶ ἡ διαρκὴς εὐτυχία σκληρύνουν τὴς καρδιές. Πνίγουν τὴ λογικὴ καὶ τὸ συναίσθημα, καὶ κάνουν τὸν ἄνθρωπο ὕλιστὴ καὶ ἄθεο. Μὰ στὸ τέλος θὰ πῆς, πληρώνουν μερικοὶ τὰ ἐπίχειρα τῆς προσηλώσεώς των στὴν ὕλη. Καὶ μόνο στὴν ὕλη ! Ἄσχετο. Ξέρεις πέρασα τόσες μύρες, εἶδαν τὰ μάτια μου τόσα φορικτὰ πράγματα. Κινδύνευσα τόσες φορὲς ! Κι' ἂν εἶμαι τώρα γερός τὸ χρωστῶ στὴν ἐπέμβαση τῆς Θείας Προνοίας. Δὲν εἶμαι Θεοκρατικῶν ἀντιλήψεων ἄνθρωπος μὰ πιστεύω ! Εἶδα πολλοὺς ἀθέους πὺς σὰν σώθηκαν ἀπὸ μεγάλους κινδύνους πίστευσαν κι' αὐτοὶ πὺς δὲν εἶμαστε τίποτε. Σκουλήκια εἶμαστε στὴ διάθεση τοῦ κάθε σαρκοβόρου. Ἐνα ἄχυρο στὴ διάθεση τῆς πὺς τολμηρῆς αὔρας, πὺς μπορεῖ νὰ μᾶς καταποντίση σὲ τρικυμισμένες θάλασσες ἢ στοὺς κρατῆρες ἑνὸς τρομεροῦ ἡφαιστείου. Ὅρκισθηκα πὺς δὲν θ' ἀποχωρισθῶ πιά ποτὲ ἀπὸ τὸ Θεό!...

Κάτι φαίνεται πὺς θὰ ξέρη ἡ θεία πρόνοια καὶ μᾶς δείχνει αὐτοὺς τοὺς κινδύνους. Γιατὶ ἀλλοιώτικα δὲν θὰ ἔβλεπε κανεὶς αὐτὲς τὴς ἀπροσδόκητες μεταβολές. Ν' ἀπαρνοῦνται μερικοὶ μονομῆς τὸν παλῆ τους ἄνθρωπο. Πόσο παράξενα σκέπτομαι, πὺς θὰ σοῦ φαίνονται αὐτὰ πὺς σοῦ λέω τώρα...Κι' ὅμως σ' αὐτὸ τὸν πόλεμο ἔνοιωσα βαθειὰ μὲς στὴν ψυχὴ μου νὰ ριζώνη ἡ πίστη καὶ ἰδέα τοῦ Θεοῦ.

Αἰσθάνομαι νὰ δημιουργῆται κάτι καινούργιο μέσα μου πὺς μοῦ φαίνεται πὺς θὰ μὲ κἀνη εὐτυχισμένο μὰ μέρα στὴ ζωὴ... Ἄν ἔνοιεῖται μπορέσω καὶ γλυτώσω—μὲ τὴν ἐπέμβαση ἔπειτα πάντοτε τῆς Θείας

Πρόνοιας—κι' ἀπ' αὐτῆ τῆ μπόρα. Γιατί ἀπὸ σένα τουλάχιστον πού σέ θεωρῶ τώρα σὰν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου, δὲν στὸ κρύβω... ἐδῶ στὴν Κρήτη καὶ εἰδικότερα στὸ μέρος πού ἔτυχε νὰ βρισκόμαστε «στὸ Γατατᾶ» πρόκειται νὰ συμβοῦν ἔξαιρετικὰ γεγονότα. Οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε εἶναι ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐτοιμάζονται κι' ἐφοδιάζονται πυρετωδῶς!...

Πρόκειται ὅπως καταλαβαίνης νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν κυρίως ἀπὸ ἀέρος, μὲ ἀγῆματα ἀλεξιπτοιστῶν. Σκέψου τί ἔχει νὰ γίνῃ. «Θὰ πέφτῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ». Καὶ μεῖς μὲ τί μέσα παρακαλῶ θ' ἀπαντοῦμε;

Πάντως θ' ἀμυνθοῦμε ὅσο μπορούμε, δὲν γεννᾶται ζήτημα. Οἱ Ἀγγλικές καὶ οἱ Ἑλληνικὲς μονάδες ἔχουν ρητὲς διαταγές, «ἄμυνα μὲχρις ἔσχάτων.» Εἴμαστε δυστυχῶς τώρα ἀκόμη ἀνοργάνωτοι. Ἄν ἔπεφταν τουλάχιστον ἔπειτα ἀπὸ κᾶνα δυὸ μῆνες, θὰ εἴχαμε προφθασῆ ὀπωσδήποτε νὰ οργανωθοῦμε. Γιατί ἔπρεπε στὸ μάτι μου μιὰ δακτυλογραφημένη διαταγὴ τῶν Συμμάχων, πού ἀνέφερε γιὰ τὴν ἴδρυσή καὶ ὀργάνωσιν 50 τουλάχιστον Ἀγγλοελληνικῶν Ταγματίων. Μὰ οἱ Ναζὶ βλέπεις κι' αὐτοὶ βιάζονται. Θέλουν νὰ μᾶς προλάβουν, καὶ θὰ μᾶς προλάβουν—νὰ εἶσαι βέβαιος γι' αὐτό. Ἀκριβῶς πάνω στὶς προπαρασκευές μας. Τί θὰ γίνῃ; Θὰ πέσωμε ἐδῶ «Τῆς πατρίδος ρήμασι πειθόμενοι...»

Θὰ εἴμασθε οἱ τελευταῖοι Ἕλληνες πού θὰ δεχθοῦμε ἐπίσης τὰ τελευταῖα χτυπήματα τῆς μηχανοκίνητης τῆς ὀργανωμένης ἐναέριαις βίας... τοῦ Χιτλερικοῦ τέρατος. Τοῦ Γοτθικοῦ αὐτοῦ Ρομπότ!

Γι' αὐτὸ ἂν ἔχῃς κανένα σοβαρὸ λόγον καὶ θέλεις νὰ μὴ βρεθῆς σὲ μιὰ κόλαση—πού τὴν φαντάζομαι ἤδη—θὰ μπορούσα ἴσως νὰ σέ βοηθήσω νὰ ξεφύγῃς...

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀγανακτισμένος σὰν ἄνθρωπος καὶ Ἕλληνας πού αἰσθάνθηκε τὴ χειρότερη προσβολὴ τὸν διέκοψα: «Μὲ θεωρεῖτε ἱκανὸ νὰ λιποψυχήσω μπροστὰ στὸ γενικὸ κίνδυνον πού ἀπειλεῖ ὅλους μας ἐνῶ βλέπω ἔσεῖς νὰ μιλάτε μὲ αὐταπάργνησιν καὶ μὲ θέλησιν νὰ θυσιασθῆτε;». Μὲ παρακάλεσε νὰ τὸν συγχωρήσω. Χαμογέλασε πικρὰ σὰν εἶδε νὰ τοῦ μιλῶ ἔτσι καὶ συνέχισε. «Δὲν ἀμφιβάλλω καθόλου γιὰ τὴν παλληκαριά σου καὶ τὸν πατριωτισμό σου. Μὰ ἡ θέσιν ἢ δική μου εἶναι ἄλλη. Ὅσοι ἡγήτορες τμημάτων τύχαμε ἐδῶ πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε τὴ μοῖρα μας. Κι' ἡ μοῖρα μας εἶναι νὰ μείνωμε ὅλοι ἐδῶ ὡς τὴν τελευταῖα στιγμή ὅ,τι δήποτε κι' ἂν ἤθελε συμβῆ. Κι' αὐτὸ στὸ

λέω ἀπροκάλυπτα, γιατί λίγο-πολύ κάτι ἔβγαλα ἀπ' τὴν ψυχολογία καὶ τὶς προθέσεις τῶν ἄλλων συναδέλφων μου. Βλέπεις λοιπὸν πὼς δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Μόνο θὰ σὲ παρακαλέσω ἂν τύχη καὶ σκοτωθῶ, θὰ σοῦ ἀφήσω κάτι χειρόγραφα. Φρόντισε μιὰ μέρα νὰ δοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ καλύτερο μνημόσυνο πού θὰ εἶχες νὰ μοῦ κάνης.

Σηκώθηκα μὲ συγκίνηση καὶ τοῦσφιξα τὸ χέρι. Ἔσφιξε κι' αὐτὸς τὸ δικό μου θερμά. Αὐτὸ ἦταν ἓνα εἶδος σιωπηλῆς ὑποσχέσεως. Πῆγα κάτι νὰ πῶ, μὰ ἔνοιωσα κάτι νὰ μὲ σφίγγη. Ἔνας κόμπος νὰ μ' ἐμποδίξῃ στὸ λαιμό. Καὶ νὰ τὰ κατάφερα ἄλλως τε νὰ μιλήσω ἦταν ἀδύνατο. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φτάσει ὁ Γκάνας μ' ἓνα στρατιώτη φορτωμένο κουβέρες ἐνῶ αὐτὸς κρατοῦσε κουραμένα καὶ δυὸ караβίνες μὲ φαγητό.

ΜΙΑ ΦΩΤΟΒΟΛΙΔΑ ΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ!

Φάγαμε σχεδὸν ἀμίλητοι. Ὁ Γκάνας πηγαινοερχόταν κι' αὐτὸς χωρὶς νὰ βγάξῃ ἄγνα. Μόνο σὰν τελειώσαμε καὶ σήκωσε τὶς караβίνες καὶ καθάρισε τὸ τραπέζι ἔκανε μιὰ τελευταία ἐρώτηση. «Μήπως μὲ χροιάξεσθε κύριε Λοχαγέ;». Ὅχι παιδί μου δὲν σὲ θέλω τίποτε πηγαινε νὰ ἡσυχάσης. Ἄν σὲ χρειασθῶ θὰ σὲ φωνάξω. Ὁ Γκάνας ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πού τοῦ εἶπε ὁ λοχαγὸς ἐκαληνύκτησε, χαιρέτησε κι' ἔφυγε,

Ἄνάψαμε σὲ λίγο τὰ τσιγάρα μας καὶ ξαπλώσαμε καθ' ἓνας στὸ κρεβάτι του. (Τὸ δικό μου τὸ εἶχε καταφέρει φίνα ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γκάνας).

Ξαπλώσαμε ὄχι βέβαια γιατί νυστάξαμε ἔτσι πρόωρα, ἀλλὰ γιὰ νὰ χωνέψουμε καὶ νὰ καπνίσουμε πιδὸ ἄνετα. Ἄλλως τε δὲν ἐννοοῦσαμε νὰ ξεντυθοῦμε παρ' ὅλη τὴ ζέση. Τὸ κρεβάτι μου ἦταν ἀρκετὰ μαλακό. Ἄς εἶναι καλὰ ὁ συνάδελφος ὁ Γκάνας μὲ τὸν ἄλλο στρατιώτη πού μὲ ἀπῆλλαξαν ὑποχρεωτικώτατα ἀπὸ τὸ στρώσιμο. Μιὰ μυρουδιά φτέρης καὶ ρίγανης ἀναδιδότανε στὴν ἀτμόσφαιρα. Γύρω ἀπ' τὴ «λυχνία θυέλλης» πού φώτιζε ἀρκετὰ καλὰ κρεμασμένη στὸ στυλο τῆς σκηνῆς, τριγυροῦσαν μικροπεταλούδιττες. Ποῦ καὶ ποῦ ὄρμουσε μὲ δύναμη κάποια στὸ γυαλί τῆς λάμπας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γκρεμιστῇ ὕστερα ἀπὸ λίγο κάτω στὸ τραπέζι. Ὁ κ. Ε... μὲ βλέμμα ρεμβὸ παρακολουθοῦσε τὰ δακτυλιδάκια τοῦ καπνοῦ πού ἔφευγαν ἀπ' τὸ τσιγάρο του κι' ἀνέβαιναν πρὸς τὴν ὀροφή τῆς σκηνῆς, ἐνῶ ἐγὼ ἤμουν πλαγιασμένος πρὸς τὴν ἀριστερὴ μεριὰ προσέχοντας τὴν ἔκφρασή του. Φαινότανε πὼς ἠθελε

πολὺν κάτι νὰ πῆ. Νὰ συνεχίσῃ. Κάποιο ποσοστὸ ἀνεκδήλωτης ἀνέκφραστης ἐπιθυμίας γιὰ συζήτηση, βρισκότανε ἀκόμη μέσα του. Ἐπρεπε ὅπως δῆποτε νὰ ἐκδηλωθῆ. Χρειαζότανε ὅμως τὸ ἔναυσμα. Πέταξα μιὰ ἐρώτηση γιὰ νὰ τὸν βοηθήσω : «Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὸ Διοικητὴ τοῦ Συντάγματος κ. Γρηγορίου ; Εἶναι ἱκανὸς ἀξιωματικὸς ; Αὐτὸ ἤρκεσε γιὰ ν' ἀρχίσῃ πάλι νὰ μιλῆ ἀκατάσχετα. Ἄλλως τε τοῦ ἄρεσε, τὸν εὐχαριστοῦσε ὅπως ἔλεγε κι' ὁ ἴδιος ἢ συζήτηση μὲ καλοὺς πρὸ παντὸς ὁμιλητάς. Ὅλα κι' ὅλα ὅμως. Ἐπρεπε οἱ ἄλλοι νὰ τὸν προσέχουν καὶ νὰ τὸν νοιώθουν πρὸ παντός. Ἐπειτα δὲν μιλοῦσε γιὰ ὅτι δῆποτε καὶ σ' ὀποιονδήποτε». Ἄκουσε ἀγαπητέ μου νὰ σοῦ πῶ, Ἄρχισε κάπως βαρετὰ στὴν ἀρχή, γιὰ νὰ συνεχίσῃ ἀργότερα μὲ ἔξαψη. Τακτοποιήθηκα ἔτσι πού νὰ τὸν ἀκούω καλύτερα. «Ὁ κ. Διοικητὴς ἦταν ἓνας πολὺ ἱκανὸς ἀξιωματικὸς στὸν καιρὸ του. Μὰ τώρα ὁ τρόπος καὶ οἱ μέθοδοι τοῦ πολέμου ἄλλαξαν. Τὸν πόλεμο τῶν χαρακωμάτων τὸν διεδέχθηκε ὁ πόλεμος ἐλιγμῶν. Ὁ κεραυνοβόλος πόλεμος μὲ τὴν ἀθρόα χρησιμοποίησις ὅλων τῶν πολεμικῶν μέσων καὶ μηχανημάτων γιὰ τὴν ταχέα καὶ ἄμεση ἐξουδετέρωσις καὶ ἐκμηδενισμὸ τοῦ ἀντιπάλου.

Ἡ μοντέρνα στρατιωτικὴ κάθε ἄλλο παρὰ ἐμμογή στὰ παλὰ εἶναι.

Ἐδῶ γίνεται πολεμικὴ κοσμογονία ! τὰ νέα ὄπλα—πρὸ παντὸς τὰ ἔναέρια—ἀνέτρεψαν τὰ πάντα. Μὰ ἄς ἀφήσουμε αὐτὰ πού εἶναι δουλειὰ πειδὸ εἰδικῶν γιὰτὶ ὅπως ξέρεις εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνακληθέντας καὶ λείπει ὃ ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ τὸ στρατό. Σ' αὐτὸ φυσικὰ δὲν τὸν ἀδικῶ. Φαντάσου ὅμως πὼς ἐμεῖς ἂν καὶ νεαρώτεροι καὶ ἔφεδροι—σὲ μερικὰ ζητήματα μὲ τὴ μικρὴ μας πείρα στὸ Ἀλβανικὸ μέτωπο—ξέρουμε περισσότερα πράγματα. Αὐτὸ ὅμως εἶναι λίγο. Τὸ σοβαρώτερο εἶναι ὅτι τοῦ λείπει ἢ πρωτοβουλία τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐνεργείας... Πράγμα πού εἶναι τὸ κυριώτερο γιὰ τὸν ἱκανὸ ἠγῆτορα. Εἶναι παιγνιδάκι στὰ χέρια τοῦ Μαϊτζορ Σίδθ—ἴσως καὶ σ' αὐτὸ νὰ μὴ φταίῃ ὁ ἴδιος.—Γιατί, καλὰ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶμαστε ἐξηρημένοι ἀπ' τὴν Ἀγγλικὴ ἐπιμελητεία...τὸ καταλαβαίνω μπορεῖ νὰ εἶμαστε σύμμαχοι καὶ μάλιστα σύμμαχοι καλοὶ καὶ πιστοί, μὰ νὰ μᾶς ἀφήνουνε διάβολε καὶ λίγη πρωτοβουλία...

Ὁ ρωμῆς χωρὶς πρωτοβουλία δὲν κάνει τίποτα... Ὅταν τοῦ ἀναθέσης ἔπειτα εὐθύνες κάνει θαύματα ! Οἱ σύμμαχοί μας Ἀγγλοὶ δυστυχῶς τις περισσότερες φορὲς εἶναι πολὺ ἐγωῖστοι καὶ δὲν ἐπιδέχονται ἀντίρρηση στὶς ἐπιθυμίες τους, στὶς διαταγὰς τους καὶ στὰ σχέδιά

τους. Ἐχουνε μιὰ μανταλιτὲ πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαούς. Γι' αὐτὸ δὲν τὸν ἀδικῶ καὶ πολὺ, ἐπαναλαμβάνω τὸν κ. Γρηγορίου. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ δὲν τοῦ συγχωρεῖ κανεὶς εἶναι ἡ ἀδιαφορία του καὶ ὁ διαρκὴς φόβος του νὰ μὴ δημιουργῇ ζητήματα μὲ τοὺς συμμάχους μας ἔστω καὶ ἂν ἓνα ἐπεισόδιο ἢ ὅποιοδήποτε ἄλλο σοβαρὸ γεγονός, ἀπειλεῖ καὶ αὐτὴ ἀκόμα τὴ θέση μας καὶ τὴν ὑπαρξή μας, καὶ τὴν ἐδῶ ἀσφάλειά μας. Μερικὲς φορὲς παίρνει ὅπως διόλου τὰ πράγματα ἀρή-φιστα.

Κύριε Διοικητά, τοῦ λέγω μπροστὰ ἀπὸ 3 μέρες. Τώρα τὶς τελευταῖες μέρες στὶς συγκεντρώσεις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ συντάγματος μᾶς μιλάτε συνεχῶς πῶς πρόκειται νὰ πέσουν, νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν ἀπὸ ἄερος ἐχθρικοὶ σχηματισμοὶ ἀλεξιπτωτιστῶν. Ὅσο γιὰ μένα—ἐφ' ὅσον μάλιστα εἶμαι καὶ πυροβολητὴς—πολὺ λίγα πράγματα γνωρίζω ἀπ' τὴν τακτικὴ τοῦ πεζικοῦ. Σᾶς φωνάζω ὅλο τὸν καιρὸ νὰ μεσολαβήσετε στοὺς Ἄγγλους νὰ μᾶς διαθέσουν κανόνια—ἔστω καὶ ἓνα οὐλαμό—μὰ δὲν βαρνεύετε! «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἔρημῳ.» Ἀσφαλῶς τότε θὰ μπορέσω ν' ἀποδώσω ὅτι μπορῶ. Θὰ εἶμαι στὸ στοιχεῖο μου. Στὸ ὄπλο μου! Μοῦ ἀπάντησε πὼς δῆθεν οἱ Ἄγγλοι δὲν μᾶς ἐμπιστεύονται, νὰ μᾶς δώσουν καὶ ὅτι προσωρινῶς ἦταν ἀνάγκη νὰ παραλάβω ἓνα λόχο πεζικοῦ. Τὸν παρέλαβα. Εὐτυχῶς ποὺ σὲ μερικὰ μεγάλα γυμνάσια στὰ ὁποῖα ἔλαβα μέρος πρὸ τοῦ πολέμου ἔμαθα μερικὰ στοιχεῖα τακτικῆς τοῦ πεζικοῦ. Ἐπίσης ἀπὸ κάτι στρατιωτικοὺς κανονισμοὺς ἀπὸ μιὰ στρατιωτικὴ ἐγκυκλοπαιδεῖα κάτι ὠφελήθηκα. Ἐκεῖ βέβαια ποὺ μπῆκα στὸ νόημα τῆς τέχνης τοῦ πολέμου καὶ ἀπόκτησα κάποια μικρὴ πείρα ἦταν ἡ Ἀλβανία. Τὰ λιγώτερα ὅμως ποὺ διάβασα καὶ ξέρω εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἀναφέρονται στὴν τακτικὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἐπειδὴ ὅμως συνήθισα νὰ παίρνω πάντα τὴ δυσμενέστερη ἄποψη καὶ χωρὶς νὰ εἶμαι καμμιά σπουδαία στρατιωτικὴ ἰδιοφυΐα—εἶμαι ἓνας ἐφεδραῖος ἐγὼ—ἔχω τὴν γνώμη πὼς δὲν θὰ ἦταν ἄσχημο νὰ καθορίζαμε ἀπὸ κοινοῦ ἓνα μικρὸ σχέδιο δράσεως τοῦ λόχου μου. Πῶς θὰ δράσω λ. χ. σὲ περίπτωσι ἐπιθέσεως; Ποῖοι θὰ εἶναι ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ; Ἐλεῖται πῶς τὸν φαντάζεσθε αὐτὸ τὸν ἀγῶνα; Ποῦ σκοπεύενε τὰ ἰδρύσετε τοὺς σταθμοὺς διοικήσεως τοῦ συντάγματος; Τοῦ Τάγματος; Τοῦ Λόχου; Ποῦ θὰ ἐγκατασταθῇ ὁ σταθμὸς ἐπιδέσεως τῶν τραυματιῶν; Κατὰ ποῖο τρόπο θὰ γίνεται ἡ ἀναχορηγία τῶν πυρομαχικῶν; Ξέρω ἀπὸ τίς μάγες τοῦ ἄλλου μετώπου πῶς...

Μὲ χτύπησε φιλικὰ στὸν ὤμο μὲ διέκοψε καὶ μοῦ εἶπε χαμογελῶντας :

«Ἐλάτε κ. Ε...μὴν εἴσθε δὰ καὶ τόσο ὑπερβολικὸς καὶ ἀπαισιόδοξος. Δὲν βαρύνεστε, λίγοι θὰ πέσουν καὶ θὰ τοὺς ξεπαστρέψουμε. Ἐπειτα μοῦ φαίνεται πὼς δὲν θὰ τολμήσουν....». Ἀντέτεινα διακριτικά. «Κύριε Διοικητὰ, μ' ὅλο τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμηση πού τρέφω πρὸς σᾶς, εἶμαι ὑποχρεωμένος σὲ σᾶς τὸν πρῶτο ὑπεύθυνο γιὰ τὴ ζωὴ τόσων ψυχῶν νὰ τονίσω πὼς ὁ τρόπος τῆς σκέψεως θὰ ἔξῃ—πρᾶγμα πού δὲν τὸ εὐχομαι καθόλου—δυσάρεστες συνέπειες. Ἐχω διαβάσει κάπου ὅτι ὁ καλὸς ἡγέτωρ, ὁ ὀξυδερκὴς ἡγέτωρ δὲν παίρνει ποτὲ τίς εὐμενεῖς τίς εὐνοϊκὰς περιπτώσεις, μὰ ἀντίθετα τίς δυσμενεῖς καὶ τίς ἀπρόοπτες! Στὴν ἰδική μας περίπτωση τὸ ἴδιο μοῦ φαίνεται πὼς πρέπει νὰ κάνωμε κι' ἐμεῖς. Καλὰ καὶ ἂν εἶναι πολλοί; Κι' ἂν μεταχειρισθοῦν μέσα καὶ μεθόδους πού μᾶς εἶναι ἄγνωστοι; Ἐμεῖς δὲν πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ λάβωμε τὰ στοιχειώδη μέτρα τῆς ἀμύνης μὰ καὶ τῆς ἐπιθέσεως; Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὅσο μπορῶ θὰ τὰ λάβω. Θὰ φροντίσω πρῶτα-πρῶτα νὰ ἐφοδιάσω μὲ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια τὸ λόχο μου. Γιατί δὲν ξέρω....Πῶς νὰ σᾶς τὸ πῶ. Ἐχω τὴν πεποίθησι πὼς θὰ ἔχωμε πανηγύρι πολὺ πῶ σύντομα ἀπ' ὅτι νομίζομε...Καὶ μάλιστα φρικτό, ἄγριο πανηγύρι!....

Ἄς μὴ χαρακτηρισθῶ κύριε Διοικητὰ ὡς «μάντις κακῶν». Τὸ μόνο κακὸ μονάχα εἶναι πὼς οἱ πραιοσθήσεις μου δὲν μὲ γελᾶνε ποτέ.... Κοκκίνησε, θύμωσε ἔκανε νὰ μὲ παρατηρήσῃ μὰ δὲν εἶπε τίποτε. Ἐφυγε ἀπὸ τὸ γραφεῖο σιωπηλός. Φαίνεται ὅμως σὰν νὰ ἐπιρροέστηκε κάπως ἀπὸ αὐτὰ πού τοῦ εἶπα. Νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψει σου πὼς κατὰ βάθος εἶναι πολὺ καλός. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος! Δὲν δίνει μιὰ λύσι. Δὲν ἐνεργεῖ κάπως δραστηριώτερα. Εὐχομαι νὰ μὴ τὸ μετανοιώσῃ.

Γιὰ νὰ σχηματίσῃς μιὰ πλήρη εἰκόνα ὅλων αὐτῶν πού σοῦ ἀνέφερα. ἄκουσε ἕνα-δυὸ περιστατικὰ πού θὰ σοῦ πῶ :

«Ἐνα πρῶτὸ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλάκος μοῦ ἀναφέρει, ὅτι ὁ ἐπὶ κεφαλῆς μᾶς προχωρημένης ἀπ' τὴ γραμμὴ ἀμύνης τοῦ συντάγματος φυλακίου δεκανέας, ἀντελήφθη κατὰ τὰ μεσάνυχτα—καὶ ὅταν ἀκριβῶς ἀκούστηκε καὶ βόμβος ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων—νὰ πέφτη μιὰ κόκκινη φωτοβολίδα....Αὐτὴ ἔκανε μιὰ μεγάλη τροχιά. Ἄρχιζε ἀπὸ ἕνα σημεῖο ἀριστερὰ ἀπ' τίς φυλακὲς τῆς Ἀγιάς, μὲ κατεύθυνση πρὸς τοὺς καταυλισμούς μας. Ὑποπεύθηκε. Εἶχε δὲ τὴν ἐμπνευσι νὰ γυρίσῃ τὸ πολυβόλο—πού εἶχαν στήσει ἐκεῖ τὴν προηγουμένη μέρα—πρὸς τὴν κατεύ-

·θυνση πού εἶδε νὰ ξεκινᾷ ἡ φωτεινὴ τροχιά, νὰ σκοπεύσῃ καὶ νὰ τὸ στερεώσῃ. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ μοῦ ἐκίνησε τὴν ὑπόνοια καὶ τὴν ἀνέφερα στὸ Διοικητὴ τοῦ συντάγματος.

· Κατ'ὄρθωσα δὲ νὰ πείσω καὶ τὸν ἴδιο τὸν κ. Γρηγορίου νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σημεῖο ἐκεῖνο. Μᾶς ἀκολούθησε περίεργος καὶ ὁ λοχαγὸς κ. Ψιμούλης. Ἐκεῖ πέρνοντας τὴ σκοπευτικὴ γραμμὴ τοῦ πολυβόλου διαπιστώσαμε πὸς στὰ κράσπεδα τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ἐκεῖ ἀπέναντί μας καὶ πρὸς τὸ χωριὸ τὸ «Βαρούπετρο», ἀνάμεσα σὲ κάτι κυπαρίσσια ἦταν κρυμμένο ἓνα σπιτάκι.

· Ἀσφαλῶς ἀπὸ κεῖ, συμπεράναμε πὸς θὰ τὴν εἶχε ρίξῃ κάποιος γιὰ νὰ δείξῃ ὡς φαίνεται στὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα τὶς θέσεις τῶν καταυλισμῶν μας ἂν εἶχαν τὴν πρόθεση νὰ βομβαρδίσουν... Τὸ πρᾶγμα κατανοῦσε ὑποπτο καὶ σκανδαλώδες. Διάβολε. Μιὰ φωτοβολίδα κόκκινη νὰ ριχτῆ μεσάνυκτα καὶ μάλιστα ἀπὸ ἓνα σημεῖο στὸ ὁποῖο ξέραμε πὸς δὲν ὑπῆρχε κἂν στρατιωτικὸ τμημα ; Ἦταν μυστήριο !.....

· Δὲν νομίζετε κύριε Διοικητά, ἐπρότεινα πὸς δὲν θὰ ἦταν ἄσκοπο νὰ ξεακριβώσουμε τί ἀκριβῶς συμβαίνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ; Δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ κανεὶς πράκτωρ τοῦ ἐχθροῦ. Πιθανὸν νὰ χρησιμοποιῆ καὶ μυστικὸ πομπό. Δὲν εἶναι ἀπίθανο μὲ τοὺς φυγάδες ποῦ ἤλθαν ἐδῶ νὰ ἀνακατεύθησαν καὶ μερικοὶ τῆς Πέμπτης Φάλαγγος τῶν Γερμανῶν. Δὲν ἀποκλείεται....

· Γι' αὐτὸ ἔχω τὴ γνώμη πὸς δὲν θὰ ἦταν ἄσχημο νὰ πέραμε τὰ μέτρα μας—γιὰ λόγους προνοίας τοῦλάχιστον.—Ξέρετε τί προτείνω ;—
· Ἄν ἐπιτρέπετε φυσικὰ—νὰ ντυθοῦμε πολιτικὰ μὲ τὸ λοχαγὸ κ. Ψιμούλη, καὶ νὰ πᾶμε ὡς ἐκεῖνο τὸ σπιτάκι.

· Ἴσως νὰ εἶμαστε τυχεροί, καὶ νὰ βροῦμε κανένα φίλαρᾶκο καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσουμε ἐδῶ. Τί λέτε κ. Λοχαγέ ; Εἶπα σὰν ἐτελείωσα ζητώντας καὶ τὴ γνώμη τοῦ κ. Ψιμούλη (ποῦ ὅπως εἶδες τὴν προεξόφλησα χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν του, γιατί ἤξερα καλὰ πὸς δὲν θὰ ἀρνιότανε ἓνα τέτοιο πρᾶγμα).

· Πραγματικὰ ὁ κ. Ψιμούλης συνηγόρησε θερμὰ ὑπὲρ τῆς προτάσεώς μου, Ἄλλὰ δὲν βαρύνεται. Ἀνένδοτος ὁ κ. Διοικητής! Δὲν ἤθελε οὔτε κἂν ν' ἀκούσῃ γιὰ τέτοια... «Καλὲ δὲν εἶναι τίποτε ἔτσι θὰ τοῦ φάνηκε τοῦ δεκανέα. Τί κάθεστε καὶ βάζετε τώρα στὸ μυαλό σας! Κουρουφέξαλα! Τί γυρεύουν πράκτορες τῶν Γερμανῶν στὴν Κρήτη ; Ἔπειτα μ' αὐτὴ τὴν ἱστορίαν θέλετε ν' ἀνοίξουμε καμμιὰ φασαρία μὲ

τοὺς Ἄγγλους; Ὅχι μὴ πρὸς Θεοῦ τέτοια... Δὲν ἐννοῶ ν' ἀσχολῆσθε μὲ τέτοιες ὑποθέσεις. Αὐτὰ ἄλλως τε εἶναι δουλειὰ τῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν. «Μὰ οἱ Ἄγγλοι κ. Διοικητὰ προσέθεσα ἴσασα θὰ ἐνδιαφεροῦν σὰν ἀκούσουν γιὰ τὸ περιστατικό». «Οἱ Ἄγγλοι ἔχουν τὴν ἀντικατασκοπεῖα τους καὶ τὰ παρακολουθοῦν αὐτὰ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς τὰ ὑποδείξωμε ἑμεῖς». Μ' ἀπάντησε τελειώνοντας τὴ συζήτηση μ' ἓνα ὕφος ποὺς δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση. Αὐτὴ τὴ φορὰ πίστεψέ με πὼς ἔφυγα ἐγὼ φουρκισμένος μὲ τὴν ἐκνευριστικὴ ἀδιαφορία καὶ τὴν ἀδράνεια τοῦ κ. Διοικητοῦ».

ΕΝΑΣ ΥΠΟΠΤΟΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΟΣ

Μιὰν ἄλλη μέρα ἐσυνέχισε—χωρὶς νὰ φαίνεται πὼς κουράσθηκε— ὁ κ. Ε... ἐνῶ πετοῦσε σύγχρονα τ' ἀποτοίγαρο ἀνάβοντας συνέχεια ἄλλο στὴ θέσι του. Μερικοὶ στρατιῶτες τῆς διμοιρίας τοῦ Ἀνθυπασπιστῆ Πιπέρη μοῦ ἔφεραν ἓνα ὑποκείμενο μ' ἀτιμέλητα μαλλιά καὶ χωμένο σὲ κάτι κουρελιάρικα ροῦχα.

Τὸν πιάσανε μοῦ εἶπανε ἐνῶ τριγύριζε ὑποπτα ἀνάμεσα στοὺς καταυλισμούς μας. Τί φροῦτο εἶνε αὐτό; Τοὺς λέω ἐνῶ μὲ τὴν ἀκρὴ τοῦ ματιοῦ μου βάλθηκα νὰ παρακολουθῶ καὶ τὴ πιὸ παραμικρὴ του κίνηση. «Γιουγκοσλαῦος!» Μοῦ λένε εἶναι κ. Λοχαγέ. Κι' ἀπὸ ποῦ τὸ καταλάβατε βρὲ ἔξυπνοι; Μᾶς τὸ εἶπε ὁ ἴδιος μοῦ ἀπάντησαν ἐν χορῶ καὶ κάπως δεικτικά. Ξεροκατάπια γιὰ τὴν ἀστοχὴ ἐρώτησί μου. Τοῦ μιλῶ τοῦ φιλαράκου Γαλλικά, δὲν μοῦ ἀπαντάει. Τοῦ μιλῶ μὲ τὰ λίγα Ἑγγλέζικα ποῦ εἶχα μάθει, μὰ τοῦ κάκου. «Νέσνάμ» (δὲν ξέρω) μοῦ ἀπάντησε κάποτε. Αὐτὸ σὰν νὰ μοῦ φάνηκε Βουλγάρικο!

Τὸν πρόσεξα σὲ λίγο πὼς πῆρε ἀθελά του μιὰ στάση προσοχῆς. (στρατιωτικὸς εἶνε σκέφθηκα...κι' αὐτὸ μοῦ ἐνίσχυσε περισσότερο τὴς ὑπόνοιές μου. Ποιὸς ξέρει ἄραγε τί ἀποστολὴ εἶχε γιὰ νάρθη στοὺς καταυλισμούς μας, μὲ τὸ θάρρος πολίτη συμμάχου δῆθεν κράτους). Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ τύπος δείχνοντας μὲ τὸ δάκτυλο πρὸς τὸ στήθος του. «Γιουγκοσλάβ Γιουγκοσλάβ» ἔκανε δυὸ φορὲς γιὰ νὰ μοῦ ἀποδείξῃ σώνει καὶ καλὰ πὼς εἶνε Γιουγκοσλαῦος. Γιουγκοσλαῦος καλὰ τοῦ λέγω κι' ἐγὼ Ἑλληνικά. Μὰ τί θέλατε καὶ γυρνοῦσατε χωρὶς ἄδεια στοὺς στρατιωτικὸς καταυλισμούς; Τί ἤρθατε νὰ κάνετε ἐδῶ; Ποιὸς σᾶς ἔστειλε; Τὸν πρόσεξα ὅτι ἀστραψαν τὰ μάτια του παραξένα. Ἀσφαλῶς εἶπα πάλι μέσα μου. Κόβω τὸ κεφάλι μου πὼς ὅπωςδήποτε θὰ ξέρῃ Ἑλληνικά. Διάβολε χωρὶς νὰ ξέρῃ Ἑλληνικά εἶναι δυνατόν νὰ σταλῇ καὶ

μάλιστα στήν Κρήτη; «Νέσναμ» μοῦ ἀπάντησε καί πάλι σηκώνοντας αὐτὴ τὴ φορὰ δῆθεν ἀδιάφορα τοὺς ὤμους. «Νεσνάμ;» τοῦ λέγω κι' ἐγώ.

Πολὺ καλά. Αὐτὸ θὰ τό δοῦμε. Καὶ πέρνοντάς τον μὲ συνοδεία δύο στρατιωτῶν τὸν πῆγα στὸ Γαλατᾶ, ὅπου σ' ἓνα ψηλὸ σπίτι δίπλα ἀπ' τὸ καφενεῖο τοῦ Γερογιάννη εἶναι τὰ γραφεῖα τοῦ συντάγματος. Τὸν τραβῶ ἴσια στὸ γραφεῖο τοῦ ὑπασπιστοῦ.

Ἐκεῖ βρισκότανε κατὰ σύμπτωση καὶ ὁ κ. Διοικητής. Ἐπιτελὴς εἶναι ἓνας λοχαγὸς τοῦ Πεζικοῦ ποῦ λέγεται Ἀθηνέλης τῆς πολεμικῆς διαθεσιμότητος. Αὐτὸς κάπως ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ὑπόθεση ποῦ ἀνέφερα, καὶ γιὰ τὴν ὑποπτη περιοδεία τοῦ Γιουγκοσλάβου στοὺς καταυλισμούς. Ἄρχισε νὰ συνηγορῇ νὰ τὸν στείλλωμε στοὺς Σέρβους συμμάχους. (Στὰ Χανιά ὑπῆρχαν μερικοὶ ποῦ εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς Γιουγκοσλαβίας. Μεταξύ των βρισκότανε ἄν δὲν ἀπατῶμαι κι' ἓνας ἀπὸ τοὺς ὑπασπιστάς τοῦ Βασιλέως Πέτρου.) Αὐτοὶ θὰ μπορούσαν νὰ ἐξακριβώσουν ἄν πραγματικὰ ἦταν συμπατριώτης τὸν ὁ φαντάρος ποῦ ἔχασε τὰ νερά του, ἢ κανένας ἄλλος ποῦ παρίστανε τὸν Γιουγκοσλαῦ. Μὰ ὁ κ. Διοικητής ἔῤῥαρχισε πάλι τίς αἰώνιες ἀντιρροήσεις του. Ξέρετε μήπως θυγοῦν οἱ σύμμαχοι Σέρβοι, καὶ δημιουργηθεῖ κανένα ἐπεισόδιο καὶ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ τέτοια.... Γιαντὸ λέω.....Φουρκίστηκα πειά!. Μὰ σοβαρὰ τοῦ λέω μιλάτε κ. Συνταγματάρχα;

Ἐδῶ εἶναι φῶς φανερὸ πῶς ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι ὑποπτος. Δὲν τὸν βλέπετε πῶς κάνει τώρα τὸ μισὸ κακόμοιρο; (Πραγματικὰ. Σὰν μ' ἄκουσε ὁ φιλαράκος νὰ μιλῶ ἔτσι, θυμωμένα εἶχε συμμαζευτεῖ σὰν βρεμμένη γάτα σὲ μιὰ γωνιά τοῦ γραφείου) τί δουλειὰ θὰ μπορούσε νὰ ἔχη ἓνα τέτοιο ὑποκείμενο μὲ τὴ Σλανόφωνη προφορὰ γιὰ νὰ γυρνᾶ χωρὶς λόγῳ ἀνάμεσα στ' ἀντίσκηνα; Φυσικὰ κανεὶς δὲν φαντάζεται ὅτι ἔπερνε ἀπλῶς τὸν ἀέρα του κάνοντας ἄσκοπες βόλτες.... Κι' ἔπειτα τί μπορούμε ν' ἀξέρουμε γι' αὐτόν;

Ἀπὸ ποῦ βαστᾶ ἡ σκούφια του; ὁ Διοικητής δὲν μιλοῦσε καθόλου. Νὰ μὴ σοῦ τὰ πολυλογῶ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ ὑπασπιστοῦ Ἀθηνέλη ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τελικὰ—ὅπως εἶπε ὑπ' εὐθύνη του.—Ὁ Γιουγκοσλαῦς ὑποπτος ἐστάλη στὰ Χανιά. Ἀπ' ἐκεῖ τί ἔγινε δὲν ξένω. Οὔτε καὶ ξαναρώτησα. Ὅλα αὐτὰ δέ σοῦ τὰ λέω, γιὰ νὰ δῆς τὴ νοοτροπία μας.

“Όλα αὐτὰ εἶνε ἓνα εἶδος ἀπαντήσεως στήν ἀρχική ἐρώτηση ποῦ μου ἔκανες. Νά λοιπόν ἡ ἐντύπωσίς μου γιά τόν κ. Γρηγορίου. Εἶνε ἱκανός ἀξιωματικός. Παλληκάρι ἀπ’ τὰ λίγα. Δέν γεννᾶται ζήτημα, οὔτε ὑπάρχει ἀμφιβολία. Μπορεῖ ἐάν πέσουν ἀλεξιπτωτισταί νά πολεμήσῃ ὁ ἴδιος ἀτομικά σάν λιοντάρι!

Μά ἡ ἡγεσία δέν χρειάζεται μόνο παλληκαριά. Χρειάζεται καί κάτι ἄλλα ποῦ αὐτὰ ἀκριβῶς ἀποτελοῦν τή συνισταμένη γιά τήν ἐπιτυχία μιᾶς ὁποιασδήποτε ἐπιχειρήσεως.

Κι’ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ποῦ μου δημιουργεῖ θλιβερὸς σκέψεις καί ἀπαισιόδοξες προαισθήσεις...Εἶνε ἀλήθεια πῶς σέ κούρασα μὲ τὰ τόσα ποῦ σοῦ εἶπα. Εἶχα διάθεσι νά τὰ πῶ σέ κάποιον. Ἐχασμουρήθηκε ὕστερα κι’ εἶπε: «Ὁ Θεὸς νά βάλῃ τὸ χέρι του!...».

Μ’ αὐτὸ τελείωσε τὴν ὁμιλία του. Σὲ λιγάκι ἀφοῦ ξεντυθήκαμε πέσαμε στὰ κρεβάτια μας. Ἐνα δροσερὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀπ’ τ’ ἀνοιγμα τῆς σκηνῆς ποῦ μᾶς ἔφερε ἓνα ὄμορφο καί γρήγορο ὕπνο..... (Κι’ ἡ ταινία ὅσο πηγαίνει καί ξετυλίγεται. Οἱ εἰκόνες περνοῦν μὲ μιὰ γρηγοράδα ἀφάνταστη ἀπ’ τὴν ὀθόνη τῆς φαντασίας.....Μορφές γνώριμες μὰ καί τοποθεσίες,.....”Άλλες θαμπές κι’ ἄλλες ξεκάθαρες. Παρ’ ὅλα αὐτὰ ὅμως, τὰ γεγονότα εἶναι ἀρκετὰ καλὰ βαλμένα, καί ταξινομημένα. Θαρρεῖς ἔχουν μπῆ στή σειρὰ κι’ ἔχουνε ταξινομηθῆ ἀπὸ κάποιον ἀόρατο ταξινομο!).....

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Εἶναι κάτι ἀνείπωτο κι’ ἀνέκφραστο νά σηκώνεσαι τὸ πρωτὶ μὲ τὸ σάλπισμα τῆς διάνας ἐνῶ τὸ κορμί σου τὸ διατρέχει ἓνα ἠδονικὸ μούδιασμα. Ἐν καὶ ἀργήσαμε χθὲς τὸ βράδυ νά κοιμηθοῦμε ἐν τούτοις ὁ λοχαγὸς πρῶτος ἀπ’ ὄλους, ἀπ’ τὴ νύχτα σχεδὸν σηκώθηκε γιά νά ρίξῃ μιὰ ματιὰ σ’ ὄλο τὸν καταυλισμό. Τὸ συνείθιζε φαίνεται πολὺ τώρα τελευταία. Ἐτσι τοῦλάχιστον ἄκουσα νά μουρομουρίζῃ, ἡ ὀρντινάτσα ὁ Γκάνας ποῦ εἶχε φέρεῖ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πρωῖνὸ ρόφημα, καί καταγινόνταν τώρα νά τακτοποιήσῃ καί τὰ κρεββάτια. Ντύθηκα κι’ ἐγὼ ὅσο μποροῦσα πειὸ σύντομα καί πετάχτηκα ἔξω ἀπ’ τὴ σκηνή. Κάτι σάν ἀκαθόριστο βουϊτὸ μελισσῶν χτύπησε στ’ αὐτιά μου. Ἐνας ὀλόκληρος κόσμος ἀπὸ χακοφορεμένα Μίκυ-Μάους μοῦ φάνηκε πὸς πηγαινοερχότανε κάτω ἀπ’ τὸν ἑλαιῶνα! Δεξιὰ μου διέκρινα τὸν ἀνθυπασπιστὴ Πιπέρη, νά ἐπιβλέπῃ τοὺς ἄνδρες τῆς διμοιρίας του ποῦ

ἔσκαβαν ἀτομικὰ ὀρύγματα κάτω ἀπ' τὰ δένδρα. Πιεὶς κάτω μιὰ ομάδα ἀπὸ στρατιῶτες μάζευαν ὅτι ἀχρηστο ἔβρισκαν. Χαριτιά, ξύλα, κόκκαλα, πατσαβοῦρες κ' ἄλλα καὶ τὰ ἔριχναν μέσα σὲ κάτι εἰδικοὺς λάκκους ἀπορριμάτων. Γιά μία στιγμή μὲ εἶδε καὶ μοῦ ἔκανε ἓνα φιλικὸ σινιάλο μὲ τὸ χέρι χαμογελῶντας.

Στάθηκα προσοχὴ καὶ τὸν χαιρέτησα. Μοῦ ἀνταπέδωσε τὸ χαιρετισμὸ ἐνῶ ἔκανε νόημα σὲ κάποιον σημεῖο δείχνοντας ἐμένα. Γυρίζοντας πρὸς τὴν κατεύθυνση πὸν κύτταζε διακρίνω τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Κουλάκο πὸν ἔκανε στοὺς μαζεμένους γύρω του στρατιῶτες κάποια θεωρία ἐνῶ βαστοῦσε ἓνα ὄπλο. Ἔκανα καὶ σ' αὐτὸν τὸ ἴδιον. Μὲ χαιρέτισε μὲ μιὰ χαριτωμένη κίνηση τοῦ κεφαλιοῦ του, χωρὶς νὰ διακόψῃ τὴ θεωρία.

Μὴ ἔχοντας πρὸς τὸ παρὸν τίποτε νὰ κάνω, ἄρχισα νὰ περιεργάζομαι τὴ γύρω ἀπ' τὸ γῶρον τοῦ καταλισμοῦ τοποθεσία. Δεξιὰ μου βλέπω τὸ λόφο τοῦ νεκροταφείου τοῦ χωριοῦ μὲ τὴ γραφικὴ τοῦ ἐκκλησίτσα ἀνάμεσα σ' ὄμορφα κυπαρίσσια περιτριγυρισμένα μ' ἓνα καλοκτισμένο μαγδρότοιχο. Στὴ κορυφὴ ἀκριβῶς τοῦ λόφου, 3—4 Νεοζηλανδοὶ τοποθετοῦσαν ἓνα ἀντιαεροπορικὸ πολυβόλο σὲ κάποιον ὄρυνγμα. Ἄριστερά μου διακρίνω ἓνα χαμηλότερο λόφο μὲ μερικὸς δικούς μας στρατιῶτες ἐπάνω νὰ πηγαινοέρχονται. Προφανῶς θάναί τῆς διμοιρίας Πιτσικουλάκη. Μπροστὰ ἀπ' αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς δημοσίας ὁδοῦ Χανίων—Ἄλικιανοῦ, ἦταν μιὰ ἐπιβλητικὴ οἰκοδομὴ ἑνὸς ἀγροκτήματος πλαισιωμένη ἀπὸ πολλὰ δένδρα. Ἦταν τὸ μετόχι τοῦ Μαρκαντωνάκη. Πίσω ἀπ' τὸ λόφο αὐτὸ πὸν στὴν κορυφὴ του εἶχε στὴ σειρά καμιὰ δεκαριά ἀμυγδαλιῆς ἔβλεπε κανεὶς τοὺς καταλισμοὺς τῶν Νεοζηλανδῶν τοῦ τάγματος τοῦ Μαίτζορ-Σμιθ νὰ προχωροῦν πρὸς τὸ χωριὸ «Ταράτσο». Ἐδῶ τὰ ὀρύγματα καὶ ἡ γραμμὴ ἀμύνης του διχάζονταν. Μιὰ γραμμὴ τραβοῦσε πρὸς τὸ «Μακρὸ τοῖχο» (μιὰ διπλάνη τοποθεσία) καὶ ἡ ἄλλη πρὸς τὶς παιδικὲς ἐξοχές, ὅπου καὶ τὸ Νοσοκομεῖο τῶν Ἀγγλων. Ἀνάμεσα ἀκριβῶς στοὺς δυὸ λόφους (Νεκροταφείου—Μαρκαντωνάκη) ἦταν μιὰ μικρὴ κοιλαδίτσα μὲ μικρὴ κατωφέρεια πρὸς τὴ πεδιάδα τῆς Ἀγυῖας, κατάφυτη ἀπὸ ἔληδες. Ἀπὸ κάτω ἀπ' τὶς ἔληδες ἦσαν θαυμάσια καμουφλαρισμένα καὶ ἀόρατα, (ἀπὸ ἐπίγειο καὶ ἐναέριο παρατήρηση) τ' ἀντίσκηνα τῶν στρατιωτῶν τοῦ βου Λόχου.

Πρὸς τὸ μετόχι εἶχε ἓνα ρεμματάκι πὸν περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ μανδροχτισμένο περιβολάκι γιομῆτο ἀπὸ μανταρινιές καὶ πορτοκαλλιές.

Ἐκεῖ πὸν τελείωναν οἱ ἑληές, ἄρχιζε πρὸς τὴν πεδιάδα κάτω ἓνα πολὺ μεγάλο χωράφι σπαρμένο μὲ σιτάρι, — μιὰ θάλασσα ἀπὸ μισοωριμασμένα στάχυα, — κι' ἔπειτα συνεχίζονταν πάλι ὡς τὸ δημόσιο δρόμο οἱ ἑληές. Σὲ καλὴ θέση βρισκόμαστε σκέφθηκα. Μπορεῖ κανεὶς νὰ προφυλαχθῆ ἀπ' ἐδῶ, γ' ἀμνηθῆ καὶ νὰ ἐπιτεθῆ συγχρόνως. Φούσκωσα στὴ σκέψη αὐτῇ. Παρομοιάζοντας τὸν ἑαυτὸ μου ἐκείνη τὴ στιγμή μὲ στρατηγὸ πὸν ἐπισκοποῦσε τὸ πεδίο μιᾶς μάχης πὸν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀνέτως καὶ πὸν ἀπὸ πειρὸ μπροστὰ εἶχε προεικασῆ τὴν εὐνοϊκὴ ἔκβασή της. Καὶ μειδιοῦσε μὲ φιλαρέσκεια καὶ φουσκωμένος σὰν διάνος ὁ φανταστικὸς αὐτὸς στρατηγὸς στὴ σκέψη αὐτῇ... Τί νὰ κάνω! Ἄρχισα κι' ἐγὼ νὰ στρατικοποιοῦμαι. Διαρκῶς γύρω μου γιὰ σχέδια μιλοῦσαν. Ποιὸς ξέρει. Ὁ πόλεμος διαρκοῦσε. Κι' αὐτὰ χροιάζονται. Δὲν εἶναι ἄσχημο νὰ τ' ἀκούη καὶ νὰ τὰ ξέρη κανεὶς. Ἐπειτα ἡ περιέργεια — πὸν ἦταν τὸ κυριώτερο πρᾶγμα σὲ μένα — γιὰ ὅλα, γιὰ παρατήρηση καὶ μελέτη καὶ σπουδὴ καὶ ἱκανοποίηση τέλος τοῦ ἴδιου τοῦ ἐνστίκτου, μὲ τραβοῦσε περισσότερο. Κλείνοντας αὐτὸ τὸν πρόχειρο κύκλο τοῦ ὀρίζοντα πὸν ἔκανα, εἶδα στὸ τέρμα του τὸ χωριουδάκι τὸ «Γαλατᾶ» στὴν κορφὴ ἑνὸς δικοῦ του λόφου, νὰ πλαισιώνεται ἀπὸ σκοῦρα δένδρα. Φάνταζε στὸ πρωῖνὸ σὺθαμπο μὲ τ' ἄσπρα του σπιτάκια καὶ τὴ καινούργια ἐκκλησίᾳ του μὲ τὰ δυὸ καμπαναριά της, σὰν μιὰ μικρὴ μαγεμένη πολιτεία. Ἐνας δρόμος ἴσιος καρροποίητος, ἄρχιζε ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ πήγαινε ἴσια στὸ χωριὸ περνώντας μὲ χάρη ἀνάμεσα ἀπὸ σταφίδες ὄλο καρπὸ, κι' ἑληές πὸν ἔγερναν κι' αὐτὲς ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀνθοφορία....

Πρὸς τὸ μέρος τῶν Νεοζηλανδῶν σὲ κάποιο ἀργιλλῶδες ὑψωμα πὸν τὸ εἶχαν ξεκουφώσει καὶ πὸν ἦταν ὁ σταθμὸς διοικήσεως τοῦ Νεοζηλαντικοῦ τάγματος — εἶδα τὸ Σμίθ μ' ἓνα ὑψηλόσωμο ἀξιωματικὸ Νεοζηλανδό, νὰ δείχνῃ κάτι πρὸς τὸ μέρος τῆς Σούδας. Γύρισα καὶ κύτταξα. Ἦσαν Γερμανικὰ «Στούκας» πὸν ἔκαναν πάλι ἐπιδρομὴ στὸ λιμάνι. Αὐτὸ πιά τις τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες ἦταν κάτι τὸ συνηθισμένο. Διαρκῶς ἐπιδρομές. Μάλεμε-Σοῦδα, Σοῦδα-Μάλεμε. «Θυμήθηκα κάτι πὸν ἔλεγε ὁ κ. Ε...». Αὐτὸ στὴν στρατιωτικὴ γλῶσσα σημαίνει προπαρασκευὴ... πυροβολικοῦ. Δηλ. προτοῦ ἀρχίσει μιὰ μάχη, μιὰ ἐπίθεση, τὸ πυροβολικὸ μπροστὰ ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες ἀρχίζει ἓνα καταγισμὸ πυρός. Μιὰ δραστικὴ βολή. Μιὰ βολὴ καταστροφῆς. Προπαρασκευάζει τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἐπιθετικὴ ἐπιχείρηση πὸν μὲ βεβαιότητα

θὰ ἐπακολουθήσῃ. Ἀνοίγει ἔτσι τὸ δρόμο γιὰ τὸ πεζικό, καταστρέφοντας ὄχρωματικά ἔργα πυροβολεῖα, συρματοπλέγματα καὶ γενικά ἐξουδετερώνει κάθε ἐμπόδιο γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἐπίθεση!

Φαίνεται πῶς κάτι τὸ ἴδιο συμβαίνει κι' ἐδῶ μὲ τοὺς ἀδιακόπους καὶ ἐπίμονους ἡμερονυκτίους αὐτοὺς βομβαρδισμοὺς τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση τῆς Ναυτικῆς Βάσεως τῆς Σούδας καὶ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε. Ἄκουσε πού σοῦ λέω : τὸ ἄσχημο αὐτὸ καταχτ' ὑπὶ τῶν ὀργανωμένων τοποθεσιῶν καὶ τῶν πυροβολαρχιῶν, θέσεων προβολέων κ.λ.π. εἶνε ἓνας ἄσχημος οἰωνός. Μιὰ κακὴ προειδοποίησις. Θὰ δῆς πῶς δὲν εἶναι παραμύθι ἢ ἐπικειμένη ἐπίθεση ἀπ' τὸν ἀέρα! Δυστυχῶς δὲν θὰ εἴμαστε ἐτοιμοὶ ἀκόμη ὅσο πρέπει!... Πάντως ὅτι εἶναι νὰ γίνῃ ἄς γίνῃ μιὰ ὥρα νωρίτερα. Αὐτὴ ἡ νευρική ὑπερδιέγερση καὶ ἡ προσμονὴ εἶναι χειρότερη...» Σκεφτόμουν αὐτὰ πού μοῦ εἶχε πῆ, κι' ἔβλεπα πρὸς τὸ μέρος πού ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ δείχνῃ ὁ Νεοζηλανδὸς ταγματάρχης Σμιθ.

Ἀπάνω ἀπ' τὴ γραμμὴ τῶν Κεραμειῶν (Κεραμειὰ στὴ περιοχὴ τῶν Χανίων ὀνομάζεται ὀλόκληρη περιφέρεια χωριῶν) τὰ «Στούκας» ἄλλαξαν σχηματισμούς. Ἀπὸ σχῆμα σφήνας πού εἶχαν σχηματίσαν μιὰ ἀπλὴ γραμμὴ, μὲ τὸ ἓνα ἀεροπλάνο πίσω ἀπ' τὸ ἄλλο. Μόλις δὲ ἔφτασαν πάνω ἀπ' τὴ Μαλάξα (ἄλλη ὀνομασία τοποθεσίας ὅπου καὶ τὸ ὀμώνυμο χωριὸ) κάνανε—τὸ ἓνα πάντα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο—τις ἐφορηήσεις τους στὰ βαπόρια πού ἦσαν στὸ λιμάνι τῆς Σούδας. Ρίχνοντας τὶς βόμβες τῶν καὶ μέσα ἀπ' τοὺς καπνοὺς τῶν πυρκαϊῶν, πού σηκωνόνταν σάν σύνεφα ὀλόκληρα, ἔφευγαν καὶ χάνονταν πρὸς τὸ Ἀκρωτήρι. Ἐνα φαίνεται πῶς τὸ πέτυχε τὸ ἀντιαεροπορικό, γιατί διέγραψε μιὰ τραγικὴ τροχιά μὲ μαῦρο καπνὸ, καὶ μουγκρίζοντας ἀπαίσια σάν χαλύβδινο τέρας τῆς ἀποκαλύψεως, πῆγε κι' ἔπεσε πρὸς τὸ πέλαγος. Μὰ δὲν μπορούσαν φυσικά κι' οἱ Γερμανοὶ νὰ ξεφύγουν ἀπ' τὴν δίκαια νύμεση. Τὸ πῶς δὲ ἔφευγαν μερικοὶ πιλότοι, ἦταν θαῦμα! Θὰ εἶχαν μεγάλη τύχη! Γιατὶ γιὰ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ ἓνα φραγμὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀντιαεροπορικοῦ ἦτανε κάτι τὸ σπάνιο κι' ἐξαιρετικό. Χιλιάδες ἦσαν τὰ συνεχάρια στὸν οὐρανὸ ἀπ' τὶς ἐκκρόξεις....

Βλέποντας τὸ μαῦρο καπνὸ πού ἔβγαине ἀπὸ ἓνα καρᾶβι πού καίγοντανε μέρος στὴ Σοῦδα μελαγχόλησα ἄθελα. Πῆρα μηχανικά ἀπ' τὴ σκηνή, ἓνα παγοῦρι κι' ἄρχισα νὰ πλύνομαι, ἐνῶ σκεφτόμουν θλιβερὰ πράγματα. Εἶχαμε ἀπὸ καιρὸ διαπιστώσει τὴν ἀεροπορικὴ ἀδυναμία

τῶν Ἀγγλων. Κι' ὅσα ἀεροπλάνα κατόρθωσαν νὰ φθάσουν στὴ Κρήτη διαφεύγοντας ἀπ' τὰ ἀεροδρόμια τῆς Ἑλλάδος—προπαντὸς βομβαρδιστικά—ἀνεφοδιάζονταν ἀμέσως κι' ἔφευγαν κατ' εὐθείαν γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Ὅσο δὲ ἀπὸ καταδιωκτικά, πολὺ λίγα πράγματα. 2—3 «Χα-

Ἐνὸ φορτηγὸ ἐπὶ μέρες ἔβγαξε ἓνα ἀσπρόμαυρο καπνὸ στὸ λιμάνι τῆς Σούδας χτυπημένο ἀπὸ βόμβα Στούκας καιγόνανε σάν λαμπάδα.

ρικαίην» καὶ κεῖνα σηκώνονταν μετὰ τὴ λῆξι τοῦ συναγεροῦ. Ὅταν δηλ. τὸ πουλὶ ἢ μᾶλλον τὰ πουλιὰ εἶχανε πετάξει....Τί νὰ πῆ κανεῖς μερικὲς φορές. Φαίνεται «Πῶς εἶναι ἀνεξιχνίαστες τῶν Ἑγγλέζων..... οἱ βουλές» !

ΕΝΑ ΘΡΑΥΣΜΑ ΟΒΙΔΟΣ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΥ

Ἄφοῦ καλωπίσθηκα ὅσο μπορούσα, μπῆκα μέσα στὴ σκηνὴ κι' ἄρχισα νὰ πέρνω τὸ ρόφημά μου, πὺν τὸ εἶχε σερβίρει ὁ Γκάνας στὸ τραπέζι. Γάλα ἔβαπορέ—μία ὀλόκληρη καραβάνα—μπιστοτάκια, τυρὶ Ὀλλανδέζικο καὶ μαρμελάδα. Εἶχαμε βλέψεις ἀπὸ καιρὸ ἀρχίσει καὶ μεῖς μὲ τὸ συγχρωτισμὸ τῶν Συμμάχων μας νὰ Ἑγγλεζοφέρουμε στὸ ντύσιμο, στοὺς τρόπους ὡς καὶ στὸ φαγητό. Μόλις τελείωνα βλέπω νὰ ἔρχεται ἓνας στρατιώτης (ὁ ἀγγελιοφόρος τοῦ λόχου) καὶ νὰ μοῦ λέγῃ πῶς μὲ ζητᾷ ἀμέσως ὁ κ. Λοχαγὸς στὸ σταθμὸ διοικήσεως τοῦ συντάγματος πὺν βρισκόνταν στὴ σκηνὴ τοῦ κ. Διοικητοῦ ἐκεῖ κοντά. Ἔκανα ἀμέσως ὅπως εἶπε. Ἀσφαλῶς θὰ μοῦ ἀναθήσῃ καμιά δουλειὰ σκεφτόμουνα στὸν δρόμο. Ἐκατὸ μέτρα περὶ κάτω, δίπλα σέ μιὰ ἐλῆ γέρικη στὴν εἰσοδὸ μιᾶς μεγάλης εὐρύχωρης σκηνῆς διέκρινα τὸν κ. Γρηγορίου μὲ τὸν κ. Ε... καὶ ἓναν ἄλλο ὑψηλόσωμο ἀνθυπολοχαγὸ (τὸν ἐγνώριζα ἀπὸ τὸν Ἀλικιανὸ ἦταν ὁ κ. Δήμου ὁ ὁποῖος παρελάμβανε ταμίας τοῦ συντάγματος ἀπὸ τὸν ὑπολοχαγὸ κ. Ἀνυφαντάκη.

Σὰν γνωριστήκαμε ἀρκετὰ ἀργότερα καὶ γίναμε φίλοι ἀχώριστοι, ἔμαθα πῶς στὸ πολιτικό του βίο ἦτανε δικηγόρος· Ἐφεδρος κι' αὐτὸς—καὶ πῶς καταγότανε ἀπ' τὴ Καστοριά τῆς Μακεδονίας). Ὁ λοχαγὸς μου ὅπως καὶ τὶς ἄλλες μέρες διαρκῶς παρελάμβανε ὕλικὰ καὶ πυρομαχικά. Ὁ κ. Δήμου κάτι ἔγραφε πρὸς τοῦ ὑπαγόρευε ὁ Συνταγματάρχης. Σὰν μὲ εἶδε ὁ κ. Ε.. «ἤρθες μοῦ εἶπε ;» Σηκώθηκε καὶ ἤρθε πρὸς τὸ μέρος μου. Ἐβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του ἓνα φάκελλο σφραγισμένο. Ἄκουσε μοῦ λέει. Πάρε αὐτὸ τὸ φάκελο, καὶ πήγαινέ τον στὸ Γαλατᾶ, νὰ τὸν δώσης στὸν ὑπασπιστὴ λοχαγὸ Ἀθηνέλλη. Εἶνε κάτι τὸ ἐμπιστευτικό, γι' αὐτὸ δὲν τὸ δίνω σ' ἄλλον. (Τὸν εὐχαρίστησα ὅσο μποροῦσα γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη πρὸς μοῦ ἔδειχνε). Σοῦ δίνω ἔπειτα—ἐσουνέχισε—μιὰ εὐκαιρία νὰ κάνης ἓνα περιπατάκο. Νὰ ξεσκάσης λίγο. Μόνο φρόντισε μὴν ἀργήσεις. Γιατὶ τὸ βράδυ θὰ ἔχωμε ἀρκετὴ γραφικὴ ἐργασία. Σὲ χρειάζομαι. Μοῦ εἶπε καὶ μούγκλισε χαρακτηριστικὰ τὸ μάτι.

Ἐπερίτεψε ὅπως διόλου ἡ σύσταση, γιατί εἶχα ἤδη λάβει τὴ στάση τῆς προσοχῆς, κι' ἤμουν ἕτοιμος νὰ χαιρετίσω καὶ αὐτὸν καὶ τὸν κ. Διοικητὴ ὅταν ξάφνου, ...ἀκούστηκε ἓνα γρήγορο διαβουλευμένο σφύριγμα φσ... Σκύψτε! φώναξε γιὰ μιὰ στιγμή, ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Δήμου. Σκύψαμε κάτω ἀπ' τὴν ἑλὴν αὐτόματα σὰ σοῦστες... Τὸ φσ., αὐτὸ πέρασε χωρὶς καλὰ νὰ τὸ καταλάβωμε σύντομα πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μας, κι' ἔπεσε μὲ γοδῦπο στὸ διπλανὸ ἀμπέλι τῆς σταφίδας κάποιου Τσουρουνάκη ἀπ' τὸ Γαλατᾶ. Εὐτυχῶς ποῦ μᾶς εἰδοποίησες ἐγκαίρως εἶπε ὁ κ. Γρηγορίου στὸν ἀνθυπολοχαγὸ Δήμου ἀλλοιώτικα τὸ θραῦσμα αὐτὸ κάποιος ἀσφαλῶς θὰ τὸ ἔτρωγε κατακούτελα... Κυττάξαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἀσφαλῶς τύχη εἴχαμε. Δὲν βαρύνεσαι ὅμως. Συνειδησμένα τὰ εἴχαμε κάτι τέτοια περιστατικά ἀπὸ τὴν Ἀλβανία καὶ δῶθε. Τὸν τελευταῖο δὲ καιρὸ περισσότερο μὲ τοὺς συχνοὺς βομβαρδισμούς. Ἐκανα νὰ φύγω. Κάτσε ὅσο νὰ τελειώσει ἡ ἐπιδρομὴ μοῦ εἶπε ὁ κ. Ε... (Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἐκείνη τὴ στιγμὴ γινότανε μεγάλο πανηγῦρι στὴ Σοῦδα. Ὁ οὐρανὸς εἶχε συννεφιάσει ἀπ' τὶς ἐκκρήξεις τῶν ὀβιδων τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ. Ἀπ' ἐκεῖ μᾶς ἤρθε τὸ φιλοδώρημα. Ὁ κίνδυνος ἦτανε πάντα ἄμεσος. (Θὰ σχηματίσατε ἴσως τὴν γνώμη τοῦ ἀπάντησα, ὅτι φοβήθηκα ἀπ' τὸ περιστατικὸ αὐτὸ ; Ἐννοια σας μὰ δὲν μοῦ λείπει τὸ κουράγιο ἀπὸ κάτι τέτοια. «Κύριε Λοχαγέ». Αὐτὸ τὸ εἶπα κάπως φωναχτά), ἔφ' ὅσον σεῖς δὲν διακόπτετε τὴ δουλειά σας πῶς εἶναι

δυνατὸν αὐτὸ νὰ καθυστερήσῃ κι' ἐμένα ἀπ' τὴν ἀποστολὴ ποῦ μοῦ ἀναθέσατε : Αὐτὸ θὰ ἦταν ἐνδειξεις δειλίας ἐκ μέρους μου,, εἶπα κι' ἀφοῦ χαιρέτησα ἔφυγα. Σὰν πῆρα τὸ δρόμο γύρισάκαποτε καὶ κύτταξα πίσω μου. Ἐπρόσεξα τὸν λοχαγὸ νὰ μὲ κυτᾶζῃ γιὰ κάμποση ὥρα μ' ἓνα παράξενο βλέμμα...

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΓΝΩΡΙΜΙΕΣ

Πῆρα τὸ ἴδιο μονοπάτι ποῦ εἴχαμε πάρει μὲ τὸν ἀγγελιοφόρο τοῦ συντάγματος. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα, ρωτῶντας πολῖτες καὶ στρατιῶτες ἔφτασα μπροστὰ στὸ κεντρικὸ καφενεῖο τοῦ Γερογιάννη. Ὁ συναγερογὸς καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τῆς Σούδας εἴχανε τελειώσει. Μόνο οἱ καπνοὶ διαρκῶς ἀνέβαιναν πρὸς τὸν οὐρανό. Ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ καφενεῖο εἶδα τὸ Λοχαγὸ κ. Ψιμούλη νὰ κάθεται μ' ἓνα ἱερωμένο (προφανῶς τὸν ἐφημέριο τοῦ Γαλατᾶ) καὶ 5-6 ἀξιωματικούς δικούς μας καὶ μερικοὺς πολῖτες. Ἀπ' τὴν συνομιλία τους κατάλαβα πῶς σχολίαζαν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐπιδρομῆς, κυτᾶζοντας ὄλοένα καὶ δείχνοντας πρὸς τὴν Σοῦδα, ποῦ πρόβαλε στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Σὰν πλησίασα χαιρέτησα (Δὲν ξέρω πῶς μεῦ ἐρχόντανε τώρα τελευταῖα νὰ χαιρετῶ μὲ τοῦ ψήλου ἠήδημα.. Ἴσως ἀπ' τὶς σχέσεις μου μὲ τοὺς ἀξιωματικούς, ἀπὸ συνήθεια, ἀπὸ σχολαστικότητά, γιὰ τὴν πειθαρχία, δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω). Ὁ κ. Ψιμούλης ἐν τῷ μεταξὺ μὲ φώναξε κοντά του, καὶ κάθησα. Ἄρχισε νὰ μὲ συστήνῃ σ' ὄλους ἐκεῖ. Μὲ συνέστησε μὲ τὸ λοχαγὸ τοῦ πεζικοῦ κ. Διαληνᾶ ποῦ ἦταν διαχειριστὴς ὕλικου τοῦ συντάγματος (Ἕνας ἀνοιχτόκαρδος ἄνθρωπος μὲ γυαλιὰ καὶ ἀρκετὰ χονδρός) τὸν Ὑπολοχαγὸ ἐπίσης κ. Ἀνυφαντάκη καὶ τὸν Ἀνθυπολοχαγὸ κ. Βαμβακᾶ ποῦ ἦταν ἀξιωματικὸς Ἐφοδιασμοῦ. Κατόπιν γνωρίστηκα μὲ τὸ στρατιωτικὸ ἱατρὸ (τῆς πολεμικῆς διαθεσιμότητος) κ. Χ'' Τζανάκη (ποῦ ἦταν γέννημα θρέμμα Γαλατιανός), καὶ μὲ τὸ γιατρὸ τοῦ συντάγματος μας ἔφεδρο ἀνθυπίατρο Χειροῦργο κ. Μακρίδη. Τέλος νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος καὶ τὸν ἐφημέριο τοῦ Γαλατᾶ ἀιδεσιμώτατο Παπᾶ Βασίλη Ρουμελιωτάκη μὲ τὸν ὁποῖο ἦταν γραφτὸ ἀργότερα νὰ μὲ συνδέσουν ἰδιαίτεροι δεσμοί.

Κάθησα ὅσο μποροῦσα συνεσταλμένα, κι' ἄρχισα νὰ κουβεντιάζω μὲ τὸ γιατρὸ κ. Χ'' Τζανάκη ὃ ὁποῖος εἶχε μάλιστα τὴν καλωσύνη—δίνοντας ἀσφαλῶς δείγματα τῆς Κρητικῆς φιλοξενίας νὰ μὲ καλέσῃ νὰ πάρωμε ἓνα οὔζο στὸ σπίτι του. Μοῦ τὸ ἔδειξε δὲ σύγχρονα! Ἦταν

κει κοντά.) Τὸν εὐχαρίστησα ὅσο μπορούσα. Κάτι μὲ τράβηξε ἀμέσως κοντὰ καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Μὰ φαίνεται πῶς κι' ἐγὼ ἤμουνα γλυκοαίματος. Γιατὶ ἄλλοιῶς δὲν ἐξηγοῦνταν πῶς ἀπὸ τίς πρῶτες γνωριμίες πὺν ἔκανα δεχόμενα, ἀμέσως καὶ προσκλήσεις ἀπὸ ἄνθρώπους στοὺς ὁποίους φυσικὰ ἤμουν ἄγνωστος (ὅπως καὶ αὐτοὶ σὲ μένα) καὶ δὲν ἤξεραν καλὰ καλὰ ἀπὸ ποῦ βαστᾶ ἡ σκούφια μου... Χωρὶς νὰ θέλω σχεδὸν ἄρχισα ν' ἀποτείνω (γιὰ νὰ δημιουργηθῇ συζήτηση) βροχηδὸν τίς ἐρωτήσεις. Γιὰ τὸ χωριὸ γιὰ τοὺς κατοίκους, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα, τίς ἀσχολίες τῶν κατοίκων, σὰν νὰ ἐπρόκειτο νὰ συντάξω καμιά γεωγραφία τοῦ Γαλατᾶ. Τὶ τὰ θέλετε τοὺς λέγω στὸ τέλος. Ἐπαγγελματικὴ συνήθεια βλέπετε... Γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους. Οἱ ὑπόλοιποι εἶχαν δικήτους κουβέντα καὶ δὲν μᾶς ἐπρόσεχαν. Καμιά φορὰ ἀφοῦ πῆρα τὸ γλυκὸ πὺν μοῦ προσέφερε ὁ γιατρὸς Χ' Τζανάκης θυμήθηκα τὸ λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἦρθα στὸ χωριό. Σηκώθηκα δικαιολογήθηκα ὑπερεσία κι' ἔφυγα, ἐνῶ ὁ γιατρὸς μοῦ ἐτόνιζε πῶς θὰ μ' ἐπερίμενε ὅπωςδήποτε γιὰ τὸ οὔζο Προλονζέ!

Δὲν ἄργησα νὰ βρῶ τὸ οἶκημα ὅπου στεγαζόνταν τὰ γραφεῖα τοῦ συντάγματος καὶ νὰ δώσω τὸ ἔγγραφο στὸν κ. Ἀθηνέλλη. Τὸ ἀνοιξε καὶ τὸ διάβασε. Ναι εἶπε σὰν ἔρριξε μιὰ ματιὰ σ' αὐτὸ. Ὁ λοχαγὸς σου, μοῦ εἶπε καὶ προφορικῶς γι' αὐτὴν τὴν ἐμπιστευτικὴ ἀναφορά. Πῆτε του πῶς θὰ ἐνεργήσω τὰ δέοντα. Χαιρέτησα καὶ ἐδῶ καὶ ἔφυγα. Ἦμουν χαρούμενος, πολὺ εὐχαριστημένος, πὺν τόσο γρήγορα τελείωσα τὴν ἐμπιστευτικὴ αὐτὴ ὑπερεσία πὺν μοῦ ἀνέθεσαν....

Ο ΠΑΣΤΩΡ ΤΖΩΝ

Θὰ ἦταν περίπου ἡ ὥρα 10 σὰν ἔβγαινα στὸ δρόμο. Μιὰ ματιὰ στὸ ρολόγι μου μ' ἐβεβαίωσε γι' αὐτό. Ὁ ἥλιος ἔκαιγε πολὺ. Οὔτε φύλλο κουνιόντανε. Μέσα στὴ σκόνη τοῦ δρόμου διέκρινα μιὰ κίνηση ζωηρή, ἀπὸ Ἀγγλους στρατιῶτες, αὐτοκίνητα—μοτοσυκλῆτες. καὶ πολῖτες νὰ πηγαينوέρχονται, παρ' ὅλο τὸ καμῖνι πὺν φλόγιζε αὐτὴν τὴν ὥρα.

Πῆρα πάλι ἄσκοπα ἓνα δρόμο. Μετάνοιωσα ὅμως καὶ γύρισα πάλι καὶ ξαναπῆρα τὸ κεντρικὸ μὲ σκοπὸ νὰ ξαναγουρίσω στὸ καφενεῖο. Δὲν ἤξερα πὺν νὰ πάω ἀκριβῶς.

Σὲ μιὰ στροφή ὅμως, εἶδα μερικοὺς δικούς μας στρατιῶτες καὶ πολῖτες νὰ ἔχουν περιστοιχίσει ἓναν Ἐγγλέζο μὲ ἄσπρο κολάρο. Πλησίασα περίεργος. Ἦταν ἓνας Ἀγγλος πάστορας σεμνὸς στοὺς τρόπους

μὲ μιὰ βίβλο στὸ χέρι, πὸν προσπαθοῦσε ὅπως ἀντελήφθηκα—νὰ συν-
 νεννοηθῆ σὲ κάποια διάλεκτο πὸν ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἔδειχνε γιὰ ἀρχαϊκὴ
 στὸ τέλος κατέληξε σὲ μιὰ ἀκατάληπτη ὑπερκαθαρεύουσα, πὸν τὴν
 ἔκανε περισσότερο ἀκατανόητη ἢ παρεφθαρμένη ξενικὴ προφορὰ.
 Ἔλεγε π.χ. «Ἐγὼ εἰμί, εἰς Παπᾶς—Ἄγγλος. Πάστωρ Τζῶν. Περπα-
 τῶ Γκαλάτος μοναχός!... Ἐπενέβηκα ἀπρόσκλητος καὶ τοῦ μίλησα στὴν
 Γαλλικὴ μ' ἕνα ξεχωριστὸ ρεβασμὸ. τονίζοντας πῶς δὲ ἦταν καὶ τόσο
 σαβαρὸς λόγος νὰ περπατῆ ἕνα ἱερωμένος σύμμαχος μέσα στὸ Γαλατᾶ...
 μοναχός, ἐνῶ θὰ μποροῦσε νὰ βρῆ θανατῶσια μιὰ παρέα.» Ἔτσι θὰ τοῦ
 δινότανε καὶ μιὰ πρώτης τάξεως εὐκαιρία νὰ ἐξασκηθῆ καὶ στὰ πρῶ-
 τότυπα Ἑλληνικά του!... Γύρισε πρὸς τὸ μέρος μου ἐχαμογέλασε, ἔδειξε
 μιὰ σειρὰ κατάλευκα δόντια καὶ μοῦ ἔδωσε μὲ νοήματα νὰ καταλάβω
 πῶς δὲν μιλεῖ Γαλλικά. Τὸν πρόσεξα καλλίτερα. Ἦταν ἕνας ἀνθρω-
 πος ὄχι παραπάνω ἀπὸ 26 χρονῶν. Τὸ βλέμμα του ποῦ καθρέφτιζε
 τὸν γαλανὸ οὐρανὸ τῆς μέρας ἐκείνης, ἔκρυβε κάποια μυστικοπάθεια
 ἀσκητοῦ τῆς ζωῆς.

Ἐπέμενε ἐν τούτοις ὁ Πάστωρ Τζῶν—ὅπως καταλάβαμε ὕστερα
 —νὰ ζητᾷ τὸν Ἑλληνα Ἐφημέριο τοῦ Γαλατᾶ, γιὰ νὰ θάψῃ ἕνα δι-
 κό μας στρατιώτη, Κύπριο πὸν ὑπηρετοῦσε στὸν Ἀγγλικὸ στρατό, καὶ
 πὸν σκοτώθηκε σὲ κάποιον βομβαρδισμὸ πρὸς τὸ Μάλεμ. Ἐν τῷ με-
 ταξῷ (γιὰ νὰ τὰ καταλάβωμε αὐτὰ ὅλα εἶχε χρησιμοποιηθῆ καὶ τὸ
 κλασσικὸ, τὸ διεθνὲς μέσο τῆς συννεοήσεως—ὄχι φυσικὰ ἢ ἐσπεράντο
 —ἀλλὰ ἡ παντομίμα!

Ἐπέμενε ἐν τούτοις ὁ ἀγαθὸς Πάστωρ Τζῶν νὰ μᾶς μιλῆ μὲ τὰ
 παρεφθαρμένα Ἑλληνικά του. Εἶχε ἀνοίξει ἕνα Ἀγγλο—Ἑλληνικὸ λε-
 ξικὸ ἀπὸ κείνα πὸν εἶναι γραμμένα στὴν καθαρεύουσα καὶ (συνέθετε
 μιὰ—μιὰ τίς λέξεις κι' ἔλεγε. «Εἰς Κύπριος στρατιόντης χδὲς ἐφονεῦτη
 αἰφνιντίως! Ἐπιτημῶ οὐάν (ἕνα) Ἑλληνα ἱερέα διὰ τὴν κηντίαν!...»

Δὲν χρειάσθηκε νὰ μᾶς πῆ περισσότερα γιὰ νὰ καταλάβωμε. Τὸν
 βάλαμε στὴ μέση οἱ στρατιῶτες, καὶ οἱ πολῖτες καὶ μὲ τὴν τιμητικὴ
 αὐτὴ συνοδεία τὸν συνοδεύσαμε θριαμβευτικὰ πρὸς τὸ καφενεῖο ἐκεῖ
 κοντὰ, ἐνῶ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ χαμογελᾷ μὲ ἀγαθότητα. Στὸ κα-
 φενεῖο εὐτυχῶς ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ κάθεται ὁ Παπᾶ - Βασίλης.
 Τοὺς συστήσαμε. Ἐπεστρατεύθηκε καὶ ἕνας διερμηνέας τῆς Ἀγγλικῆς
 πὸν ἔτυχε νὰ βρισκεται μέσα στὸ καφενεῖο.

Οἱ σύμμαχοι ἱερωμένοι δὲν ἄργησαν νὰ συννενοηθοῦν. Σὲ λίγο

τοὺς εἶδαμε νὰ φεύγουν γιὰ τὴν κηδεῖα τοῦ Κυπρίου. (Κακόμοιρο παιδί, κι' αὐτό). Ἄφου πολέμησε στὴ Λιβύη, καὶ στὴν πατρίδα του τὴν Ἑλλάδα, ἡ μοῖρα του διάλεξε γιὰ τελευταία του κατοικία τὴν Κρήτη κι' ἔνα στοργικὸ πάστορα γιὰ νὰ ἐνδιαφεροθῆ γιὰ τὴν κηδεῖα του...).

Ὁ Πάστορ Τζὼν καὶ τὴν τελευταία ἀκόμη στιγμή πού μᾶς ἀποχαιρετοῦσε ὄλους, δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ αἰώνιο χαμόγελό του μὰ πρὸ παντὸς τ' ἀστεῖα Ἑλληνικά του : «Χαίρετε μᾶς εἶπε φεύγοντας, χωρὶς νὰ προφέρῃ καλὰ τὴ δίφθογγο, μὰ χωρίζοντας χαρακτηριστικὰ τὸν ἦχο τῶν δύο φθόγγων. Στὸ καλό, ὥρα σοῦ καλὴ Πάστορ Τζὼν. Ἀγαθὲ λευτὴ πού ἦλθες στὴν Ἑλλάδα καὶ ιδιαίτερα στὴν Κρήτη—θανυμαστὴς τῆς ἱστορίας της καὶ λάτρης τοῦ αἰώνιου πολιτισμοῦ της—κι' ἔχεις τὸ πόθο νὰ μάθης ἀκόμη καὶ τὴ γλῶσσα τῶν ἀπογόνων τῶν προσφιλῶν σου Ἀρχαίων Ἑλλήνων!,,

Ο ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Στὸ καφενεῖο σὰν ἔφτασα βρῆκα τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Βαμβακᾶ πού μοῦ εἶχε συστήσει ὁ λοχαγὸς κ. Ψιμούλης. Οἱ ἄλλοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχανε ὄλοο φύγει. Μ' ἐκάλεσε στὸ τραπέζι καὶ μοῦ προσέφερε ἕνα οὐζάκι. Ἦταν ἕνα ψηλὸ καλόκαρδο παιδί μ' ἀνοιχτὴ καρδιὰ Κρητικοῦ, καὶ φιλόξενο ὅσο δὲν παίρνει. Στὸν ἰδιωτικὸ του βίο ὅπως μοῦ εἶπε ἦταν ὑπάλληλος στὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα. Ὑπηρετοῦσε μὲ θέρημ συνέχεια καὶ μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου στὴν πατρίδα του στὸ βον σύνταγμα μᾶς ὡς ἀξιωματικὸς ἐφοδιασμοῦ. Δὲν ἀργήσαμε νὰ γίνουμε φίλοι. Εἶχα τὴν ἐντύπωση πῶς γνωριζόμαστε ἀπὸ καιρό!.. Μέσα στὸ καφενεῖο σ' ἕνα διπλάνο μᾶς τραπέζι μιὰ παρέα ἀπὸ Κυπρίους στρατιῶτες μὲ Ἀγγλικὲς στολὲς πίνανε. Εἶχανε μεταξὺ τους κι' ἕνα Μαῦρο πού μιλοῦσε Τούρκικα! Φαινότανε σὰν νὰ ἦτανε Αἰγύπτιος. Στὸ πάγκο τοῦ καφενεῖου στὸ βάθος ἕνας ψηλὸς Νεοζηλανδὸς μ' ἀθλητικὸ σῶμα, ἔπινε συνεχῶς βερμουτ γερμίζοντας τὸ ποτῆρι του, ἀπὸ ἕνα μπουκάλι πού εἶχε δίπλα του.

Ἦτανε ἕνα ὄμορφο ξανθὸ παιδί μ' ἕνα κάτασπρο δέρμα καὶ δυὸ χεῖλη παράξενα πολὺ κόκκινα. Γενικά τὸ πρόσωπό του ἦταν σὰν κοριτσίτικο. Κάποτε χαμογέλασε. Μᾶς κύτταξε καὶ τοὺς δυὸ μᾶς χαιρέτησε, καὶ ξαναγύρισε στὸ ποτῆρι του. Κάτι ἐπεχείρησε νὰ τραγουδήσῃ. Κάτι σὰν μουρμούρισμα σὰν κελάρισμα ρουακιῶ τῆς μακρινῆς πατρίδας του.

Μᾶς ξανακúταξε πάλι, πὸν τὸν προσέχαμε. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἦρθε πρὸς τὸ μέρος μας, ἔβγαλε τὸ πακέτο τὰ τσιγάρα του, καὶ μᾶς προσέφερε. Εἶχε κάτι ὑπέροχα Αἰγυπτιακὰ τσιγάρα! Εἶχαμε καιρὸ νὰ καπνίσουμε, τέτοια! Καὶ μάλιστα ἀπ' τὸ χέρι ἑνὸς τέτοιου εὐγενικοῦ καὶ ὑποχρεωτικοῦ συμμάχου. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Βαμβακᾶς τοῦ μίλησε στὴ Γαλλικὴ. Εὐτυχῶς πὸν μιλοῦσε κι' ὁ Νεοξηλανδός, πολὺ καλὰ παρὰ τὴν ἰδιόρρυθμη προφορὰ του—Μήπως ἐμεῖς μιλοῦσαμε καλλίτερα;—Νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια. Ὅλη ἡ στιχομυθία μας στὸ διάστημα τῆς γνωριμίας μας διεξήχθη στὴν Γαλλικὴ. Μᾶς παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάνουμε συντροφιά στὸ Βερμούτ. Τί νὰ κάνουμε; Μπορούσαμε ν' ἀρνηθοῦμε; Μπεκρῆδες βέβαια δὲν εἴμασταν—ἀν καὶ στὸν πόλεμο ὅλοι λίγο-πολὺ πίνουν ὅταν βροῦν. Εἶναι δὲν εἶναι μπεκρῆδες.—Ἄλλωστε στὸ πιότὸ ἦταν πάλι πὸν ξεχνούσαμε κάτι μικροκαῦμούς καὶ κρυφὲς ἀνείπωτες λύπες σὰν καμιά φορὰ μᾶς ἐνοχλοῦσαν ἀπόκοσμα.....Στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς δὲν ἔπρεπε νὰ πέσωμε κάτω, ἔπρεπε νὰ δείξουμε πὼς μπορούμε ν' ἀκολουθήσωμε καὶ μεῖς λίγο. Δεχτήκαμε φυσικά, καὶ ἀρχίσαμε νὰ τραβοῦμε ἀλεπάλληλα τὰ ποτήρια τὸ ἓνα κατόπι τοῦ ἄλλου πὸν μᾶς προσέφερε διαρκῶς. Ὡσπου νὰ τελειώσῃ ὅμως τὸ μπουκάλι ὁ καῦμένος εἶχε μισοσαφηγηθῆ ὀλόκληρη τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς του. Ἦδη ξέραμε ἀρκετὰ πράγματα. Πὼς λεγότανε Τζίμ....πὼς ἦταν ἀπὸ τὴν Ἀουκλάνδη τῆς Ν. Ζηλανδίας. Πὼς ἦταν 22 χρονῶν. Πὼς ἀφοῦ πολέμησε στὸ Τομπρουκ συνέχισεν πῆγε στὴν Ἑλλάδα. Πολέμησε στὸν Ὀλυμπο στὶς Θερμοπύλες καὶ τέλος μὲ χίλια βιάσανα ἦρθε στὴν Κρήτη. Πὼς ἦτανε πολυβολητὴς Τάνκς πὼς....μὰ ὁ καῦμένος ὁ Τζίμ ἤθελε ὅλα σχεδὸν μαζεμμένα νὰ μᾶς τὰ πῆ. Νὰ ξεσκάσῃ. Νὰ πῆ τοὺς καῦμούς του μὰ καὶ τῆς πατρίδας του τοὺς καῦμούς, πὸν τὰ παιδιά της τώρα βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα στὴ Κρήτη πὸν σχεδὸν τὴν ἀγαποῦσαν χωρὶς νὰ τὴν ξέρουν—ὅπως πολλοὶ κι' ἀπὸ μᾶς δὲν ἤξεραν τὴ Νέα Ζηλανδία (παρὰ μόνον μερικοὶ ἀπ' τὴν Γεωγραφία, καὶ ἀπὸ κινηματογραφικὰ Ζουρνάλ).

Ἐν τῷ μεταξύ παρήγγειλε καὶ δεῦτερο μπουκάλι βερμούτ! Κυταχτήκαμε μὲ τὸ Βαμβακᾶ καὶ γελάσαμε. Ἀσφαλῶς εἶχε κακὸ σκοπὸ ὁ Τζίμ. Θὰ μᾶς μεθοῦσε, κι' ἐμεῖς....δὲν εἴμασταν καὶ τόσο μαθημένοι, καὶ μάλιστα μεσημεριάτικα. Καὶ μὲ Βερμούτ! Νὰ ἦτανε τοῦλάχιστον οὔζο μὲ μεξέδες....Παρ' ὅλ' αὐτὸ ὅμως ἡ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια....δὲν ἔπρεπε οὔτε βῆμα νὰ ὑποχωρήσουμε. Ἀπεναντίας ἐπέβαλε παραδειγ-

ματική επίθεση γι' αυτό.... Δὲν ἀργήσαμε νὰ καταφέρουμε ἄμεσα πλῆγ-
ματα.... σὸν ἐχθρό! Ὁ Τζιμ ἦταν ἐνθουσιασμένος. Ὅλο γελοῦσε καὶ
ὄλο μᾶς ἀγκάλιαζε καὶ μᾶς φιλοῦσε τόσο συχνὰ καὶ μὲ τέτοιο πάθος
ποῦ ἐφθανε μέχρι.... παρεξηγήσεως. Φαίνεται πὼς ἡ συντροφιά μας τοῦ
ἄνοιξε τὴν ὄρεξη καὶ τὸ πιοτὸ τὸν ἔκανε νὰ ξανοιχτῆ μαζί μας. Μᾶς
θεωροῦσε δικούς του. Κι' ἔβρισκε θαρρεῖς μιὰ ἀνακούφιση ἐδῶ στὴν
ξενητιά νὰ μᾶς δείχνει ὀλοένα φωτογραφίες τῶν προσφιλῶν του προ-
σώπων. Μᾶς ἀγκάλιαζε πάλι πάνω σ' αὐτὸ καὶ κύτταζε μαζί μας τὶς
φωτογραφίες μὲ δακρυσμένα μάτια, σὰν νὰ μὴ τὶς εἶχε ξαναδῆ. Ἀλή-
θεια πόσο αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀνάγκη ν' ἀγκαλιάσῃ σὲ κάτι
τέτοιες στιγμὲς ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν
εἶναι.....

Καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς του ἀκόμη! Πόσο παράξενα συναισθή-
ματα μᾶς γεννᾷ αὐτὸ τὸ πιοτὸ πρὸ παντός. Σὰν εἴμαστε στὰ καλά μας
ὁ ἐγωῖσμός δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ προβαίνουμε σὲ κάτι τέτοια.... Τὸ πιοτὸ
ὅμως ὑποβοηθεῖ τὴν ὑποσυνείδηση τὴν ἐνστικτώδη αὐτὴ ἀνάγκη, (ἂν
ἐννοεῖται ἐμπορεῖται καὶ τὸ ἄτομο ἀπὸ ἀρχὲς κοινωνικότητας). Γιαντὸ
ἦταν ἀδύνατο γιὰ μᾶς νὰ παρεξηγήσωμε τὸ φίλο μας Τζιμ γιὰ τὰ συ-
χνὰ ἀγκαλιάσματά του. Τὸ πιοτὸ ἔπειτα κάνει καὶ τοὺς πιὸ σοβαροὺς
ἐξαιρετικὰ διαχυτικούς. Ὡρες, ὥρες ὁ Τζιμ πετοῦσε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.
Βλέποντας τὶς φωτογραφίες μέσ' στὴ ζάλη του εἶχε τὴν ἐντύπωση πὼς
μιλοῦσε μὲ τοὺς δικούς του. Πῶς ξαφνικὰ καὶ τυχαίᾳ συνάντησε τὰ
προσφιλῆ του πρόσωπα, σὲ κάποιο νησί τῆς ὕδρογειοῦ.

Σ' ἓνα Ἑλληνικὸ νησί. Στὴν Κρήτη. Δὲν τὸ ἐννοιωθε ξένο αὐτὸ
τὸ νησί. Τὸ νόμιζε τί παράξενο ἀλήθεια — σὰν δικό του. Σὰν νὰ ἦταν
μιὰ χάντρα κι' αὐτὸ ἀπὸ τὸ κομπολόγι τῶν νησιῶν, γύρω ἀπὸ τὴν πα-
τρίδα του μέσα σὸν ἀπέραντο τὸν ὠκεανό!....

Ἔτσι ἐξηγοῦνταν ἀπόλυτα ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἐγκαρδιότητα τοῦ λίγο
πειὸ προστὰ σὲ μᾶς ἀγνωστοῦ Νεοζηλανδοῦ. Ὅλοι μας ἔχουμε τὶς
ἀδυναμίες μας. Ὁ Τζιμ πάνω σὸν ἐνθουσιασμό του πῆγε νὰ παραγ-
γείλῃ τὸ τρίτο μπουκάλι. Αὐτόματα ὅμως ἐπεμβήκαμε ἄμεσα μὲ τὸν
Βαμβακᾶ καὶ δὲν τὸν ἀφήσαμε. Ἦταν ἄλλωστε ἀρκετό. Ὁ δὲ Τζιμ
ἔπινε ἀπὸ τὸ πρωί. Φθάνει πειά. «Σὲ μοκοῦ..., Τζίμ». Ἔπειτα εἶναι
καὶ ζέστη. Καὶ εἴμασταν καὶ θεονήστικοι, Ἔπρεπε νὰ ἐνδιαφεροῦμε
γιὰ τὸ φίλο μας. μὰ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Κατωρθώσαμε ἐν τῷ με-
ταξὺ νὰ πείσουμε τὸν Τζιμ ποῦ ἄρχισε νὰ μᾶς κυττᾷ μὲ θολωμένο

βλέμμα, και νά ὑπακούη σάν ἓνα καλὸ και πειθῆνιο παιδάκι. Ἔβγαλε και πλήρωσε τὰ δυὸ μπουκάλια πού χρωστοῦσε. Μοῦ φαίνεται πῶς γιὰ τὰ δυὸ πλήρωσε κάπου 500 δραχ. Ποσὸ πού δὲν ἦταν και τόσο εὐκαταφρόνητο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Σὰ νὰ ἐκδηλώναμε ἐνδόμυχη σιέψη μας, σάν νὰ εἶμασταν πειὸ μπροστὰ συνενοημένοι κάναμε μὲ τὸ Βαμβακᾶ μιὰ πρόχειρη σύσκεψη. Λεπτὰ εἶχαμε (δόξα σοι ὁ Θεὸς) ἀρετά. Μεσημέρι ἦτανε, ὅπωςδῆποτε θὰ τρώγαμε και μεῖς. Τί θὰ μᾶς στοιχίζε ἀλλωστε, ἓνα γεῦμα ἂν θὰ πληρώναμε ἀπὸ μισά; Ἔπειτα δὲν ἔπρεπε και ὁ Τζιμ νὰ φαντασθῆ ὅτι ἤμασταν σελέμηδες!... Ἄ, ὅλα και ὅλα! Ἐδῶ ἐκυριάρχησε τὸ ρωμέικο φιλότιμο. Μοῦ κέρασες ἓνα; Θὰ σὲ κερᾶσω δέκα. Σὺμφωνοι; Σὺμφωνοι. Ποῦ θὰ πᾶμε. Ὁ Βαμβακᾶς ἔτρωγε—ἐπειδὴ ἔμενε μέσα στὸ χωριὸ—στὸ καφενεῖο κάποιου Νικολακάκη. Ἐκεῖ θὰ παράγγελεν ἓνα καλὸ γεῦμα γιὰ τρεῖς. Ἀνακοινώσαμε τὸ πρᾶγμα στὸν Τζιμ. Αὐτὸς ὅλη αὐτὴν τὴν ὥρα μᾶς παρακολουθοῦσε πού εἶχαμε πάρει ἓνα σοβαρὸ ὕφος. Σάν νὰ κατάλαβε σχεδὸν πὼς μιλοῦσάμε γιὰ φαγητό. Γιατὸ μᾶς εἶπε ἓνα (ἄβὲκ πλεξίρι) χωρὶς πολλὲς τσιφιμόνιες... Ἀγκαλιαστήκαμε και οἱ τρεῖς και βγήκαμε ἀπ' τὸ καφενεῖο τραγουδῶντας (ἐφ' ὅσον ἡ συζήτησή μας γινότανε ὅλο στὴ Γαλλικὴ) τὸ «Ἀλλόνζ-ἄνφάν-ντε-λά-πατρί...» οὔτε θυμόμασταν ποιὸς τὸ πρωτάρχιζε και πῶς μᾶς ἦρθε αὐτὸ και ὄχι ἄλλο, ἔτσι συμπωματικά νὰ τὸ τραγουδήσωμε σύγχρονα κι' οἱ τρεῖς μας.....

Οἱ στρατιῶτες και οἱ πολῖτες τοῦ Γαλατᾶ πού μᾶς ἔβλεπαν ἔτσι, δὲν ξαφνιαστήκαν. Ἦσαν τόσο συνειθισμένοι σὲ τέτοιου εἴδους θεάματα μεταξὺ τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων, ὥστε δὲν ἔδιναν καθόλου σημασία. Ἐπειτα ἐκείνη τὴν ὥρα—μεσημεριακάτικα—δὲν ἔβλεπες και ρουθοῦνι. Οὔτε ἀπὸ ἀξιωματικὸ μὰ οὔτε και ἀπὸ στρατιωτικὴ ἀστυνομία. Κι' ἔτσι ἀριβάρουμε αἰσίως και χωρὶς κανένα ἐπεισόδιο και ἐμπόδιο στὸ μαγαζί τοῦ Νικολακάκη. Εὐτύχως και κεῖ μέσα ψυχὴ δὲν ἦτανε—ἐκτὸς ἀπὸ 2-3 Γαλατιανοὺς πού ψωνίζανε κρασί. Γιατὶ τὸ κατάστημα ἦτανε μπακάλικο και κρασοπωλεῖο, μαζύ! Και τί δροσιὰ θεέ μου! Γιὰ μᾶς τοὺς φλογισμένους ἀπ' τὸ πιετὸ και τὸ μεσημεριανὸ λιοπίρι! Εἶχε ἀνοιχτές, διάπλατες τὶς πόρτες και τὸ ἀεράκι μᾶς δρόσιζε ἀπ' τὸ ρεῦμα πού σχηματιζότανε. Πῆγε ὁ Τζιμ νὰ κερᾶση πάλι, μὰ τοῦ δηλώσαμε ἐπίσημα και σ' ἐντονο ὕφος πῶς ἀπὸ δῶ και πέρα τὸ βέτο θὰ τὸ εἶχαμε ἐμεῖς. Ἐὰν δὲ ἤθελε νὰ ἐπιμείνῃ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ὑπῆρχε φόβος νὰ δημιουργηθῆ και κανένα διπλωματικὸ ἐπεισόδιο μὲ ἀποτέ-

λεσμα νὰ διακοποῦν αἱ μέχοι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀγαθὲς συμμαχικὲς σχέσεις! Γέλασε πάλι μὲ τὴν καρδιά του. «Πολὺ σπιρτοσόζικο αὐτὸ ποὺ εἶπατε», μᾶς εἶπε καὶ μᾶς ἔδωσε ἀπὸ μιὰ φιλική... σφερικὰ στὸ τράχηλο ποὺ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ πεταχθοῦν τὰ μάτια μας ἔξω ἀπὸ τὶς κόγχες... Πῆρα ἄθελα μιὰ ἐχθρική στάση καὶ τοῦ εἶπα: «Δεν νομίζεις πῶς ἄρχισαν κάπως νὰ γίνονται πειὸ τραχειὲς οἱ συμμαχικὲς ἐκδηλώσεις;» Ἔνα γέλιο πειὸ πλατὺ ἦταν ἡ ἀπάντησις. Ἔφησε τον. Μοῦ λέει ὁ Βαμβακᾶς ὅλοι τους ἔτσι εἶναι ἀγαθοί. Μόνο ποῦ στὸ ποιτὸ κάνουν ποὺ καὶ ποὺ καμιά χειρονομία. «Εὐχομαι νὰ εἶναι ἡ μοναδικὴ καὶ ἡ τελευταία» μουρμουρίζω ἐνῶ καθόμουν. Αὐτὰ ὅλα γίνονταν στὸ μεταξὺ ποὺ πίναμε τὰ οὔζα ποὺ εἶχε σερβίρει ὁ καταστηματούχος.

Σὲ λίγο μᾶς παρέθεσε ἕνα λουλουκούλειο γεῦμα!...

Καὶ τὶ δὲν ὑπῆρχε στὸ τραπέζι αὐτό. Βραστό κρέας, μὲ μιὰ ὑπέροχη σοῦπα αἰγολέμονο. Ψαράκια τῆς ὥρας τηγανιτά. Ἀνθότυρο, κρασί Κισσαμίτικο. Φροῦτα κι' ὅλα αὐτὰ ἐννοεῖται ὅπως διόλου πρόχειρα καὶ κατὰ παραγγελία τοῦ Κρητικοῦ συναδέλφου βέβαια, γιατί ἐγὼ σὰν ξένος πολὺ ὀλίγα πράγματα ἤξερα ἀπ' τὸ μενοῦ καὶ τὴν Κρητικὴ κουζίνα. Ὁ Βαμβακᾶς ὡς τόσο ἄρχισε νὰ μᾶς σερβίρη καὶ σὲ λίγο εἶχαμε πέσει μὲ τὰ μούτρα στὸ φαί.

Τρώγαμε καὶ πίναμε ἀρκετὴ ὥρα τσουγκρίζοντας τὰ ποτήρια καὶ εὐχόμενοι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο «Καλὴ Νίκη καὶ καλὴ Πατρίδα» προσθέταμε. Θαρροῦμε καὶ μεῖς καμιά φορὰ στὴν Ἀουκλάνδη Τζιμ! Γιὰ μιὰ στιγμὴ ξαφνικὰ ἡ γελαστὴ ἐκφραση τοῦ Τζιμ συνέφιασε. Τὸ πρόσωπό του τὸ κάτασπρο ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι παράξενα ξαναμμένο καὶ τὰ χεῖλη του πειὸ κόκκινα κι' ἀπ' τὰ πρόϊμα κεράσια ποὺ βρίσκονταν στὸ τραπέζι. Ἔτσι μᾶς ἐρχόντανε ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸν φιλήσουμε καὶ μεῖς μὲ τὴ σειρά μας. Γιατὶ Τζιμ κατσούφιασε; Τοῦ εἶπαμε μ' ἕνα στόμα σχεδὸν μὲ τὸ Βαμβακᾶ. Ὁχι μᾶς λέγει ἀναστενάζοντας. Δὲν εἶναι αὐτό. Δὲν ξέρω τί εἶναι αὐτὸ ποὺ μοῦ συμβαίνει. Νὰ, πῶς νὰ σᾶς τὸ πῶ...σὰν νὰ ἔχω μιὰ προαίσθησις πῶς.. θὰ πεθάνω. Πῶς θὰ σκοτωθῶ, καὶ μάλιστα ἐδῶ στὴ Κρήτη! Στὸ Γαλατᾶ!...

Αὐτὸ τὸ εἶπε τόσο ἀπότομα καὶ μὲ μιὰ τέτοια πεποίθησις, ποῦ μᾶς ἔκανε νὰ μουνδιάσωμε. Χάσαμε θαρρεῖς τὸ κέφι μας μὲ μιᾶς. Σὰν πέρασε σὲ λίγο ἡ πρώτη ἐντύπωσις, θέλησα νὰ διασκεδάσω τὸ πρᾶγμα. «Δὲν βαρύνεσαι Τζιμ, τοῦ λέω. Ἰδέα σου εἶναι. Ἐπειτα δὲν εἶναι ποῦ

ἔξακολουθεῖ ὁ πόλεμος ; Κανένας μας δὲν ξέροι ἂν θὰ ζήσῃ ἢ ἂν θὰ πεθάνῃ. Ἄν θὰ μπορέσῃ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν Θύελλα. Ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ σοῦ κάνῃ ἐντύπωση ὁ θάνατος. Δὲν εἶναι ποῦ θὰ πεθάνουμε ἔπειτα μιὰ μέρα ; Δὲν πρόκειται νὰ ζήσουμε δὲ καὶ χίλια χρόνια ! Μιὰ ζωὴ εἶναι αὐτή ! Ἄς τὴν χαροῦμε ὅσο μπορούμε.... Βλαστήματα λοιπόν ! Πιὲς τὸ κρασί σου. Ἔλα ἄς ποῦμε τίποτε ἄλλο. Ἄς τραγουδήσουμε τοῦ εἶπα τελειώνοντας καὶ τὸν σκούνησα λίγο μὲ τὸ χέρι. Τσούγκρισε ἀμίγοντας τὸ ποτήρι του μεταξύ μας κι' ἤπιε μονορούφι τὸ κρασί. Γέλασε κατόπι. κι, ἄρχισε νὰ μιλῇ παράξενα μονολογώντας αὐτὴ τὴ φορὰ στὴ γλῶσσα του. Φαίνεται πὼς ἢ πρόχειρη καὶ εὐθνή φιλοσοφία μου γιὰ τὴ ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων δὲν τὸν ἐπιόρεάσε καθόλου. Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ φίλοι μου... ἄρχισε πάλι νὰ μᾶς μιλῇ στὴ Γαλλικὴ δακρύζοντας. « Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν ξέρω. Αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτό μου περιλύπο μὰ καὶ εὐτυχιμένο. Εὐτυχιμένο πρὸ πάντων γιατί βρίσκομαι μὲ μιὰ συντροφιά φίλων ποῦ μοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση συγγενῶν μου. Νομίζω οὔτε λίγο οὔτε πολὺ πὼς βρίσκομαι στὸ περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ μου. Γι' αὐτὸ βλέπετε πὼς ἔχω τὸ θάρρος καὶ σᾶς ἀνοίγω τὴν καρδιά μου. Σᾶς εὐχαριστῶ δὲ ἰδιαίτερος γιὰ τὸ ἀκριβῶς μοῦ χαρίσατε αὐτὴ τὴ χαρὰ καὶ μοῦ δημιουργήσατε αὐτὸ τὸ αἶσθημα. Σᾶς λέω δὲ εὐλικρινῶς ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ μοῦ συμβαίνει αὐτὸ τὸ πράγμα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σχεδὸν αὐτοῦ τοῦ πολέμου. Τί σοῦ εἶναι τέλος πάντων ὁ ἄνθρωπος. Ἄφοῦ λοιπόν σᾶς ἐμπιστεύομαι σᾶς λέω ἀληθινὰ αὐτὸ τὸ παράξενο ποῦ αἰσθάνομαι αὐτὴ τὴν στιγμή μέσα μου. Ναι, λοιπόν καλοί μου φίλοι. Προαισθάνομαι πὼς θὰ πεθάνω. Πὼς θὰ σκοτωθῶ καὶ μάλιστα σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Στὸ Γαλατᾶ. Ναι στὸ Γαλατᾶ. Καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμηθῆτε. Γι' αὐτὸ.... Τὸν διακόψαμε. Πήγαμε κάτι νὰ ποῦμε μὲ τὴν πρόθεση νὰ τοῦ βγάλουμε ἀπὸ τὸ μυαλὸ αὐτὴν τὴν ἔμμομη ἰδέα—ποῦ ἔτσι ξαφνικὰ καὶ παράξενα τοῦ καρφώθηκε—μὰ τοῦ κάκου. Μὲ μιὰ χειρονομία μᾶς ἐκλείσε τὸ στόμα Ἔβγαλε τὸ πακέτο του συνέχεια δακρύζοντας καὶ μᾶς προσέφερε τσιγάρο. Τοῦ ἔπιασα τὸ χέρι σιωπηλὰ ἀκριβῶς ὅταν μεῦ ἄναβε τὸ τσιγάρο μὲ τὸν ἀναπτήρα του, καὶ τὸ ἔσφιξα χαρακτηριστικὰ μὲ διάθεση νὰ τοῦ δώσω θάρρος. Ἐκούνησε θλιμμένα τὸ κεφάλι, κι' ἀναστέναξε. Ἔτσι εἶναι εἶπε ἔπειτα καὶ σηκώθηκε ἀπ' τὸ τραπέζι. Σηκωθήκαμε κι' ἐμεῖς καὶ ἀφοῦ πληρώσαμε τὸ λογαριασμό.... (375 δρ. θυμᾶμαι στοίχιζε ὄλο-ὄλο τὸ τραπέζι ποῦ κάναμε στὸ Τζίμ).

Βγήκαμε ἔξω. Ὁ Τζιμ ἀφοῦ μᾶς εὐχαρίστησε, μᾶς φίλησε πάλι σὰν νὰ μᾶς ἀποχαιρετοῦσε γιὰ πάντα κι' ἔφυγε, γιὰτὶ μᾶς εἶπε ἄρχισε γιὰ καλὰ λείποντας ἀπ' τὸ προῦ σκεδὸν ἀπ' τὴν ὑπηρεσίαν του. Γιὰ κάμποση ὥρα τὸν κυττάξαμε μὲ ἀληθινὴ θλίψη! Κακόμοιρο παιδί μουρμούρισε ὁ Βαμβακᾶς! Γιὰ σκέψου ἀλήθεια νὰ τοῦ καρφωθῇ μιὰ τέτοια ἰδέα!

Δὲν μοῦ κάνει τοῦ λέγω τὸ γεγονὸς ἐντύπωση, ὅσο τὸ ὅτι τὸ γλέντι μᾶς ἄρχισε τόσο ὄμορφο κι' εἶχε ἓνα τέτοιο παράξενο τέλος. Σὰν πίνουμε ἀλήθεια μερικὲς φορὲς γινόμαστε ἀκατανόητοι. Τί νὰ πῆ κανεῖς. Ἐρῶ κι' ἐγώ; Ἐπειτα συμβαίνουν μερικὲς φορὲς τόσα παράξενα πράγματα στὴ ζωῇ. Ὡστε δὲν εἶναι ν' ἀπορῆ κανεῖς! Σὰν νὰ εἴμαστε ἓνα εἶδος ψευτοπαίγνια στὰ χέρια κάποιας ἀόρατης δύναμης... Εἶπα κι' ἔβγαλα τὸ ρολόγι μου νὰ δῶ τὴν ὥρα. Ὡ καὶ τέταρτο. Μπράβο! πῶς πέρασαν ἔτσι οἱ ὥρες δίκως νὰ τὸ νοιώσουμε; Βέβαια ὅταν πίνει κανεῖς... Σὲ λίγο χωρίσαμε καὶ μὲ τὸ Βαμβακᾶ. Αὐτὸς τραβήξε γιὰ τὴν ἀποθήκη τοῦ ἐφοδιασμοῦ κι' ἐγὼ ἀσυναίσθητα κατηφόρησα πρὸς τὸ δρόμο πὸν πήγαινε πρὸς τὸν κάτω Γαλατᾶ.

ΕΚΤΕΛΩΝΤΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Προχωρῶντας πειὸ κάτω δεξιὰ διέκρινα ἔπειτα ἀπὸ λίγο στὸ διάκενο τῆς πόρτας ἑνὸς μεγάλου σπιτιοῦ, τὸν αἰδεσιμώτατο Παπα-Βασίλη, νὰ μοῦ φωνάζει: «Ἐλάτε. Ὅριστε μέσα! Ποῦ πάτε ἀπ' τὴν γειτονιά μας;». Τότε θυμήθηκα τὸ γιατρὸ Χ' Τζανῆ καὶ βρήκα ἀμέσως τὴ δικαιολογία. Πάω τοῦ λέω γιὰ μιὰ τυπικὴ ἐπίσκεψη στὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ πὸν μὲ κάλεσε. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἀπέναντι ἔκανε καὶ μοῦδειξε τὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ στὸ ἀντικρινὸ μέρος. Ἐλα νὰ πιοῦμε κάτι ἐσυνέχισε ἔχω καὶ παρέα. Μπῆκα γιὰτὶ εἶναι ἀλήθεια πῶς εἶχα ἀρκετὸ κέφι καὶ τέτοια ὄρεξη πὸν ἤθελα ὅλο νὰ πίνω. Σὲ καλὸ μου ἔλεγα κι' ἔφτινα κρυφὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους στὸ κόρφο μου. Μέσα μὲ συνέστησε μ' ἓνα πειὸ νεαρὸ συνάδελφό του. Ἦταν ὁ ἐφημέριος τοῦ διπλανοῦ χωριοῦ πὸν λεγότανε «Ταράτσο». Ἐπειτα συνέχεια στὴν πρεσβυτέρα του μιὰ χαμογελαστὴ καὶ σωματώδη νοικοκυρὰ πὸν τὴν περιτριγύριζαν τὰ 2—3 παιδιὰ της, σὲ δυὸ ἄλλους πολίτες καὶ σὲ 2—3 κορίτσια πὸν ἀπὸ τὴν ζάλη μου δὲν πρόσεξα τὰ ὄνομά τους. Εἶπα μηχανικὰ τὸ ὄνομά μου, πῶς χάρηκα πολὺ κι' ἐκάθησα σ' ἓνα καναπέ! Ἐπάνω στὸ τραπέζι ὑπῆρχε ἓνας δίσκος μὲ μιὰ μπουτίλια Τσικουδιὰ (ντέπιο Κρητικὸ πιωτό,

σάν οὔζο και μαστίχα μαζί), κι' ἀφράτα ἀμύγδαλα. Δὲν πρόφτασα καλὰ-καλὰ νὰ καθήσω κι' ὁ Παπᾶ-Βασίλης μᾶς προσέφερε ἀμέσως ἓνα ρακοπότηρο μὲ τσικουδιά. Ὁχού! Ἔκανα ἄθελα. Μετὰ τὸ Βερμούτ και τὸ Κισσαμίτικο, τσικουδιά; Καλὰ τὴν ἔχωμε. Ἐδῶ εἶναι πού δὲν θὰ ξέρω πὼς νὰ γυρίσω. Ἡ ἀγιωσύνη σας Πάτερ νὰ βάλῃ τὸ χέρι της! Τί εἶπατε; Ἔκανε ὁ Παπᾶ-Βασίλης σάν μ' ἄκουσε νὰ μουρμουρίζω. Ἄ, τίποτε Πάτερ μόνο....

Κ' ἄρχισα μὲ μιὰ ἀτελείωτη λίμα, μὲ τὸ νι και μὲ τὴ σίγμα νὰ ἀναφέρω ὅλη τὴν περιπέτεια τῆς ἡμέρας. Τὸ πιτό, τὸ γεῦμα, τὸν Νεοξηλανδό, τὶς προαισθήσεις του μὲ τὸ θάνατό του, ..Ξάφνου, ἐκείνη τὴν ὥρα βλέπω ἀπ' τὸ παράθυρο τὸ Τζιμ νὰ περνᾷ μὲ ἄλλους στρατιῶτες και νὰ τραγουδᾷ χειρονομώντας (φαίνεται θὰ βοήκε ἄλλη παρέα) Νάτος ξεφώνησα ὁ μελλοθάνατος. Εἶπα και πάγωσα κι' ἐγὼ ξαφνικὰ μὲ τὴ λέξη αὐτὴ πού μοῦ ξέφυγε ἄθελα. «Νὰ τὸν φωνάξουμε», ἔκανε πρόθυμα ἡ κυρὰ Παπαδιά. Ὁχι εἶπα δὲν εἶναι σωστό. Εἶναι πολὺ μεθυσμένος. Πίνει ἀπὸ τὸ προῖ. Ἐπειτα εἶπα δὲν ξεμπερδεύουμε οὔτε αἰριο. Ἄλλωστε αὐτὸς ξεμάκρυνε ἤδη ἀρκετά. Ἀφοῦ συζητήσαμε κάμποσο και σχολιάσαμε τὸ περιστατικὸ τοῦ Τζιμ, ἄρχισαμε νὰ μιλοῦμε γιὰ τὴν κατάσταση!... Ὁ Παπᾶ-Βασίλης ἀληθινὸς λεβεντάνθρωπος και πατριώτης ἀπ' τοὺς λίγους, ἔλεγε κι' ὑποστήριζε μὲ θέρημη—συνοδεύοντας τὰ λόγια του και μ' ἀρκετὲς χειρονομίες, κι' ἐνῶ κερνοῦσε ἀράδα τσικουδιές και ἀμύγδαλα—πὼς οἱ Γερμανοὶ δὲν θὰ τολμήσουν νὰ χτυπήσουν τὴν Κρήτη. Δὲν ἔχουνε ὑπεστήριζε πρῶτα-πρῶτα στόλο, κι' ἔπειτα ἐδῶ θὰ τοὺς φᾶμε!... Ἐσεῖς τί λέτε; Μοῦ λείπει σὲ κάποιο σημείο τῆς συζητήσεως. Τί νὰ πῶ! Συμφώνησα μαζί του ἔτσι χωρὶς καμιά ἀντιλογία γιατί ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχα μιὰ σοβαρότερη ἀσχολία. Προσπαθοῦσα ἀπὸ ὥρα νὰ βγάλω τὴ ψῆχα ἀπὸ κάποιο ἀμύγδαλο πού δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πὼς ἔτυχε νὰ βρεθῇ σκληρὸ μέσα σὲ τόσα ἀφράτα, Ἀφοῦ τὰ εἶπαμε καλὰ και ἤπιαμε ἀρκετά, σηκώθηκα εὐχαριστώντας τοὺς ὑποχρεωτικὸς Λευῖτες κι' ἔφυγα γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ, ἐνῶ ἡ φωνὴ τῆς κυρὰ-Παπαδιάς ἀκουγότανε ἀπὸ πίσω μου. «Νὰ περνᾶτε καμιά φορὰ νὰ μᾶς βλέπετε. Ἐμεῖς δὲν σᾶς ἔχωμε γιὰ ξένο...».....

Σάν ἔφθασα στὸ σπίτι τοῦ γιατροῦ και μὲ εἰσήγαγε ἓνα μικρὸ δουλάκι μὲ τὴ συνοδεία 2—3 σκυλιῶν—χαϊδεμένων ζώων τοῦ σπιτιοῦ—εἶδα πὼς δὲν ἦμουνα ὁ μοναδικὸς προσκεκλημένος. Ἐκεῖ βρισκόταν ἀπὸ ὥρα ὁ λοχαγὸς Ψιμούλης, ὁ γιατρὸς τοῦ συντάγματος ἀνθυπίατρος

Μακρίδης και ὁ λοχαγὸς Ἀθηνέλης. Πίνανε οὕζο και τρώγανε μεζέδες ἀπὸ ἓνα πρόχειρο κυλυκεῖο πὸν βρισκόνταν σ' ἓνα τραπέζι σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σαλονιοῦ, Ὁ Λοχαγὸς Ἀθηνέλης δημηγοροῦσε πολὺ ὥρα. Νευρικὸς στὴν κουβέντα του συζητοῦσε μὲ ζωηρὲς χειρονομίες, σὰν νὰ σκιαμαχοῦσε μὲ κάποιον ἀόρατο ἀντίπαλο. Ὁραματιζόταν μάχες, και κατέστρωνε μὲ ὕφος Ναπολέοντος στρατηγικὰ σχέδια. Ἡ σκιά του στὸ τοῖχο ἦτανε τερατώδης! Οἱ δυὸ κόρες τοῦ γιατροῦ και ἡ κυρία του τσακίστηκαν νὰ μὲ περιποιηθοῦν. Ὁ Γιατρός μου ἔξηγοῦσε πῶς ὁ Ἀθηνέλης στὸ πολιτικὸ του βίο ἦτανε δικηγόρος. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ πὸν μου εἶπε ὁ γιατρός, ἔξηγησα τὴν πολυλογία τοῦ Ἀθηνέλλη. Ἀφοῦ κι' ἐδῶ ἦπια ἀρκετά, δικαιολογήθηκα ὅτι παρεβίασα τὴν ἀδεια πὸν εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μου δώση ὁ λοχαγὸς μου κι' ἔφυγα ἐνῶ ὁ γιατρός μου ἔλεγε στὴν πόρτα «πῶς ἦταν πολὺ δυσαρεστημένος πὸν ἔφευγα τόσο γρήγορα» Γιατρέ μου σ' εὐχαριστῶ τοῦ λέω χαμογελῶντας. Θὰ τὸ ἤθελα πολὺ νὰ μείνω. Νὰ μὴ ξεχνάτε ὅμως πῶς εἶμαι προπαντὸς στρατιώτης ὁπότε, ...ἀνωτέρα βία βλέπετε....

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ

Ἄρχισε πὰ νὰ σουρουπώνη σὰν πῆρα τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Ὁ ἥλιος ἔγερνε μὲ νοχέλια πίσω ἀπ' τὰ βουνὰ τοῦ Καστελλιου, ἐνῶ τὰ «Λευκὰ ὄρη» ἄρχισαν νὰ πέρνουν ἓνα μενεξεδι χρωμα. Στὸ μυαλὸ μου στριφογύριζαν—λογιῶν-λογιῶν σκέψεις, προπαντὸς μὲ τὴν ἀνάμνηση τοῦ περιστατικοῦ τοῦ Τζίμ.

Πέρα πρὸς τὴ Σοῦδα, ἓνας ὑπόκοφος κρότος τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ ἀκουγότανε ἐνῶ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ οὐρανὸς ἐγέμιζε ἀπὸ συννεφάκια ἐκκρήξεων. Πάλι ἐπιδρομὴ σκέφθηκα. Τίποτα δὲν θ' ἀφήσουν ὄρθιο. Αὐτὸ τὸ σκοπὸ θὰ ἔχουν μὲ τοὺς συγχοὺς πολὺήμερους αὐτοὺς βομβαρδισμούς. Κάτι ἀόρατο σὰν ἓνα εἶδος ἐφιάλτη πλάκωνε τὰ στήθεια μου. Γύρω μου ἓνα σύννεφο ἀπὸ ἄσπρες μυγίτσες μὲ συνώδευε. Διθανόμωνα μιὰ τέτοια μελαγχολία (ὅλη ἡ προηγουμένη εὐδιαθεσίῳ πὸν εἶχα μου ἔφυγε ξαφνικά) πὸν δὲν ἔδινε σημασία και προσοχὴ στὴν ἐπιδρομὴ πὸν γινότανε βαθειά! Κι' ὅμως ὀλοένα σκεφτόμουν! Πόσος κόσμος ἄραγε νὰ σκοτώνεται αὐτὴ τὴ στιγμὴ!...

Ἄρχισα νὰ πιστεύω, νὰ νοιώθω, νὰ προαισθάνομαι κι' ἐγώ, πῶς ἄρχισε ἡ ἀρχὴ ἐνὸς ἀνέλπωτου δράματος, μὲ πρωταγωνιστὲς και κομπάρσους τὶς γνώριμες σὲ μένα μορφές, και τοὺς γύρω μου στρατιῶτες

πού σὰν μηρυγία πηγαينوερχόντουσαν ἐκείνη τῇ στιγμῇ, ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς καταυλισμοὺς κάτω ἀπ' τοὺς ἐλαιῶνες. Μ' αὐτὲς τὶς ἀπαισιόδοξες σκέψεις ἔφθασα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω στὸ καταυλισμὸ τοῦ λόχου μας,

Ἔπεσα ξερὸς στὸ κρεββάτι ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τὴ ζάλη. Σὰν νὰ πῆρα κι' ἓνα μικρὸ ὑπνάκο. Δὲν ξύπνησα παρὰ ὅταν χτύπησε συσσίτιο. Ἔφαγα καὶ περιμένα νὰ γυρίσῃ ὁ Λοχαγός, Εὐτυχῶς πού ἔλειπε καὶ δὲν πρόσεξε τὴν ἀργοπορία μου. Γύρισε ἀργὰ τὸ βράδυ. Ὅπως μοῦ ἐξήγησε τὸν κράτησε ὁ κ. Γρηγορίου στὴ σκηνή του καὶ φάγαμε μαζύ. Δὲν μποροῦσε κι' αὐτὸς νὰ ἐξηγήσῃ γιατί ἐνῶ τοῦ ἔμπαινε μερικὲς φορὲς στὸ ρουθούνι, (λογικὰ βέβαια καὶ γιὰ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας) ἐν τούτοις, ὁ κ. Διοικητῆς ἔτρεφε μιὰ ξεχωριστὴ συμπάθεια σ' αὐτὸν ἰδιαιτέρως. Τοῦ τῶλεγε δὲ συχνά—χωρὶς κι' ὁ ἴδιος νὰ μπορῇ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ—γιατὶ τὸν ἐθεωροῦσε ὡς ἀξιωματικὸ τῆς ἐμπιστοσύνης του—Τιμὴ βέβαια ξεχωριστὴ γιὰ ἓναν ἔφεδρο... Μὲ ρώτησε πῶς τὰ πέρασα στὸ Γαλατᾶ. Φυσικὰ χωρὶς νὰ τοῦ κρύψω τίποτε τοῦ τὰ εἶπα ὅλα μὲ τὴν τελευταία λεπτομέρεια, ὥστε σὰν νὰ ποῦμε καλοπέρασες. Εἶπε, μὲ ἀρκετὴ διάθεση. Φαίνεται ὅμως πῶς τὰ ἤπιαν κι' αὐτοὶ λίγο μὲ τὸν συνταγματάρχη, γιατί τὰ μάτια του μοῦ φάνηκαν πῶς μίκραιναν λιγάκι, καὶ γυάλιζαν.

Μοῦ προσέφερε τσιγάρο, μοῦ ὥρισε ἀρκετὴ, γραφικὴ δουλειὰ σκυμμένος μιὰ ζῶρα περίπου ἀπάνω ἀπ' τὸ τραπέζι ἐνῶ μοῦ ἔδειχνε καταστάσεις προπαντὸς παραλαβῆς, ἱματισμοῦ, ὄπλισμοῦ κ. λ. π. Εὐτυχῶς, λέγει τελείωσα μὲ τὴν ἀτελείωτη παραλαβὴ κι' ἀπὸ αὐριο ἀφωσιώνομαι στὰ αὐστηρῶς διοικητικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ μου καθήκοντα. Γιατὶ χρειάζεται πρὸ παντὸς δουλειά. Πρέπει νὰ ἀρχίσωμε σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀρχή. Νὰ φτιάσουμε καινούριο στρατό.

Κι' οἱ μέρες ποῦ περνοῦμε εἶναι δύσκολες. Κι' ἔχωμε ὅλοι εὐθύνες. Στὸ τέλος δὲ πληρώνομε μ' ἄσχημα τὶς τυχὸν ὀλιγωρίες μας. Ἄναψε κι' αὐτὸς ἓνα τσιγάρο. Σὲ λίγο ἔβγαλε τὶς μπότες του μ' ἓνα παράξενο τρόπο (χρησιμοποιώντας ἓνα ἰδιότροπο ξύλο) καὶ κάθισε κουλουριασμένος μὲ τὴ κυλόττα στὸ κρεββάτι του. Ἡ διάθεσή του ἦταν φανερὴ πάλι, Δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθοῦμε ἔτσι. Ἔπρεπε ὀπωσδήποτε νὰ συζητήσωμε. Νὰ βρῇ εὐκαιρία νὰ μιλήσῃ. Τὴν βρῆκε δὲ ἀπὸ κάτι ποῦ ἀνέφερα σχετικὸ μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Μὰ δὲν ξέρω ὅμως. Καὶ σὲ μένα ἄρεξε ἢ συζήτησή του. Ἦτανε

εὐχάριστος ὁμιλητής. Δὲν κούραζε διόλου. Ἐξέθετε τὶς ἰδέες του φυσικές, ἀβίαστες, ἀκούραστα μ' ἐπιχειρήματα, ἀτράνταχτα καὶ μὲ μιὰ πειστικότητα ἀκαταμάχητη. Πῆρε ἀφορμὴ ὅπως εἶπα κι' ἄρχισε νὰ μιλῇ ἀκατάσχετα γιὰ τὴν μανταλιτὲ γενικὰ τῶν ἀξιωματικῶν γιὰ τὴν ἀποστολὴ τους. Πρέπει νὰ ἔχῃς φίλε μου ὑπ' ὄψιν σου ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀξιωματικοῦ ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἄλλη τεχνικὴ μόρφωση—προϋποθέτει πρὸ παντὸς ψυχολογικὴ κατάρτιση. Ὁ Ἀξιωματικὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ παιδαγωγός. Περισσότερο ὅμως ψυχαναλυτής. Γιατὶ πρέπει νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν σου πῶς καὶ οἱ στρατιῶτες δὲν διαφέρουν ἀπ' τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου, Ναι παιδιὰ εἶναι κι' οἱ στρατιῶτες τὶ θαρροεῖς; Μὴ σοῦ φαίνεται καθόλου παράξενο. Ναι παιδιὰ! Καὶ μάλιστα μεγάλα κακομαθημένα παιδιὰ! Ὁ Τσοπάνος κι' ὁ ἐργάτης, ὁ βιοτέχνης, ὁ ὑπάλληλος, ὁ μορφωμένος, ὁ πλούσιος, κι, ὁ φτωχός, κι, ὁ προλετάριος καὶ ὁ ἀστός, ὅλοι τους κάτω ἀπὸ τὸ χακὶ δὲν παύουν νὰ ἔχουν βαθειὰ ριζωμένη μέσα στὴ ψυχὴ τους τὴν παιδικότητα. Ἐκπληκτοὶ σὰν μποῦνε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ στρατῶνα μὲ τ, ἀτελείωτα καὶ ἀκατανόητα σάλπισματα, τὰ παραγγέλματα, τὸ νέο σύστημα ἐργασίας μὲ τὴν ὁργάνωση τῶν τμημάτων καὶ μὲ τὴν πειθαρχία, τὰ χάνουν κυριολεκτικὰ. Εἶναι σὰν νὰ κολυμπᾶνε γιὰ κάμποσο διάστημα (ὅσο νὰ συνειθίσουν φυσικὰ) σὲ θολὰ νερά. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ παιδιὰ ὅταν προτοπᾶνε στὸ σχολεῖο. Τὰ κουδούνια, ἡ τάξη, τὰ διαλλείματα, τὰ μαθήματα, ἀναστατώνουν κυριολεκτικὰ τὴν ἴσαμε τὴν ὥρα ἐκείνη παιδικὴ ψυχὴ. Ἐπειτα ὁ κάθε στρατιώτης—τὸ κάθε δηλ. μεγάλο παιδί, θέλει ὅπως καὶ τὸ παιδί τοῦ σχολείου τὴν ξεχωριστὴ μεταχείρησή του σύμφωνα μὲ τὴν ψυχολογία τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν. Αὕτῃ ὅπως ξέρεις μᾶς λέει πῶς στὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων, κανένας δὲν εἶναι ὁμοιος μὲ τὸν ἄλλον. Ὁ κάθε λοιπὸν ἀνθρώπος ἀποτελεῖ ξεχωριστὸ ψυχολογικὸ τύπο. Ὅπως ἀκριβῶς διαφέρουν τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα τοῦ κάθε ἀτόμου. Καὶ ὅπως ἂν προσέξωμε ὅτι κανένα ἀδελφάκι σὲ μιὰ οἰκογένεια δὲν μοιάζει μὲ τὸ ἄλλο, ἀφοῦ καλὰ καὶ κανένα ἀπὸ τὰ δάχτυλά μας ἀκόμη δὲν εἶναι ἀπόλυτα ὁμοιοὶ μὲ τ' ἄλλο, Μήπως δὲν εἶναι ἔτσι; Γιαὐτὸ λοιπὸν χρειάζεται ἡ ψυχολογία στὸν ἀξιωματικό, εἶναι ἀπαραίτητη. Ὅφειλε καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἰκανότητα ὁ κάθε ἡγήτορας, ὁ κάθε ἀξιωματικὸς νὰ μελετήσῃ τὸ χαρακτῆρα τῶν μεγάλων παιδιῶν του. Νὰ ἔχῃ φυλάξῃ στὸ μνημόνιό του ἓνα πίνακα καὶ νὰ σημειώῃ κάθε φορὰ τὶς παρατηρήσεις του γιὰ τὸν καθένα. Ἄν ἔχῃ

π. χ. Ὁ Α. Ροπή στή ψευτιά, στήν κλεψιά, ἄν εἶναι πειθαρχικός—
τολμηρός ἢ δειλός, κ.λ.π. ἔτσι θὰ ἔχη ἓνα μικρὸ καθρέφτη διαρκῶς
μπροστὰ τὰ μάτια του τῆς ἀτομικότητος τῶν ἀνδρῶν τοῦ τμήματός του.

Τότε τὰ ξέρη ἀσφαλῶς καὶ θὰ φέρεται ἀνάλογα στὸν κάθε στρα-
τιώτη. Τότε θὰ ξέρη πῶς ὑπάρχουν ἀφιλότιμοι τύποι ποῦ ὅσο καὶ
νὰ τοὺς τιμωρῆς δὲ θὰ δίνουν σημασία, δὲν θὰ τοὺς «καίγεται καρφί»
ποῦ λέει ὁ λόγος, καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἄλλοι πάλι εὐαίσθητοι ποῦ καὶ σὲ
μιὰ ἀπλῆ ἀκόμη ἐπίπληξη καὶ ποινὴ φθάνουν καὶ μέχρις αὐτοκτονίας.

Μερικοὶ νομίζουν πῶς εἶναι εὐκόλο μόνον μὲ τὶς θεωρητικὰς στρα-
τιωτικὰς τῶν γνώσεις ἢ ἔστω μὲ μόνον γνώμονα τὴν πείρα τῶν στίς ἐπι-
χειρήσεις ὅτι μποροῦν νὰ εἶναι ἄριστοι ἠγήτορες, ἐφόσον ἤδη κατώρ-
θωσαν νὰ ἐπιβάλουν μιὰ ἀκαμπτη σιδηρᾶ μὰ ἀκατανόητη πρὸ παντὸς
γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνα στρατιώτη πειθαρχία. Στὴν ἱστορία ὅμως
τῶν διαφορῶν πολεμικῶν συμβάντων, βλέπει κανεὶς νὰ συμβαίνει ἀκρι-
βῶς τὸ ἀντίθετο. Πῶς οἱ μεγάλοι στρατιωτικοὶ ἄνδρες κατώρθωσαν νὰ
ἐπιτύχουν τὰ μεγάλα ἔργα, ἐπειδὴ κατώρθωσαν νὰ ἐπιδράσουν ψυχολο-
γικὰ καὶ μόνον ψυχολογικὰ ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν των. Μόνον ἔτσι κα-
τώρθωσαν νὰ τοὺς ἔχουν ὑποχειρίους στὴ θέλησή των νὰ τοὺς ἀκολου-
θοῦν μὲ κλειστὰ μάτια καὶ νὰ πετυχαίνουν ὅτι ἀξιόλογο ἐπέτυχαν. Τώρα
ὁ κόσμος προοδεύει. Ἐξελίσσεται. Ἡ τέχνη τοῦ πολέμου ἄλλαξεν, μὰ
κι' ὁ τρόπος τῆς ἐπιβολῆς. Πρέπει νὰ τὸ νοιώσουν πολλοὶ πῶς τὸ ἐπάγ-
γελμα τοῦ ἀξιωματικοῦ ἔπανσε νὰ εἶναι γιὰ ἐρασιτέχνες. Καὶ ὁ στρα-
τιώτης δὲν εἶναι πειὰ τό ρομπὸτ ποῦ ἀψυχολόγητα ἐνεργεῖ. Ὑστερα
σὲ μᾶς παίζει σπουδαῖο ρόλο πρὸ παντὸς τὸ παράδειγμα. Ἄν δὲν σὲ
δῆ ὁ Ἑλληνας φαντάρος τὸν ἀξιωματικὸ νὰ πᾶς μπροστὰ δὲν σὲ ἀκο-
λουθῆ. Ὁ ἀξιωματικὸς στὴν Ἑλλάδα πρέπει νὰ πέφτη γιὰ παραδειγ-
ματισμό. Ἄλλοιῶς ἄς ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα. Γιατὶ βέβαια εἶναι ὠραῖο
νὰ εἶσαι ἀξιωματικὸς—καὶ μάλιστα ἐν εἰρήνῃ!...τὴν ὥρα δὲ ποῦ πρέ-
πει νὰ δώσης ἐξετάσεις στὸ πεδίου τῆς τιμῆς τρέχεις νὰ χωθῆς σὲ ἓνα
γραφεῖο ἢ μὲ μέσα νὰ παριστᾶς τὸν ἐπιτελῆ! Κι' ἔπειτα πάλι συνέχεια
νὰ τὰ καταφέρνῃς μετὰ τὸν πόλεμο νὰ παρουσιάζεσαι σὰν ἥρωας μὲ τὸ
στήθος γιοματὸ παράσημα.

Μερικοὺς τέτοιους τύπους θὰ τοὺς δῆς τώρα νὰ πίνουν μὲ τὴν
ἡσυχία τους τὸ βαρυγλυκὸ τους στοῦ Ζαχαράτου—στὴν Ἀθήνα καὶ
θὰ ἔλειονολογοῦν ἐμᾶς τὰ ἡρωϊκὰ κορόιδα ποῦ ἤρθαμε ἐδῶ στὴν Κρήτη
νὰ συνεχίσωμε τὸν ἀγῶνα. Ἔτσι θὰ εἶναι καὶ νὰ μοῦ τὸ θυμηθῆς,

Γι' αὐτὸ σοῦ λέω πῶς παράλληλα πρὸς τὴν ἄλλη μόρφωση πρέπει πρῶτα-πρῶτα νὰ φτιάξουμε χαρακτῆρες, σὰν θέλουμε νὰ σταθοῦμε στὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς μας καὶ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς φυλῆς. Πῶς θὰ τὰ καταφέρουμε αὐτά; Ἐνεργοῦμε καὶ σκεφτόμαστε πάντα μὲ γνώμονα τὴν ψυχολογία. Ἄλλοιῶς κάνουμε μιὰ τρύπα στὸ νερό. Γιατὶ ὅλοι εἴμαστε τὸ ἴδιο. Πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Πρέπει δὲ νὰ σεβώμαστε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου.

Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ λέμε καὶ νὰ τὰ τονίζουμε, γιὰ αὐτοβελτίωση. Τότε θὰ δοῦμε προκοπή! Σὰν βλέπουμε κι' ἀναζητοῦμε καὶ βρίσκομαι τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς συμπεριφορᾶς μας βρίσκομαι τρόπο θεραπείας νὰ τ' ἀποβάλλουμε. Κι' ὅσο τὰ βρίσκουμε καὶ τ' ἀποβάλλουμε τόσο περισσότερο θὰ διορθωνόμαστε. Ἔτσι θὰ ἔλθῃ μέρα ποῦ θὰ ἔχουμε ξεριζώσει τὰ περισσότερα ἐλαττώματά μας καὶ τότε θὰ εὐμερήσουμε! Μὰ τί σοῦ λέω ἀλήθεια. Κύτταξε γιὰ λίγο τὸ ρολόγι του. 10 περασμένες εἶπε! Εἶναι καιρὸς νὰ κοιμηθοῦμε. Μιλῶ τὴν ὥρα καὶ σὲ ζάλισα. Μὰ εἶναι τώρα καιρὸς γιὰ τέτοιες κουβέντες; Δὲν ξέρω κι' ἐγὼ πῶς μοῦ ἦρθε νὰ σοῦ τὰ πῶ. Πάντως μὲ συγχωρῆς καὶ καληνύκτα... Σταυροκοπήθηκε, χασμουρήθηκε 2—3 φορές καὶ τὸν πήρε τὸν ὕπνο ἔτσι ὅπως ἦταν. Χωρὶς κἂν νὰ ξεντυθῇ.....

[Κι' ἡ ταινία ἀρχίζει τώρα νὰ ξετυλίγεται μ' ἀφάνταστη γρηγοράδα περὶ σύντομα, καὶ νὰ παρουσιάσῃ μιὰν ἀλόκοτη ἀλληλουχία, ἐξαιρετικῶν δραματικῶν σκηνῶν.

Στὴν ἀρχὴ οἱ μέρες φαίνονται νὰ κυλοῦν μὲ δουλειὰ καὶ ἀσκήσεις τοῦ λόχου, καὶ μὲ μιὰ ἐκνευριστικὴ προσμονή. Κάτι φύλλα ἐνδὸς πρόχειρου ἡμερολογίου ξεφυλλίζονται, καὶ τὰ μάτι διακρίνει τὴν ἡμερομηνία. 19 Μαΐου.....τοῦ 41

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΕΛΑΣΗ!!

Τὸ βράδυ τῆς μέρας αὐτῆς ἦρθε ὁ λοχαγὸς ἀναστατωμένος στὴ σκηνή. Ἐγραφα ἐκεῖνῃ τὴν ὥρα τὴν ἡμερησία διαταγὴ τοῦ λόχου. Πέταξε τὸ πηλίκιό του θυμωμένα στὸ κρεβάτι, κι' ἀρχισε νὰ τὰ βάζῃ μὲ θεοὺς καὶ μὲ δαίμονες!

Ἄρχισε μόνος του νὰ μιλᾷ. «Ἀκοῦς ἐκεῖ! Νὰ ἔχουμε θετικὲς πληροφορίες ὅτι σήμερ' αὔριον πρόκειται ὅπωςδῆποτε νὰ μᾶς ἐπιτεθοῦν, νὰ πέσουν ἀλεξιπτωτιστές, κι' ἀντὶς νὰ λάβουμε τὰ μέτρα μας, νὰ εἴμαστε ἐπιφυλακὴ μέρα καὶ νύκτα, ἔρχονται καὶ σοῦ λένε! Αὔριο πρέπει νὰ

ἀσκηθῶν οἱ ἄνδρες σ' ἀσκήσεις ὀπλάσκιας καὶ παρελάσεως, γιατί πρόκειται σὲ 2 μέρες νὰ παραδοθῶν οἱ σημαίες, τῶν νεοϊδρυθέντων Ἑλλην. συνταγμάτων ἀπ' τὸν Ἄγγλο Ταξίαρχο Στρατηγὸ Φροΐμπεργκ. Ἀσφαλῶς δὲν εἴμαστε στὰ καλά μας !... Ἀκοῦς ἀσκήσεις παρελάσεως !...

Οἱ στρατιῶτες δὲν ἔμαθαν ἀκόμη καλά νὰ κρατοῦνε τὸ ὄπλο, δὲν ξέρουνε, ἀκόμη τὰ κυριώτερα στρατιωτικά τους καθήκοντα κι' ἐμεῖς θὰ τοὺς βάλωμε νὰ κάνουν παρελάση ; Ἄ, μοῦ φαίνεται πὼς θὰ τὰ τσουγκρίσουμε πάλι οἱ διοικηταὶ τῶν λόχων μὲ τὸν κ. Διοικητὴ. Βλέπω, διακρίνω μιὰ διάχυτη δυσφορία. Μὰ τί νὰ κάνης ὅμως ; Νὰ μὴ πειθαρχήσης ; Δὲν εἶναι σωστό. Ἄφησε ποὺ αὐτὸ θὰ κριθῆ ὡς ἀνταρσία. Ὡστε ἐπιμένετε κύριοι ; Παρέλαση θέλετε ; Θὰ τὴν ἔχετε..... Ἀφοῦ τελείωσε αὐτὸ τὸ μονόλογό του χωρὶς ν' ἀνταλλάξουμε οὔτε μιὰ λέξη κὰν βυθίστηκε σ' ἓνα παράξενο ὕπνο.....

ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΠΟΦΡΑΔΑ ΗΜΕΡΑ (ΤΡΙΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 1941)

Ὁλη τὴ νύχτα ὁ λοχαγὸς γύριζε σὰν σβοῦρα στὸ κρεβάτι του. Ἐκανε ἓνα πολὺ ἄσχημο ὕπνο. Μὰ κι' ἐγὼ δὲν πῆγα πίσω. Δὲν ἤξερα τί ἔχω. Ἐχει κανεῖς πολλὰς φορὰς τὴν ἐντύπωση, πὼς ἀόρατες δυνάμεις ἐπενεργοῦν στὸ ψυχονευρικό μας σύστημα καὶ μᾶς προκαλοῦν ὑπερδιεγέρσεις ἔντονες, καὶ παράξενες παραισθήσεις. Νοιώθουμε ἓνα εἶδος ἐφιιάλτες ἀόρατους ποὺ χωρὶς αἰτία καὶ λόγο πλακώνουν τὰ στήθια μας. Μυστηριώδη καὶ ἀνεξήγητα πράγματα ! Σὰν προμηνύματα κάποιας μακρυνῆς μπόρας, ποὺ ἐρχότανε. Ποῦ ἦτανε κοντά μας... Νὰ πλησίασε.....

Τὸ πρωινὸ σάλπισμα μᾶς βρῆκε σηκωμένους μὲ πρισμένι τὰ μάτια ἀπ' τὴν ἀγρυπνία. Δὲν εἶμαι μοιρολάτρης οὔτε καὶ προληπτικός. Μὰ δὲν ξέρω κι' ἐγὼ τί ἔχω πάθει, μὲ τὰ τελευταῖα ἀλλεπάλληλα πολεμικὰ ἱστορικὰ γεγονότα. Ἐπειτα μοῦ ἔχει σφηνωθῆ στὸ μυαλό ἡ ἰδέα πὼς μερικὰς μέρες εἶναι ἱστορικὰ μοιραίες. Ναι δὲν μπορῆ νὰ τὸ ἀμφισβητήση κανένας αὐτὸ πὼς στὴν ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων συμβάντων—ἰδιαίτερα τῶν Ἑλληνικῶν—ὑπάρχουν ὠρισμένες μοιραίες ἡμερομηνίες καὶ ἡμέρες ἀποφράδες !

Κάτι ξέρει πολλὰς φορὰς ὁ λαός. Αὐτὸ εἶναι ἀπόρροια παρατηρήσεως ὀλάκερων αἰώνων. Κι' αὐτὸ συμβαίνει στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος μὲ τὴν Τρίτη ! Δὲν ξέρω κι' ἐγὼ ποὺ νὰ τὸ ἀποδώσω αὐτό. Σήμερα μοῦ φαίνεται πὼς κάποια ἄλλη τρίτη—ἐνὸς ἄλλου πάλι Μαΐου...—δὲν εἶναι

Άσχετη, με τὴ σημερινὴ Τρίτη...καὶ με τὸν τωρινὸ Μάιο...Τί μοιραία ἀλήθεια κι' ἀπροσδόκητη σύμπτωση! Ἐνῶ τελειῶνα τὸ ντύσιμό μου, ἡ σκέψη αὐτὴ ὄλο καὶ μοῦ τριγυροῦσε στὸ μυαλὸ προσέχοντας ἄθελα τὴν ἡμερομηνία σ' ἓνα μικρὸ ἡμερολογιάκι πού βρισκότανε πίσω στὸ τραπέζι.

Κι' ὅμως τὴ μέρα ἐκείνη τίποτε δὲν προοιῶνιζε γιὰ τὴ μπόρα πού ἐρχότανε. Ἦταν ἓνα ζεστὸ Μαγιατικὸ πρωῒνό! Τόσο πρωῒ καὶ τόση ζέστη σκέφτηκα...Ποιὸς ξαίρει ἀργότερα σὲ τί καμῖνι πρόκειται νὰ ψηθοῦμε. Βγῆκα ἔξω ἀπ' τὴν σκηνὴ καὶ ἔρριξα μιὰ ματιὰ γύρω. Τί θαυμασιό ἀλήθεια πρωῒνό! Τὰ δαντελωτὰ ἀκρογυάλια, τὰ Λευκὰ ὄρη τὰ Χανιά, οἱ γύρω λόφοι, κολυμποῦσαν κυρίολεκτικά μέσα σὲ μιὰ ἀγγορῶδινη δμίγλη, πού τὴν προκαλοῦσε ἡ πρόωση καλοκαιριάτικη ἐξάτμιση. Ὁ λοχαγὸς πειὸ πέρα μιλοῦσε με τοὺς διμοιρῖτες. Διέκρινα καὶ τὸ Διοικητὴ τῆς 1ης Διμοιρίας ἀνθυπολοχαγὸ Πιτσικουλάκη (θὰ εἰδοποιήθηκε ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ βράδυ) θὰ τοὺς ἔλεγε, ἴσως γιὰ τὶς ἀσκήσεις πού θὰ κάναμε καὶ τὶς προετοιμασίες, γιὰ τὴν αὐριανὴ παρέλαση. Ὁ λόχος πειὸ πέρα εἶχε συγκεντρωθῆ κι' ἦταν ἕτοιμος νὰ πάρῃ τὸ πρωῒνό του ρόφημα. Σὲ λίγο βλέπω τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Πιτσικουλάκη πού χαιρετοῦσε τὸν Λοχαγὸ, κι' ἐπήγαινε πρὸς τὴ διμοιρία του πού ἦτανε πάντα προωθημένη στὸν ἀριστερὸ μας λόφο πρὸς τὸ μετόχι.

Καὶ οἱ δυὸ ἄλλοι ἀνθυπολοχαγοὶ τράβηξαν σύγχρονα πρὸς τὶς Διμοιρίες τους. Χωρὶς νὰ ξέρω κι' ἐγὼ γιὰ ποῖο σκοπὸ τράβηξα πρὸς τὸ συγκεντρωμένο λόχο. Ἄλλη φορὰ σπάνια τὸ ἔκανα αὐτὸ ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς φορὲς πού διάβαζα τὴν ἡμερησία διαταγή. Θὰ ἦταν κοντὰ ἡ ὥρα 7.15°. Σκέφτηκα πὼς ἔπρεπε νὰ τελειώσω μιὰ δουλειὰ πού μοῦ εἶχε ἀναθέσει ὁ λοχαγὸς εἰς τὶς 9 κι' ἔπρεπε νὰ τοῦ ζητήσω χαρτί. Μοῦ φαίνεται πὼς ἐπρόκειτο ν' ἀντιγράψω κάτι προγράμματα ἐκπαιδεύσεως. Ἀργότερα ἐξηγοῦσα τὴν ὑποσυνείδητη δύναμη πού με παρεκίνησε νὰ πάω πρὸς τὸ μέρος πού ἦτανε ὁ λοχαγὸς. Κόντευα νὰ φθάσω, ὅταν ξαφνικὰ ἀκούστηκε σάλπισμα συναγεροῦ, ἀπ' τὸ λόφο ἐπάνω, πού ἦταν τὸ παρατηρητήριό μέσα στὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ. Ἀμέσως με ἓνα σφύριγμα τοῦ λοχαγοῦ εἶδα νὰ διαλύεται ὁ λόχος, καὶ οἱ ἄνδρες νὰ τρέχουν πρὸς τὰ πρόχειρα ἀτομικὰ ὀρῦγματα, πού βρισκόνταν κάτω ἀπὸ τὶς φουντωτὲς ἑλῆες. Δὲν ἦταν δὲ ἡ πρώτη φορὰ πού μᾶς αἴφνιδιαζαν μ' ἐπιδρομὲς συναγεροῦ. Συνειθισμένα πράγματα σκέφτηκα. Κι' ἄρχισα νὰ κάνω γοῦστο μὲ τὸν τρόπο πού ἔτρεχαν οἱ στρατιῶτες

καὶ τῶν ἄλλων καταυλισμῶν, καθὼς καὶ οἱ Νεοζηλανδοί, (αὐτοὶ πήγαιναν ἄργα καὶ μὲ ἀπάθεια σὰν νὰ ἔδειχναν πῶς δὲν φοβοῦνταν). Ἔτρεχαν νὰ κρυφτοῦν ὕψωσδῶπως ἔπειτα ἀπ' τὶς φωνὲς καὶ τὰ σφυρίγματα περισσότερο τῶν ἀξιωματικῶν. Στὴν τρεχάλα τους αὐτὴ ἐπάνω, μοῦ φάνηκαν πῶς ἔμοιαζαν σὰν ἀπειράριθκα κλωσσόπουλα πού ζητοῦσαν νὰ κρυφτοῦν κάτω ἀπ' τὶς θεόρατες φτεροῦγες, κάποιας ὑπερφυσικῆς φανταστικῆς κλώσσης, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὸ κυνηγητὸ ἀόρατου γερακιοῦ. Τὰ πράγματα ὁμως δὲν ἦσαν τόσο ἀστεία, ὅσο τὰ φαντάστηκα. Γιατὶ εἶδα γιὰ μιὰ στιγμή ὅτι ὁ οὐρανὸς γέμισε παραξένα ἀπὸ ἑκατοντάδες σμήνη ἀεροπλάνα λογιῶν-λογιῶν. Διέκρινα βομβαρδιστικὰ μαχητικά, διώξεις, μὰ ἐκεῖνα τὰ μεγάλα, μὰ ἐκεῖνα τὰ θεόρατα τί νὰ ἦταν ἄραγε; Πρώτη φορὰ τὰ ἔβλεπα!... Ἄλλα πάλι τραβοῦσαν μερικὰ ἀπὸ πίσω χωρὶς ἔλικα, (ἀργότερα μάθαμε πῶς ἦσαν ἀνεμοπλάνα). Φωνὲς ἀκούγονταν ἐν τῷ μεταξὺ κάτω ἀπ' τὶς ἐλῆς. Μιλοῦσαν οἱ φαντάροι μεταξὺ τους. «Ρὲ γιὰ κύττα τί πολλά!». Ἔλεγε ἕνας. Κύττα-κύττα. Ἐκεῖνα τα μεγάλα!... Ἰπτάμενα φρούρια θὰ εἶναι, προσέθεσε ἄλλος. Τότε θὰ πρέπη νὰ εἶναι δικά μας... δηλ. Ἐγγλέζικα ἤθελα νὰ πῶ συνελήρωσε τρίτος. Ποιὸ πέρα βγήκε ἀπὸ ἕνα πρόχειρο σκέπαστρο ἕνας Νεοζηλανδὸς ὑπολοχαγὸς τοῦ τάγματος τοῦ Μαίτζορ-Σμιθ καὶ ξεφώνιζε ὅτι εἶναι «Σπιτ-φάιερ—Σπιτ-φάιερ! Τί Σπιτ-φάιερ. Καῦμένε! Ὀνειρεύεσαι! Ποῦ τὰ γνώρισες πῶς ἦταν καὶ «Σπιτ-φάιερ»;». Δὲν πρόφτασα νὰ τελειώσω γιατί ἀκούστηκε ἀμέσως σύγχρονα ἐν γερῷ χαλάζι, μὲ ἀκομπανιάμέντο κεραυνῶν καὶ βουητῶν. Παρ' ὅλο πὺ ἡ βοή τῶσων ἀεροπλάνων μᾶς ξεκούφανε, ἄρχισε νὰ διακρίνεται ὁ ἦχος πολυβολισμῶν πολὺ καθαρά, πὺ ἔμοιαζε σὰν βῶλους πὺ ἔπαιζον σατανάδες μέσα σὲ γκαζοτενεκέδες.

Κάθησα κάτω ἀπὸ μιὰ ἐλῆ μὴ ξέροντας πὺ νὰ πάω. Ὁ οὐρανὸς εἶχε γιομίσει ἀπὸ ἀεροπλάνα καὶ βοή. Ἐνα μούγκρισμα ἄσπαστο ἀκούγότανε. Καὶ πόσα ἦσαν Θεέ μου. Ἦταν ἀδύνατο νὰ τὰ ὑπολογίσῃ κανεὶς. Σμήνη ἀπὸ 20—30 ἔκαναν τεράστιους κύκλους γύρω ἀπὸ τὸ Γαλατᾶ. Ὑπελόγισα ἔτσι, γρήγορα καὶ στὰ πεταχτὰ ἴσαμε τριακόσια. Καὶ τί θόρυβος Θεέ μου! Ὅλο καὶ δυνάμωνε. Σοῦ τρυποῦσετ' αὐτιά, Σοῦ κουρέλιαζε ὅλο τὸ νευρικό σου σύστημα. Πήγαινα νὰ τρελλαθῶ. Σὲ λίγο μοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή. Σὰν νὰ σταμάτησε τὸ αἷμα νὰ τρέχῃ στὶς φλέβες μου. Γιατὶ εἶδα ξάφνου νὰ κατεβαίνουν πρὸς τὸ μέρος μας τὸ ἕνα πίσω ἀπ' τὸ ἄλλο τὰ «Μέσσερσμιθ». Γιατὶ βέβαια δὲν ἀργήσαμε νὰ καταλά-

βωμε πῶς ἦταν Γερμανικά, καὶ πῶς ἦρθε πιά ἡ ὥρα μας. (Ἡ μεγάλη στιγμή πού περιμέναμε). Ξαναρχίζουν ἕνα ἀπηνή πολυβολισμό πού χωρὶς ὑπερβολή θὰ διήρκεσε τοῦλάχιστον 3 τέταρτα τῆς ὥρας. Σάν εἶδα αὐτὴ τὴν κατακλυσμαῖα βροχὴ ἀπὸ σφαῖρες ἔκανα τὸ σταυρό μου καὶ ξεποντας κατώρθωσα νὰ φθάσω λαχανιασμένος στὸ μέρος πού εἶχα διακρίνει πῶς βρισκότανε ὁ λοχαγός. Εἶχε πάει κάτω ἀπὸ τὸ τσαρδάκι πού εἶχανε φτιάξει οἱ στρατιῶτες, δίπλα στὴ σκηνὴ πού τὴν χρησιμοποιῶσαν ὡς ἀποθήκη τοῦ λόγου.

Ἐκεῖ κοντὰ διέκρινα καὶ τὸν ἐπιλοχία—πού τὸν ἔλεγαν Μαυρέα καὶ τὸν σιτιστή.—Μὰ τρελλαθήκατε μοῦ εἶπε σάν μὲ εἶδε κοντὰ του. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστὸ πού κάνετε. Σὲ τέτοιες στιγμὲς πρέπει ν, ἀκίνητῃ κανεῖς (ὅταν μάλιστα ἀρχίζει βομβαρδισμός) ἐκεῖ πού βρίσκεται. Ἐπειτα ὁ πιλότος διακρίνει καλύτερα κάτι πού κινῆται. Ἐνῶ ὅταν τὸ πᾶν ἀκίνητῃ τότε τὰ μεπερθεύει ὅλα μὲ τ' ἀντικείμενα τοῦ ἐδάφους. Γιαυτὸ πρέπει νὰ μὲνη κανεῖς κόκκαλο ἐκεῖ πού βρίσκεται. Κι' ἂν εἶναι δυνατόν μπρούμυτα ἢ ἀνάσκελα. Ἐνα δὲ μὲ τὸ χῶμα. Τοῦλάχιστο σὲ βομβαρδισμό ἔχει πολλὲς πιθανότητες νὰ σωθῇ.

Τὰ μάτια δὲ πρὸ παντὸς κλειστὰ καὶ τ' αὐτιά βουλωμένα. Λέτε αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ πρόκειται γιὰ βομβαρδισμό; Εἶπα ἐνῶ τὸν κύτταξα στὰ μάτια γιὰ νὰ μαντεύσω σχεδὸν τὴν ἀπάντησί του. Ὁχι μοῦ ἀπήντησε ἀνήσυχα. Εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού σοῦ ἔλεγα. Ἐκεῖνο πού περιμέναμε. Ἐκύτταξε ψηλὰ ἐσταυροκοπήθηκε κι, εἶπε: «Ὁ Θεὸς μαζί μας!» (Τὸν μιμηθήκαμε κι' ἐμεῖς, μὲ τὸν Ἐπιλοχία καὶ τὸ σιτιστή. Τὶ τὰ θέλεις σὲ τοῦτες τὶς στιγμὲς ὅλοι μας χωρὶς νὰ θέλωμε γινόμαστε θεοφοβούμενοι...) Ἐκτὸς δὲν ξέρω—ἐσυνέχισε—ἂν πρόκειται γιὰ προπαρασκευή, ἢ καμιὰ δοκιμαστικὴ κρούση...Μήπως ξέρουμε; Ξέρουμε μὲ τὶ σχέδιο ἐνεργοῦν; Πρῶτῃ φορὰ θὰ τοὺς δοῦμε ἐάν...Αὐτὸ εἶναι ποῦ μὲ φοβίζει. Εἶναι τρομερὸ νὰ πρόκειται νὰ παλαίψης μὲ κάτι ἀόρατο, ἀπροσδιόριστο, ἄγνωστο....Μοῦ φαίνεται (δὲν γνώρισα ἀκόμη) πῶς δὲν ὑπάρχει χειρότερος καὶ μυστηριώδης ἐχθρὸς ἀπ' τὸν ἀλεξιπτωτιστή. Γύρισα καὶ τὸν κύτταξα. Ἡ φωνὴ του σάν μιλοῦσε ἔτρεμε ἐλαφρὰ ἐνῶ δὲ τὸ βλέμμα του ἐπισκοποῦσε ὅλη τὴν γύρω ἔκταση. Ἦταν ἕνα βλέμμα ὅλο στοργὴ κι' ἀγωνία. Ἦταν βλέμμα πατρικὸ πού ἐρενουῖσε νὰ δῇ πού βρισκόντουσαν καὶ τὶ κάνουν τὰ παιδιά του. Οἱ στρατιῶτες του ποῦ βρισκόνταν κάτω ἀπ' τὶς ἑλῆς ἔτοιμος νὰ τοὺς προειδοποιήσῃ. Νὰ τοὺς προστατεύσῃ. Εὐτυχῶς δὲν ἔχωμε καμιὰ ἀπό-

λεια μέχρι τῆς στιγμῆς, μοῦ εἶπε ἐνῶ ἔδιωχνε ἀπ' τὸ πρόσωπό του ἕνα κλαδί ἐληᾶς πού τὸ ἔκοψε μιὰ σφαῖρα ὅπως ἔκοβαν πολλὰ τέτοια οἱ σφαῖρες τῶν μυδραλιοβόλων καὶ ἔπεφταν ἀπάνω μας. Γιὰ μιὰ στιγμή ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλιᾶκος πού βρισκότανε πειὸ κάτω σ' ἕνα ρεματάκι ἔβγαλε τὸ πιστόλι του κι' ἄρχισε νὰ ρίχνη σ' ἕνα Στούκας πού ἄρχισε νὰ κάνη κάθετες ἐφορμήσεις. Φαίνεται πῶς μᾶς ἀνεκάλυψε πολυβολῶντας ἄγρια καὶ ἀδιακρίτως. Τὸ καυμένο τὸ παιδί πάνω στὸν

Ἕνα Γερμανικὸ μεταγωγικὸ χτυπημένο βγάξει καπνὸ καὶ διαρκῶς χάνει τὸ ὕψος του. Σὲ λίγο πάνω ἀκριβῶς ἀπ' τὴ Σουδα, ἀκούγεται μιὰ φοβερὴ ἐκρηξή! Καὶ ὅμως γύρω ἔξακολουθοῦν νὰ κατεβαίνουν τ' ἀλεξίπτωτα ἀτάραχα.....

νεανικὸ του ἐνθουσιασμὸ καὶ τὸ θυμὸ του ἐπάνω, νόμιζε πῶς μποροῦσε νὰ κάνη κάτι σοβαρὸ μὲ τὸ πιστόλι του στὸ σατανικὸ σιδερένιο ἐχθρικό πουλί, πού ἔπαιζε ἐκείνη τὴ στιγμὴ μὲ τίς ζωές μας, σὰν τὴ γάτα προτοῦ φάη τὸ αἰχμάλωτο ποντίκι. Καὶ τὸ παίξει ὀλοζώντανο. Στὴν ἴδια ἀκριβῶς θέση εἴμασταν κι' ἡμεῖς ἐκείνη τὴ στιγμὴ στὴν διάθεση τῶν «Στούκας» τῶν ἀγρίων αὐτῶν γατιῶν τοῦ ἀέρος. Ὁ χάρος μὲ μορφὴ ἀεροπλάνων (χύνοντας πῦρ ἐξ οὐρανοῦ) ἔπαιζε ἕνα σαδιστικὸ μακάβριο παιχνίδι, μὲ τίς ψυχὲς χιλιάδων ὑπάρξεων. Ὁ Λοχαγὸς τοῦ ἔβαλε μιὰ φωνή «Κε Κουλιᾶκε, σᾶς παρακαλῶ μὴν πυροβολῆτε! Εἶναι ἀστεῖο αὐτὸ πού κάνετε. Ἐπειτα θὰ σᾶς ἀντιληφθοῦν καὶ θὰ δώσετε στόχο. Δὲν βλέπετε πόσο χαμηλὰ κατεβαίνει; Οἱ ρόδες του σχεδὸν ἀκουμποῦν στὶς κορυφές τῶν ἐληῶν.» Ἐκεῖ πού μιλοῦσε ὁ Λοχαγὸς ἔάφνου ἀπότομα πάνω σχεδὸν ἀπ' τὰ κεφάλια μας καὶ σὲ μικρὴ ἀπό-

σταση ἀπὸ μᾶς φάνηκε ἕνας χοντροὺς ἀξιωματικὸς ὄρθιος μ' ἕνα πιστόλι στὸ χέρι καὶ φωνάζοντας «Ποιὸς κερ...εἶναι αὐτὸς ποὺ πυροβολεῖ ; Κε Ε...πῆτε του σᾶς παρακαλῶ ἀμέσως νὰ πάψη.» Θεοῦλη μου ! ἦταν ὁ συνταγματάρχης ὁ κ. Γρηγορίου, ποὺ ἦρθε ἀπ' τὸ σταθμὸ διοικήσεως τοῦ συντάγματος ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ δίπλα μας. «Τώρα μόλις

Ἀκόμη ἕνα ποὺ χτυπήθηκε. Διαγράφοντας τὴ θανάσιμη τροχιά του τραβάει πρὸς τὸ μνημῆμά του, ἐνῶ ἀτάραχο τὸ διπλανό του κατορθώνει καὶ τοὺς ῥίχνει...

τοῦ ἔκαμα τὴ σύσταση Κε Διοικητά. Ἦτανε ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλαῖκος ποὺ κάπως ἐπιπόλαια ἐνήγησε. » Ἐκανε ὁ λοχαγὸς γυρίζοντας χωρὶς νὰ σηκωθῆ πρὸς τὸ μέρος του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Διοικητὴς πῆρε μία στάση γονυπετῆ, ὅσο μπορούσε πειὸ ἀργά. Ἐπειτα προσέθεσε. «Δὲν πρόκειται μοῦ φαίνεται νὰ γίνῃ τίποτα, Ἔτσι γιὰ φοβέρα φαίνεται κά νουν αὐτὲς τὶς ἐπιδρομές. Κι' ἐγὼ εἶχα τὴν ἐντύπωση πῶς δὲν εἶχανε πάρει χαμπάρι καθόλου τοὺς καταυλισμούς μας».

«Ἐννοια σας!» τοὺς ἔξεραν ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ πήραμε τὴν ἀπόφαση νὰ τοὺς τοποθετήσουμε. Μᾶς ἔδειξαν πῶς δῆθεν δὲν τοὺς ἔξεραν σκόπιμα γιὰ νὰ μᾶς αἰφνιδιάσουν. Μουρμούρισε ὁ Λοχαγός, ἐνῶ τοῦ ἔξεφυγε ἀπ' τὰ δόντια του μιὰ βρισιά.

ΠΕΦΤΟΥΝ !... ΠΕΦΤΟΥΝ !...

Ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή τίποτε δὲν ἔδειχνε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξελιχθῆ ἡ ἐπιδρομὴ αὐτὴ σὲ κάτι ἀφάνταστα τραγικό. Σὲ μιὰ φοβερὴ μάχη δηλ. μὲ σκοτωμένους καὶ σὲ πάλῃ σῶμα πρὸς σῶμα ὅπου τὰ κορμιά τῶν ἐχθρῶν νὰ σμίγουνε μεταξύ τους καὶ νὰ γίνονται ἕνα. Μὲ τὴν μούρη χωμένη σχεδὸν στὸ χῶμα, εἶχα πάντα τὴ λαχτάρω πῶς μπορούσα νὰ πάρω κανένα γαζί, κι' αὐτὸ μοῦ γεννοῦσε ἕνα φοβερὸ ἀπροσδιόριστο συναίσθημα. Δὲν σκεφτόμουνα ἐκείνη τὴ στιγμή τόσο τὸ θάνατο, ὅσο τὶς ὀδύνες μιᾶς πληγῆς. Σαφνικὰ μιὰ τρομαγμένη κραυγὴ ἀκούστηκε. Ἐμοιαζε μὲ φωνὴ βοδιοῦ ποὺ τὸ ἔσφαζαν.

Πέφτουν... Πέφτουν... βόγγησε κι' ἕνας ἀκαθόριστος ἦχος ἀπὸ φω-

νές ἀνακατωμένες, ἀλλόκοτες ἀκούστηκαν—σὰν νὰ ἔβγαιναν ἀπ' τὸ στόμα κανενὸς δράκοντα — ἀπ' τοὺς στρατιῶτες ποὺ ἦσαν κάτω ἀπ' τοὺς ἔλαιῶνες. Κι' ἀπ' ἐκείνη τὴ κατεύθυνση ἑκαθάρριζα αὐτὲς τὶς λέξεις. Πέφτουν... Πέφτουν. Τὸ βογγητό, ἡ πρώτη φωνάρα ἦταν τοῦ διοικητοῦ Γρηγορίου ποὺ στεκόταν παρέκει καὶ οὐρλιάζε κυριολεκτικά. Τὴν ἔννοιωσα ἀμέσως. Ἀνασηκώθηκα

γιὰ μιὰ στιγμή κι' ἀνάμεσα ἀπ' τὸ ἄνοιγμα δύο ἑληῶν, κύτταξα ἀπέναντι, στὸν οὐρανὸ ποὺ ἀνοιγόνταν πρὸς τὰ «Λευκὰ ὄρη» καὶ τὴ πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς. Πραγματικά! Μόλις ἐσταμάτησαν τὸ πολυβολισμὸ ἄρχισαν νὰ τοὺς ρίχνουν ρυθμικὰ καὶ μὲ τὴ σειρά, πιάνοντας ἀπ' τὰ κράσπεδα τῶν Λευκῶν Ὀρέων, πάνω ἀπ' τὸ ἀεροδρόμιο, —ὅπως πρόσεξα στὸ βάθος τοῦ Μάλεμε ὡς τὴ βάση τῆς Σούδας καὶ στὴ πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς.—Τὰ μετρωγικὰ διαρκῶς ἔκαναν γύρους ἀπάνω ἀπ' τοὺς λόφους τοῦ Γαλατᾶ. Τοὺς ἔριχναν ἀδιακρίτως παντοῦ.

Χτυπημένο θανάσιμα ἀπ' τὸ ἀντιαεροπορικὸ ἓνα ὄπλιταγωγὸ πηγαίνει νὰ γερομοτακιστῇ μ' ἓνα ἀπαίσιο μουγκρητὸ δίπλα σ' ἓνα κατφυγμένο τόπο.

Πολλὰ ἀλεξίπτωτα ἔβλεπα κι' ἔπεφταν ἀκριβῶς πάνω ἀπ' τὴ λίμνη τῆς Ἀγυιάς, (ἀργότερα ἔμαθα πῶς πολλοὶ πνίγησαν). Ὅλος ὁ γύρω ὄριζοντας γιόμισε θαρρεῖς γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ πολύχρωμες ὀμπρέλλες (ποὺ κυριαρχοῦσαν ὅμως οἱ ἄσπρες) καὶ ποὺ κατέβαιναν ἀργὰ καὶ μὲ μεγαλοπρέπεια—χωρὶς νὰ βιάζονται οὔτε νὰ λογαριάζουν τὰ πυρὰ ποὺ ἔρχονται ἀπὸ κάτω—μὲ ρυθμὸ σχεδὸν πρὸς τὴ Κρητικὴ γῆ. Ἦσαν ἀπρόσκλητοι κι' ἀνεπιθύμητοι ἐπισκέπτες τῆς Μεγαλονήσου, γι' αὐτὸ κι' οἱ κάτοικοι τοὺς ὑποδέχονταν ἀνάλογα. Ἦδη τοὺς ἔβλεπα νὰ τοὺς ρίχνουν καὶ πρὸς τὸ μέρος μας. Μᾶς πλησίαζαν. Νάτους! Τοὺς βλέπω νὰ πέφτουν στὸ ἀνοιχτὸ στὸ ἄδεντρο μέρος ὅπου ἦτανε μπροστά μας τὸ μεγάλο χωράφι ἀκριβῶς ποὺ ἐκτεινότανε πρὸς τὸ Δημόσιο δρόμο καὶ κάτω ἀκριβῶς ἀπ' τὸ μετόχι καὶ τὸ λόφο τοῦ Νεκροταφείου. Κατὰρα! ἔβλαστήμησε ὁ λοχαγός, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ σηκωνότανε γρήγορα. Καλὰ τὸ κατάλαβα ἐγώ, (ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸ ρολόγι του). Μόλις εἶδα νὰ παρατείνεται τόσο πολὺ—τρία τέταρτα—σχεδὸν—ὁ πολυβολισμὸς εἶπα μέσα μου. Ἀσφαλῶς τὸ κάνουνε γιὰ νὰ μᾶς καθηλώσουν γιὰ νὰ μπο-

ρέσουν να τους ρίξουν έπειτα άνετα! Και νά. "Όπως τὸ εἶπα ἔγινε. Μόνο τώρα νὰ δοῦμε τί θὰ γίνῃ. Ἐν τῷ μεταξὺ πλησίασε ταραγμένος κι' ὁ Διοικητὴς Γρηγορίου, ἐνῶ ἔξακολουθοῦσε νὰ κρατᾷ ἀκόμα τὸ πιστόλι του στὸ χέρι. Εἶχε ἓνα ὕφος πελιδνὸ καὶ πολὺ ταραγμένο. Κρατοῦσε ὅμως ἀρκετὰ τὴν ψυχραιμίαν του. Μὰ κι' ὁ Λοχαγὸς ὅμως δὲν

Σὲ μερικὰ μέρη χαμῆλωναν τὰ «Γιουγκες» γύρω ἀπ' τὸ Γαλατᾶ καὶ ἔπεφταν οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς ἀπὸ μικρὸ ὕψος

εἶχε χάσει τὴν δική του. Ὁ Λοχαγὸς παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχασε τὴν δεικτικότητα του. Βλέπετε κ. Διοικητά; Δὲν εἶναι διόλου φοβέρα! Τοὺς ρίχνουν πραγματικά! Πέφτουν καὶ ὄχι λίγοι ὅπως βλέπετε! (εἶπε κι' ἔδειξε πρὸς τὸ μεγάλο χωράφι). Θυμᾶστε τί σᾶς ἔλεγα; Καὶ τώρα; τώρα τί θὰ γίνῃ; Ἐπὶ τῇ βάσει τίνος σχεδίου θὰ ἐνεργήσουμε; Πῶς θὰ δράσουμε κ. Διοικητά; Ὅριστε ἀναμένω ὅπως βλέπετε διαταγές. Ὁ Γρηγορίου ἦταν

τελείως ἐξουθενωμένος. Φαίνονταν σὰν νὰ εἶχε ὕφος μεταμελημένο. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ θέσις του ἦταν δεινὴ. Μὲ κομμένη σχεδὸν φωνὴ εἶπε:

«Ναὶ βλέπω πῶς ἔχετε δίκαιο. Τί νὰ γίνῃ. Δὲν φανταζόμουνα πὺ θὰ πραγματοποιοῦσαν τὴν ἀπειλή τους. Δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ σταυρώσουμε καὶ τὰ χέρια. Θὰ κάνουμε ὅτι μποροῦμε. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ὥρα βλέπετε γιὰ συζητήσεις. Μόνο σᾶς παρακαλῶ κ. Ε... κάνατε ὅσο μπορεῖτε σύντομα...Κάθε στιγμή εἶναι καὶ μιὰ εὐθύνη στοὺς ὤμους μας. Ὅτι ἔγινε, ἔγινε. Τώρα νὰ δοῦμε τί θὰ γίνῃ».

Ἄκολούθησα τὸν κ. Ε... σὰν ὑπνωτισμένος, ἐνῶ τὸν ἄκουγα ποῦ μιλοῦσε μὲ σταθερὴ φωνή. Ἄρχισε πλέον νὰ μιλῇ ὁ στρατιωτικὸς. Ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ παραμερίζεται, Οἱ ὀδηγίες του τώρα εἶχανε τὸν χαρακτήρα πλέον παρὰ συμβουλῆς. Ἄλλωστε ἔπαιψε νὰ μοῦ μιλῇ ὅπως συνέειθιζε στὸ πληθυντικό. «Πήγαινε, τρέξε νὰ πάρῃς τὸ ὄπλο σου ἀπ' τὴ σκηνή μας καθὼς καὶ τὴ δική μου ἀραβίδα. Πῆς στὸν ἐπιλοχία ἔπειτα νὰ συγκεντρωθῇ ὅλος ὁ λόχος. Ἐπίσης στὸ σιτιστὴ νὰ βγάλῃ ἔξω τὰ

δυὸ κιβώτια μὲ τὰ φυσίγγια μάλινγερ, πού παρέλαβε μπροστὰ ἀπὸ 3
 μέρες, νὰ τ, ἀνοίξῃ καὶ νὰ τὰ μοιράσῃ στοὺς ἄνδρες. Κύτταξε νὰ δῆς
 ἀναποδιά! Νὰ μὴ σκεφθοῦμε νὰ τὰ μοιράσωμε χθές!...». Αὐτὰ μοῦ
 τὰ ἔλεγε σ, ὅλο τὸ διάστημα γρήγορα πού τρέχαμε ἀπ, τὸ μέρος πού
 βρισκότανε ὁ διοικητὴς ὡς τὸ μέρος πού συγκεντρωνότανε ὁ λόχος.
 Φτερὰ θαρρεῖς εἶχανε τὰ πόδια μου. Γιὰ πότε ἔτρεξα καὶ τὰ μετάδωσα
 αὐτὰ ἀπόρησα κι, ὁ ἴδιος. Ἐνεργοῦσα σὰν αὐτόματο. Σὰν ἓνα εἶδος
 νευρόσπαστο. Θὰ ἀρχίζε φῶς φανερὸ σὲ λίγο ἢ μάχη, κι, ἐγὼ εἶχα
 ἀρχίσει νὰ βρίσκομε σὲ μιὰ νευρική ὑπερένταση. Ἐννοιωθα νὰ μὲ κυ-
 ριεύῃ ἓνα παράξενο αἶσθημα πού μοῦ ἦταν ὅμως ἀδύνατο ἐκείνη τὴ
 στιγμή νὰ τὸ προσδιορίσω. Τί νὰ ἦτανε αὐτὸ; Φόβος; Προσδοκία;
 Περιέργεια; ἀνυπομονησία; Κι, ἐγὼ δὲν ἤξερα. Σὰν ἔφτασα κοντὰ στὸ
 λοχαγὸ, ὁ λόχος εἶχε ἤδη συγκεντρωθῆ. Οἱ διμοιρίτες μὲ φωνὲς πρό-
 φθασαν καὶ τοὺς μάζεψαν ὅλους μὲ τὰ ὅπλα τους καὶ ἦσαν ἤδη μισο-
 παρατεταγμένοι. Μιὰ παράταξη σὲ δυὸ ζυγούς πού τὰ ἄκρα τους πή-
 γαιναν νὰ κλείσουν κύκλο, πού ἔλειπαν ὅμως ὅλους διόλου οἱ ὄροι τῆς
 ζυγίσεως. Οἱ διμοιρίτες κύτταζαν στὰ μάτια τὸ λοχαγὸ, ἐνῶ οἱ στρα-
 τιῶτες φαίνονταν σὰν ἀλαφιασμένοι. Ὅλο καὶ γύριζαν καὶ κύταζαν μ'
 ἓνα παράξενο βλέμμα πρὸς τὸ μέρος πού πέφτανε οἱ ἀλεξιπτωτιστές.
 (Ἀηλ. πρὸς τὸ μεγάλο χωράφι, πειὸ κάτω ἀπ' τὸ λόφο.) Ὁ Λοχαγὸς
 τελείωσε μιὰ ἔγγραφη διαταγὴ καὶ τὴν ἔδινε σ' ἓναν ἀγγελιοφόρο νὰ
 τὴν πάῃ στὸν διοικητὴ τῆς πρώτης διμοιρίας—πού βρισκότανε στὸν
 ἀριστερὸ λόφο μέσα στὰ ταχύσκαπτα—ν' ἀρχίσῃ νὰ βάλῃ μὲ τὰ δύο ὅπλα
 πολυβόλα καὶ γενικὰ μὲ κάθε μέσο, πού εἶχε στὴν διάθεσή του, ἐναντίον
 τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν πού ἔπεφταν. Ἐν τῶμεταξὺ ν' ἀναμένῃ νεότερες
 διαταγές. Θ' ἀπορῆ βέβια κανεῖς—καὶ μὲ τὸ δίκιο του—πῶς ἦταν
 δηλ. δυνατὸν νὰ γίνωνται ὅλ' αὐτά, καθ' ὄν χρόνον ἔπεφταν οἱ ἀλεξι-
 πτωτιστές κι' ἑκατοντάδες ἀεροπλάνων μᾶς ξεκούφανα. Ἀπλούστατα
 στὸ σημεῖο πού εἶχε συγκεντρωθῆ ὁ λόχος δὲν ἔπεσε σ' ὅλο αὐτὸ τὸ
 διάστημα οὔτε ἓνας εὐτυχῶς. Διαφορετικὰ τὰ γεγονότα θὰ διεδραμα-
 τίζονταν μ' ὅλως διόλου διαφορετικὲς μορφές κι' ἐξελίξεις. Τὸ κυριώτερο
 ὅμως ἦταν, ὅτι τὸ πρῶτο κύμα ἀρχισαν, νὰ τὸ ρίχνουν ὅπως εἶπα καὶ
 προηγουμένως πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς, καὶ πρὸς τὰ Περιβόλια.
 Ἀργότερα δὲ μὲ σύστημα θαρρεῖς καὶ μὲ καθιερωμένο ρυθμὸ, τοὺς ἔρι-
 χναν καὶ πρὸς τὸ μέρος μας. Ἦδη πειὸ κάτω στὸ χωράφι βλέπαμε τ'
 ἀλεξιπτῶτα νὰ πέφτουν μὲ τ' ἀνθρώπινο φορτίο τους. Ὁ Λοχαγὸς μ'

ένα βλέμμα ἀλλόκοτο καὶ γενικὰ μὲ μία παράξενη ὄψη καὶ βαστώντας μὲ τὰ δύο του χέρια τὴν ἀραβίδα πού τοῦ ἔδωσα ἔχοντας ἀνοιχτὰ τὰ πόδια, ἄρχισε νὰ δίνει βροχή τὶς διαταγές. «Κε Κουλάκε συγκεντρώστε, ξεχωρίστε τὴ διμοιρία σας. Ὅπως καὶ σεῖς Κε Πιπέρη. Ἐλάτε τώρα πεῖο κοντὰ. Δὲν πείράζει ἄς ἀκούνε κι' οἱ στρατιῶτες. Σχέδιο παιδιὰ ἐπιθέσεως ἢ ἀμύνης δυστυχῶς δὲν ἔχουμε. Θὰ δημιουργήσωμε ὅμως ἐμεῖς. Τὸ πράγμα εἶναι ἀπλούστατο. Βλέπετε τώρα πὺν πέφτουν. Ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἐκεῖ. (Κι' ἔδειξε τὸ μεγάλο χωράφι, πὺν ἦταν πρὸς τὸν δημόσιο δρόμο ἀνάμεσα ἀπ' τὸν ἐλαιῶνα). Ψυχραμία, θάρρος καὶ πρὸ παντὸς πρωτοβουλία. Αὐτὰ ζητῶ ἀπὸ σᾶς. Στὸ σημεῖο πὺν θὰ σταματήσωμε, ὅταν ἐξορμήσωμε πρὸς τὰ κάτω, Σεῖς κ. Πιπέρη θὰ ἀκροβολιστῆτε, χωρὶς ἄλλη διαταγὴ ἀμέσως μὲ τὴν διμοιρία σας στὸ δεξιό μου καὶ μὲ ἀποστάσεις ἀνδρὸς ἀπὸ ἀνδρα 3 μ. Καὶ σεῖς Κε Κουλάκε, τὸ ἴδιο ἀκριβῶς θὰ κάμετε στὸ ἀριστερό μου.

Γύρω ἀπὸ τὸ χωράφι εἶναι ἀριστερὰ μὲν ἓνα ρεμματάκι, δεξιὰ δὲ ἓνα αὐλάκι κρυμμένο μὲ θάμνους. Δὲν μπορεῖ θὰ τὸ θυμάστε μὲ τὴν ἀναγνώριση πὺν κάναμε, τὶς πρώτες μέρες τοῦ τομέως τοῦ λόχου μας. (Τὰ γενναῖα παιδιὰ κούνησαν τὸ κεφάλι τους χαρακτηριστικά). Ὁ Κος Κουλάκος εἶπε πῶς θυμῶνταν πολὺ καλὰ. Ἐκεῖ σὰν φθάσουμε, οἱ ἀνδρες θὰ χωθοῦν ἀνάμεσα στοὺς θάμνους τοῦ χαντακιοῦ τῆς ρεμματιᾶς, θὰ δημιουργήσωμε μιὰ διασταύρωση πυρῶν, θὰ εἶναι καλὰ καμουφλαρισμένοι, ἀθέατοι σχεδόν, καὶ θὰ χτυποῦν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς. Πρὸ παντὸς στὸ ψαχνό. Μὴν τὸ ξεχνάτε αὐτό. Κανένας ἀπολύτως δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφύγη. Φειδῶ ἔπειτα στὰ πυρομαχικά σας καὶ κλεισιοσκόπιο κατὰ βούληση. «Ὅσο μιλοῦσε ὁ λοχαγὸς στοὺς ἀνθυπολοχαγούς, οἱ στρατιῶτες εἶχανε πέσει μὲ τὰ μοῦτρα στὰ δύο κιβώτια μὲ τὰ φασίγγια, πὺν εἶχε κουβαλήσει ὁ σιτιστὴς μὲ τὴν βοήθεια τῶν στρατιωτῶν καὶ πέρανε ὅσα μπορούσαν. Φοῦχτες-φοῦχτες. Πρόλαβα κι' ἐγὼ καὶ πῆρα καμιά ἑκατοστή. Μερικὲς δεσμιδες ἔτοιμες, ἔχωσα βιαστικά στὶς τσέπες τοῦ χιτωνίου τοῦ λοχαγοῦ,

Ἐπειδὴ ὁ Γκάνας ἔπαισε ἀπ' τὴ στιγμή ἐκεῖνη νὰ εἶναι ὀρδινάτσα γιατί πῆρε τὸ ὄπλο καὶ πολέμησε κι' αὐτὸς σὰν ἥρωας καὶ τραυματίστηκε μάλιστα, ὅπως ἔμαθα ὀργότερα, εὐτυχῶς ὅμως ἐπιπόλαια—εὗρισκα ἓνα εἶδος ξεχωριστῆς εὐχαριστήσεως νὰ κάνω χρῆσιν ὀρδινάτσας καὶ ἀγγελειαφόρου καὶ λακὲ ἀκόμη ἂν μπορούσα ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς—Δὲν ξέρω. Δὲν τὸ θεωροῦσα ντροπή! Μοῦ φαίνεται πῶς στὴ θέση μου

ὁ κάθε στρατιώτης θὰ κύτταζε τὸ ἴδιο νὰ κάνῃ. Θὰ κυττάξῃ στὰ μάτια τὸν ἀξιωματικό του, τὸν ἀνώτερό του ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ στρατιωτικὴ μόρφωση καὶ ἡ πείρα, καὶ ἡ ἀντίληψη, καὶ τὸ θάρρος πρόκειται νὰ τὸν σώσῃ. Γιατὶ ξέρεῖ πῶς ἡ ζωὴ του—ὅπως καὶ οἱ ζωὲς ὄλων—ἀπὸ τὴν ἰκανότητα ἐκείνου κρέμμεται, Γιατὸ σ' ἓνα νεῦμα του εἶναι ἔτοιμος νὰ κάνῃ τὴ μεγαλύτερη ἀγγareία χωρὶς ντροπὴ. Ἄλλωστε τὸ ἴδιο σχεδὸν διάβαζα ἐκείνη τὴ στιγμὴ στὰ μάτια ὄλων τῶν συναδέλφων μου, πού κρέμονταν ἀπ' τὰ χεῖλη τοῦ λοχαγοῦ τῶν, πού εἶχε ἀρχίσει ἤδη ἐκείνη τὴν στιγμὴ νὰ τοῦς μιλῇ :

«Ἀδέροφια! Ἕλληνες στρατιῶτες!» Ἔτσι ἀρχισε, μὲ φωνὴ βροντερὴ μὲν ἀλλὰ πού ἔτρεμε λίγο ἀπ' τὴ φανερὴ του συγκίνηση. «Ὅλη ἡ Ἑλλάδα, ἡ Πατρίδα μας ὅπως ξέρομε ἔχει σκλαβωθῆ ἔχει ὑποκύνει κάτω ἀπ' τὸ πέλμα τοῦ βίαιου κατακτητῆ Γερμανοῦ. Ἐμεῖς ὅλοι ἤρθαμε ἐδῶ μὲ σκοπὸ νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα ἐπειδὴ δὲν θέλαμε νὰ σκλαβωθοῦμε. Ἀλλὰ ὅπως βλέπετε μᾶς ἀκολουθεῖ ὁ ἐχθρὸς κι' ὡς ἐδῶ, Ναι κι' ἐδῶ στὴ Κρήτη πού ἦτανε τὸ μόνο ἐλεύθερο κομμάτι τῆς ἑλληνικῆς γῆς!..τῆς ἑλληνικῆς Πατρίδας. Σὰν νὰ μὴ τοῦ ἔφταναν τὰ ὄσα πῆρε, ἦρθε νὰ μᾶς πάρῃ καὶ τὴ Κρήτη. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ τὴν πάρῃ. Διαφορετικὰ θὰ πρέπη νὰ πέσωμε τότε ὅλοι μας στὴν θάλασσα. Νὰ πνιγοῦμε. Ὅπως βλέπετε πέφτουν. Μὴν τοῦς φοβᾶστε. Ἄνθρωποι εἶναι κι' αὐτοὶ σὰν καὶ μᾶς. Μόνο θηρία στὴν ψυχὴ καὶ σκληροὶ στὴν καρδιά. Εἶναι οἱ πολιτισμένοι κακοῦργοι τῆς Εὐρώπης πού ἦρθαν νὰ σκορπίσουν τὸν ὄλεθρο καὶ νὰ μᾶς σκλαβώσουν. Γενῆτε καὶ σεῖς Ἕλληνες στρατιῶτες λιοντάρια! Μὲ τὰ νύχια μας, ἐν ἀνάγκη μὲ τὰ δόντια μας, θὰ πρέπη νὰ τοῦς φᾶμε. Νὰ τοῦς ξεπαστρέψωμε. Δὲν πρέπει νὰ τοῦς ἀφήσωμε νὰ μολέψουνε τὸ ἱερὸ Ἑλληνικὸ χῶμα! Προσέξτε. Ὅλος ὁ κόσμος αὐτὲς τὶς ὥρες θὰ ἔχῃ στρέψῃ τὴν προσοχὴ του σ' ἐμᾶς.

Σ' ἐσᾶς Ἕλληνες στρατιῶτες. Εἶδατε σ' ἄλλα μέτωπα πῶς ἔκαναν τὸ καθῆκον τους τὰ ἀδέρφια μας. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνωμε κι' ἐμεῖς ἔστω κι' ἂν πέσωμε ὅλοι μας ὡς τὸν τελευταῖο! Δὲν πρέπει νὰ δεῖξωμε διαφορετικὴ διαγωγὴ. Ὅσο γιὰ μένα. Σᾶς δίνω τὸ λόγο τῆς τιμῆς μου καὶ τὸ δικαίωμα νὰ μὲ σκοτώσετε ὅλοι σας, ἂν μὲ δῆτε καὶ λιποψυχήσω. Ἄν κάνω ἔστω κι' ἓνα βῆμα πίσω. Μὰ μὴ ξεχνᾶτε ὅμως πῶς ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σκοτώσω σὰν σκυλὶ ἐκεῖνον πού δειλιάσῃ καὶ θὰ θελήσῃ νὰ δώσῃ τὸ κακὸ παράδειγμα καὶ νὰ λιποτακτῆσῃ μπροστὰ στὸν ἐχθρὸ! Αὐτὰ εἶχα νὰ σᾶς πῶ καὶ εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ κάνετε ὅλοι τὸ καθῆ-

κον σας. Μῆ φοβάσθε! Στὸν δίκαιο ἀγῶνα μᾶς αὐτόν, ὁ Θεὸς θὰ εἶναι μαζί μας. Ζήτω ἡ Ἑλλάς!».....

ΜΙΑ ΕΞΟΡΜΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΙΑΧΗ "ΑΕΡΑ,"

Εἶναι ἀφάνταστο. Δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ τὸ περιγράψω τὸ τί ἔγινε σὰν τελείωσε τὰ τόσο ἀπλᾶ καὶ τόσο ὡραία πατριωτικά του λόγια ὁ διοικητὴς τοῦ βου Λόχου. Τοῦ λόχου ἐκείνου πὸν ἔπαιρνε ἀπ' τὴ στιγμή ἐκείνη μιὰ ἱστορική καὶ ἐνδοξὴ θέση στὴν ἱστορία τῆς μεγάλης καὶ φοβερῆς ὅπως ἐξελίχθηκε ἀργότερα μάχης αὐτῆς. Τώρα πὸν βρίσκομαι ἥρεμος καὶ συγκεντρωμένος, τώρα καταλαβαίνω τί μεγάλη σημασία ἔχει γιὰ τὸν Ἕλληνα φαντᾶρο νὰ τὸν ἐνθουσιάζῃ ὁ λοχαγὸς του. Ὁ ἀξιωματικός του. νὰ τὸν βλέπῃ νὰ δίνῃ πρῶτος (πρὸ παντός) τὸ παράδειγμα τῆς ἐξορμήσεως πρὸς τὸ θάνατο, πρὸς τὸν ἐχθρό. Παραληρῆι πραγματικά ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Τότε ἀκριβῶς συνεπαίρνεται καὶ κάνει ἐκεῖνα τὰ μεγάλα θαύματα τ, ἀπίστευτα. Τότε εἶναι ἰκανὸς γιὰ κάθε θυσία, κι' εἶναι πρόθυμος νὰ δώσῃ τὶς ἐξετάσεις του στὶς ἰκανότητες ἐκεῖνες, πὸν προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ τοῦ κόσμου, κι' ἀποτελοῦν τὴ συνισταμένη τῶν προτερημάτων τῆς φυλῆς. Ἐξέσπασαν ὅλοι σὲ οὐρανομήκη «Ζήτω!..ω» καὶ συγκεντρώθηκαν αὐτόματα γύρω ἀπ' τοὺς διμοιρίτες τους. Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσαν σύντομα μερικὲς ἀπαραίτητες ὁδηγίες οἱ ἀνθυπολοχαγοί, ἀνεπτόχησαν σὰν βεντάγια δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σὲ μιὰ ἀπλὴ ἀραίωση —μὲ προοπτικὴ νὰ καταλάβουν ὅλο τὸ ὑπόλοιπο μέρος τοῦ τομέως τοῦ λόχου δεξιὰ ἀπ' τὴ προωθημένη διμοιρία τοῦ κ. Πιτσικουλάκη—ὥστε νὰ εἶναι πειὸ εὔκολος ὁ ἀκροβολισμὸς τους πειὸ κάτω. Συγκινητικώτατο καὶ κατανυκτικώτατο ἦταν τὸ ξεκίνημα. Ἐδειχνε τὴ πίστη πρῶτα κι' ἔπειτα τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Πατρίδα ἐνὸς πραγματικὰ χριστιανικοῦ στρατοῦ!

Ὁ Λοχαγὸς προτοῦ ξεκινήσει σταυροκοπήθηκε ὅπως συνείθιζε. Μὲ μιὰς τὸν μιμηθήκαμε ὅλοι ὅσοι εἴμασταν κοντὰ του. Κι' αὐτὸ ἔδωκε πολὺ θάρρος. Ξεκίνησε δὲ πρῶτος τρέχοντας καὶ κρατῶντας τὴν ἀραβίδα του, κἀνοντας σῆμα μὲ κατεύθυνση πρὸς τὰ κάτω. Στὸ σύνθημα του ὅλοι, σὰν νὰ ἦταν θαρρεῖς συνεννοημένοι φώναζαν «'Αέρα..... 'Αέρα!..» κι' ὥρμησαν ἔτσι κἀνοντας μιὰ ὀρμητικὴ ἐπίθεση μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιᾶς. Πρὸς τὸ μεγάλο χωράφι. Φαίνεται πῶς ἡ πολεμικὴ αὐτὴ ἱαχὴ, (πὸν ἦταν τόσο γνώριμη στοὺς παλαιὸς πολεμιστὲς τῆς Ἀλβανίας καὶ πὸν βρίσκονταν ἀνάμεσα στοὺς κληρωτοὺς)

ἔδωκε ἓνα διαφοροτικό θάρρος. Ἄνεπτέρωσε τὸ ἠθικὸ τῶν ἀμούστακων αὐτῶν παιδιῶν πὺν γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ τους πέρνανε τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός. Στὴ φρενιτώδη τὴ θυελλώδη αὐτὴ κἀθηδο ἀκολουθοῦσα σχεδὸν ἀπὸ κοντὰ τὸ λοχαγὸ, πὺν εἶχε τόσο ἀπορροφηθῆ ἀπ' τὴ σκέψη τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς, καὶ τίς μεγάλες εὐθῦνες τῆς ἡγεσίας, ὥστε παρ' ὄλο πὺν βρισκόμουν κοντὰ του φαινότανε σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχα καθόλου. Σὰν νὰ μὴ μὲ πρόσεχε. Μὰ δὲν εἶχα φυσικὰ τὴν ἀπαίτηση μέσα στὴν ἀναμπουμποῦλα τῆς μάχης νὰ μοῦ φέρεται μὲ τὸ ὕφος καὶ τὸν τρόπο πὺν μεταχειρίζοταν στὶς ἰδιαίτερες συζητήσεις μας. Ἔπειτα τί ἤμουν τώρα γι' αὐτὸν ; Ἔνας στρατιώτης. Ἔνα τυφλὸ ἐκτελεστικὸ ὄργανο τῶν διαταγῶν του. Ὅπως εἶναι ἐπιβεβλημέο νὰ εἶναι ὄλοι οἱ ὑφιστάμενοι καὶ οἱ στρατιῶτες, ἂν θέλουν νὰ πετύχη τὸ ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκο καὶ πολυμερὲς ἔργο μιᾶς πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ προσπαθείας. Γιαντὸ ἴσια-ἴσια κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος προσπαθοῦσα νὰ μὴ τοῦ θυμίζω ὅτι βρίσκομαι διαρκῶς κοντὰ του. Γιατὶ θὰ ἔδειχνε ἐκεῖνο τὸ ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον του, καὶ μπορούσε καὶ γιὰ μένα καὶ γι' αὐτὸν μὰ καὶ γιὰ ὄλους μας νὰ ἀπέβαινε βλαβερό. Κάποια στιγμή ἐνῶ ἔτρεχα καὶ σκεφτόμουνα αὐτὰ δὲν ξέρω πῶς μοῦ ἤρθε καὶ γύρισα περιέργως (σὰν τὴ γυναῖκα τοῦ Λῶτ) νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ πρὸς τὴν τοποθεσίαν τοῦ καταυλισμοῦ τοῦ λόχου πὺν ἀφήσαμε τόσο ἀθελά μας καὶ τόσο ξαφνικά.

Τ' ἀντίσκηνα μὲ τίς 3 κωνικὲς σκηνὲς στὴ μέση, παρουσίαζαν τὸ θλιβερὸ θέαμα μιᾶς λιλιπούτειας ἐγκαταλειμμένης πολιτείας. Στὸ σύνορο τοῦ καταυλισμοῦ καὶ κάτω ἀπὸ μία ἐλητὰ ἓνα φάντασμα (τοῦ Διοικητοῦ Γρηγορίου) ἔφευγε πρὸς τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ λόφου ἀφοῦ πρῶτα ἔρριξε ἓνα βλέμμα εὐχαριστημένο πρὸς τὸ μέρος μας. Ἦταν χαρούμενος πὺν τὰ παιδιά τοῦ λόχου μας (μὲ τὸ λοχαγὸ ἐπὶ κεφαλῆς) ἐκτελοῦσαν πιστὰ τὴ διαταγὴ του. Ἔτρεχαν ν' ἀποκρούσουν τὸν ἐχθρό. Ἔτρεχαν πρὸς τὴ μάχη καὶ πρὸς τὸ θάνατο γιὰ νὰ τὸν ἀγκαλιάσουν ! Καὶ νὰ παλαίψουν θανάσιμα μαζί του σὰν ἀληθινοὶ καὶ ἄφοβοι ἀπόγονοι τῶν Μαραθωνομάχων. Στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν ἱστορία, ὡς ὅτου σβύσει αὐτὸς ὁ κόσμος, πάντα τὸ ἴδιο θαῦμα θὰ ἐπαναλαμβάνεται. Ὅπως τότε, ἔτσι καὶ τώρα. «Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων !.....». Σὲ λίγο χάνονταν ἢ σκιά του. Πήγαινε νὰ δῆ τί γίνεται καὶ μὲ τούς ἄλλους λόχους. Ἄλλοίμονο ἦταν ἡ τελευταία φορὰ πὺν τὸν ἔβλεπα.....

Μὲ φωνὲς πὺν διακόπτονταν καὶ μέσα σ' ἓνα τρομαχτικὸ βουϊτό, καὶ σ, ἓνα πανδαιμόνιο ἀπὸ βόμβες ἀεροπλάνων κροταλισμοὺς πολυβό-

λων, ποδοβολητὰ καὶ ἰαχές, ὄλο καὶ κατεβαίναμε. Τ' ἀεροπλάνα οὔτε κἀν τὰ ὑπολογίζαμε. (Ἄλλωστε εἶχαν παύσει κι, αὐτὰ νὰ πολυβολοῦν ἀπὸ φόβο μήπως χτυπήσουν τοὺς δικούς των. Γιατὶ ἡ ἐμπλοκὴ στὸν ἀγῶνα εἶχε ἀρχίσει ἀπ' τὸ Μάλεμε, Γαλατὰ, ὡς τὴ Σοῦδα καὶ τὴν Ἄγνιᾶ).

Τὸ Ἀγγλικὸ πολυβόλο στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου τοῦ Νεκροταφείου ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιδρομῆς, ἔπαυσε πειά. Ἐσίγησε. Ποιὸς ξέρει. Ἡ σιγὴ αὐτὴ ἔκανε τὴν καρδιά μου νὰ σφιχτῆ ἄθελα. Ἔφερα στὸ μυαλό μου τὴ θανάσιμη σκηνή.

Τὴν εἰκόνα 2—3 παλληκαριῶν τῶν πολυβολητῶν χτυπημένων ἀπὸ κανένα γαζὶ ἐχθρικοῦ μυδραλιοβόλου. Τὰ ὄπλοπολυβόλα ὅμως τῆς διμοιρίας Πιτσικουλάκη (καθὼς καὶ τὰ ὄπλα) τ' ἄκουγα καθαρὰ πὺν κελαϊδοῦσαν ἀπὸ ὦρα χαρακτηριστικά. Γιὰ μιὰ στιγμὴ βλέπομε—ὅσο κατεβαίναμε—νὰ πέφτουν ἐπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας 5—6 ἀλεξίπτωτα μὲ τὸ ἀνθρώπινο μακρουλό φορτίο τους ἀπὸ κάτω.

Τὸ ἕλαφρὸ ἀεράκι ὅμως τοὺς ἔσπρωγγε πρὸς τὸν ἄλλο λόφο ὅπου βρισκότανε ἡ πρώτη διμοιρία. Μερικοὶ σταθήκαμε κι' ἀρχίσαμε νὰ πυροβολοῦμε παρὰ τὶς φωνές τῶν διμοιριτῶν.

Ἔπρεπε (κι' αὐτὸ ἦταν τὸ σωστότερο) νὰ ταχθοῦμε στὶς θέσεις μας κι' ἔπειτα ν' ἀρχίσουμε τὸν ἀγῶνα. Παίξεις ὅμως μὲ τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ Ἑλληνα στρατιώτη; Πρὸ παντὸς σὰν βαστᾷ τὸ ὄπλο στὰ χέρια του καὶ βλέπει καὶ τὸν ἐχθρὸ μπροστά του; Εἶναι ἀδύνατο νὰ συγκρατηθῆ. Ἐπειτα ἀπὸ τέτοιες στάσεις κι' ἑδαφικὰ ἐμπόδια φθάσαμε μὲ δυσκολία στὸ μέρος. ὅπου εἶχε ὀρίσει ὁ λοχαγὸς νὰ ταχθοῦμε.

Εἶχαμε προχωρήσει (ὅπως ὑπελόγισα) ἀπάνω ἀπὸ 400 μέτρα ἀπὸ τὶς θέσεις τοῦ λόγου μας μπροστὰ φυσικὰ ἀπ' τὴ βασικὴ γραμμὴ ἀμύνης). Σκόνη πολὺ εἶχε σηκωθῆ—σωστὸ σύννεφο—ἀπὸ τὴ τρεχάλα. Θὲς ἀπὸ τὴ συγκίνηση, θὲς ἀπὸ τὸ τρεξιμο, θὲς ἀπὸ τὴ σκόνη, ἀρχισαν τὰ μάτια μου κάπως νὰ θολώνουν καὶ νὰ τὰ βλέπω γιὰ κάμποσο διάστημα, ὅλα θαμπὰ γύρω μου. Εὐτυχῶς μὲ τὴν ἀρχικὴ ἀραιώση δὲν ἀρρησαν ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπίβλεψη τῶν ἀνθυπολοχαγῶν, ν' ἀκροβολισθοῦν οἱ ἄνδρες γύρω ἀπ' τὸ σπαρμένο χωράφι καὶ νὰ λάβουν θέση. Τὸ ὀριμασμένο σιτάρι ἔμοιαζε σὰ μιὰ θάλασσα πὺν ἔκανε μικρὰ κυμματάκια στὸ φύσημα τῆς πρωϊνῆς αὔρας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἀρχίσει ἡ μάχη, (ἡ λήψη ἐπαφῆς ὅπως λὲν στὴ γλῶσσα τους οἱ στρατιωτικοί). Οἱ πυροβολισμοὶ εἶχαν ἀρχίσει ἀπὸ ὦρα... Ἀκούγαμε ἐπίσης πολυ-

βόλα νὰ μᾶς βάζουν ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ δὲν μπορούσαμε νὰ τὸ ἔξακριβώσουμε. Γύρω ἀπ' τὸ χωράφι ὑπῆρχε μιὰ χέρσα ἔκτασης γῆς, γιομάτη θάμνους καὶ βασιτινῆς καὶ πέρα ὄλο ἔληδες τριγύρω. Οἱ σκηνές ὅμως πὺν ἄρχισαν νὰ ἐκτυλίσσωνται μπροστὰ στὰ μάτια μας, εἶναι ἀνώτερες ἀπὸ κάθε περιγραφή. Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ πεπερασμένο ἀνθρώπινο μυαλό, νὰ συγκρατήσῃ τόσα πράγματα ; Μοῦ φαίνεται πῶς πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται παρόμοιο πρᾶγμα. Νὰ δημιουργηθοῦν δηλ. τόσα πολλὰ δραματικά, σύντομα καὶ ἀλλεπάλληλα γεγονότα σὲ τόσο λίγο χρόνο.....

ΜΙΑ ΦΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΗ ΜΑΧΗ!

Σὲ λίγο ἓνα κῆμα ἀλεξιπτωτιστῶν πέφτει μπροστὰ μας! Ἐξω καὶ μέσα καὶ γύρω ἀπ' τὴν ἔκταση τῶν χωραφιοῦ. Ὁ λοχαγὸς φωνάζει : Προσέχετε ! Ὅταν φθάνουν πολὺ κοντὰ σας, τότε νὰ τοὺς πυροβολῆτε ! Στὸ μεταξὺ ὅμως ὄλοι οἱ φαντάροι ρίχνουν στὰ ὀπλισμένα περιστερία πὺν πέφτουν. Εἶχα τὴν ἐντύπωση ἐκείνη τῆ στιγμῆ ὅτι ἐκτυλίσσονταν κάποιον ζουρνάλ. Κάθε μεταγωγικὸ «Γιούγκερς» πὺν περνοῦσε ἀπὸ μπροστὰ μας καὶ σχεδὸν σὲ χαμηλὸ ὕψος (150—200μ) τοὺς ἄφηνε νὰ πέφτουν στὴ σειρὰ, σὲ μιὰ γραμμῆ. Ταλαντεύονταν λίγο τὰ ἀλεξιπτῶτα, καὶ κατόπιν ἀνοίγαν σὰν ὀμπρέλλες θεόρατες μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστῆς κρεμασμένους ὄρθιους ἀπὸ κάτω. Ἐνας δυὸ, ἕξ, δέκα, δώδεκα !...Εἶχα τὸ κουράγιο νὰ τοὺς μετρῶ. Ἐκείνη τῆ στιγμῆ δὲν σκεφτόμουνα καθόλου σχεδὸν πῶς οἱ ἱπτάμενοι ἐκείνοι σατανᾶδες...ἤρθαν νὰ σκορπίσουν τὸν θάνατο καὶ τὸν ὄλεθρο στὴν Κρήτη. Σὰν νὰ μὴν συνέβαινε σχεδὸν τίποτε, ὄλως διόλου ἀδιάφοροι πὺν ἐβάλλοντο ἀπὸ τῆ γῆ καὶ ἀπ' ὄλες τις μεριές, ἔπεφταν ἀπαθέστατοι....Τοὺς βλέπαμε σὰν κατέβαιναν νὰ μοιάζουν (ἔτσι μὲ τὰ χέρια κολημένα στὸ σῶμα) σὰν ξόανα. Σὰν ἓνα εἶδος Αἰγυπτιακῆς μούμιες. Ὅταν ἔφταναν σ' ἓνα ὕψος ἀπὸ τὸ ἔδαφος 30 μ. περίπου, κουνούσαν σὰν δαιμονισμένοι τὰ πόδια τους γιὰ νὰ πέσουν σὲ καθαρὸ ἀποψιλωμένο ἔδαφος.

Αὐτὸ τὸ ἔκαναν γιὰτὶ ἐκεῖ τριγύρω ἦσαν πολλὰ ἐλαιόδενδρα. Ὅσοι ἔπεφταν ἐπάνω στὰ δένδρα σκάλωναν. Ἐ, αὐτὸ τότε ἦταν τὸ τέλος τους. Ἐδιναν στοὺς στρατιῶτες μας τὸν ἀσφαλέστερο στόχο, καὶ τοὺς σκότωαν ἔτσι εὐκόλα.

Σὰν βλέπαμε τὸ ἀλεξίπτωτο καὶ ζάρωνε, (ὅταν κατόρθωνε καμιά φορὰ νὰ φτάσῃ κάτω) κυττάζαμε τὸ φίλαρχο νὰ δοῦμε θὰ σηκωθῆ ; Ἄν τύχαινε καὶ δὲν σηκωνότανε, καταλαβαίναμε ἀμέσως, πῶς τὴν

ἔφαγε ὁ «Χάιλ-Χίτλερ» καὶ ὅτι τὸ κουφάρι του θὰ τὸ δεχόντανε μό-
νιμα τὸ Κρητικὸ χῶμα.....

Ἄν ὅμως πρὸς στιγμή γλύτωνε φτάνοντας σῶος ὡς τὸ ἔδαφος,
τότε σηκώνοταν μερικὰ δευτερόλεπτα σὰν παραζαλισμένος ἴσως ἀπ' τὴ
πτώση. Εἰς τὸν ὅμως τίναζε τὸ κορμί του, κι' ἀφοῦ τὸ ἀπῆλασσε ἀπ'
τὰ σκοινιά τοῦ ἀλεξιπτώτου, ἔτρεχε μὲ φωνὴ πρὸς τοὺς ἄλλους συντρό-
φους του. (Βοηθοῦσε βλέπετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στὸ ξέμπλεγμα τῶν σκοι-
νιῶν). Ἐπειτα μὲ μιὰ ὅμοια φωνὴ πού ἔλεγε «Ἄμπενς-ἄμπενς...μα-
ζεεύονταν 4—5 μιὰ ομάδα μ' ἓνα ὄπλοπολυβόλο, καὶ ρίχνοντας χειρο-

Ὁ οὐρανὸς ἄρχισε νὰ βρέξει καὶ ἀλε-
ξιπτωτα μὲ κουτιά! Μερικοὶ τὰ
νόμιζαν γιὰ ἀλεξιπτωτιστὲς
καὶ τὰ πυροβολοῦσαν

ἐγωϊσμὸ τὸ κάνουν ἄραγε ; Ἄπὸ ὑπερβολικὴ περιφρόνηση πρὸς τὸ θά-
νατο, ἢ ἀπὸ λανθασμένη ἐκπαίδευση ; Δὲν μποροῦσα νὰ δώσω μιὰ ἐξη-
γηση. Μὰ κι' οἱ διπλανοὶ μὲ μένα στρατιῶτες. «Γιὰ κὺτταξέ τους, ἔλε-
γαν. Θέλουν νὰ κάνουν τὰ παλληκάρια!» Καὶ δὸς του τοὺς ἔρριχναν
ὀλοένα. [Καὶ ὅμως, οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστὲς πρέπει νὰ εἶμαστε
εἰλικρινεῖς. Ἐδειχναν ξεχωριστὴ παλληκαρωσύνη. Ἡ καρδιά τους τῶ-

βομβίδες πού κρατοῦσαν ὠρομοῦσαν
πρὸς τις θέσεις μας, Αὐτὲς τις φω-
νὲς πού τις ἄκουσαν κι' ἄλλοι ἀρ-
γότερα τις συνδυάσαμε μὲ τὸ Γαλ-
λικὸ «ἀβάνσο» μὰ δὲν βαρυνέσαι ! Δὲν
βγῆκε τίποτε. Φαίνεται πὼς εἶχαν
συνθηματικὲς φωνὲς γιὰ νὰ γνωρίζο-
νται μεταξύ τους. (Κι' ἢ καθε
ομάδα ἀσφαλῶς καὶ ξεχωριστή).
Ἐρχονταν ὅπως εἶπα ὅλους διόλου
ἀκάλυπτοι καὶ ὄρθιοι. Ἐμεῖς δὲ
ὅπως καταλαβαίνη κανεῖς, εὐκόλα
τοὺς ξεπαστρεύαμε. Ἄλλωστε ἐβάλ-
λοντο ἀπ' ὅλες τις πλευρὰς. Γινό-
ταν μιὰ τέτοια διασταύρωση πυρῶν,
πού μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ πύρινο δίχτυ
δύσκολο ἦταν νὰ γλυτώση κανεῖς.

Δὲν ἀπείχαν παραπάνω ἀπὸ 70—80
μέτρα, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωρα-
φιοῦ. Κι' οὔτε κἂν νὰ σκύβουν!...

Γιὰ κὺτταξε σιέφθηκα. Μὰ ἀπὸ

λεγε μιὰ φορά. Ὁ Κόσμος μόνο δὲν τοὺς συγχώρεσε τὴ σκληρότητα μὲ τὴν ὁποία φέρονταν στὸν ἄμαχο πληθυσμό].

Ἐμεῖς φυσικὰ ξέραμε (κι' ἔτσι ἄλλωστε εἶχαμε ἐκπαιδευθῆ) νὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο θάμνο καὶ τὴ παραμικρότερη ἔδαφικὴ ἔξαρση (καὶ μιὰ πετροῦλα ἀκόμη ὡς προκάλυμμα κατὰ τὴ μάχη). Μόνον σὲ μιὰ ἐπίθεση «μ' ἐφ' ὄπλου λόγῃ», τότε μονάχα ἐπιτρεπόνταν νὰ τρέχωμε νὰ ὀρνοῦμε ὄρθιοι. «Καλοί, εἶνε αὐτοί!» μουρμούρισε ὁ λοχαγὸς σκοπεύοντας ὄλο ἓνα καὶ γκρεμίζοντας διαρκῶς ἀπὸ δαύτους. Βρίσκομαι δεξιά του.

Κάποια στιγμή μου λέει : «Δὲν ἔρχεσαι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καλύ-

«Ὁ κατακτητὴς τῆς Κρήτης!» στρατηγὸς Στουντέντ, δεξιά, συνεργαζόμενος μὲ τὸ διοικητὴ τῆς Ἀλβινιστικῆς μεραρχίας Ρίγκελ, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς Κρήτην. Ὡς γνωστὸν ὁ Στουντέντ καταδικάσθηκε σὲ ἀπλή μόνον φυλάκιση ἀπ' τὸ συμμαχικὸ Στρατοδικεῖο

τερα γιὰ νὰ μὴ σὲ τραυματίσει κανένας κάλυκας ἄδοξα; Εἶχε δίκαιο. Δὲν τὸ εἶχα προσέξει μέσα στὴ ζάλη μου. (κι' ἦμουν τόσο κοντά του). Τὶ ἀξιοθαύμαστος ἄνθρωπος, καὶ τὶ παρατηρητικότητά πού εἶχε! Παντοῦ καὶ ὅλα τὰ πρόσχευε καὶ τὰ προλάμβανε. Καὶ τὶ ψυχραιμία! Μὰ δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ διοικοῦν σκέφθηκα. Χρειάζονται ξεχωριστὲς ικανότητες. Ἀλλάξα γρήγορα μέρος. Πῆγα στὸ ἀριστερό του ἐνῶ σερονόμουν σὰν τὸ φίδι. Ἐκεῖ πού στάθηκα στὸ χαντάκι μπροστὰ βρισκότανε

Ένας σωρός μικρός από χώμα, πού τόν είχανε βγάλει απ' τὸ ἴδιο τὸ χαντάκι.

Σαθρὸ βέβαια ὡς προπέτασμα μὰ πάλι κάτι ἔκανε. Ἡ μάχη εἶχε γενικευθῆ. Ἡ λήψις τῆς ἐπαφῆς εἶχε συντελεσθῆ. Βαστούσαμε γερὰ ὅμως τὶς θέσεις μας χωρὶς μεγάλες ὡς τὴ στιγμή ἐκεῖνη ἀπώλειες. Ὁ Λοχαγὸς εἶχε πετάξει τὸ πηλίκιο κι' ἦταν ὁ μόνος πού ἔβαζε «γονυπετῶς» ἐνῶ ἐπισκοποῦσε ὅλη τὴν ἔκταση. Ἦταν ἰδρωμένος (μιά τρομερὴ ζέστη ἄρχισε ν' ἀναδίνεται παρ' ὄλο πού ἦταν πρῶτ' ἀκόμη). Τὰ χεῖλη του εἶχαν ἀσπρίσει. Θαρρεῖς πῶς εἶχε ἔξαμισηθῆ ὅλη ἡ ὑγρότης των.

Ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Σούσμαν πού πάτησεν ἀπ' τοὺς πρώτους στὴ Κρήτη, σκοτώθηκε στὴ μάχη τοῦ Γαλατᾶ. Ἐνας ἄλλος ἐπίσης Γερμανὸς στρατηγὸς ὁ Μάιντελ τραυματίστηκε στὴν ἴδια μάχη βαρεῖα

ὅλη ὅλη, Αὐτὴ εἶνε τὸ πᾶν. Ἐπειτα ἄρχισα κι' ἐγὼ νὰ καταλαμβάνωμαι ἀπὸ ἓνα εἶδος ἀναισθησίας. Σὰν νὰ εἶχα μεθύσει. Σὰν νὰ εἶχα πιῆ ὀκιάδες κρασί. Κι' εἶχα ἀποκτήσει μιὰ σκληρότητα, μιὰ ἀλλόκοτη διάθεση. Ἦθελα διαρκῶς νὰ ρίχνω, νὰ σκοτώνω.... Γιὰ κύττα ἔλεγα ὀλοένα μέσα μου! Τὶ κτῆνος καταντᾶ ὁ ἄνθρωπος στὸν πόλεμο! Νὰ σκοτώνω ποιὸς ἐγώ. Πού δὲν ἔβλαψα ποτὲ στὴ ζωὴ μου οὔτε κουνουπι, Καὶ ὅμως ἐπαιζα τώρα τὸ μάνλιχερ στὰ χέρια μου σὰν παιχνίδι. Ὁ φόβος, τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως μοῦ ἔφυγαν ὀλότελα. Ἐβγαζα τὶς σφαῖρες ἀπ' τὶς τσέπες τοῦ χιτωνίου μου καὶ τὶς ἔβαζα στὴν ἀπο-

Ἡ σκόνη ἀνακατεμμένη μὲ ἰδρωτὰ στὸ πρόσωπό του, στὸ σβέροκο του παντοῦ, δημιουργοῦσαν ὑπόνοιες νοπῆς λάσπης. Μοῦ φάνηκε πῶς ἡ ὄψη του ἐγινε ἀλλόκοτη! Εἶχε ἀλλάξει. Εἶχε πάρει ἓνα παραξένο ἀγριωπὸ ὕφος. Πῶς ἀλλάζει ἀλήθεια ὁ ἄνθρωπος στὴ μάχη. Μὰ κι' ἐγὼ δὲν πήγαινα πίσω. Κι, ἐγὼ εἶχα ἀλλάξει. Ἐννοιωθα πῶς δὲν ἤμουνα ὁ ἴδιος. Μόνο πού γρήγορα ἀπέκτησα μιὰ παραξένη κι' ἐγὼ ψυχραιμία. Μὲ τὸ πρῶτο βάπτισμα στὴ φωτιά, μὲ τὸ πρῶτο μπάμ, μοῦφυγε ὁ φόβος. Ἡ πρώτη ἐντύπωση εἶνε

θήκη τοῦ ὄπλου δυὸ - δυό, τρεῖς - τρεῖς. Δὲν πρόφταινα γιὰ περισσό-
τερες.

Ὁ Λοχαγὸς σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἔβγαζε πού καὶ πού φωνές
ἄγριες. (εὐτυχῶς δὲν βλαστημοῦσε). «Βρὲ σὺ μαντρούχαλε ; Σκῦψε βρὲ
καλά, γιατί θὰ πᾶς τζάμπα ζωντόβολο ; Ποῦ νομίζεις βρὲς πῶς βρί-
σκεσαι ; Σὲ κανένα σαλόνη ; Ἐσὺ τράβα πάρα πέρα γιατί κινδυνεύεις ἢ
νὰ χτυπηθῆς ἀπ' τὶς κάλυκες τοῦ διπλανοῦ σου ἢ νὰ σᾶς ἐπισημάνουν
καὶ τοὺς δυὸ σας.

Ἐσὺ πάλι πῶς κόλλησες ἔτσι ; Φεύγα ! Τράβα μίσω ἀπὸ κείνη τὴν
ἐληά. Προφύλαξε καλὰ τὸ ἄριστερό σου. Βρὲ γιὰ κύττα κάτι ἀτζαμο-
σύνες !... Ἐσεῖς πᾶτε γυρεύοντας νὰ φᾶτε τὸ κεφάλι σας ! Βρὲ βλάκα
ὄρθιος περπατᾶς ; Πέσε κάτω γρήγορα ! Περίπατο βρὲ πᾶς ; Δὲν ἀκοῦς
μωρέ ! Κουφὸς εἶσαι ; Τώρα νὰ δῆς... Βσ... σ.. σ.. Ἐδῶ κόπηκαν
ἀπότομα οἱ φωνές κι' οἱ προτροπές. Μιὰ σφαῖρα βρῆκε ἕνα
στρατιώτη πὺν ὄρθιος ὁ κακόμοιρος εἶχε τὴν ἀτυχή ἔμπνευση νὰ
βαδίζη πρὸς τὸ μέρος του, κι' ἔπεσε βαρὺς κάτω. Ἄφησε τὸ ὄπλο του
ἀμέσως ὁ κ. Ε... καὶ σέρνοντας τὸν ἔφθασε. Τοῦ ξεκούμπωσε τὸ που-
κάμισο καὶ τὸν ἀφογκράστηκε. Ὑστερα κύτταξε πρὸς τὰ πάνω, ἔκανε
τὸ σταυρό του καὶ τοῦκλεισε τὰ μάτια. Κἀκόμοιρο παιδὶ μουρμούρισε.
Ποιὰ μάννα ἄραγε θὰ σὲ κλάψη. Ἐπειτα ἤρθε πάλι σκυφτὸς στὸ μέ-
ρος του. «Τρελλοὶ κι' ἄμαθοι. Δὲν ἀκοῦνε γι' αὐτὸ καὶ τὴν παθαίνουν.
Κατάστηθα τὴν ἔφαγε. Οὔτε κιχ δὲν ἔκανε. Κατακαῦμένη μάνα πὺν θὰ
τὸν περιμένῃ ἄδικα, ξαναμουρμούρισε. Σκούπισε μὲ τὰ μανίκια του τὸν
ἰδρωτὰ ἀπ' τὸ μέτωπό του, πῆρε τὴν ἀραβίδα του, κι' ἄρχισε νὰ λή-
στοὺς διπλανοὺς του στρατιῶτες «Προσοχή ! Βλέπετε αὐτοὺς τοὺς τέσ-
σερες πὺν ἔρχονται ἀπ' ἐκεῖ δεξιὰ ὁ ἕνας πίσω ἀπ' τὸν ἄλλο ; Τρία δά-
χτυλα δεξιότερα ἀπὸ κείνη τὴν ἀμυγδαλιά ; (Σήκωσε τὸ χέρι του καὶ
μὲ τὰ τρία δάχτυλα σκόπευε σ' ἕνα σημεῖο). Κατόπιν ἐσυνέχισε. Κλει-
σιοσκόπιο 100 μέτρα. Κάθε ἕνας νὰ σκοπεύη κι' ἀπὸ ἕναν. Ἐτοιμοὶ ;
«Πῦρ». Μιὰ ὁμοβροντία πρόωρη ἐκάλυψε τὴν τελευταία λέξη. Οἱ τρεῖς
ἀλεξιπτωτιστὲς πέσανε. Ὁ τέταρτος μισογονάτισε. Μὰ σὲ λίγο ἔγειρε
κι' αὐτὸς σὰν τὴ καλαμιὰ στὸν ὄχτο, σὰν τὴν χτυπήση τὸ δρεπάνι τοῦ
γεωργοῦ ! «Αἰωνία τους ἢ μνήμη» ! Μουρμούρισε δίπλα μου ἕνας δεκα-
νέας παλῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Μετώπου. Καὶ τὸ πανηγυρὶ ἐξακολούθη.
Ἐνα τρομαχτικὸ βουιτὸ ἀπὸ ἀνακατεμμένους ἤχους ἀεροπλάνων, ἐκ-
κρήξεων, χειροβομβίδων, κροταλισμῶν πολυβόλων, καὶ κρότους ὄπλων,

μᾶς ξεκουφαίνει. Πολλὲς φορὲς δὲν βλέπομε μπροστά μας τὸν ἐχθρό. Τὸν ἀκοῦμε ὅμως νὰ μᾶς βάλῃ συνεχῶς. Δὲν τὸν βλέπαμε ὅμως, ἦταν ἓνας λόγος! Μᾶς φαινότανε πῶς ἐνῶ ἦταν ἀόρατος βρισκόνταν πολὺ πολὺ σιμά μας. Τὸν αἰσθανόμασταν σχεδὸν δίπλα μας. Τριγύρω μας. Τί παράξενο αἶσθημα ἀλήθεια! Αὐτὸ ἐνέτεινε θαρρεῖς τὸ δισταγμὸ καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ πολεμιστοῦ. Αὐτὸς ὁ ἀγῶνας ἀλήθεια δὲν ἔμοιαζε καθόλου μὲ τοὺς ἀγῶνες τῶν ἄλλων πολέμων, ποὺ γίνονταν μόνο κατὰ μέτωπο.

Ἐδῶ σὰν νὰ εἴμαστε ζωσμένοι γύρω μὲ ἀόρατα δεσμά. Δὲν ξέραμε δὲ ἀκριβῶς σὲ πῶς ἀκριβῶς μέρος βρισκότανε ὁ ἐχθρὸς γιὰ νὰ προσδιορίσωμε τὴ θέσι του κι' ἔτσι ἀνάλογα νὰ ἐνεργήσωμε, γιὰ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμε. Ἄ, δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια φοβερώτερο πράγμα ἀπ' τὸν κρυμμένο ἀλεξιπτωτιστή. Πίσω ἀπὸ κάθε δένδρο νοιώθαμε νὰ παραιομενύῃ ὁ θάνατος μὲ φορεσιὰ Γερμανοῦ ἀλεξιπτωτιστοῦ. (Οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς στρατιῶτες τραυματιζόντανε ἀπὸ πίσω, ἀπὸ πλάγια σπάνια ἀπ' ἔμπροσ) ὑποῦλα δολοφονικὰ μπαμπέσικα, ἐνῶ μὲ τὰ μάτια δεκατέσσερα ψάχναμε νὰ βροῦμε ν' ἀνακαλύψωμε τὸν ἐχθρὸ μπροστά.

Ὅσο τοὺς βλέπαμε νὰ πέφτουν μπροστά προσδιορίζαμε ὅποσδήποτε τις θέσεις των. Ὅταν ὅμως ἔπεφταν πίσω μας... Σὲ μερικὰ σημεῖα ἔμπροσς καὶ δεξιὰ μας πρὸς τὸ μέρος των διακρίναμε κάτι μεγάλες ἀπλωμένες θεόρατες κόκκινες σημαῖες μὲ τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρό. Ἀργότερα ἐξηγήσαμε γιὰ τίς ἀπλωναν. Ἀπλούστατα γιὰ νὰ δείξουν τὰ μέρη ποὺ κατεῖχαν στὰ ἀναγνωριστικά τους ποὺ στριφογύριζαν σὰν δαιμονισμένα ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας στὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μερικὰ τμήματα ὅπως μάθαμε Ἀγγλικά καὶ Ἑλληνικά, ἐννοίωσαν τὴ σημασία τους καὶ ὅσες βοήθικαν μὲ τοὺς πρώτους Γερμανοὺς αἰχμαλώτους, τίς ἀπλωναν στὸ μέρος τους καὶ ἔτσι ἐξαπάτησαν πολλὰ φορὲς τὸν ἐχθρό. Ταῖς ἀπλωναν δηλ, σὰν ἓνα εἶδος συνθηματικὰ πλαίσια. Δυὸ τρεῖς στρατιῶτες τῆς διμοιρίας Κουλάκου βοήθικαν μιὰ τέτοια καὶ τὴν κουνούσαν καὶ μᾶς τὴν ἔδειχναν θριαμβευτικά, ὅσπου τοὺς τὴν πῆρε ὁ διμοιρίτης τους γιὰ τὴν ἔδιναν ἔτσι ὀρθοὶ στόχο. Κάποια στιγμή ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ χωραφιοῦ, ὑψώθηκε ἓνας καπνός. Ἀχά! σκέφθηκα. Ἡ θὰ εἶναι καμιά ἐμπροσητικὴ ἢ οἱ ἀναθεματισμένοι αὐτοὶ Γερμανοράδες ἀρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦν φλογοβόλα. Θὰ μᾶς νομίζουν ἀσφαλῶς τόσο κουτούς, ὥστε νὰ ἔχωμε χωθῆ στὸ χωράφι καὶ νὰ θέλουν τώρα νὰ μᾶς

κάψουν σάν τὰ ποντίκια. Ἄμ ἔννοια σας κακομοίρηδες. Μὰ δὲν εἶσθε μονάχα ἑσεῖς ἔξυπνοι!...

Διακρίνομε σὲ λίγο μὴν ἄλλη ομάδα ἀπὸ 5—6 νὰ ἔρχονται ἀπὸ κεῖνο τὸ σημεῖο. Δὲν ἄργεῖ πολὺ καὶ τοὺς βλέπομε νὰ σκορποῦν καὶ νὰ ἔξαφανίζονται. Ἐδῶ ὁ καπνὸς σβύνει σιγά, σιγά. Φαίνεται πὼς οἱ ἄνδρες τῆς διμοιρίας Κουλάκου θὰ τοὺς περιποιήθηκαν γιὰ καλὰ. Στὴ μέση ὅμως τοῦ χωραφιοῦ κάτι ἔξαιρετικὸ συμβαίνει. Τὰ στάχυα σάν νὰ ἀναταράζονται δεξιὰ κι' ἀριστερά. Σάν νὰ παλεύουνε ἄνθρωποι. Τί νᾶνε ἄραγε; Προσέχωμε καλύτερα καὶ τί νὰ δοῦμε! Ἕνας ἀλεξιπτωτιστὴς μὲ καμουφλαρισμένο τὸ κράνος του μὲ κλαδιὰ ἑληᾶς, σερότανε ὑπὸλα σάν ἓνα μεγάλο φίδι μέσα στὸ χωράφι, κι' ἔρχότανε πρὸς τὸ μέρος μας. Νά! Μᾶς πετᾶ μιὰ χειροβομβίδα. «Σκῆψτε φωνάζει ὁ Λοχαγός. Εὐτυχῶς τὸ ἀνάχωμα τοῦ χαντακιοῦ ἀπεδείχθη σωτήριο, Ἐσκασε μπροστά μας καμιὰ εἰκοσαριὰ μέτρα, καὶ μᾶς ἔστειλε μονάχα μερικὰ χόματα. «Παλιόσκυλο. Μὰ δὲν θὰ μοῦ ξεφύγης» ἐγρύλλισε σχεδὸν ὁ δεκανέας τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου καὶ τὸν ἐπυροβόλησε. Δὲν ἀπείχε ἄλλωστε παραπάνω ἀπὸ 50—60 μέτρα στὴ μέση τοῦ χωραφιοῦ. Φαίνεται ὅμως πὼς ἀπ' τὴ βιασύνη του δὲν σκόπευσε καλὰ καὶ δὲν τὸν ἐπέτυχε. Γιατὶ διέκρινε πάλι τὸ Γερμανοῦ νὰ σέρνεται γιὰ λίγο πάλι μέσα στὸ σιτάρι καὶ νὰ κυττάζη πρὸς τὸ μέρος πὸν ἔρριξε τὴ χειροβομβίδα. (*Ἦταν νὰ θαυμάζη κανεὶς τὴν τόλμη του).

Θ' ἄκουσε φυσικὰ τὸ σφύριγμα τῆς σφαίρας πὸν σφύριξε δίπλα του, γιατί εἶχε σκύψει γιὰ λίγο τὸ κεφάλι. Τώρα ἀπ' τὴς κινήσεις του καταλάβαινα πὼς ἐτοιμαζότανε νὰ ρίξη καὶ δεύτερη χειροβομβίδα (ἂν ἐνόμιζε πὼς μᾶς διέκρινε). Ἐν τῷ μεταξὺν προσπαθοῦσε νὰ κατατοπισθῆ πρὸς τὸ μέρος πὸν βρισκόμασταν. Φαινότανε καθαρὰ ὁ σκοτεινὸς ὄγκος τοῦ κορμιοῦ του, ἀνάμεσα ἀπ' τὰ στάχυα. Διέκρινε μάλιστα καλὰ δυὸ ἐγκληματικὰ ἐξερευνητικὰ μάτια νὰ μὲ κυττάζουν. Δὲν ἔπρεπε νὰ χάνω διόλου καιρὸ ἄλλοιῶς κινδυνεύαμε. Ἄν ἔρριχνε τὴ χειροβομβίδα μέσα στὸ χανδάκι πὸν βρισκόμασταν ἄλλοίμονό μας. 5—6 ἀπὸ μᾶς σίγουρα θὰ μᾶς ξεπάστρευε. Ἐσκόπευσα σταθερὰ μὲ τὸ ὄπλο στὸ σκοτεινότερο μέρος τοῦ ὄγκου. Στὴ βάση. Στὰ πόδια τοῦ στόχου (θυμήθηκα ἄθελα κι' ἐνστικτώδικα ἐκείνη τὴ στιγμή τὴ θεωρία περὶ σκοποβολῆς. Ὅταν μᾶς δίδασκαν ἀπ' τὸν ὀκρίβαντα, πὼς νὰ πέρνωμε τὴ σκοπευτικὴ γραμμὴ). Δὲν τὸν βλέπω τὸν ἔχασα. «Διᾶλε τσ' ἀπεθήμενοι του» εἶπε βρίζοντας ὁ δεκανέας πὸν ἦτανε ὡς φαίνεται Κρητικὸς.

Ψάχνοντας ἐν τῷ μεταξὺ νὰ βρῶ ν' ἀνακαλύψῃ τὸν σερνάμενο ὑπουλο ἀλεξιπτωτιστή. «Τὸν βλέπω ἐγὼ!» . Εἶπα πιέζοντας τὴν σκανδάλη. Σὰν πέρασε ἡ ἐντύπωση ἀπὸ ἓνα ἐξαιρετικὸ—ὅπως μοῦ φάνηκε—βίαιο κλώστημα τοῦ ὄπλου, εἶδα τὸ χεῖρ τοῦ Γερμανοῦ νὰ διαγραφῆ μιση καμπύλῃ πάνω ἀπ' τὰ στάχνα καὶ τὸ κεφάλι του καὶ νὰ σωριάζεται. Φαίνεται πῶς πέτυχα στὸ ψαχνό. Δὲν προκρίεται νὰ ξαναπῆς καὶ σὺ τὸ «Χάιλ-Χίτλερ». Εἶπα μέσα μου χαιρέκακα. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἐνθουσιάστηκα. Ἐνα αἶσθημα ἔπειτα ἀνακουφίσεως καὶ χαρᾶς πὺν σωθήκαμε πὺν γλύτωση, πὺν γλυτώσαμε, ἀπὸ βέβαιο θάνατο μ' ἐκυρίευσε.

Σχημάτιζαν ὁμάδες ἀπὸ 4—5 μ' ἓνα ὄπλοπολυβόλο ἢ μὲ χειροβομβίδες, κι' ἀκόλυπτοι σχεδὸν μᾶς ἐπετίθεντο. Ἐννοεῖται ὅτι.....

Δὲν ἄργησα ὅμως νὰ πέσω σὲ μιὰ λυπητερὴ μετάπτωσι. Ὁ ἐνθουσιασμός μου ξεθύμανε αὐτόματα, καὶ μεταγράφηκε σὲ μιὰ ἀφατη λύπη! Τὸ καυμένο τὸ παιδί σκεφτόμουν. Ἄνθρωπος ἦταν κι' αὐτός, Μάνα τὸν γέννησε ὅπως κι' ἐμένα, Γιατὶ νὰ τὸν σκοτώσω; Γιατὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσω τὴ ζωὴ; Τί κακὸ νὰ σκοτώνουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο; Γιατί; Ἔλα ὅμως (ἄλλαξα ἀπότομα σκέψεις) πὺν αὐτὸς ἴσως, νὰ μὴ σκεφτότανε ἔτσι καὶ νὰ μᾶς ἐκλαιγαν καὶ μένα καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους μου, τώρα οἱ δικοί μας; Ἐμεῖς δὲν θέλαμε νὰ τοὺς σκοτώνουμε. Ὁχι! Αὐτοὶ ἤρθανε νὰ σκοτώσουνε ἐμᾶς. Νὰ μᾶς σκλαβώσουν. Νὰ μᾶς κάνουνε δούλους τους, ὑποζύγια. Γιατὶ πίστευαν μονάχα στὸ μιλιταρισμὸ τους καὶ τὴν ὑλικὴ τους βία. Καλὰ νὰ πάθουνε εἶπα. Τί θέλανε,

τί γυρεύανε, νὰ ρθούνε ; Αὐτοὶ μᾶς ἐπετέθησαν. Ἐμεῖς βρεθήκαμε σὲ κατάσταση ἀμύνης. Αὐτοὶ πέφτουν σὰν σατανάδες ἐδῶ στὴν Κρήτη νὰ μᾶς ἔξαφανίσουν. Ἐὰν δὲν τοὺς σκοτώσουμε ἑμεῖς θὰ μᾶς σκοτώσουν αὐτοὶ. Ζήτημα αὐτοσυντηρήσεως λοιπόν. Ἐπειτα οἱ θεϊκοὶ καὶ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ὑποστηρίζουν, δικαιολογοῦν, τὸ ἄτομο σὰν ἀναγκάζεται νὰ σκοτώνη σὲ στιγμὲς ἀμύνης.

Ἄλλωστε αὐτοὶ βάλθηκαν νὰ σκοτώσουν ὅλο τὸν κόσμον. Νὰ τὸν ἐξανδραποδίσουν. Θέλουν νὰ γίνουν κοσμοκράτορες. Νὰ μᾶς περάσουν ὅλους «ἐν στόματι ρομφαίας». Καλὰ τοῦ ἔκανα λοιπόν κι' ἐγώ. Εἶπα μέσα μου, δικαιολογῶντας τελικὰ τὸν ἑαυτό μου γιὰ τὸ φόνο. Αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος ! Ἐπειτα αὐτοὶ μᾶς κυνηγοῦν. Ἦρθαν κι' ἐδῶ ἀκόμη στὴν Κρήτη. Νὰ πάρουν κι' αὐτὴν νὰ τὴν καταστρέψουν. Ἐὰν τὴν πάρουν καὶ τὴν Κρήτη πρέπει τότε νὰ πῶμε στὴ Θάλασσα νὰ πινηγοῦμε ! (Θυμήθηκα ἄθελα τὰ λόγια τοῦ λοχαγοῦ). Γύρισα πρὸς τὸ μέρος ποὺ βρισκότανε καὶ κύτταξα. Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ, μιλοῦσε μ' ἓνα στρατιώτη σκυφτός. Τὸν γνώρισα. Ἦταν ὁ στρατιώτης Γ. Γκαϊτατζῆς ἀπὸ τῆς Σέρρες τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ λόχου. Τὸν γνώριζα καλά. Τὸν ἔβλεπα σχεδὸν κάθε μέρα, γιὰτὶ μ' αὐτὸν στέλναμε τὴν ἀλληλογραφία.

Ἄκουγα σχεδὸν τὴν ἀναφορὰ ποὺ ἔδινε. Τὸν εἶχε στείλει ὁ ἀνθυπασπιστὴς Πιπέρης, ὁ Διοικητὴς τῆς 3ης Διμοιρίας ποὺ ἦτανε δεξιὰ μας καὶ τοῦ ἀνέφερε ὅτι : «Οἱ ἄνδρες τῆς διμοιρίας μπροστὰ ἀπὸ μισὴ ὥρα ἄρχισαν νὰ δέχονται πυρὰ πλευρικά !». Γι' αὐτὸ ζητοῦσε ὁδηγίες. «Νὰ στρέψη τὴ μισὴ διμοιρία του ἀπ' τὴ θέση του πρὸς τὸ σημεῖο ἀπ' τὸ ὁποῖο ὑποθέτει ὅτι βάλλεται καὶ μὲ τοὺς ὑπολοίπους θ' ἀπασχολοῦμε αὐτοὺς ποὺ βλέπομε μπροστὰ μας». Διέταξε ὁ λοχαγός. Ὁ ἀγγελιαφόρος σούρνοντας ἔφυγε βιαστικὰ ὅπως ἦρθε. Σὲ λίγο ἐπέστρεψε πάλι (γιὰτὶ εἴμασταν κοντά). Οἱ διμοιρίες δὲν ἀπέχανε πολὺ ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ βρισκόμασταν, γιὰ ν' ἀναφέρη πῶς ἡ διαταγὴ ἐξετελέσθη. «Στάσου ἐδῶ κοντά. Πάρε τὸ ὄπλο σου καὶ περίμενε, θὰ σὲ χρειαθοῦμε» τοῦ εἶπε. Κι' ἡ ἀλλόκοτη αὐτὴ μάχη τοῦ Ἀρμαγεδῶνα ἐξακολουθεῖ. Ἡ μάχη χωρὶς βέβαιον ἀποτέλεσμα. Ἡ μάχη χωρὶς τέλος. Θὰ εἶχανε περάσει σχεδὸν δύομιση ὥρες, καὶ οὔτε κἂν νοιώσαμε πῶς πέρασαν ! Καὶ οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς κύματα-κύματα συνεχῶς πέφτουν. Χωρὶς τελειωμό. Ξεπαστρεύουμε κι' ἑμεῖς μὰ κι' αὐτοὶ συνεχῶς ρίχνουνε καὶ νέες ἐνισχύσεις. Ἦδη τὰ πυρομαχικὰ μας σχεδὸν τελειώνουν. Τί

θὰ γίνωμε τότε; Τρέλλα μᾶς ἔρχεται ὀλωνῶν στὶς σκέψεις αὐτές. Σκόνη καὶ χάος καὶ ἀβεβαιότης ἐπικρατοῦν. Τοὺς βλέπομε μπρός, πίσω, στὰ πλάγια νὰ πέφτουν στὸ σημεῖο στὸ ὁποῖο πολεμοῦμε. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ρίχνουν. Γι' ἀργότερα δὲν ξέρομε. Δὲν γνωρίζουμε ἔπειτα καὶ τὰ διπλανά μας τμήματα τί κάνουν. Ἀργότερα πληροφορηθήκαμε τὴ δράση τους ἀπὸ τότε πὺν εἶχαν ἐμπλακεῖ στὸν ἀγῶνα, πῶς ἡ πολυβολαρχία στὴ Ντάμπια ἐσίγησε πολὺ γρήγορα. Ἐρριξαν πολλὲς δυνάμεις ἐκεῖ καὶ τὴν ἐξουδετέρωσαν μέσα σὲ δυὸ ὥρες. Ὁ ἥρωας Διοικητὴς τῆς Ὑπολοχαγὸς Ξηρογιαννάκης σκοτώθηκε μαζί μὲ τοὺς πολυβολητὰς του. Μετὰ τὸν θάνατό του τὰ ὑπολείματα τοῦ λόχου διαλύθηκαν αὐτόματα, γιατί δὲν ἀκούστηκε πλέον ἡ πολυβολαρχία νὰ βάλῃ. Ὁ δεύτερος λόχος τοῦ κ. Γιαννουλάκη εἶχε ἐμπλακῆ στὸν ἀγῶνα ὅπως κι' ἐμεῖς, καὶ πολεμοῦσε μὲ πείσμα ἀνάμεσα Ντάμπια καὶ Νεκροταφεῖο. Ὁ 5ος λόχος (τὸ δεξιὸ μας) [εὐρεθεῖς πρὸ ὑπερέτερων δυνάμεων ἀναγκάστηκε σχεδὸν χωρὶς νὰ δώσῃ μάχη νὰ παραδοθῆ μὲ τὸ λοχαγὸ τοῦ ὑπολοχαγὸ Κωνσταντινίδη στοὺς ἀλεξιπρωτιστές, πὺν τοὺς μετέφεραν ἀμέσως αἰχμαλώτους στὶς ἀπέναντι φυλακὲς τῆς Ἀγκιᾶς]. (Καὶ μεῖς τί εἰρωνεῖα! Εἴμασταν ἡσυχοὶ ὅτι τὸ δεξιὸ μας ἦταν καλὰ προφυλαγμένο. Πῶς ὑποστηριζόνταν γερά. Καὶ κάναμε μάλιστα καὶ προωθητικὴ ἐξόρμηση χωρὶς νὰ νοιώθουμε τὸ κίνδυνο μιᾶς πλευροκοπήσεως, ἔπειτα ἀκριβῶς ἀπ' τὴν ἀπρόοπτη ἀγνωστὴ σὲ μᾶς κατάρρευση τοῦ δεξιοῦ μας).

Τὸ ἴδιο δυστυχῶς συνέβη καὶ μὲ τὸν πρῶτο λόχο τοῦ Ὑπολοχαγοῦ κ. Σταυρουλάκη. Βρισκότανε μέσα σὲ μιὰ χαράδρα. Ἐκεῖ τὸν περικύκλωσαν εὐθὺς ἀμέσως. Ἀφοῦ ἔπιασαν καὶ τὸν ἴδιο τὸ διοικητὴ αἰχμάλωτο παρέλυσαν τὴν ἀντίσταση τοῦ λόχου ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Μόνο ὁ 3ος Λόχος εὐτυχῶς τοῦ λοχαγοῦ κ. Σულαμιανάκη, πρὸς τὰ περιβόλια (στὸ πύργο τοῦ Ἀνίμπαλη) χωρὶς κι' αὐτὸς νὰ ξέρῃ τί ἀκριβῶς γίνεται στὸ δεξιὸ του ὄχι μόνο ἀποκρούει τίς λυσσαλέες ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ ἀναλαμβάνει κι' αὐτὸς πρωτοβουλία σαν κι' ἐμᾶς καὶ ἐνεργεῖ καὶ ἀντεπιθέσεις. Αὐτὴ ἦταν ἡ τακτικὴ κατάστασις μέχρι τῆς ὥρας τῆ πρώτῃ μέρα. Τῆ μέρα ἀκριβῶς πὺν τὰ Ἑλληνικὰ μονάχα τμήματα ἔσωσαν τὴν κατάστασι. Γιατὶ μόνο ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα τῆς 20ῆς στὸν τομέα τοῦ Γαλατᾶ ἄρχισαν νὰ λαμβάνουν σοβαρὸ καὶ ἐνεργὸ μέρος, τὰ Νεοζηλανδικὰ τμήματα. Ἡ πρώτη τιμὴ ἀνίχει στὰ δικὰ μας τμήματα. Γιατὶ αὐτὰ συνεκράτησαν τὸν ἐχθρὸ καὶ ἀπέτρεψαν τὴ διάσπαση τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς. Τὶς ἄλλες μέρες μάλιστα. Πολεμοῦσαν

τὸ περισσότερο οἱ Νεοζηλανδοί. Μά τῇ πρώτῃ μπόρα ὁμως τὴν ἔφαγαν οἱ Ἑλληνικὲς δυνάμεις τοῦ βου Συντάγματος. Αὐτὸ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ. Οἱ Ἑλληνικὲς ἀπώλειες σὲ ἀξιωματικούς καὶ στρατιωτῆς μοῦ φαίνεται πῶς μιλοῦν περὶ ἀποστομωτικά καὶ περὶ εὐγλωτα. Κι' αὐτὸ χάριν τῆς ἱστορίας μονάχα. Ἀργότερα ἐκάλυψαν τὰ κενὰ οἱ Νεοζηλανδοὶ καὶ ἀνέλαβαν μέχρι τέλους τὸ μεγαλύτερο βῆρος τοῦ ἀγῶνος.

Γιατὶ δυστυχῶς δὲν ἐπρόκειτο σὲ μιὰ μέρα νὰ κριθῇ ὁ ἄνισος αὐτὸς ἀγῶνας ποῦ ἐμαίνεται ἀπὸ τὸ Μάλεμε μέχρι σχεδὸν τὴν Ἁγιά καὶ τὰ πρόθυρα τῆς Σούδας. Αὐτὸν τὸν ἀγῶνα σ' αὐτῇ ἀκριβῶς τὴν ἔκταση ὀνόμασαν οἱ Γερμανοὶ ἀργότερα στὶς ἐπιθέσεις των ὡς (μάχη τοῦ Γαλατᾶ). Εὐτυχῶς τὸ ἠθικό μας μένει ἀκλόνητο, παρὰ τὴν ἀγωνία, τὴν κούραση καὶ τὴ δίψα! (πρὸ παντός) ποῦ μᾶς βασανίζει. Ἡ δίψα Θεέ μου ἢ δίψα! Τὶ φοβερὴ δοκιμασία. Γιὰ φαγητὸ κανέννας μας δὲν σκεφτόταν, παρ' ὅλο ποῦ δὲν προφτάσαμε κὰν νὰ γενοῦμε τὸ πρωῒνό μας ρόφημα κι' εἴμασταν ἀπὸ χθὲς τὸ βράδυ θεονήστικοι. Τὰ χεῖλη μας κολλοῦσαν. Ὁ οὐρανίσκος μας εἶχε ξεραθῆ κυριολεκτικά. Ἔπειτα ἡ ζέστη! Τὶ φοριχτὸ πράγμα κι' αὐτῇ. Καὶ τὸ χειρότερο νὰ ἐπιτείνεται αὐτῇ ἀπὸ τὶς πυρκαϊὲς ποῦ ἄρχισαν σὲ πολλὰ μέρη. Νομίζαμε πῶς βράζαμε σ' ἓνα καμίνι. Σ' ἓνα καζάνι ἀληθινὸ τῆς κολάσεως! (τὶ παραπάνω νὰ εἶναι ἢ κόλαση;) Κολυμποῦμε κυριολεκτικά στὸν ἰδρωτὰ χωμένοι, σκασμένοι μέσα σὲ μιὰ χειμερινὴ στολή. (Νὰ εἴμασταν τοῦλάχιστον στὴν Ἀλβανία). Καὶ ὁμως κανεὶς δὲν βαρυγομεῖ. Κανέννας δὲν γκρινιάζει. Ὅλοι ἀκλόνητοι στὶς θέσεις μας. Ἐκεῖ χωμένοι μέσ-τὰ χαντάκια καὶ τὶς χαραδροῦλες. Καμιὰ ἀπολύτως λιποψυχία. Μὰ καὶ νὰ ἤθελε νὰ φύγῃ κανεὶς ποῖος τολμοῦσε; Ὑπῆρχε ἄλλωστε τὸ παράδειγμα ὀλοζώντανο. Βλέπαμε ἐκεῖ μπροστά μας τὸν ἡγήτορα ἀκλόνητο. Ποῖος ἦτανε δυνατὸ νὰ διανοηθῇ νὰ φύγῃ; Καὶ ποῦ νὰ πάῃ νὰ κρυφθῇ, γιὰ νὰ σώσῃ (ἂν θὰ κατόρθωνε νὰ τὸ σώσῃ τὸ τομαράκι του); Εἴμασταν ἀπὸ παντοῦ ζωσμένοι. Ἀπὸ μπρὸς ἀπὸ πίσω ἀπὸ πλάγια ἀπὸ παντοῦ. Δὲν ἤξερες ἀπὸ ποῦ θὰ σοῦρθη. Τὸ σωστότερο μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀνακάτωμα ἦταν νὰ μένη κανεὶς ἐκεῖ ὅπου βρίσκεται. Μιὰ ἔμμοιή ἰδέα μᾶς κατείχε ὡς τόσο. Τὶ νὰ γίνωνται ἄραγε οἱ Νεοζηλανδοὶ τοῦ Μαίτζορ Σμίθ; Ἀσφαλῶς θὰ πολεμοῦν κι' αὐτοὶ σὰν κι' ἐμᾶς. Γύρισα πρὸς τὴ λοφοσειρὰ ποῦ οἱ καταπτώσεις τῆς τραβοῦσαν πρὸς τὸ «Γαράτσο» καὶ ποῦ τὴν εἶχαν ὀχυρώσει). Ἐκεῖ τοὺς εἶδα

χωμένους στὰ δρύγματα νὰ ρίχνουν ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Μὰ δὲν εἶχαν ἀναλάβει καμιὰ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια ὅμως ὅπως ἔμεις μέχρι τῆς στιγμῆς αὐτῆς. Περιορίστηκαν σ' ἓνα ἀμυντικὸ ἀγῶνα. Μὰ ὡς πότε; Θὰ βγοῦν κι' αὐτοὶ σὰν τὰ σαλιγκάρια ἀπ' τὰ καβούκια τους σκέφτηκα. Σ' ἄλλα σημεῖα (ὅπως μᾶς εἶπαν ἀργότερα ὅπως λ.χ. στὸ Μάλεμε, στὴ Σοῦδα, στ' Ἀκρωτήρι ἀνέλαβαν ἀπ' τὴ πρώτη στιγμή πρωτοβουλία κι' ἔδρασαν ἐπιθετικά). Μὰ ἔδω στὸ Γαλατᾶ (ὅπως φυσικὰ διαπιστώσαμε ἀπὸ προσωπικὴ ἀντίληψη) μόνο πρὸς τὸ ἀπόγευμα ἐνήργησαν ἀποφασιστικὴ ἔξοδο καὶ ἐπίθεση. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμεις οἱ τρελλοὶ εἴχαμε βγάλει τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα. Αὐτὸ βοήθησε πολὺ τοὺς Νεοζηλανδοὺς, τοῦ Μαίτζορ Σμίθ. Εἴχανε κατα-

Μεριοκοὶ ἔπεσαν στὴ λίμνη τῆς «Ἀγυιάς»
καὶ πνίγηκαν....

τοπισθῆ πλέον καλὰ πὸν εὐρισκόταν ὁ ἐχθρὸς καὶ ποιά ἀκριβῶς γραμμὴ εἶχε σχηματίσει. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ κατηγοροῦμε, γιατί εἶχε καὶ τὸ καλὸ του. Ἀργότερα σὰν εἶδαν πῶς ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ δημιουργηθοῦν ρήγματα στὴ γραμμὴ ἀμύνης τοῦ βου συντάγματος ἐξ αἰτίας μερινῶν λόχων πὸν εἶχαν τρομερὲς ἀπώλειες, ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ ἀπεσόβησαν αὐτὸν τὸν κίνδυνο. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ δροῦμα ἀρχίζει νὰ παρατείνεται παρ' ὅλο πὸν τὰ ἐπισόδεια ἐξελίσσονται γοργά, φευγαλέα παράξενα. Τραβοῦσε πρὸς τὴ λύση του, πρὸς τὸ τέρας (πὸν δὲν ἐρχότανε ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ γρήγορα). Γιατὶ οἱ ἀπώλειες ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ σπατάλη τῶν ὑλικῶν φαίνεται πῶς εἶναι ἄνευ προηγουμένου! Τὶ νὰ πρωτοπῆ ὅμως κανεῖς, καὶ τί νὰ πρωτοθυμηθῆ; Ἄπειρες εἰκόνας ἄστατες φρικτὲς καὶ ἀλεπάλληλες μοῦ γεννοῦσαν τὴ φρικτὴ ἐντύπωση, τὴν ἀπατηλὴ ψευδαίσθηση, πῶς ζοῦσα ἓνα παράξενο καὶ φοβερὸ ὄνειρο. Ποῦ νὰ πρωτοδῆ κανεῖς! Κάτω στὴ γῆ, ἢ τί γίνεται ἀπάνω στὸν οὐρανό; Τὶς ὑπόλοιπες ὥρες (ὡσπου μοιραία, χτυπήθηκα κι' ἐγὼ) εἶδα τέτοια φοβερὰ πράγματα καὶ τόσα πολλὰ ὥστε μοῦ φαίνεται πῶς οὔτε τὸ ἓνα ἑκατοστὸ δὲν θὰ μπορέσω ν' ἀναφέρω καὶ πὸν θὰ

τὰ θυμᾶμαι ὅμως «ὡς ὅτου νὰ πεθάνω! Θάπρεπε δὲ νᾶχη κανεὶς πάλι μιὰ ὄλως διόλου διαφορετικὴ ψυχραιμία, γιὰ νὰ παρακολουθῆ νὰ προσέχη μὲ ἀπάθεια ὅλες αὐτὲς τὶς φοβερὲς εἰκόνες. Τὸ μυαλό μου ἔμοιαζε μ' ἓνα τολμηρὸ ὄπερατέρου πού ἔπαιρνε μέσα ἀπ' τὸ κρατῆρα κάποιου ἠφραΐστειου (ἐν ἐνεργείᾳ) τὶς πιὸ ἐπικίνδυνες φωτογραφίες. Ἀναφέρω μονάχα μερικὲς σκηνὲς καὶ εἰκόνες χωρὶς σχόλια. Ἔτσι ἀκριβῶς ὅπως τὶς εἶδα ὅπως συνέβησαν... Τ' ἀεροπλάνα λὲς καὶ τὸ εἶχαν βάλει πείσπα, στέκονταν διαρκῶς πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μας. Τελείως ἀνεξέλεγκτοι ἐλεύθεροι κυρίαρχοι τοῦ Κρητικοῦ οὐρανοῦ οἱ Γερμανοὶ ἀεροπόροι, τῆς «Λούφτ-Βάφε» μᾶς φιλοδοχοῦσαν τώρα καὶ μὲ βόμβες. Ὅχι ἀκριβῶς στὸ σημεῖο πού βρισκόμασταν μὰ σ' ἄλλα σημεῖα. Στὶς παρυφῆς τοῦ Γαλατᾶ π.χ. στὸ βάθος στὸ Σκηνὲ στὸν Ἀλικιανό, στὴν Ἀγνιά, στὴ Σοῦδα... Βλέπαμε τὰ «στούκαξ» νὰ κάνουν κάθετες ἐφορημίσεις καὶ νὰ ῥίχνουν τὶς βόμβες των, πού διακρίνονταν σὰν μαῦρα σημαδάκια.

Ἀνεξάντλητα τ' ἀεροπλάνα, ὄργωναν τοὺς Κρητικούς αἰθέρες κι' ὄλο κύματα... κύματα. Κατὰ κύματα ἔρχονταν καὶ κατὰ κύματα ἔφευγαν. Σπάνια βλέπαμε μεμονωμένα ἀεροπλάνα νὰ ἐνεργοῦν. Σὰν μεγάλα τεράστια σμήνη, μεταλλικῶν γερανῶν πού πότε μὲ σχήματα σφήνας ἢ καὶ μὲ ἄλλους σχηματισμοὺς τραβοῦσαν κατὰ τὴν ἀνατολὴ καὶ τὸ βορρῆα καὶ πρὸς τὸ νότο καὶ πρὸς τὴ Δύση. Παντοῦ, ὅπου καὶ νὰ γύριζες στὸν ὀρίζοντα θὰ τὰ ἔβλεπες. Μερικὰ ἔσερναν καὶ τεράστια μεταγωγικά ἀνεμόπτερα. Καὶ πετοῦσαν τόσο χαμηλά, μὰ τόσο χαμηλά... καὶ μὲ μιὰ τέλεια περιφρόνηση γιὰ τὸ κίνδυνο πού τ' ἀπειλοῦσε ἀπ' τὰ ἀντιαεροπορικὰ πυρά. Περνοῦσαν ἀτάραχα θαρρεῖς ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς φραγμοῦστοῦ ἀντιαεροπορικοῦ. Πέρα πρὸς τὴ Σοῦδα οἱ Ἄγγλοι εἶχαν σχηματίσει τέτοιο φραγμὸ πυρὸς πού νόμιζε κανεὶς πὼς βάλθηκαν νὰ ξοδέψουν ὅσα βλήματα τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ εἶχαν ξεφορτώσει στὴ Κρήτη. Πολλὰ ὅμως δὲν τὴ γλύτωναν. Μὲ τὰ κανόνια καὶ μὲ τὰ βαρεῖα πολυβόλα τὰ χτυποῦν—γιατὶ ὁ στόχος ἔρχεται ἄσχετον

Μετά τὴν προσωρινὴ κατάληψη τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε. Οἱ Γερμανοὶ ἐκφορτώνουν ἀπὸ ἀέρος πυρομαχικά, ἐνῶ ἡ μάχη μαίνεται γύρω ἀπ' τὸ Γαλατᾶ.

κοντὰ στὶς κάννες.—Ἐνα μεταγωγικὸ βγάζει ἓνα μαῦρο καπνὸ κι' ἀρχίζει νὰ χάνη τὸ ὕψος του. Σὲ λίγο ἀκούγεται μιὰ τρομερὴ ἔκρηξη! Μαῦρα σημαδάκια σκορποῦν πέρα βαθείᾳ. Σὰν μακάβριοι κλόουν τοῦ οὐρανοῦ ἱπποδρομίου σκορπίζονται οἱ ἀλεξιπτωτιστές. Κι' ἀρχίζουν τὶς τοῦμπες. Κάθε τοῦμπα κι' ἓνας τάφος μ' ἓνα ἀγκυλωτὸ σταυρὸ στὸ χῶμα τῆς Κρήτης.

Σκορπίζονται σὰν μαῦρα φοιχτὰ διαβολάκια στὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Τὰ ἄλλα ἀεροπλᾶνα ἀκολουθοῦν ἀδιάφορα ἀπὸ πίσω καὶ τοὺς ρίχνουν, ὀλοένα τοὺς ρίχνουν. Θαρρεῖς πῶς ἀνοιξε τὸ τεράστιο στόμα τοῦ οὐρανοῦ ἐκείνη τῇ μέρᾳ καὶ δὲν ξερνᾷ παρὰ ἀλεξιπτώτα. Ἄτέλειωτα, Ἀνεξάντλητα. Ἐνα ὀπλιταγωγὸ ἀνεμόπλᾶνο προσγειοῦται πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς. Δὲν προφταίνει καλὰ - καλὰ νὰ καθήσῃ σὲ κάποιο λειβάδι, καὶ ξεπετιοῦνται ἀμέσως τρέχοντας ὁ ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο καμιὰ 10 ἀλεξιπτωτιστὲς ἀεροβολίζονται στήνουν ὀπλοπολυβόλα κι' ἀρχίζουν τὴν μάχη. Κι' αὐτὴ ἡ ἀτέλειωτη ἀλυσίδα τῶν εἰκόνων, τῶν σκηνῶν τῶν περιστατικῶν ὄλο καὶ συνεχίζεται. Ἀπὸ πάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ κεφάλι μας περνᾷ ἓνα ἀεροπλάνο, βαρεῖα βοῦίζοντας καὶ πολὺ χαμηλά, ἐνῶ ἔγερνε πρὸς τὴ δεξιὰ μεριὰ καὶ μ' ἓνα ρόγχο τῆς μηχανῆς παρήξενο! Σὰν προσέχουμε ὅμως καλύτερα, βλέπομε ἐκπληκτοὶ πῶς στὸ δεξιὸ φτερὸ ἔχει σκαλώσει καὶ κρέμμεται κάποιος ἀλεξιπτωτιστής. Μὰ πῶς νὰ συνέβη ἄραγε αὐτό; Ἀπλούστατα φαίνεται πῶς ἀπὸ ἄλλο ὑπέρτερο ἀεροπλάνο ἔπεσε καὶ σκάλωσαν τὰ σκοινιὰ τοῦ ἀλεξιπτώτου, σ. αὐτὸ πού περνοῦσε ἀπὸ κάτω. Ἄλλοιῶς δὲν ἐξηγεῖται. Τὶ παρήξενο ἀλήθεια καὶ τραγικὰ διασκεδαστικὸ θὰ ἔλεγε κανεὶς δροῦμα. Πήγαινε ὀλοένα βοῦίζοντας πρὸς τὴ δεξιὰ μεριὰ, καὶ χάθηκε πίσω ἀπὸ ἓνα ψηλὸ λόφο.

Ποιὸς ξέρει ἄραγε πού καὶ πῶς ξεφορτώθηκε αὐτὸ τὸ ἀναπάντεχο μὰ κι' ἐπικίνδυνο φορτίο! Σὲ λίγο ἄλλο κῦμα ἀεροπλάνων πάλι. Μὰ αὐτὴ τῇ φορᾷ ὁ οὐρανὸς βρέχει ἀλεξιπτώτα, ὅχι ὅμως κι' ἀλεξιπτωτιστὲς ἀπὸ κάτω, μὰ κάτι μακρουλά κουτιὰ. Μερικοὶ πού δὲν τὰ διακρίνουν καλὰ τοὺς ρίχνουν. Τοὺς ρίχνουν ὀλοένα ἀπὸ παντοῦ νομίζοντάς τα γιὰ ἀλεξιπτωτιστὲς.

Μὰ οἱ προσεκτικοὶ παρατηρητὲς διαπιστώνουν πῶς εἶναι κουτιὰ. Ἄσφαλῶς θὰ ρίχνουν ἐνισχύσεις σὲ τρῶφιμα, πυρομαχικὰ, φάρμακευτικὸ ὑλικό. (Μετὰ τὴ μάχη ὅμως ὅσοι τὰ ἔβλεπαν διεπίστωναν πῶς πολλὰ εἶχαν ἀχρηστευθῆ μὲ τὸ περιεχόμενό τους, γιὰτὶ ἦσαν διάτρητα

ἀπὸ σφαῖρες.) Ἄλλοι περισσότερο προσεκτικοί, διακρίνουν καὶ τροχούς ἀπὸ κανονάκια καὶ μοτοσυκλέτες ἀκόμη.

Εὐτυχῶς ὅμως ἡ βροχὴ αὐτῆ τῶν... ὑλικῶν δὲν βάσταξε πολὺ, γιατί ἄρχισαν συνέχεια νὰ ρίχνουν πάλι ἀλεξιπτωτιστές. Ἐδῶ εἶδα κάτι τὸ τρομακτικὸ (δὲν εἶχα δὴ ὡς τώρα μὰ οὔτε θέλω νὰ ξαναδῶ)! Μερικὰ ἀλεξιπτῶτα μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς δὲν πρόφτασαν ν' ἀνοίξουν λόγῳ ἴσως τοῦ μικροῦ ὕψους, (ἢ ποιὸς ξέρει ἀπ' τις σφαῖρες μὲς πὸν τὰ τροποῦσαν) κ' ἔπερταν μ' ἓνα τρομερὸ γδοῦπο στὸ ἔδαφος. Τὰ βλέπαμε ἀπὸ στορογγυλὰ πού ἦσαν στὴν ἀρχὴ νὰ ξεφουσκώνουν ξαφνικά, νὰ γίνονται ἀμέσως μακρουλὰ κ' ἀνεμίζοντας σὰν κουρελόπανα, νὰ πέφτουν μὲ γρηγοράδα ἀφάνταστη πρὸς τὴ γῆ. Τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ κάτω δεμένα σακκιὰ ἔσκαζαν σὰν μπόμπες, ἀπὸ κρασί! Αὐτὸ τὸν ἦχο τὸ χαρακτηριστικὸ ἔβγαζαν. Μόνο ὅπως καταλαβαίνει κανεὶς ἀντὶς νὰ χύνεται κρασί, χύνονταν αἵματα καὶ σκορποῦσαν ἐντόσθια. Ἀκόμα φρικτῶ πὸν τό θυμοῦμαι! Δὲν θὰ ξεχάσω πῶς ἔπεσαν δύο ἔτσι μ' αὐτὸ τὸν τραγικὸ ἀπαίσιο τρόπο τόσο κοντὰ μᾶς (40—50 μ) κ' ἀκούσαμε ἓνα χαρακτηριστικὸ μπάμ!.. ἀπὸ τὴ πτώση τους. Τὶ φρικτό! Πλήρη πολτοποίησι! Ἔνας ἄλλος πάλι σκάλωσε σὲ μιὰ πανύψηλὴ λεῖκα. (25-30 μ) ὕψους δίπλα στὸ δρόμο καὶ κοντὰ στὶς φυλακὲς τῆς Ἀγυῖας. Ἀπὸ κάτω πρόσλαβαν καὶ τὸν σκότωσαν. (Τρεῖς μέρες φύλαγε ὅπως μάθαμε μετὰ, ἐπάνω νεκρὸς καὶ σκαλωμένος, ὥσπου τὸν κατέβασαν οἱ Γερμανοὶ σὰν κυριάρχησαν σὲ κεῖνο τὸ μέρος). Πρὸς τὸ μέρος τῶν Νεοζηλανδῶν καὶ πρὸς τὸ δημόσιο δρόμο Χανιῶν—Μάλεμε πολλοὶ ἐσκάλωσαν ὅπως μᾶς ἐπληροφόρησαν ἀργότερα στὰ σύρματα τοῦ τηλεγράφου. Μὰ δὲν πρόφτασαν νὰ τηλεγραφήσουν γιατί οἱ Νεοζηλανδοὶ τοὺς ἔστειλαν ἀπὸ κάτω κάτι φονικὰ τηλεφωνήματα πὸν τοὺς κόψανε τὴ μιλιὰ...

Ξαφνικὰ ἀπ' τὴ κορυφῆ τοῦ Νεκροταφείου, ξεπρόβαλλε ἓνας μοναδικὸς ἀλεξιπτωτιστής. Τ' ἀεράκι τὸν σπρώχνει πρὸς τὸ λόφο πὸν βρίσκεται ἡ διμοιρία τοῦ κ. Πιτσικουλάκη. (Ὁ κ. Πιτσικουλάκης θὰ τὸ θυμᾶται ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ περιστατικὸ) πίσω ἀπ' τὸ μετόχι τοῦ Μαρκαντωνάκη. Πόσο τεράστιο μᾶς φαίνεται τὸ ἀλεξιπτῶτο! Σὰ μιὰ θεόρατὴ κάτασπρη ὀμπρέλα! Ὅμοιο σὰν μεγάλη κάτασπρη νοσοκομειακὴ σκηνή! Τοῦ βάζει ὅλος ὁ κόσμος. καὶ μέσα ἀπ' τὸ μετόχι τοῦ Μαρκαντωνάκη. Βλέπομε μερικοὺς πολῖτες στὰ παραθυράκια μὲ ὄπλα πὸν μᾶς βοηθοῦν μὰ καὶ παρακολουθοῦν τὸ δράμα μᾶς. (Κάποιον ἀπ' αὐτοὺς—δὲν θυμᾶμαι δυστυχῶς τὸ ὄνομά του μοῦλεγε κάποτε στὰ Χανιά.

»'Εσεῖς δὲν μὲ ξέρετε. Δὲν μὲ γνωρίζετε. Ἐγὼ ὅμως σᾶς θυμοῦμαι.... Σᾶς παρακολουθοῦσα ὄρες πού πολεμοῦσατε.» Ἐννοῦσε τὴ μάχη πού δώσαμε κάτω ἀπὸ τὸ μετόχι στὸ μεγάλο χωράφι. Στὸ τέλος ὁ φιλαράκος δὲν τὴ γλυτώνει. Πῆγε καὶ κούρνιασε σὲ μιὰ ξεχωριστὴ ἐλῆα πίσω ἀπ' τὸ μετόχι. Τὸ ἀλεξιπτωτο σκάλωσε στὸ δέντρο καὶ τὸ ἀγκάλιασε καὶ τὸ ἔκανε κάτασπρο. Ἐνῶ αὐτὸς κυλιότανε στὴ ρίζα... Τώρα εἶδαμε ἀπὸ κοντὰ πόσο μακριὰ ἦσαν τὰ σκοινιά. ἀπὸ τὸ παγὶ τοῦ ἀλεξιπτώτου ! Ἔπεσε πρῶτα μπρούμυτα σὰν νὰ μᾶς προσκυνοῦσε μὲ κωμικὲς μακάβριες κινήσεις. Σὰν νὰ ἔδειξε πῶς ζητοῦσε συγνώμην γιὰ τὴν ἐνοχλητικὴ τὴν ἀπροσδόκητὴ ἐπίσκεψή πού μᾶς ἔκανε κατεβαίνοντας ἀπ' τὸν οὐρανό. Ἔπειτα μὲ ἓνα τράνταγμα τῶν σκοινιῶν ἔπεσε ἀνάσκελα, Ὅλοι νομίζουν πῶς σκοτώθηκε. 2—3 στρατιῶτες τῆς διμοιρίας Κουλάκου ἔτρεξαν πρὸς τὸ μέρος του, ἀνεβοκαταιβαίνοντας τὴ χαράδρα. Ἄλλοι μονο ὅμως στοὺς καϋμένους. Ὁ ἀθεόφοβος ἂν καὶ ψυχομαχοῦσε σηκώνει τὸ χέρι ξαφνικά καὶ τοὺς ρίχνει μιὰ χειροβομβίδα πού τὴν ἔβγαλε ἀστραπιαία ἀπ' τὴ μέση του. Ἐνας μαῦρος καπνὸς σηκώθηκε μὲ χῶματα... Κι' ἔπειτα..., Τὰ καϋμένα τὰ παιδιά, ὅπως ἔτρεχαν ἔπεσαν, ἔμειναν ἐκεῖ μὲ τὴ μούρη στὸ χῶμα. Σὰν τὰ δέντρα πού πέφτουν ξερὰ κάτω ἀπ' τὸ τσεκούρι τοῦ ὑλοτόμου. Ὁ ἓνας μονάχα (μακάβριο καὶ ἀποτρόπαιο θέαμα). Τοῦ εἶχε φύγει ἡ κάτω σιαγόνα ὀλόκληρη, καὶ δὲν ἔβλεπε παρὰ μιὰ ματωμένη βοῦλα!... Ἐκανε δυὸ τρεῖς κινήσεις ἀκουμπώντας τὰ χέρια πότε στὰ γόνατα καὶ πότε τὰ σῆκωνε ὡς τοὺς ὤμους σὰν σὲ δέση. Σὰν τὸ Τοῦρκο πού παίρνει τὴν ἴδια στάση ἀκριβῶς καὶ σηκώνει καὶ κατεβάζει τὸ σῶμα του ὅπως κάνει τὸ ναμάζι (προσευχή). Σὲ λίγο πέφτει κι' αὐτὸς ὁ δύστηχος γιὰ νὰ μὴν ξανασηκωθῆ. Ἀγανακτησμένοι οἱ διπλανοὶ στρατιῶτες (ἀφοῦ εἶδαν αὐτὸ τὸ θέαμα καὶ πέρασε ἡ πρώτη ἐντύπωση) τοῦ ἔβαλαν μαζεμένοι μιὰ ὀμβροντία. Αὐτὸ ἦταν. Σῆκωσε τὸ χέρι του πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του, καὶ ἔμεινε γιὰ πάντα ἀκίνητος. Τὸν βλέπαμε ὄρες ἀργότερα σ' αὐτὴ τὴ θέση). Φαινότανε ἀκίνητος (τί ἀστεῖο ἀλήθεια) μὲ τὸ σηκωμένο χέρι σὰν νὰ χαιρετοῦσε. Ποιὸν ἄραγε ; Καὶ γιατί ; Μὰ καὶ στὸ θάνατό τους τοὺς ἔμαθαν νὰ χαιρετοῦν τὸ «Χάιλ Χίτλερ» ;

Τι πιστοὶ καὶ τι ἥρωες αὐτοὶ οἱ ὀπαδοὶ τῶν Ναζὶ καὶ τῶν Ἔς-Ἔς σκεφτόμαστε.. Μερικοὶ ὅμως πού ἔτρεξαν (παρὰ τὸ προηγούμενο περιστατικὸ) ἐν τῷ μεταξύ γιὰ νὰ ξελαφρώσουν ἀπ' τὰ σιδερικά του καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ περιττὰ πράγματα (σακκίδια - παγούρια - τρόφιμα - ἄτομ.

ἐπιδέσμως) καὶ πρόσεξαν πὼς τὰ δάχτυλα τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ τοῦ σκοτωμένου ἦσαν ἀνοιχτὰ ἄλλαξαν τότε σκέψεις. Ἀσφαλῶς θὰ μούτζωνε τὸν ἀποστολέα του (εἶπαν μέσα τους) ποῦ εἶχε αὐτὴ τὴν ἀτυχῆ ἔμπνευση νὰ τὸν στείλῃ στὴ Κρήτη!

Τὸ κακὸ φαίνεται σὲ λίγο νὰ κοπάζῃ. Οἱ πυροβολισμοὶ καὶ οἱ πολυβολισμοὶ ὅσο πᾶνε κι' ἀραιώνουν. Γιὰ μιὰ στιγμή ἔχομε τὴν ἐντύπωση πὼς εἴμαστε κύριοι τῆς καταστάσεως. Ἔτσι φαίνεται. Ἐδῶ βλέπομε γιὰ μιὰ στιγμή, μερικοὺς στρατιῶτες τῆς διμοιρίας Πιπέρη νὰ φέρουν θριαμβευτικὰ στὸ διμοιρίτη τους μιὰ μεγάλη Γερμανικὴ σημαία κόκκινη μὲ τὸν ἀγκυλωτὸν σταυρὸ στὴ μέση. Ξεπάστρεψαν 2-3 ἀλεξιπτωτιστὲς ποῦ τοὺς εἶδανε νὰ τὴν ἀπλώνουν σ' ἓνα ἀνοιχτὸ μέρος καὶ τὴν πήρανε. Ὁ Πιπέρης στέλνει ἓνα ἀγγελιοφόρο στὸν Λοχαγὸ καὶ τοῦ τὸ ἀναφέρει. Αὐτὸς πάλι τοῦ παραγγέλλει φωναχτὰ νὰ τ' ἀκοῦσουν καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶτες (μὰ δὲν προφθάνει ὅμως νὰ τελειώσῃ τὰ λόγια του)... «Νὰ τὴν ἀπλώσετε ἀμέσως στὴν θέση ποῦ βρισκεσθε». Αὐτὲς εἶναι ἓνα εἶδος πλαίσια συνεννοήσεως μὲ τ' ἀεροπλάνα τους γιὰ νὰ δείχνουν τίς θέσεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν κι' ἐπομένως τίς δικές τους γραμμές. Ἀπλῶστε τὴν γρήγορα νὰ νομίσουν ὅτι ἐδῶ ποῦ βρισκόμαστε εἶναι..., οἱ δικοὶ τους,... Εὐκαιρία νὰ τοὺς γελάσωμε. Κάνετε γρήγορα καὶ..... Μιὰ ὅμως ξαφνικὴ ἔκρηξη σκέπασε τὰ λόγια τοῦ Λοχαγοῦ...» Σκῦψτε! χαμένοι. Σκῦψτε!... Γιατὶ τὰ κτήνη ἄρχισαν νὰ μᾶς βάζουν πάλι. Ἄρχισαν φαίνεται νὰ μᾶς ἐπιτίθενται μὲ χειροβομβίδες. Προσοχὴ ὅλοι! Τὸ νοῦ σας!» Ὅλοι οἱ στρατιῶτες περιμένουν σκυμμένοι μὲ τὸ χέρι στὴ σκανδάλη τοῦ ὅπλου. Μὰ δὲν φαίνεται τίποτε. Περιέργο. Ἀπὸ ποῦ μᾶς βάζουν; Εὐτυχῶς δὲν μᾶς πιάνει πανικός. Σὲ λίγο διακρίνω πίσω ἀπὸ ἓνα θάμνο στὴ μέση τοῦ χωραφιοῦ ὅπου βρισκόνταν σὲ μιὰ μεγάλη βατομουριά τρεῖς Γερμανοράδες ὄρθιους. Ὁ ἓνας ἔξακολουθοῦσε νὰ ρίχνῃ πρὸς τὸ μέρος τῆς διμοιρίας Κουλάκου χειροβομβίδες (ἀπ' αὐτὲς μὲ τίς λαβές).

Ἀσφαλῶς θὰ διέκριναν πρὸς τὰ ἐκεῖ τίποτε ἀκάλυπτους στρατιῶτες. Μὰ κι' ἐμεῖς οἱ εὐλογημένοι οἱ ρωμηροὶ ἔχομε νομίζεις τὴν ὑπομονὴ νὰ σταθοῦμε πολὺ ὥρα στὴν ἴδια θέση; Σωστά νευρόπαστα. Ὅλο θέλομε νὰ κινούμαστε. Γιαντὸ καὶ τὴν πληρώνουμε τίς περισσότερες φορὲς ἄσχημα! Κι' αὐτὸ γιὰτὶ εἶναι παρατηρημένο πὼς δὲν ἀκοῦμε καθόλου τοὺς ἀνωτέρους μας καὶ γενικὰ τοὺς ἀξιωματικούς μας. Ὅλο τοῦ κεφαλιοῦ μας θέλομε νὰ κάνωμε. Ἐνῶ αὐτοὶ κάτι ξέρουν

περισσότερα ἀπὸ μᾶς. Κι' ὅτι λὲν τὸ λὲν γιὰ τὸ καλὸ μας). Ποιὸς ξέρει πάλι πόσοι νὰ χτυπήθηκαν ἄραγε! Καὶ πὺν εἶναι Θεέ μου οἱ τραυματιοφορεῖς καὶ οἱ νοσοκόμοι; Πὺν οἱ σταθμοὶ ἐπιδέσεως; Πὺν τὰ χειρουργεῖα καὶ οἱ γιανοί; Οὔτε ἓνα ἐπίδεσμο ἀτομικὸ δὲν ἔχουμε. Παρὰ μόνο μ' ὅτι βρισκομε, πρόχειρο. Μὲ φύλλα λεμονιάς, καὶ μὲ μαντήλια νὰ δένουμε τὰ τραύματα. Πὺν ἀκούστηκε αὐτό; Πόσοι ἔχουνε νὰ πάθουμε μολύνσεις... Ὅσους ἔβλεπε ὁ Λαγαγὸς νὰ τραυματίζονται ἐπιπόλαια ἑλαφρά, τοὺς ἔστελνε διὰ τῆς βίας στὸ Γαλατᾶ. Κι' αὐτοὶ ἔφευγαν κοῦτσα—κοῦτσα... Ποιὸς ξέρει ὅμως πόσοι φεύγανε καὶ ἄν φτάνανε πειὸ γεροὶ ἂπ' ὅτι ξεκίνησαν. Κι' ἡ ἀπόστασις θὰ ἦταν παρὰ πᾶνω ἀπὸ 300 μ. ἂπ' τὸ μέρος πὺν ἔφευγαν—Καὶ βαρεῖα χτυπημένοι σώζονταν ἄν τοὺς λυποῦνταν οἱ διπλανοὶ τους καὶ τοὺς ἔπαιρναν στὰ χέρια πίσω... (ποῦ φορεῖα) οἱ περισσότεροι ὅμως δυστυχῶς πέθαιναν ἀπὸ... αἱμοραγία. Καῦμένα παιδιὰ. Οὔτε ἓνας ἀτομικὸς ἐπίδεσμος αἱμοστακτικὸς δὲν βρισκόταν οὔτε γιὰ δεῖγμα... Κι' ὅμως πολεμοῦμε... χωρὶς νὰ τὰ λογαριάζουμε αὐτά. Αἰώνιοι Ἑλληνας! Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη πολεμοῦν, οἱ φαντᾶροι μας μπροστά. Στὴν πρώτη γραμμῆ. Μὲ τὰ στήθη προτεταμένα. Βορὰ στὸν ἀχόρταγο κέρβερο τοῦ Ἄδῃ. Ὅλα τ' ἀνηφοῦμε στὴ μάχη. Κι' ἡ μάχη ὅλο κι' ἐξακολουθεῖ... Ἀπὸ τοὺς τρεῖς λοιπὸν ἀλεξιπτωτιστὲς πὺν βρέθηκαν ἄξαφνα μπροστά μας καὶ πίσω ἂπ' τὴ βασινιὰ ὁ ἓνας ἐξακολουθοῦσε νὰ πετᾷ χειροβομβίδες (χωρὶς νὰ μᾶς ἀντιλαμβάνεται ἑμᾶς πὺν βρισκόμασταν κοντὰ του καὶ πλάγια). Ὁ δεῦτερος κύτταξε μὲ κάτι κιάλια πρὸς τὸ ἴδιο μέρος. Ἐνῶ ὁ τρίτος φαίνεται πῶς τροφοδοτοῦσε μὲ πυρομαχικὰ τὸ πρῶτο πὺν ἔρριχνε ἀπὸ κανένα κιβώτιο πὺν θὰ ἦταν ἂπ' αὐτὰ πὺν τοὺς ἔρριξαν. Ὁ κίνδυνος νοιώσαμε ἀμέσως πῶς ἦταν γιὰ ὅλους μας μεγάλος. Δὲν ξέραμε ἔπειτα ἄν ἦταν αὐτοὶ μονάχα, ἢ ἦταν κι' ἄλλοι (καὶ πόσοι) ἀπὸ πίσω τους. Γιὰ μιὰ στιγμῆ βλέπω τὸ Λογαγὸ νὰ πέφτη πρηνηδὸν—καὶ νὰ σκοπεύη μὲ τὴν ἀραβίδα του αὐτὸν πὺν ἔρριχνε τὶς χειροβομβίδες. Μπάμ!, καὶ κάτω. Μπράβο! Ζητωκραυγάζουν δύο στρατιῶτες παρέκει ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Αὐτὸς οὔτε γυρίζει νὰ κνττάξῃ.

Τὶ δουλειὰ του. Τὸ χέρι στὸ κινητὸ οὐραῖο. Βγάζει τὸ κάλυκα καὶ ξανασκοπεύει (Φαίνεται θὰ ἔχη ὀλόκληρη δεσμίδα στὴν ἀποθήκη τοῦ ὄπλου) Ἐκεῖνος μὲ τὰ κιάλια ἔσκυψε ἀσφαλῶς γιὰ νὰ περιποιηθῇ αὐτὸν πὺν χτυπήθηκε. Ὁ τρίτος κρατοῦσε μιὰ χειροβομβίδα, κύτταξε νὰ δῆ

ἀπὸ ποῦ τοὺς ἦρθε ἡ σφαῖρα. Ἦθελε νὰ ρίξη νὰ ἐκδικηθῆ ἴσως τὸ θάνατο τοῦ συντρόφου του.

«Ἄλλα ὅμως ὁ Γερμανοῦς βούλεται, ἄλλα δὲ ὁ Λοχαγὸς κελεύει. Δεύτερη διάνα. Πέρφτει κι' αὐτὸς γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν ἄλλον, μὰ σηκώνεται τώρα σὰν καουτσουκένιο γκριζοφορεμένο διαβολάκι ὁ μεσαῖος... Τρίτη ὅμως βολὴ καὶ τελευταία τοῦ Λοχαγοῦ, τὸν θέτει «ἐκτός... μάχης». Οἱ στρατιῶτες ποὺ ζητωκραύγασαν τὸν Λοχαγὸ καὶ παρηκολούθησαν τὴ μοναδικὴ αὐτὴ ἐπιτυχία, ἔβαλαν κάτι φωνές ποὺ ἔκαναν γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἀντιλήσῃ ὅλη ἡ γύρω περιοχὴ τῶν λόφων. Πέταξαν μάλιστα τὰ πηλίκιά τους ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό, κι' ἔτρεξαν ὄρθιοι ἀψηφῶντας τὸν κίνδυνο—πρὸς τὸ μέρος πίσω ἀπ' τὴ βισινιά καὶ τοὺς.....ἀπετελείωσαν.

Ἔτσι φαίνεται! Γιατὶ γύρισαν σὲ λίγο φωτωμένοι μὲ χειροβομβίδες—αὐτόματα—Κιάλια, καὶ κάτι μουσαμαδένια σακκάκια χωρὶς μανίκια, σὰν κι' ἔκεινα ποὺ φοροῦν οἱ δικοὶ μας σωφὲρ. Μὰ κι' ἐγὼ εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲν βαστιόμουνα. Ἀφοῦ σύρθηκα μὲ τὴν κοιλιά σὰ φίδι ἔφθασα πρὸς τὸ μέρος του, καὶ τοῦσφιξα ἐγκάρδια, τὸ χέρι—λέγοντάς του τοῦ κόσμου τὰ ἐγκωμιαστικὰ λόγια. «Πρόσεξε μοῦ λέγει. Δὲν εἶναι καιρὸς τώρα γιὰ τέτοια. Μὰ ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσαν αὐτοὶ οἱ σατανάδες ἔτσι ξαφνικά; Ἄν δὲν τοὺς ξεμπερδεύαμε θὰ μᾶς ἀνοιγαν ἄσχημες ἱστορίες. Πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς διαρκῶς τὸ νοῦ του. Ἄν καὶ μοῦ φαίνεται πῶς αὐτοὶ ἦταν ἡ τελευταία ἐστία σ' αὐτὸ τὸ μέρος, γιατί δὲν βλέπω καμμιά κίνηση πλέον.» Εἶπε καὶ σκουπίσε μὲ τὸ μανίκι του τὸ λασπωμένο μέτωπό του. Μὰ σὲ λίγο εἶπε πάλι. «Μωρὲ ξεράθηκε τὸ λαρύγγι μου γιὰ νερό». Τοῦ εἶπα πρόθυμα. «Νὰ πεταχτῶ Κε Ε... νὰ φέρω ἀπ' τὸ μετόχι; Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἤθελα νὰ πάω γιατί ἤθελα κι' ἐγὼ νὰ πιῶ. Διψοῦσα ἀπὸ ὄρα. Κι' ἡ δική μου γλῶσσα ξεράθηκε.» «Ὅχι! Ὅχι» μοῦ εἶπε. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο αὐτό. Ἔπειτα τί θὰ ποῦν οἱ στρατιῶτες σὰν μὲ δοῦνε νὰ πίνω: Μήπως νομίζεις διψοῦν αὐτοὶ λιγώτερο; Δὲν γίνεται. Ἔπειτα σκέφτομαι νὰ

δοῦμε... Ἴσως ἀργότερα νὰ συμπτυχθοῦμε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἔτσι σκέφτομαι. Νὰ δοῦμε φυσικὰ τὶ φάσεις θὰ παρουσιάσῃ αὐτὸς ὁ ἀγῶνας! Φοβοῦμαι γιὰ κανένα ἀπρόοπτο. Πάντως ἕως ἐδῶ καλὰ πᾶμε. «Δόξα σοὶ ὁ Θεός! «Κυριαρχοῦμε» Διὰ βολὴ δὲν τὰ καταφέρνουμε κι' ἄσχημα! Φαίνεται πῶς τοὺς ξεπαστρέψαμε, ἐδῶ, στὸν τομέα τουλάχιστον τοῦ λόχου μας. Καί κἀθήσε μονάχα μὴ μετακινήσαι. Νὰ δοῦμε τὶ μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιασθῇ...

ΜΙΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΣΥΜΠΤΗΣΗ

Σὲ λίγο μὰ ἡσυχία παράξενη ἀπλώθηκε. Ποῦ καὶ ποῦ ἀραιὰ ἀκουγότανε κανένας πυροβολισμός. Ὁ Λοχαγὸς ἔχει βάλει τὸ χέρι του γιὰ ἀντήλιο καὶ παρακολουθεῖ ἀνήσυχος κάτι κινήσεις στὸ βάθος. Ἐκεῖ πρὸς τὶς διασταυρώσεις τῶν δρόμων κοντὰ στὶς φυλακὲς τῆς Ἀγυῖας. «Αὐτὴ ἡ ἡσυχία δὲν μ' ἀρέσει ἐστράφηκε σὲ λίγο καὶ μοῦ εἶπε. Κάτι σοβαρὸ θὰ βγάλῃ. Πρέπει νὰ ἔχουμε τὸ νοῦ μας. Φαίνεται πῶς ἔχουν ἀντίληφθῆ πῶς ἐδῶ ὑπάρχει σοβαρὰ ἀντίσταση. Θὰ προσπαθήσουν ἢ νὰ μᾶς ἐξουδετερώσουν μὲ περισσότερες δυνάμεις, ἢ θὰ τὴν παρακάμψουν τὴν ἀντίσταση καὶ θὰ κάνουν κρούση ἄλλου. Καὶ ξαφνικὰ δείχνοντας πρὸς τὸ βάθος τοῦ ἐλαιῶνα, πρὸς τὸ δρόμο καὶ δεξιά. Νὰ βλέπῃς; Καλὰ το ἔλεγα ἐγώ. Ἐπαυσαν πλέον νὰ ἔρχονται πρὸς τὸ μέρος μας. Λοξοδρομοῦν, κάνουν, ἓνα ἕλιγμό πού θὰ εἶναι, ἐπικίνδυνος διὰ μᾶς. Γιαντὸ πρέπει νὰ λάβουμε τὰ μέτρα μας καὶ σύντομα μάλιστα. Γιατὶ πηγαίνουν ὅπως βλέπω μὲ μερικὲς ομάδες νὰ κάνουν ἐπίθεση πρὸς τὸ λόφο τοῦ Νεκροταφείου. Κι' ἂν τὸν καταλάβουν αὐτόν, ἀλλοίμονό μας. Θὰ μᾶς αἰχμαλωτήσουν σὰν τὰ ποντίκια. Γιὰ τὸ σύντομα. Νὰ εἰδοποιηθῶν ἄμέσως οἱ διμοιρίτες. Πρὸς τὸ παρὸν ὁ κ. Κουλιᾶκος μομάχα καὶ ὁ κ. Πιπέρης νὰ ἔλθουν ἐδῶ. Γιατὶ ὁ κ. Πιτσικουλάκης μὲ τὴ διμοιρία του εἶναι ἀριστερὰ καὶ πίσω πρὸς τὸ μετόχι καὶ δὲν κινδυνεύει ἄμεσα. Ποῦναι ὁ Γκαῖτατζῆς; «Παρὸν κ. Λοχαγέ.» Ἐδῶ εἶμαι. Ἀπήντησε καὶ παρουσιάσθηκε μπροστά του ὁ ἀγγελιοφόρος πού σ' αὐτὸ τὸ διάστημα περιέμενε διαταγὰς στὸ διπλανὸ χαντάκι. «Πήγαινε νὰ εἰδοποιήσῃς γρήγορα τὸν ἀνθυπολοχαγὸ κ. Πιπέρη πρῶτα καὶ ἔπειτα τὸν κύριο Κουλιᾶκο νὰ ἔλθουν ἄμέσως ἐδῶ κοντὰ μου πού τοὺς θέλω.» Δὲν πρόφτασε νὰ τὸ πῆ καὶ ὁ Γκαῖτατζῆς εἶχε γίνει ἄφαντος. Ὁ Λοχαγὸς βάλθηκε πάλι νὰ παρακολουθῇ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ κλαδιὰ τὶς κινήσεις τῶν Γερμανῶν στὸ βάθος τοῦ ἐλαιῶνα. Ἀπὸ ἓνα ἀνοιγμα τοῦ

θάμνον ἀνασηκώθηκα καὶ κύτταξα, κι' ἐγὼ πρὸς τὰ κάτω. Ὅμαδες Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν πολὺ μακρὰ.—Περὶ τὰ 400 μέτρα—ἡ μιὰ πίσω ἀπ' τὴν ἄλλη τραβοῦσαν πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ λόφου τοῦ νεκροταφείου καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Τομέα τοῦ 5ου Λόχου κάνοντας ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο κύκλο. Ἔχει δίκαιο ὁ λοχαγὸς σκέφθηκα. Ἄν δὲ τοὺς σταματήσουν οἱ στρατιῶτες τοῦ 5ου λόχου τότε αὐτοὶ θὰ καταλάβουν τὸ Νεκροταφεῖο ὁπότε τὴν ἔχουμε ἄρρημα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασε λαχανιασμένος ὁ ἀνθυπασπιστὴς Πιπέρης καὶ σὲ λίγο ἀνάμεσα ἀπ' τὴν χαραδρούλα καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλάκος χαμογελῶντας αἰωνίως. «Κε Λοχαγέ σὰς ἀναφέρω ὅτι βαστάμε καλά. Μόνο ἔχω ἀρκετὲς ἀπώλειες.» Κι' ἐγὼ ἐπίσης συνεπλήρωσε ὁ κ. Πιπέρης. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ σὰς πῶ... Φροντίστε ἐκ τῶν ἐνόντων νὰ κάμετε ὅτι μπορεῖτε, Διέκοψε ὁ λοχαγός. Ἔχετε πλήρη πρωτοβουλία δράσεως καὶ ἐνεργείας. Μόνον σὰς ἐκάλεσα ἐδῶ βρὲ παιδιά γιατί ἡ κατάστασις πάει νὰ ἐξελιχθῇ διαφορετικὰ ἀπ' ὅτι ἦτανε ὡς αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Σὰς ἐκάλεσα γιὰ νὰ λάβωμε μαζὶ μερικὰ μέτρα ἀσφαλείας. Καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς δείχνη τις ὁμάδες τῶν ἀλεξιπτωτικῶν στὸ βάθος καὶ νὰ τοὺς ἐξηγῇ διάφορα ἄλλα. Τότε ἄρχισε μιὰ συζήτηση. Ὁ λοχαγὸς τοὺς ρώτησε τί φρονοῦν γι'αὐτά. Πηγαίνουν νὰ καταλάβουν τὸ Νεκροταφεῖο. Καὶ μάλιστα ἀρκετὰ γρήγορα συνεπλήρωσε ὁ ἀνθυπασπιστὴς Πιπέρης. Πολὺ ὠραῖα! Δὲν σὰς γεννᾷ ὅμως αὐτὸ κανένα φόβο; Καμμιά ὑπόνοια ὡς πρὸς τίς προθέσεις καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ; Προσέξτε τώρα. Ἄν καταλάβουν τὸ λόφο τοῦ νεκροταφείου θ' ἀρχίσουν νὰ μᾶς βάλουν μὲ αὐτόματα καὶ χειροβομβίδες. Αὐτὸ ἴσως θὰ εἶναι τὸ ὀλιγότερο. Τὸ σοβαρότερο εἶναι ὅτι θὰ κινδυνεύωμε νὰ κυκλωθοῦμε. Γιὰ νὰ τὸ ἀποφύγωμε αὐτὸ θὰ γίνῃ τὸ ἐξῆς :

Ὅλη ἡ δύναμη τῆς 3ης Διμοιρίας καὶ τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως τῆς δευτέρας ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν μας κ. Πιπέρη, νὰ συγκεντρωθῇ πρὸς σύμπυξιν. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς δυνάμεώς σας Κε Κουλάκε, μὲ τὸν διμοιρίτην ἐπὶ κεφαλῆς, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ βάλῃ ἀραιὰ ὥστε νὰ ἐξαπατηθῇ ὁ ἐχθρὸς ἀφ' ἐνὸς ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀκόμη ἀντίστασις. Ἄφ' ἑτέρου θὰ ὑποστηρικθῇ σύγχρονα καὶ ἡ ὅλη κίνησις τῆς συμπύξεως τοῦ λόχου στὴν ἀρχικὴ θέση ἐξορμήσεως.

Στὴ θέση τοῦ καταυλισμοῦ τοῦ λόχου μας, ὅπου θὰ ὀχυρωθοῦν οἱ στρατιῶτες μέσα στὰ ταχύσκαπτα. Δὲν προσέξατε ὅτι ἔχωμε προωθηθῇ μὲ τὴν ἀρχικὴ μας ἐπίθεση πολὺ μπροστά ἀπ' τὴν γραμμὴ ἀμύνης; Ἡ

διαταγή αὐτὴ νὰ ἐκτελεσθῇ παρακαλῶ πιστῶς, γιατί διαφορετικὰ κινδυνεύομε ὅλοι. Καὶ ἀποτεινόμενος πάλι στὸ Διοικητὴ τῆς δευτέρας Διμοιρίας «Κε Κουλάκε. Ὅταν περάσῃ περίπου ἕνα τέταρτο—γιατὶ τόσο ὑπολογίζω ὅτι θὰ χρειασθῇ νὰ συμπυκνωθῶμε—καὶ νομίζετε ὅτι ἔχομε ἤδη ἐγκατασταθῆ στὴ νέα μας θέσῃ ἀπ' ὅπου θὰ μᾶς ἀκοῦστε ἀμέσως βάλλοντας, γιὰ τὴν ὑποστήριξη καὶ τῆς δικῆς μας συμπύξεως—χωρὶς ἄλλη διαταγή θὰ συμπυκνωθῆτε καὶ σεῖς πρὸς τὴν θέσιν μας. Ἀκροβολισμένοι καὶ εἰς ἀπλὴν παράταξιν πάντοτε σκυφτοὶ θὰ ἔλθετε ἀπ' τὴ χαραδρῶλα πίσω ἀπὸ τὸ μετόχι, καὶ δεξιὰ, στὴν προέκταση τῆς γραμμῆς ἀμύνης τῆς διμοιρίας Πιτσικουλάκη. Ἐκεῖ θὰ ἔχετε τὸ οἰκοδόμημα ὡς προπέτασμα καὶ θὰ ἐπικοινωνήσουμε εὐκόλα. Ὅταν αὐτὸ θὰ πραγματοποιηθῆ θὰ μοῦ στείλετε ἕνα ἀγγελιοφόρο σας γιὰ νὰ μοῦ ἀναφέρετε τὴν ἐκτέλεση τῶν κινήσεών σας καὶ τῆς διαταγῆς μου. Σύμφωνοι! Τὰ δυὸ παιδιά χλωμὰ ἀπ' τὴ κούραση καὶ τὴν ἀγωνία κατένευσαν σχεδὸν ἀμίλητα. Ἔχετε τίποτε νὰ μ' ἐρωτήσετε; «Τίποτε κύρ-Λοχαγέ. Εἶπε ὁ Ἀνθ]γὸς Κουλάκος θὰ γίνῃ ὅπως διατάζετε. Καὶ κάπως καλύτερα. Ἐμπιστευθῆτε σ' ἐμᾶς», Εἶπε καὶ χαιρέτησε ἀφοῦ τοῦσφιξε τὸ χέρι ὁ Λοχαγός, καὶ τοῦ εἶπε ἕνα «Καλὴ τύχη». Χωρὶς τίποτε ἄλλο νὰ πῆ ἀπομακρύνθηκε καὶ ὁ Ἀνθ]στής Πιπέρης, ἀφοῦ ἔστειλε ἕνα στρατιώτη σκυφτὰ-σκυφτὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς στρατιῶτες νὰ ἀρχίσουν νὰ συγκεντρῶνται γιὰ τὴ σύμπυξη.

Ἄλλοίμονο! Τὰ καὶμένα, τὰ πιστά, τὰ ἡρωϊκὰ παιδιά, ἦταν πεπρωμένο νὰ μὴ τὰ ξαναἰδοῦμε

ΜΙΑ ΠΥΡΙΝΗ ΚΙ ΑΙΜΑΤΩΒΑΜΜΕΝΗ ΚΟΛΑΣΗ!

Σὰν ἔφυγαν οἱ Ἀνθυπολοχαγοὶ ὁ Λοχαγὸς μὲ φώναξε κοντὰ του, καθὼς καὶ τὸν ἀγγελιοφόρο Γκαϊτατζῆ. Γράψε μοῦ λέει σὲ παρακαλῶ μὰ διαταγὴ πρὸς τὴ Διοίκηση τοῦ Συντάγματος πὺν θὰ σοῦ ὑπαγορεύσω. Πρέπει ἀπαραιτήτως ν' ἀναφέρουμε τὴ σύμπυξή μας αὐτὴ στὸ Συνταγματάρχῃ νὰ ξέρῃ πὺν βρῖσκεται τὸ κάθε τμημα του καὶ τὶ κινήσεις κάνει κάθε στιγμῆ. Αὐτὴ θὰ τὴν πᾶς στὸν σταθμὸ διοικήσεως τοῦ Συντάγματος Γκαϊτατζῆ. Ἐξέρεις πὺν βρῖσκεται. Ἔχεις πάει ἀρκετὲς φορές. Δίπλα στὸ σταθμὸ διοικήσεως τοῦ Νεοζηλανδικοῦ τάγματος τοῦ Μαίτσορ-Σμίθ. Περίπου 100 μέτρα πέρα ἀπ' τὴ θέσῃ τοῦ λόχου μας, «Ναὶ τὸ ξέρω Κε Λοχαγέ ἔκανε ὁ ἀγγελιοφόρος». Πρόσεξε μονάχα μὴ πέση στὰ χέρια τοῦ ἔχθρου, ἢ ἀναφορὰ γιατί αὐτὸ θὰ τὸν κατατοπίσῃ γιὰ τίς

θέσεις μας και την κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε. "Έννοια σας. Ξέρω. Μόλις θά δῶ κίνδυνο ἐν ἀνάγκῃ θά τὴν καταπιῶ... ἔκτος ἂν προλάβουν καὶ με σκοτώσουν. Εἶπε ξανά με μιὰ ἀσυνείδηστη καὶ θαρραλέα φωνὴ ὁ Γκαϊτατζῆς. (Μοῦ φαίνεται πῶς διαρκῶς ἔχω στ' αὐτιά μου τὴ φωνὴ του αὐτῆ. Μὲ τὴν ἴδια φωνὴ μοῦ μίλησε σὰν τὸν εἶδά κάποτε στὸ χωριό, Μουρνιές). Εἶχα βγάλει ἐν τῷ μεταξύ τὸ μολύβι καὶ τὸ σημειωματάριό μου καὶ περίμενα. Ὁ Λοχαγὸς ἄρχισε σὲ λίγο νὰ μοῦ ὑπαγορεύῃ σὲ μιὰ γνωστὴ καθαρευουσιάνικη στρατιωτικὴ ἄρχικῶ ἀφοῦ ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ ρολῶγι του, ἐνῶ ἐγὼ ἔγραφα ὅσο μπορούσα καλύτερα.

(Πεδίον μάχης ὥρα 11,20' 20—5—41)

Σταθμὸν Διοικήσεως 6ου Συντάγματος

«Τὴν στιγμὴν ταύτην διαπιστώνω ὅτι ἀλεξιπτωτισταὶ παρακάμπτοντες τὴν ἀντίστασιν τοῦ ὑπ' ἐμέ λόχου, ἀνέρχονται κατὰ πυκνὰς ομάδας, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τοῦ λόφου τοῦ Νεκροταφείου Γαλατᾶ. Ἐπειδὴ διαβλέπω κίνδυνον ὑπερκερωτικοῦ ἔλιγμοῦ, ἀναφέρω Ἐμῖν, ὅτι συμπτύσσωμαι εἰς τὴν προτέραν θέσιν τοῦ λόχου».

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ 1ΟΥ 6ου ΛΟΧΟΥ

Ε.....

Ἐπιλοχαγὸς Πυροβολικοῦ

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ὑπαγόρευση, μοῦ πῆρε τὸ καρπὸ ἀπ' τὸ χέρι, τὸ διάβασε, ὑπέγραψε, ἀπὸ κάτω τὸ ἔκοψε τὸ φύλλο τὸ δίπλωσε καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Καϊτατζῆ. Τὰ μάτια σου τέσσαρα τοῦ εἶπε; Νὰ τὸ δώσης στὰ χέρια του. Σὲ κανένα ἄλλο. Ὁ ἀγγελιοφόρος κούνησε τὸ κεφάλι του. Πῆρε τὸ διπλωμένο χαρτάκι τὸ ἐξασφάλισε σὲ κάποια κρυφὴ ραφὴ τοῦ χιτωνίου του. Πῆρε τὸ ὄπλο του μὲ τὰ δύο του τὰ χέρια καὶ μὲ προφύλαξιν ἔφυγε πηγαίνοντας τοῖχο-τοῖχο ἀπ' τὴ πλευρὰ τοῦ μανδροτοίχου τοῦ περιβολιοῦ πὺ βρισκόταν πίσω μας καὶ ἀριστερά μας. Ἐν τῷ μεταξύ στὸ καρπὸ μου ποῦ βαστοῦσε τὰ χέρια του ὁ Λοχαγὸς, ἄρχισε νὰ κἀνῃ κάτι τοπογραφικὰ σχέδια μὲ βέλη, τῆς τοποθεσίας πὺ βρισκόμασταν. Οἱ ἄνδρες τῆς διμοιρίας Κουλάκου καὶ τῆς διμοιρίας Πιπέρη ἄρχισαν νὰ μαζεύονται σιγά-σιγά περὶ πέρα. Μαῦροι ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ τὴν σκόνῃ ἄλλοι σκισμένοι, ματωμένοι, σκονισμένοι μὲ τὸ βλέμμα θαμπὸ τὴν ἔκφραση ἄγρια, ἐνῶ τοὺς θέριζε τὰ σπλάχνα ἢ πείνα

καὶ πρὸ παντὸς ἢ δίψα, ἄρχισαν τὶς ἔρωτήσεις μεταξύ των. «Βρὲ παι-
διὰ νερό.—Ποῦ θὰ βροῦμε νερό; Ἔσκασα ἀπὸ τῆ δίψα ἔλεγε ἓνας
κοντόχονδρος ἰδρωμένος στρατιώτης ἐνῶ σκουπίζε διαρκῶς τὸ ἰδρωμένο
μέτωπό του μὲ τὸ χέρι του. Ἐνας ἄλλος ὑψηλόσωμος κύτταξε μ' ἓνα
ἄλλόκοτο βλέμμα τὰ 5—6 φυσίγγια του ποῦ κρατοῦσε σφιχτὰ στὴ πα-
λάμη του, (σὰν νὰ κρατοῦσε τὸ πολυτιμώτερο πρᾶγμα τοῦ κόσμου). Τί

Πανοραμική ἀποβίς τοῦ πεδίου τῆς μάχης
τοῦ Γαλατᾶ. Διακρίνεται ἡ ἀμυντικὴ
γραμμὴ τῶν Αὐστραλλῶν καὶ Νεοζη-
λανδῶν καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν
Ἑλλην. Δυνάμεων (βου Συντάγ-
ματος) ποῦ ἀρχίζει ἀπ' τὸ
Μάλεμε καὶ φτάνει ὡς
τὰ Περιβόλια. (Πύρ-
γος Ἀλμπάνη).

θὰ κάνουμε γιὰ φυσίγγια βρὲ παιδιά; Τελειώνουν τὰ φυσίγγια μου.
Τί θὰ κάνουμε; Εἶπε σὲ δυὸ φαντάρους ποῦ διηγοῦνται κάτι φοβερὸ
μεταξύ τους, (ἂν ἔκρινε κανεὶς ἀπὸ τὴν ἔκφραση ποῦ εἶχαν πάρει τὰ
πρόσωπά τους.) Ὁ ἓνας κούνησε ἀδιάφορα τοὺς ὤμους καὶ δὲν ἀπάν-
τησε. Ὁ ἄλλος εἶπε: Θὰ μᾶς πῆ ὁ λοχαγὸς τί θὰ κάνουμε. Μὰ γιατί
δὲν μοῦ λὲς μαζευθήκαμε ἐδῶ; Ἐν τῷ μεταξύ ἓνας πειὸ πέρα ἐπανε-
λαβε τὸ ἴδιο πρᾶγμα ποῦ εἶπε ὁ πρῶτος. «Μᾶς τελείωσαν τὰ φυσίγγια!»
Ὁ Λοχαγὸς ποῦ τ' ἄκουσε τοὺς εἶπε: «Τώρα ποῦ θὰ πᾶμε πρὸς τὸν
καταυλισμὸ θὰ βροῦμε. Μόνο μ' αὐτὰ ποῦ ἔχετε κάνετε οἰκονομία.

Δὲν Μοῦ λέτε μαζευθήκαν ὄλοι; Κι' ἔπειτα ἀποτεινόμενος στὸ

στρατιώτη χωρίς νὰ περιμένη ἀπάντηση. «Εἶδοποίησε τὸν κύριον Πιπέρη ν' ἀρχίσῃ ὅπως τοῦ εἶπα μὲ ἀκροβολισμό ἀκριβῶς ὅπως κατεβαίναμε, Κατάλαβες; Ὁ στρατιώτης ἔφυγε κουνῶντας τὸ κεφάλι γιὰ νὰ μεταδώσῃ τὴ διαταγή. Ζάφνου ξεπετάχτηκε τρέχοντας ξεληδῶντας τοὺς θάμνους, ὁ Γκαϊταζῆς κατακόκκινος, μούσκεμα στὸν ἰδρωτα μὲ τὴ γλῶσσα ἔξω σὰν τὸ λαχανιάσμενο σκύλλο! Ἔφθασε κοντὰ στὸν λοχαγὸ καὶ μὲ κοιμένη φωνὴ ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ, ἔνῳ τοῦδινε πίσω τὴ διαταγή. «Κύριε Λοχαγὲ δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ πουθενὰ τὸ συνταγματάρχη. Ὁ ἐπιλοχίας Μανρέας μοῦ εἶπε πῶς ὁ «Συνταγματάρχης σκοτώθηκε δυὸ ὄρες μετὰ ἀπ' ὅτου ἔπεσαν οἱ Γερμανοί. Τὸ ἴδιο ἔμαθε πῶς σκοτώθηκε καὶ ὁ Λοχαγὸς Ψιμούλης...» (Μιὰ ἀνατριχίλα μ' ἔπιασε στὸ ἀκούσμα αὐτό. Μοῦ φάνηκε πῶς μὲ τὸ φρόνο τοῦ Διοικητοῦ θὰ κατέρρεε τὸ πᾶν. (Ὅταν ἀργότερα ἔμαθα τὸ περιστατικὸ τοῦ θανάτου των, δὲν μπόρεσα παρὰ νὰ βγάλω ἐπιφωνήματα θανατισμοῦ. Ἦρωες ἀθάνατοι τῆς μάχης τοῦ Γαλατᾶ. Ὁ ἓνας ὁ διοικητὴς ὁ Γρηγορίου σὰν πρωταθλητὴς τῆς σκοποβολῆς ἄρχισε μὲ τὸ πιστόλι του νὰ πιστολίξῃ καὶ νὰ σκοτώνη ἀράδα τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς ἐκεῖ ὄρθιος σχεδὸν πίσω ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο. Ἐνας—δύο—τρεῖς τέσσερες... Μὰ στὸν πέμπτο τοῦ κόπηκε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Καθὼς ἦταν χονδρὸς καὶ δυσκίνητος, καὶ ὄρθιος ἔδωσε θαυμάσιο στόχο στὸν πέμπτο καὶ τὸν σκότωσε... Ξεψυχῶντας σὰν μουρμουρητὸ ἔξφυγανᾶπ' τὸ στόμα του οἱ λέξεις. «Ζήτω ἢ Ἑλλάδα». Ὅσο δὲ γιὰ τὸ θάνατο τοῦ φίλου μου λοχαγοῦ Ψιμούλη (τὸν ἔκλαψα ἀπ' τὴν καρδιά μου) ἔμαθα πῶς πῆρε μερικὲς χειροβομβίδες αἱ τράβηξε θαρραλέα μπροστὰ ἀπ' τὸ λόφο τοῦ νεκροταφείου. Σὰν συνήνησε τοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς ἄρχισε μόνος του τὴ μάχη μεταξύ τους. Ἀφοῦ σκότωσε κάμποσους μὲ τις χειροβομβίδες ἓνας πρόφτασε κι' αὐτὸν καὶ τὸν ἐξουδετέρωσε. Τώρα οἱ ἦρωες αὐτοὶ κοιμῶνται ἀντάμα ἀγκυλισμένοι στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Γαλατᾶ. Ἐκεῖ ἔμαθα πῶς τοὺς ἔθαψαν...) Ὁ Λοχαγὸς ἀμέσως τοῦκλεισε τὸ στόμα, γιὰ νὰ μὴν ἀκούσουν οἱ στρατιῶτες καὶ χάσουν τὸ ἠθικὸ τους.

Κι' ἄρχισε νὰ λέει στοὺς στρατιώτες ἄλλα ἐνθαρρυντικὰ πράγματα, ἔνῳ κύτταξε βλοσυρὰ καὶ μέσα στὰ μάτια τὸν Γκαϊταζῆ σὰν νὰ τοῦλεγε; Πρόσσεξε καϋμένε μὴν τοὺς πῆς τίποτε γιὰτὶ χάθηκες. Ἦταν νὰ θαυμάζῃ κανεὶς τὴ ψυχραιμίαν μὰ πρὸ παντὸς τὴν εὐστροφίαν τοῦ μυαλοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐσκόρρωσε μιὰ δλόκληρη πρόχειρη δική του ἱστορία, τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη περὶ τοῦ ἀνέφερε, ὁ ἀγγε-

λιοφόρος, και πού ἔκανε τὸ Γκαϊτατζῆ νὰ μείνη μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ἀπ' τὴν ἔκπληξη. Ἄρχισε λοιπὸν πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό, νὰ τοὺς λέη ἀναληθῆ πράγματα μὰ σωτήρια. Ὅπως; «Νὰ παιδιὰ κουράγιο; Ὁ σύνδεσμος ἐδῶ μὲ εἰδοποίησε αὐτὴ τῆ στιγμῇ πῶς μᾶς ἔρχονται ἐνισχύσεις ἀπ' τὸ Γαλατᾶ! Πῶς μᾶς ἔρχονται τρόφιμα καὶ πυρομαχικά! Θάρρος λοιπὸν! Νὰ ὅπως σᾶς εἶπα ἔτσι εἶτανε. Βλέπετε; Λίγοι ἦσαν καὶ τοὺς ξεπαστρέψαμε. Κι' ἔδειξε πρὸς τὴ διεύθυνση τοῦ χωραφιοῦ πού τὸ εἶχαμε ἀφήσει ἐν τῷ μεταξύ καὶ εἶχαμε συγκεντρωθῆ παρὰ πάνω). Μόνο θὰ πρέπη νὰ συμπτυχιοῦμε στὴ θέση τοῦ λόχου μας ὅπου θὰ ὀχρωθοῦμε. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ ἔλθουν ἐνισχύσεις τῶν Νεοζηλανθῶν καὶ θὰ μᾶς ἀντικαταστήσουν.

Ἔτσι ὅπως σᾶς εἶπα παιδιὰ. Ὅταν θὰ προχωρῆτε πάντοτε μὲ προφύλαξη. Ποτὲ ὄρθιοι, πάντοτε σκυφτοί. Ἐμεῖς οἱ δέκα (κι' ἐμέτρησε σύντομα ἀπ' τὴ διμοιρία τοῦ Κουλάκου μερικούς), θὰ εἶμαστε σὰν ὀπισθοφυλακὴ, γιὰ νὰ σᾶς προφυλάξουμε τὰ νῶτα ὅταν ἔσεῖς θὰ προχωρῆτε. «Λαιπὸν, ἔτοιμοι;» ἔτοιμοι! Φώναξαν πολλὲς φωνές, Εἰδοποίησε τὸν κ. Πιπερη ὅτι ξεκινᾶμε εἶπε στὸ Γκαϊτατζῆ. «Ἐμπρὸς Μάρς». Ὁ Γκαϊτατζῆς ἔφυγε γιὰ νὰ μὴ τὸν ξαναἰδοῦμε πλέον κι' αὐτόν, ἐνῶ οἱ στρατιῶτες κινήθηκαν σιγά-καὶ ἀκροβολισμένοι πρὸς τὰ πάνω. «Συμπτυσσόμεθα ἐπὶ τῇ βάσει προδιαγεγραμμένον σχεδίου συλλογίσθηκα κι, ἀνεπόλησα ἄθελα ἐκεῖνη τὴ στιγμῇ τὰ στερεότυπα τῶν ἀνακοινωθέντων ταῦ Ἄλβανικοῦ Μετώπου». Μὰ πραγματικὰ μὲ σχέδιο ὑποχώρησαμε. Καὶ τὸ σχέδιο ἀπεδείχθη ἀλάνθαστο καὶ σωτήριο παρ' ὅλη τὴ προχειρότητά του ὡς πρὸς τὴ σύλληψη. Ἄνεβαίνουν ὅλοι οἱ ἄνδρες ἀκροβολισμένοι μὲ τὰ ὅπλα στὸ χέρι, σὰν νὰ κάνουμε παγάνα γιὰ ἀγριογούρουνα! (Μὰ πραγματικὰ ἀγριογούρουνα ἦσαν αὐτοὶ οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστὲς κρυμμένοι μέσα στους θάμνους καὶ στὶς νεροφαγιᾶς τῶν λόφων!) Ἐδῶ φαίνονται φανερὰ τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς κοπώσεως τῶν ἀνδρῶν. Οἱ φαντάροι ἀνέβαιναν πρὸς τὴν ἀνηφορὰ ξεφυσῶντας σὰν ἀτμομηχανές σιδηροδρόμων. Ἄρχισαν σὲ λίγο νὰ φαίνονται τ' ἀντίσκηνα τοῦ καταυλισμοῦ. Δὲν ἀκούγεται τίποτε ἄλλο, παρὰ μερικοὶ ἀραιοὶ πυροβολισμοὶ (πού καὶ πού κανένας). Εἶναι οἱ ὑπόλοιποι ἄνδρες τοῦ κ. Κουλάκου. πού ἐν τῷ μεταξύ ἐκτελοῦν τὴ διαταγὴ τοῦ Λοχαγοῦ. Βαδίζω μπροστά. Ὁ Λοχαγὸς μὲ τοὺς δέκα στρατιῶτες ἔρχονται ὀπισθοφυλακὴ βαδίζοντας πότε πίσω πίσω.

Μακρὰ ἀκούγεται μεγάλος σαματᾶς. Ἐνας διαβολεμένος θόρυβος

πού ὅσο πήγαινε καὶ πλησίαζε. Δὲν μπορούσαμε νὰ ξεχωρίσουμε ὅμως τὴ λογῆς ἤχος ἦταν. Ἐδῶ εἶχαμε ἡσυχία. (Ποῦ νὰ ξέραμε ὅμως τὴ τρομάρα θὰ πέραμε σὲ λίγο). Τὸ βουιτὸ ὅσο πήγαινε καὶ ἐρχόταν. Νὰ πλησίαζη! Ξεκαθαρίζαμε τώρα πυρὰ μαζικὰ ἀπ' τὸ Γαλατᾶ καὶ βόμβο πολλῶν ἀεροπλάνων. Ἐν τῷ μεταξύ, ἄρχισαν κι' οἱ Νεοζηλανδοὶ ποῦ ἦταν δεξιὰ μας νὰ βαζοῦν κι' αὐτοί. Ἄρχισε ἕνα σωστὸ πανδαιμόνιο. Δὲν ἀργήσαμε νὰ ξεακριβώσωμεν τὴ συμβαίνει. Μιὰ καινούργια ἀρμάδα, ἕνα σμήνος μεταγωγικά. Ἐνα καινούργιο κῦμα ἦλθε στὴν κατάλληλη θὰ ἔλεγε κανεὶς στιγμὴ νὰ πέση, πίσω ἀπ' τὴς γραμμὲς μας. Τὰ ἀεροπλάνα ἐκάλυψαν πάλι μὲ μιᾶς τὸν οὐρανὸ. Ἦταν ἀπὸ πάνω μας. Οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς πέφταν τώρα ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας. Ἦταν κάτι τὸ φοβερό, τὸ ἀποτρόπαιο! Ὅσοι ἀλεξιπτωτιστὲς κατέβαιναν τώρα, μᾶς πυροβολοῦσαν ἀπὸ πάνω.. Ἐνας ὀρμαγδὸς ἀφάνταστος. Σφαῖρες σφύριζαν καὶ διασταυρόνονταν.

Εἶναι οἱ Νεοζηλανδοὶ δεξιὰ μας ποῦ χωρὶς νὰ μᾶς βλέπουν μᾶς προξενοῦν μεγάλη θραύση. Γεμίζει ὁ τόπος κάτω ἀπὸ πτώματα τῶν φαντάρων μας. Τί κακὸ ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ μπορούμε νὰ χρησιμοποιήσουμε οὔτε ἕνα σύνδεσμονὰ εἰδοποιήσουμε τοῦλάχιστο νὰ σταματήσουν τὰ πυρὰ τους. Ἐδῶ εἶχαμε περισσότερες ἀπώλειες ἀπὸ τοὺς Νεοζηλανδοὺς (ἀργότερα διεπιστώθη ὅτι ἀποδεκτίσθηκε τὸ ἡμῶν σχεδὸν τοῦ βου Λόχου). Φωνές, κακὸ, πανδαιμόνιο! Ἄνθρωποι πᾶλευαν σῶμα μὲ σῶμα καὶ γινόταν ἕνα σχεδὸν μὲ τὸ χῶμα. Οἱ φωνές ξεκαθαρίζουν: «Φυσίγγια, φυσίγγια, μᾶς σάθηκαν τὰ φυσίγγια». «Ἐφ' ὄπλου λόγῃ! βάλτε ἐφ' ὄπλου λόγῃ!». Ἀκούγεται τρομερὴ στριγγὴ αὐτὴ τὴ φωνὰ ἢ φωνὴ τοῦ Λοχαγοῦ! Βραχνή, ραγισμένη... Στὸ μεσημεριάτιο ἡλιοῦ ἄστραψαν οἱ λόγῃες στὴς κἀνες τῶν ὄπλων. Κι' ἐδῶ ἄρχισε τὸ φοβερό μακελειό! Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν λοχαγὸ ποῦ γονυπετῆς πάντα σκόπευε μιὰ ἐδῶ καὶ μιὰ ἐκεῖ σὰν νὰ χτυπᾷ τρυγόνια ποῦ χωρίζονται. Εὐτυχῶς στὸ σημεῖον αὐτὸ ποῦ ἔπεσαν οἱ ἔληές ἦσαν πολὺ πυκνές. Αὐτὸ ἐσήμανε τὸ τέλος τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, (εὐτυχῶς ποῦ δὲν μᾶς ἔρριξαν καὶ πολλοὺς! Ἐνα κῦμα μονάχα. Καμιὰ πενηνταριά σχεδόν. Γιατὶ σκόλωναν τὰ σκοινιά τῶν ἀλεξιπτωτῶν καὶ οἱ φαντάροι μας ἔτσι ὅπως τοὺς ἔβλεπαν κρεμασμένους τοὺς χτυποῦσαν σὰν περιστέρια. Τοὺς χτυποῦσαν μὲ τὴ λόγῃες καὶ τοὺς τρυποῦσαν. Βλέπω ἕνα φαντάρο μας κατακόκκινον ἀπὸ πάνω ἕως κάτω. Σὰν νὰ βγῆκε ἀπὸ ἕνα καζάνι μὲ κόκκινη μπογιά. Ἐνας τὸν ρωτᾷ πῶς ἐγίνε αὐτό; Ἄπαντᾷ πῶς οὔτε κι' αὐτὸς δὲν

ξέρει. Πάντως χτύπησα ένα Γερμανό από κάτω με τη λόγχη (έτσι όπως ήταν κρεμασμένος σ' ένα δένδρο). Και τὰ αἵματα τὸν ἐλούσανε. Θεέ μου τὶ μακελιό σκέφτομαι! Σωστό αἱμάτινο λουτρό παίρνομε ὅλοι μας! Ἔχω βάλει τὴ λόγχη στὸ ὄπλο καὶ εἶμαι πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη γέρικη ἑλγά. Ἔχω διακρίνει ἀπὸ πού σχεδὸν ἔρχονται οἱ σφαῖρες τῶν Νεοζηλανδῶν καὶ ἔχω καταφύγει ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος.

Ἔβλεπα πέρα τὸ μακελιό, καὶ δὲν εἶχα τοῦ κουράγιο νὰ κινηθῶ. Μὰ δὲν ἄργησε ὅμως νὰ μοῦ ἔρθῃ τὸ κελεποῦρι. Ἐνας γκριζοφορεμένος ὄγκος μὲ κράνος, ἔρχόντανε πίσω-πίσω, οἰχρόντας σὲ κάτι δικούς μας στρατιῶτες μ' ἕνα μεγάλο πιστόλι, μακρύνανο. (Ποῖος ξέρει αὐτὸς πόσους πρόκειται νὰ ξεπαστρούψῃ σκέφτηκα). Συγκέντρωσα τὶς δυνάμεις μου, ἔσφιξα νευρικά τὸ ὄπλο κι' ἔτρεξα ἀπὸ πίσω καὶ τοῦ ἔχουσα ὅσο μπορούσα δυνατὰ τὴ λόγχη στὸ σῶμα του! Αὐτὸ ἦτανε! Στὴ πτώση του μὲ παρέσυρε κι' ἐμένα γιατί δὲν πρόλαβα νὰ τραβήξω ἐγκαίρως νὰ βγάλω τὴν λόγχη. Ἐνα ἄ! ἄ! ἔβγαλε καὶ σωριάστηκε. Μὰ ταυτόχρονα ὅμως ἕνα γερὸ τσίμπημα αἰσθάνθηκα στὸν ἀριστερό μου ὤμο. Σὰν νὰ μὲ δάγκασε σκορπιός. Ἐνῶ ὁ Γερμανοῦς ξεψυχούσε μὲ τὸ πιστόλι πρὸς τὸ μέρος μου, εἶδα αἷμα στὸ χιτῶνιο μου, Κατάλαβα πῶς χτυπήθηκα. Μὰ δὲν ἐννοίωσα ἀπὸ ποῦ μοῦ ἦρθε ἡ σφαῖρα. Ψάχνω ἐν τῷ μεταξῦ τὸ Γερμανοῦ πὺ ἔβγαζε ἕνα τελευταῖο στεναγμὸ μ' ἀφροὺς τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα του, καὶ τοῦ βρίσκω ἕνα ἐπίδεσμο ἀτομικό. Μοῦ φάνηκε σὰν ἀπὸ χαρτὶ ὅμοιο μὲ κεῖνο τῆς τουαλέτας..

Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸν δίπλωσα καὶ τὸ ἔβαλα ἀπάνω στὸ αἷμα. Ἔτσι ποῦ νὰ ἔχει καὶ θέση γιὰ γάζα. Αὐτὸν δὲν τὸν λυπήθηκα καὶ τόσο. Μ' ἐνδιέφερε τώρα περισσότερο τὸ τραῦμα μου. Πῆρα σιγὰ-σιγὰ τὸ κατήφορο καὶ κατέβαινα πρὸς τὸ μέρος πὺ βρίσκότανε ὁ Λοχαγός, ἐνῶ οἱ σφαῖρες βουίζαν σὰν μελίσι, στ' αὐτιά μου...

ΕΝΑΣ ΑΓΥΜΝΑΣΤΟΣ ΗΡΩΑΣ!

Σ' ἕνα ὄργημα παρακάτω ἕνας φαντάρος προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὴ ματωμένη περισκελίδα του. Χτυπήθηκες καὶ σύ ; τοῦ λέω. «Ναι μοῦ εἶπε. Καὶ ἄσχημα μάλιστα. Φαίνεται πῶς σφηνώθηκε ἡ σφαῖρα στὸ κόκκαλο. Μοῦ πονεῖ τρομερά. Κι' ἂν δὲν τρεπόμουνα τὸ λογαγὸ ποῦ εἶδε τὸ κατώρθωμά μου θὰ ἔκλαιγα μὲ τὶς φωνές. Καὶ σὰν τί κατόρθωμα ἔκανες ; Τοῦ εἶπα κι' ἐβάλθηκα νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἐπιδέσῃ πρόχειρα μ' ἕνα ἄσπρο μαντῆλι ποῦ εἶχε τὸ τραῦμα του. Νὰ μὲ τὴ λόγχη

μου ἐσούγησα δυὸ Γερμαναράδες. Μὰ ὁ ἕνας πρόφτασε καὶ μὲ πυροβόλησε στὸ μπουτι καὶ μὲ θανάτωσε. Μοῦ φαίνεται πῶς κι' ἐγὼ τὸ ἴδιο ἔπαθα μὰ ἑλαφρότερα τοῦ εἶπα καὶ τοῦ ἔδειξα τὸν ὄμο μου. Παρ' ὄλο ἐσυνέχισε ποῦ εἶμαι ἀπὸ τοὺς ἀγυμνάστους ὅμως ὁ Λοχαγὸς μοῦ εἶπε πῶς θὰ μὲ προβιάσῃ μετὰ τὴ μάχη σέ...δεκανέα. Πήγα νὰ τοῦ δείξω στὸ χαντάκι ποῦ τοὺς πέταξα (ἀφοῦ μ' ἔναν ἄλλο τοὺς πήραμε τὰ ὄπλα μὰ μ' ἀποπῆρε...) «Εἶσαι παιδί καυμένη Στανίδη μοῦ εἶπε : Εἶναι καιρὸς τώρα γιὰ τέτοιες δουλιές » :

Στανίδη εἶπες πῶς σὲ λένε ; Ναι ἀπὸ τὴ Πόλη. Δικηγόρος τὸ ἐπάγγελμα παρακαλῶ. Μοῦ εἶπε μ' ἕνα ὕφος ποῦ δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρηση. Ἄκριβῶς τοῦ λέω σέ ρώτησα γιατί εἶδα πολλὲς φορὲς νὰ μιλᾷς μὲ τὸ Μαίτζορ Σμιθ Ἑγγλέζικα. Δὲν εἶσαι ὁ ἀγγλομαθὴς τοῦ Λόχου ; Μάλιστα μοῦ ἀπάντησε ἔχω βγάλει καὶ τὴ σχολὴ γλωσσῶν καὶ Ἐμπορίου ! Συγχαρητήρια φίλε μου Στανίδη τοῦ εἶπε, Εἶσαι καὶ σὺ ἕνας ἥρωας μέσα στοὺς τόσους ἄλλους αὐτὴ τὴ στιγμή. Καὶ νὰ μὴ κάνουμε τίποτε πάλι εἶμαστε ἥρωες μοῦ λέει. Μόνο τὸ κουράγιο ποῦ ἔχουμε ν' ἀντέχωμε μέσα σ' αὐτὴ τὴν κόλαση μᾶς φθάνει. Δὲ θέλει τίποτε ἄλλο. Νὰ δοῦμε μονάχα πῶς θὰ σωθοῦμε. Ἐγὼ μιά φορὰ τὴν ἔχω ἄσχημα. Γιατί δὲν μπορῶ νὰ κουνηθῶ. Ναι ἀλλὰ μπορεῖς νὰ πάθῃς ἀπὸ αἰμορραγία ! Τὸ διέκοψα. Γιαντὸ δὲν θὰ ἦταν ἄσχημο (κουτα-κουτσα) νὰ τραβοῦσες ἴσια στὸ Γαλατᾶ. Ἐδῶ δὲν ἔχει δυστυχῶς οὔτε γιατρὸ οὔτε νοσοκόμο. Καλὰ μοῦ εἶπε κλαίγοντας καὶ μὲ συσπασμοὺς πόνου. Ἄφησέ με τώρα ἔμένα λίγο νὰ συνέλθω καὶ σὺ πήγαινε στὴ δουλειά σου. Γιατί κάπου πήγαινε. Ἄντιο συνάδελφε καὶ ὁ Θεὸς μαζί σου». Τοῦ εἶπα χτυπώντας τον φιλικὰ στὸν ὄμο. «Νὰ δοῦμε τί θὰ ἀπογίνουμε οἱ ἔρημοι μ' αὐτοὺς τοὺς σατανάδες. Μ' αὐτὸ τὸ κακὸ ποῦ μᾶς βόηκε ἀπόψε. Μὲ σφιγμένη καρδιά ἄφησα τὸ ἥρωϊκὸ παλληκάρι καὶ τράβηξα πρὸς τὸ μέρος ποῦ βρισκότανε ὁ Λοχαγὸς περιτριγυρισμένος ἀπὸ 5—6 στρατιῶτες...

ΚΑΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΙ

Σὰν πλησίασα ἄκουσα δυὸ πυροβολισμοὺς καὶ τὸ λοχαγὸ νὰ βλαστημάει μὲ φωνές ! Τί εἶχε συμβῆ ; Δὲν ἄρρησα νὰ τὸ ἀντιληφθῶ ! Δύο Γερμαναράδες. Ὁ ἕνας χωρὶς κράνος μ' ἕνα ἐπίδεσμο στὸ κεφάλι καὶ ὁ ἄλλος μὲ κράνος δείχνοντας μία φωτογραφία μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του ἔρχονταν μὲ σηκωμένα τὰ χέρια νὰ παραδοθοῦν πρὸς τὸ

μέρος τοῦ λοχαγοῦ. Δυὸ στρατιῶτες ποῦ ἦταν κοντὰ στὸ λοχαγὸ πυροβόλησαν ἐπάνω τους. Ἄλλὰ αὐτοὶ σὰν τοὺς εἶδαν καὶ σκόπευαν πρόλαβαν καὶ κρύφτηκαν πίσω ἀπὸ μιὰ ἐλιά. Οἱ σφαῖρες σφηνώθηκαν ἔτσι στὸ κορμὸ τῶν δένδρων. Στάθηκαν τότε κι' ἔκαναν σινιάλο ὅτι παραδίδονται. Ὁ λοχαγὸς ἔβαλε τὶς φωνὲς στοὺς στρατιῶτες.

»Τὶ κτηνωδίες εἶναι αὐτές μωρέ; Δὲν ντρεπόσαστε; Δὲν βλέπετε ὅτι παραδίδονται; Οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες πρέπει νὰ δείχνουν ἱπποτισμό! Ἀποτελεῖ παράδοση στὴν Ἑλληνικὴ ἱστορία τῶν πολέμων ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους! Κατεβᾶστε τὰ ὄπλα Μόνο τὸ νοῦ σας νὰ μὴ μᾶς παίξουνε καμιὰ μαμπεσιά. Κι' ὕστερα ἀποτεινόμενος στὴ Γαλλικὴ τοὺς εἶπε. (Παρλε—βουὸ Φρανσέ;) «Νάϊν». Ἦταν ἡ ἀπάντηση. «Γιοῦ σήκ—ἴγγλις;» Τοὺς μίλησε τότε μὲ τὰ λίγα ἀγγλικά ποῦ εἶχε μάθει. «Νάϊν» ἦταν πάλι ἡ ἀπάντηση. Τότε τοὺς ἔκαμε γόνημα νὰ πλησιάσουν. Πλησίασαν ἐνῶ ἦσαν πελιδνοὶ ἀπὸ τὸ φόβο τους. Ὁ ἕνας μάλιστα ποῦδειχνε τὴ φωτογραφία ἔκλαιγε συνεχῶς. Ἦταν ἕνας μικρόσωμος Γερμανὸς μὲ μάτια γεμάτα πονηρία. Ἀντίθετα ὁ ἄλλος ἦταν πανύψηλος μὲ τετράγωνες πλάτες καὶ μὲ ἀπαθέστατο ἀδιάφορο ὕφος Σάξωνα. Ὁ λοχαγὸς ἄρχισε νὰ τοὺς ψάχνει ἐνῶ γύρισε πρὸς τὸ μέρος μου. Σὲ εἶχα γιὰ χαμένο μου εἶπε. Γλύτωσες; Ναι ἀπάντησα μόνο μὲ μιὰ ἀμυχή εὐτυχῶς. Ἐνῶ κύτταξε τὶς ταυτότητες τῶν Γερμανῶν μὲ ρώτησε γιὰ τὸ τραῦμα μου γιὰ τὶς συνθήκες τοῦ τραυματισμοῦ μου καὶ πῶς πάει ἡ κατάστασις στὸ ἐπάνω μέρος. Τοῦ τὰ ἐξήγησα μὲ συντομία ὅλα. Χαμογέλασε μὲ ἀνακούφηση ἐνῶ μούδειχνε ἕνα μικρὸ τοπογραφικὸ σχεδιάγραμμα. Ἐνα «σκαρύφημα» ὅπως λέγεται στὴ στρατιωτικὴ γλῶσσα. Εἶναι ὁ Χάρτης τῆς περιοχῆς εἶπε: Δείχνει ἀκριβῶς ποῦ θὰ ἔπεφτε ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς. Αὐτοὶ μιὰ φορὰ εἶναι φῶς φανερὸ πῶς προορίζονταν γιὰ μᾶς. Ἀποκλειστικῶς γιὰ τὸ Γαλατᾶ! Γιὰ κύτταξε νὰ δῆς; Τὸ κύτταξα. Ἦταν ἕνα ἀπλὸ χαρτάκι μὲ τὸ Γαλατᾶ ζωγραφισμένο. Τὸν καροποίητο δρόμο πρὸς τὸ Νεκροταφεῖο, τοὺς γύρω λόφους τὸ δημόσιο δρόμο, τὶς φυλακὲς τῆς Ἀγυιᾶς καὶ τὰ γύρω χωριά μὲ λατινικὰ γράμματα. Διάβασα Γκάλατος—Βαρούπετρος—Τάρατσος—Περβόλια. Ὅταν τοῦ ἔδινα τὸ χαρτὶ μοῦ ἔδινε ταυτόχρονα τὶς ταυτότητες. Ἡ μία τοῦ ψηλοῦ ἔγραφε: Φρίτς Γκούτια (Λειψία). Ἡ ἄλλη δὲ: Ἔρυχ Λάγκεν (Μπρεσλάου), Βέροι Γερμανοὶ δ. λ. τοῦ εἶπα ἐνῶ τοῦ τὶς ἔδινα. Οἱ στρατιῶτες ἐν τῷ μεταξύ τοὺς ἀπῆλαξαν ἀπὸ τὰ αὐτόματα καὶ τὶς χειροβομβίδες των.

Ὁ λοχαγὸς ἀφοῦ τὰ ἔδωσε αὐτὰ σὲνα στρατιώτῃ στὸν ὁποῖο ἀνέθεσε νὰ τοὺς μεταφέρει καὶ νὰ τοὺς παραδώσῃ στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ συντάγματος στὸ Γαλατᾶ (μαζὺ μὲ τρεῖς ἄλλους στρατιῶτες) εἶπε : « Ἀπ' αὐτοὺς θὰ πάρομε πολὺτιμες πληροφορίες. Πόσοι πέσανε λ. χ. πόσες δυνάμεις διαθέτουν, κ' ἄλλα. (« Ἄν ἐννοεῖται κατορθώσουν καὶ τοὺς πάροουν μία λέξη.

Ὁ Διοικητὴς τοῦ βου λόχου ὑπολοχαγὸς Πυροβολικοῦ κ. Ε... (δεξιᾶ) μὲ τὸ συνάδελφόν του καὶ γνωστὸ Ἀθηναῖο γλύπτη κ. Ἀθ. Δημηναῖο κάπου στὸ Ἀλβανικὸ μέτωπο.

« Στὸ δρόμο τὸ νοῦ σας ! Τοὺς βλέπετε ἄλλωστε ὅτι εἶναι ἄοπλοι. Αὐτοὶ γιὰ νὰ παραδοθοῦν ἔπειτα ἢ εἶδαν πῶς ἦσαν ἀπὸ παντοῦ περικυκλωμένοι, ἢ δὲν θὰ εἶχαν διάθεση κἄν νὰ πολεμήσουν. Ἄν δῆτε πῶς ἐπιχειροῦν νὰ φύγουν τότε μονάχα θὰ τοὺς σκοτώσετε. Μὰ ὅπως δὴποτε πρέπει νὰ τοὺς παραδώσετε στὸν Γαλατᾶ ». Στὸ μεταξὺ αὐτὸ οἱ αἰχμάλωτοι ἡσυχώτεροι κάπως μᾶς κύταξαν περίεργα (ἐνῶ ἦσαν ζαρωμένοι σὰν βρεγμένες γάτες). Ὁ Λοχαγὸς τοὺς ἔκανε νόημα ν' ἀκολουθήσουν τοὺς στρατιῶτες. Αὐτοὶ ἔκλιναν καταφατικὰ τὰ κεφάλια. Κατάλαβαν. Ξεκίνησαν ἐνῶ οἱ στρατιῶτες τοὺς βάλανε στὴ μέση μὲ προτεταμένα τὰ ὅπλα καὶ τὰ αὐτόματα ποὺ τοὺς πῆραν. Ὁ μεγάλος ὁ ψηλὸς ὁ Γκούντια ἔκανε μιὰ ὑπόκλιση σὰν νὰ βρισκότανε σὲ σαλόνι. Ὁ ἄλλος σηκώσε τὸ χέρι σὰν νὰ χαιρετοῦσε ἐνῶ ἐσκοῦπιζε διαρκῶς τὰ μάτια του. Κυτταγήκαμε μὲ τὸ λοχαγό. Καλὰ τοὺς χαρικτήρισε κάποιος σοφὸς εἶπα : « Οἱ Γερμανοὶ εἶναι θρασεῖς πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, καὶ κόλακες πρὸς τοὺς δυνατούς » καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Καὶ ἐμεῖς καὶ ὅλος ὁ κόσμος εἴχαμε τὴν γνώμη, ὡς τὰ τώρα, πῶς ἦσαν λέει ὑπεράνθρωποι !... [Τὸ

γεγονός τῆς αἰχμαλωσίας τῶν δύο ἀλεξιπτωτιστῶν ἀπὸ τὸν βον λόγῳ
θέλησαν μερικοὶ ἀργότερα νὰ τὸ ἀμφισβητήσουν στὸ Γαλατᾶ λέγοντας,

Ἔνα προσωρινὸ ὑπαίθριο στρατόπεδο
αἰχμαλώτων ἀλεξιπτωτιστῶν, μεναξὺ
Γαλατᾶ καὶ Σταλοῦ. Μερικοὶ προσ-
ποιοῦνται τὸν εὐχαριστημένο
(σὰν τοὺς Ἴταλους) χαμογε-
λῶντας στὸ Νεοζηλανδὸ
πὺ τὸυς φωτογραφίζει.

ἔξρει ἀπὸ ποιους, λόγους, ἀνεξαρθήτους τῆς θελήσεώς τους ἀντὶ νὰ
τοὺς πιραδώσουν στὸ Ἐπιτελεῖο τοῦ Συντάγματος τοὺς παρέδωσαν σὲ
κάποια ομάδα πολιτῶν. (Αἰχμαλῶτοι συνελήφθησαν ἀργότερα ὅπως μά-
θαμε στους ἄλλους λόγους καὶ ἀπ' τοὺς Νεοζηλανδούς. Καὶ ὄχι μονάχα
τὴν πρώτη ἡμέρα, μὰ καὶ τὶς ἄλλες μέρες. Τοὺς συγκέντρωσαν σὲ προ-
σωρινὰ στρατόπεδα ὑπαίθρια ἢ μέσα σὲ σπίτια, καὶ ὅταν εὗρισκαν εὐ-
καιρία τοὺς κατέβαζαι σ' ἕνα Γενικὸ Στρατόπεδο στὰ Χανιά. Σὰν κα-
τέλαβαν τὴν Κρήτη τελικὰ οἱ Γερμανοὶ βοήκαν τοὺς αἰχμαλώτους ἄθι-
κτους. Ἐνῶ αὐτοὶ ;...) Μετὰ τὸ περιστατικὸ αὐτὸ ὁ Λοχαγὸς ἀρχισε νὰ
συναθροίζη ὅσους ἀνδρες ἀπέμειναν καὶ νὰ τοὺς ἐγκαθιστᾶ μέσα στὰ
ἀτομικὰ ὀρύγματα.

Ἔτσι ἔκλεισε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ ρήγμα (ποῦ ὅπως εἶπα)
κινδύνευσε ν' ἀνοίξη μεγαλύτερο καὶ νὰ σπάσῃ ἀκριβῶς στὸ
μέσον πὺ βορικομάστε τῆς γραμμῆς ἀμύνης τοῦ Συντάγματος. Ἄν
δὲν κρατούσαμε αὐτὴ τὴ θέση ὅπως τὴν κρατήσαμε μὲ κάθε θυσία, νὰ
εἶσαι βέβαιος πὺ ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα θὰ ὑπερφραγαγγίζετο ὁ Γαλατᾶς.
Μόνον πὺ τὸ καταφέραμε μὲ πάρα πολλὲς ἀπώλειες. Εἶπε καὶ ἀναστέ-

πῶς τοὺς ἔπιασαν δῆθεν πολί-
τες. Αὐτὸ κατεροίφηθη ἀργό-
τερα σὰν εἶδαν οἱ ἴδιοι πὺς
ὅταν ἔμπασαν τοὺς αἰχμαλώ-
τους αὐτοὺς στὸ δωμάτιο πὺ
ἔφεραν τραυματισμένο τὸν
κ.Ε.....].

Οἱ αἰχμαλῶτοι (πρὸ παν-
τὸς ὁ Γκούντια) ἔτρεξαν καὶ
ἀγκάλιασαν τὸν ἀξιωμα-
τικὸ πὺ τοὺς συνέλαβε σὰν
τὸν εἶδαν ἔτσι μὲ τὰ αἵματα,
ζητῶντας μάλιστα καὶ προστα-
σία ἀπ' αὐτόν. Τὸ πιθανώ-
τερο στὴν περίπτωσι αὐτὴ εἶ-
ναι τὸ ὅτι οἱ στρατιῶτες ποιδὸς

ναξε σάν εἶδε τὸ πτώμα τῶν στρατιωτῶν τὸ ἓνα πάνω στοῦ ἄλλο κάτω ἀπὸ τὶς ἑλῆδες. Ὁ καταυλισμός παρουσίαζε ἐλεεινὸ θέαμα. Ξεσκισμένα ἀντίσκηνα, πεσμένη ἢ σκηνή τῆς ἀποθήκης. Ὑλικά πεταγμένα ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ. Τραβήξαμε πρὸς τὴ σκηνή μας. Ὁ Λοχαγὸς ἔδωσε διαταγὴ στοὺς στρατιῶτες νὰ πέρουν ὅτι δὴποτε τροφίμα βρίσκουν γιὰ νὰ κόψουν τὴν πείνα τους. Ὑστερα πῆρε ἀπὸ ἓνα κιβώτιο τῆς σκηνῆς καμιὰ εἰκοσαριά χειρομβοβίδες, ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἀμυντικὰς τὶς φολιδωτῆς μὲ τὸν κρόκο. Μοίρασε τὶς 15 σὲ δύο' τρεῖς παληοὺς τοῦ Ἀλβανικοῦ Μετώπου

Αἰχμάλωτοι Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ μὲ καταφάνερα τὰ ἴχνη τῆς μάχης.

καὶ κράτησε καὶ αὐτὸς πέντε. Ἐν τῷ μεταξὺ ἄρχισαν πάλι γρήγοροι πολυβολισμοί. Αὐτὴ τὴ φορὰ φαίνεται ἀπ' τὸ λόφο τοῦ Νεκροταφείου. Γρήγορα στὰ ὄρυγματα οὖρλιασε ὁ Λοχαγὸς στοὺς λιγοστοὺς πιά στρατιῶτες ποὺ ἔμειναν. Ἐμένα δὲ μὲ παρέσυρε πρὸς ἓνα ὄρυγμα στὴ μέση τοῦ ἀντικρουνοῦ λόφου. Ἦταν σάν ἓνα εἶδος ἐξέδρας χειροβομβιστῶν. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ μπορῶ νὰ ἐπισκοπῶ ὅλη τὴν ἔκταση εἶπε ὁ κ. Ε. Δὲν μπορῶ νὰ ἐπικοινωνήσω μονάχα μὲ τὸν Κουλάκο καὶ τὸ Πιπέρη. Ποιὸς ξέρει ἂν σ' αὐτὸ τὸ μέρος δὲν ἔπαθαν τίποτε. Πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ στείλω ἔν σύνδεσμο. Ἐν τῷ μεταξὺ δύο ἀπότομες καὶ πολὺ κοντινὲς ριπὲς πολυβόλου ἀκούστηκαν. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ἀδύνατον πιά. Οἱ Γερμανοὶ ἔχουν καταλάβει τὸ Νεκροταφεῖο καὶ μᾶς βάζουν ἀπ' ἐκεῖ μὲ αὐτόματα. Ἐλέγχουν ἤδη ὅλη τὴν περιοχὴ καὶ δὲν θὰ μπορῶ οὔτε κουνουπὶ νὰ ξεμυτήση. Ὅτι φοβόμουνα ἔγινε.

Εὐτυχῶς ἐγκαίρως. Ἐν τῷ μεταξὺ. Γιὰ τὴν ἄν εἶμασταν στοῦ λάκκου περὶ κάτω, ἀντὶς νὰ πιάνωμε ἑμεῖς αἰχμάλωτους θὰ μᾶς ἔπιαναν αὐτοὶ σάν τὰ

ποντίκια. Φθάσαμε στο ὄρυγμα καὶ βολευτήκαμε. Ἦταν ἀρκετὸ βαθύ. Τὸ εὐτύχημα εἶναι συνέχισε ὁ Λοχαγὸς ὅτι ὅσοι πέσανε πίσω εἰς τίς γραμμές μας, δὲν ἔμεινε κανεὶς γερός. Ἄλλοι σκοτώθηκαν κι' ἄλλοι αἰχμαλωτίστηκαν. Δούλεψαν ἀλήθεια καὶ οἱ Νεοζηλανδοὶ γερά. Μόνο ἔφαγε τὸ σκοτάδι πολλοὺς στρατιῶτες μας ἀπ' τὴ σύγχιση αὐτὴ καὶ τὴ διασταύρωση τῶν πυρῶν. Ξάφνου ἐκεῖ ποῦ μοῦ μιλοῦσε μ' ἔπιασε ξαφνικά ἀπ' τὸ χέρι. Μοῦ ἔδειξε ἓνα θάμνο ποῦ κουνιότανε. Σὲ λίγο ξεπρόβαλε ἓνα ἀκαθόριστο πλάσμα. Γερμανὸς ἦταν ; Δικὸς μας ; Δὲν μπορούσαμε νὰ καταλάβουμε. Ὁ Λοχαγὸς ἀμέσως ἔβγαλε ἀπ' τὴ τσέπη τοῦ χιτωνίου του μιὰ χειροβομβίδα καὶ ἐτοιμάστηκε νὰ βγάλῃ τὸ κρῖκο γιὰ νὰ τὴν πετάξῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὅταν μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε «Μὴ πρὸς θεοῦ κ. Λοχαγὲ καὶ θὰ μὲ σκοτώσετε. Εἴμ' ἐγὼ ὁ Στανίδης». Εὐτυχῶς καὶ πρόλαβες παιδί μου εἶχες τύχη τοῦ ἀπάντησε ταραγμένος ὁ κ. Ε...

Ἄλλοιῶς θὰ τὸ εἶχα κοῖμα ὅτι σκότωσα ἓνα στρατιῶτη μου μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια. «Καὶ ποῦ πᾶς ; Δὲν ἀντέχω κὺρ Λοχαγὲ μουρομούρισε κλαίγοντας αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ Στανίδης. Ὅσο πάει καὶ ἔξαντλοῦμαι. Θεέ μου τί δοκιμασία εἶναι αὐτὴ ἔκανε ὁ κ. Ε. Πόσα παιδιὰ θὰ πᾶνε ἄδικα ἀπὸ αἱμορραγία ! Ἄχ ! ἄτιμοι τί μᾶς κάνετε. Καὶ ἔφτυσε ἀπ' τὸ κακὸ του μπροστά. Γιὰ τρέξε σὲ παρακαλῶ καὶ φέρετον ἐδῶ ἂν μπορεῖς νὰ δοῦμε τί μπορούμε νὰ τοῦ κάνουμε μοῦ εἶπε καὶ μ' ἔσπρωξε ἑλαφρὰ πρὸς κάτω. Ἐφτασα τὸ Στανίδη κι' ἄρχισα νὰ τοῦ λέω παρηγορητικὰ λόγια καὶ νὰ τὸν βοηθῶ ν' ἀνέβῃ τὸν ἀνηφορᾶκο ὡς τὸ ὄρυγμα. «Φθηνὰ τὴ γλύτωσα συνάδελφε» μοῦ ἔλεγε ὀλοένα. Ὁ λοχαγὸς παρὰ τρίχα θὰ μὲ σκότωνε. Ἐκείνη τὴ στιγμή εἶδα τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Πιτσικουλάκη (καθὼς σήκωσα τὸ βλέμμα μου πρὸς τὰ πάνω) νὰ πλησιάζῃ τὸ λοχαγὸ καὶ ἄρχισε νὰ μιλῇ μαζί του. Ἦμουν μακριὰ καὶ δὲν ἄκουσα στὴν ἀρχὴ τί ἔλεγαν. Σὰν πλησιάζαμε ἄκουσα νὰ λέγη τοῦ λοχαγοῦ. Ἐσεῖς τί θὰ κάνετε ; «Τί θὰ κάνω ; Ἀπάντησε ὁ λοχαγὸς δείχνοντας τίς χειροβομβίδες ποῦ βαστοῦσε στὰ χέρια του. Ἀπλούστατα θὰ πουλήσω ἀκριβὰ τὸ τομάρι μου ! Στὸ τί ἐπάνω τὸ ἔλεγε ὅμως αὐτὰ δὲν πρόσεξα. Οὔτε πρόσεξα καὶ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως. Γιὰτί μᾶς ἄρχισαν ἐν τῇ μεταξὺ οἱ Γερμανοὶ ἓνα ἄγριο πολυβολισμό, ἀπ' τὸ Νεκροταφεῖο ποῦ ἔκαναν τὸ λοχαγὸ ν' ἀρχίσῃ πάλι τίς φωνές : «Σκῦπτε Κύριε Πιτσικουλάκη γιατί δίνουμε στόχο». Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἔφυγε σκυφτός... Ὁ Λοχαγὸς ἀργότερα μέσες-ἄκρες μοῦ εἶπε σὰν φτάσαμε μὲ τὸν Συνταγματάρχην στοὺς ὄρυγμα, πῶς ζητοῦσε πυρομαχικὰ καὶ ἦθ

τόν Συνταγματάρχη. Τοῦ εἶπα ὅτι σκοτώθηκε καὶ ὅτι πυρομαχικά... Διέκοψε γιατί ἐν τῷ μεταξύ διέκρινε ἀπὸ πάνω του καὶ ἀριστερὰ μερικοὺς στρατιῶτες. Πῆγε πρὸς τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ ὄρυγματος καὶ τοὺς ρώτησε «τὶ γυρεύουν ἐκεῖ». Ἔχουμε ἓνα ὄπλοπολυβόλο καὶ ἓνα τρομπλόν. Εἴμαστε τῆς διμοιρίας τοῦ Κου Πιτσιουλᾶκη δὲν μᾶς γνωρίζετε Κε Λοχαγέ ; Τώρα καταλάβαμε. Εἴχαμε κολλήσει σχεδὸν στὸ δεξιὸ τῆς διμοιρίας Πιτσιουλᾶκη, ὅπου μέσα σὲ ἓνα δίπλανό ὄρυγμα ἦταν ἐγκατεστημένο ἓνα ὄπλοπολυβόλο Μπρέντα μὲ 2—3 στρατιῶτες καὶ ἓνα τρομπλονιστή. (Εἴχαμε καὶ δυὸ τρεῖς τέτοιους). Πῶς τὰ πήγατε βρὲ παιδιά ; Καλὰ Κύρ Λοχαγέ. Καλὰ τοὺς δουλέψαμε. Μόνο πεινάμε καὶ διψᾶμε. Ὅλοι μας τὸ ἴδιο εἴμαστε βρὲ παιδιά ὑπομονὴ νὰ δοῦμε τι θὰ γίνῃ. Ὑπομονὴ μὰ αὐτὸ δὲν ὑποφέρεται. Τοῦ ἀπήντησε ἓνας στρατιώτης. Ὁ Λοχαγὸς ἐδῶ ἔκανε πῶς δὲν ἄκουσε. Σὲ λίγο τοὺς ξαναρώτησε : Πυρομαχικά ἔχετε ; Ἔχουμε τοῦ ἀπήντησεν ὁ πολυβολητὴς 4—5 ταινίες. Καὶ ἐγὼ ἔκανε ὁ τρομπλονιστὴς 7 ὄπλοβουβίδες. Καὶ ποὺ ρίχγατε ὡς τώρα ; Ἐγὼ ὅπου ἔβρισκα εἶπε ὁ ὄπλοβολητὴς. Ἐγὼ δὲν ἔρριξα πουθενὰ ἔκανε ὁ τρομπλονιστὴς. Καὶ γιατί ; Γιατὶ πρῶτα δὲν ἤξερα καὶ ὕστερα φοβόμουνα μήπως κτυπήσω τοὺς δικούς μας.

ΕΛΛΗΝΟΣ !... ΕΛΛΗΝΟΣ !...

Ἡ κουβέντα σταμάτησε γιατί βαλθήκαμε νὰ περιποιούμαστε τὸ Στανίδη ποῦ ὅσο πήγαινε καὶ χλώμιανε ἀπ' τὴν αἱμορραγία.

Ἄχ ! δὲν ἀκοῦτε ἄμναλοι, ξεφώνιζε ὁ Λοχαγός. Βρὲ παιδί μου δὲν σοῦ εἶπα νὰ πᾶς στὸ Γαλατᾶ ; Ἐδῶ δὲν ἔχουμε τὰ μέσα. Πῶς νὰ σὲ περιποιηθοῦμε ; Νὰ φύγης γρήγορα. Τώρα ἀμέσως. Σὲ διατάσσω ἐπὶ τέλους. Ὅσο μπορείς. Ἄλλοιὼς θὰ πεθάνης στὰ χέρια μας χωρὶς νὰ ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ σὲ σώσουμε. Ἐπὶ τέλους εἶσαι μορφωμένος ἄνθρωπος καὶ πρέπει νὰ τὸ νοιώσης πῶς γιὰ τὸ καλὸ σου σοῦ συνιστῶ νὰ φύγης. Ναὶ κύρ Λοχαγέ μου τὸ καταλαβαίνω ἄρχισε νὰ τοῦ λέγει ὁ καυμένος μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἐνῶ τὸν ἀγκάλιαζε. Τὸ καταλαβαίνω ! Μὰ ἐγὼ θέλω νὰ πεθάνω ἐδῶ κοντὰ σου, μαζὺ σου. Θέλω νὰ πεθάνουμε μαζὺ πῶς νὰ σᾶς τὸ πῶ ! Δὲν πρέπει νὰ σ' ἀφήσουμε μόνο. Ἐνὰς λυγμὸς ἀνέβηκε στὸ λαιμὸ τοῦ Λοχαγοῦ μὰ κατόρθωσε νὰ συγκρατηθῆ». Σ' εὐχαριστῶ Στανίδη μὰ πρέπει νὰ μ' ἀκούσης. Εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ μ' ἀκούσης. Ἐσὺ ἔκανες παιδί μου τὸ καθῆκον σου μὲ τὸ παραπάνω. Κάνε κουράγιο κι' ὁ Θεὸς θὰ εἶναι μαζὺ σου. Φύγε ἀμέσως.

Ἡ θέσις ἡ δική μας εἶναι ἐδῶ. Ἀλλοίμονο ἂν θὰ φύγομε ἐμεῖς. Ἡ μοῖρα ἐκείνων ποῦ ἔχουν εὐθύνη γιὰ τὴ ζωὴ σας εἶναι αὐτή. Μὲ χίλια βάσανα κατωρθώσαμε τέλος πάντων νὰ τὸν πείσωμε νὰ φύγη. Μᾶς ἐφίλησε μᾶς εὐχήθηκε «καλὴ τύχη» καὶ γλύστρησε ἀπὸ τὸ ὄργανο κατακυλώντας πρὸς τὸν κατήφορο. Σὲ λίγο τὸν βλέπαμε σὰν μεθυσμένο τρικλίζοντας νὰ χάνεται κάτω ἀπ' τὴς ἐλῆές. Πηγαίνοντας νὰ βρῆ τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

Ἡ συγκίνησή μας ἦταν μεγάλη. [«Δυστυχισμένε Στανίδη. Ποιὸς ξέρει! Ζῆς!» Ὑπέκυψες στὸ μοιραῖο; Ἄν ὅμως εἶσαι ζωντανὸς—πράγμα ποῦ τὸ εὐχομαι δλόψυχα—καὶ διαβάζεις αὐτὲς τὶς γραμμὲς ποῦ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα κομμάτι ἀπ' τὴ ζωὴ σου, εἶμαι βέβαιος πὼς δὲν θὰ συγκινηθῆς ὀλιγότερο.

Ἀσφαλῶς θὰ ζητήσης νὰ μᾶς βρῆς. Τὸ ἐλπίζουμε. Ἄν ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ πέθανες. Αἰωνία σου ἡ μνήμη. Πολέμησες καὶ πέθανες σὰν ἥρωας!] Τὸ κεφάλι μου γυρίζει ὀλοένα. Αἰσθάνομαι μιὰ ἐξάντλησι. Ὁ λοχαγὸς πῆρε μιὰ ἀλόκοτη ἐκφραση, φαίνεται σὰν ἀλαφιασμένος. Τ' ἀλεπάλληλα περιστατικά, καὶ τ' ἀβέβαιο τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς τύχης μας, φαίνεται πὼς τὸν ἔχουν συγκλονίσει. Βγάζει τὸ ρολόγι του καὶ κυττάζει. Μία παρὰ εἴκοσι εἶπε. Κι' ἀκόμη φῶς ἀπὸ πουθενά. Ἀπέναντί μας βλέπουμε τοὺς Γερμανοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς νὰ ἐγκαθιστοῦν στὸ νεκροταφεῖο ὀπλοπολυβόλα.

Ἄρχισαν ἤδη νὰ πολυβολοῦν πρὸς τὸ δρόμο. Μόλις τὰ κράνη τους βλέπουμε πίσω ἀπ' τὸ μανδρότοιχο. Θᾶρθη φυσικὰ κι' ἡ σειρά μας σκεφτόμουνα. Καὶ θὰ τὴν ἔχομε περισσότερο ἄσχημα. Γιατὶ ὁ λόφος στὸν ὁποῖο βρισκόμαστε εἶναι χαμηλότερος ἐκεῖ αὐτοὶ μᾶς βλέπουν σὰν σὲ καθρέφτη. Εὐτυχῶς ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή, δὲν μᾶς ἔχουνε πάρει εἶδηση. Πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀπησχολημένοι ἄλλοῦ.

Ἄξαφνα ὁ λοχαγὸς μοῦ δείχνει κάτι, ἀριστερὰ καὶ πρὸς τὴ βάση τοῦ λόφου τοῦ νεκροταφείου. Ἐκεῖ ἦταν μιὰ βελανιδιὰ καὶ μερικὰ μέτρα ἀπ' τὴ ρίζα τῆς ἦταν μιὰ νεροφαγιά. Ἄν καὶ ἡ ἀπόσταση ἦταν μεγαλοῦταικη ἐν τούτοις διακρίνω καθαρά, Μιὰ ὀμάδα γκριζοφορεμένων ἀνθρώπων τρέχουν πρὸς τὰ ἐπάνω. Βλέπεις τίποτε; ἢ γελοῖομαι; Μοῦ ξανάπε ὁ λοχαγός. Ναί, τοῦ ἀπάντησα καὶ τοῦ ἀνέφερα ἀκριβῶς τί ἔβλεπα. Ἐπειτα ἀποτεινόμενος στὸν ὀπλοπολυβολητὴ τοῦ διπλανοῦ ὀργύματος (ἀφοῦ σήκωσε τὸ χέρι καὶ μέτρησε κάτι μὲ τὰ δάκτυλα). «Πρόσεξε τοῦ εἶπε: Τρεῖς δάκτυλα δεξιὰ ἀπὸ κείνη τὴ δρῶ ἀπέναντι

βλέπεις τίποτε ; 'Ο στρατιώτης ἔκανε τὸ ἴδιο ὕστερα καὶ εἶπε : «εἶδον». Γιά βάλε μιὰ ριπή σύντομη νὰ ἔξακριβώσουμε τί συμβαίνει. 'Ο ὄλοπολυβολητὴς σὲ λίγο ἔκανε τὸ ὄλοπολυβόλο νὰ κελαιδήσῃ. Τὰ γκριζοφορεμένα φαντάσματα σὰν εἶδαν πῶς τοὺς βάζαμε ἔτρεξαν ἀμέσως καὶ χώθησαν μέσα σὲ κείνη τὴ ρωγμὴ, δεξιά σὲ κείνο τὸ νεροφάγωμα, ἐνῶ ἀκούγαμε μιὰ παράξενη φωνὴ ἀπὸ πέντε στόματα πού ἔλεγε ; «'Ελλη- νος ! 'Ελληνος !» 'Ελληνες εἶναι κύρ Λοχαγὸς τί κάνομε ; Τοῦ εἶπε τρο- μαγμένος ὁ φαντάρος. Εἶσαι κοντὸς καὶ μένε τοῦ εἶπε ἐκεῖνος. "Αν ἦτανε μωρὸς 'Ελληνες ἔτσι θὰ φανάζανε ; ἢ «Ρε παιδιά μὴ βαρᾶτε 'Ελ- ληνες εἴμαστε». Αὐτοὶ εἶναι Γερμανοὶ καὶ μάθανε τὴ λέξη "Ελληνες μονάχα (καὶ ἐκείνη στραβὴ) καὶ πᾶνε τώρα νὰ μᾶς ξεγελάσουνε. Μὰ δὲν θὰ τὸ φᾶνε, Γιὰ κάνε πῶς ρίχνεις ἀκόμη μιὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ. 'Ο ὄλοπολυβολητὴς ἔρριξε ἀκόμη μιὰ ριπή. Ἡ ἴδια ὀμαδικὴ φωνὴ ἀπάν- τησε «'Ελληνος ! 'Ελληνος !...».

Μᾶς φάνηκε σὰν μιὰ μακάβρια συμφωνία. Σὰν ἕνας ἀρχικὸς ἀντί- λαλος τοῦ «Αἴ-λιнос». 'Ο Λοχαγὸς ἐν τῷ μεταξύ μ' ἕνα μολύβι πού τὸ σήκωνε πρῶτα κάθετο ἔπειτα ὀριζόντιο κάτι μετροῦσε. (Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὀλίγα πράγματα γνωρίζω ἀπὸ στρατιωτικὸς ὑπολογισμοὺς καὶ μετρήσεις). Σὲ λίγο ἀποτεινόμενος στὸν τρομπλονιστὴ τοῦ εἶπε ; «Βάλε μιὰ ὄλοβομβίδα μέσα στὴ χοάνη καὶ δῶσε μιὰ κλίσι 45 περί- που μοιρῶν στὸ τρομπλόν σου. Πρέπει νὰ τοὺς στείλουμε μερικὰ φιλο- δωρήματα γιὰ νὰ τοὺς δείξουμε πῶς ἀπαντοῦν οἱ πραγματικοὶ "Ελλη- νες ! Νὰ δοῦμε μωρὸς θὰ καταφέρουμε τίποτε ἢ θὰ ξοδέψῃς ὅλες τὶς ὄλοβομβίδες σου ἄδικα ; 'Ο τρομπλονιστὴς ὅσο μιλοῦσε ὁ Λοχαγὸς ἔκανε ὅτι τοῦ ἔλεγε. Τὸν πρόσεξα μὲ ἐνδιαφέρον. Δὲν εἶχα ξαναδῆ εἶνε ἀλήθεια νὰ ξαναρίχνουν ὄλοβομβίδες. "Επειτα εἶναι ἕνα μέσο πού μὲ τὴ νεώτερη τεχνικὴ τοῦ πολέμου δὲν τὸ πολυχρησιμοποιοῦν. "Εβαλε τὴν ὄλοβομβίδα (ἕνα ἡμικυλινδρικό πρᾶγμα μὲ μιὰ τρύπα στὴ μέση) στὴν χοάνη. "Εβαλε μιὰ σφαῖρα στὸ Λεμπέλ, καὶ ἔπειτα ἀφοῦ στερέωσε στὴ βάση τοῦ ὀργάνου τὸ τρομπλόν, τοῦ ἔδωσε τὴν ἀνάλογη κλίσι καὶ ἐπίεσε τὴν σκανδάλη τοῦ ὄπλου. Ἡ σφαῖρα παρέσυρε τὴν ὄλοβομ- βίδα μ' ἕνα συριγμὸ παράξενο καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔγινε ἄφαντη. Σὲ λίγο μὲ ἐκπληξὴ βλέπομε ἕνα ἄσπρο καπνὸ καὶ ἔπειτα μιὰ ἔκρηξη ἀκόμα. 'Ο καπνὸς βγήκε ἀκριβῶς ἀπὸ τὴ νεροφαγιά καὶ κάτι σὰν σακ- κιά κουτροβαλῶντας κυλοῦσαν πρὸς τὸ κατήφορο.... «Μπράβο παιδί μου ; Νὰ μοῦ ζήσης ! Φώναξε ὁ Λοχαγὸς μ' ἕνα ἐνθουσιασμὸ ἀκρά-

τητο. Δὲν χρειάζεται ἄλλη, Μωρὲ ἐπιτυχία. Νὰ μοῦ τὸ θυμῆς αὐτὸ μετὰ τὴ μάχη. Νὰ ἔρθῃς νὰ μὲ βρῆς». Οἱ ἄλλοι στρατιῶτες στὸ ὄρυγμα τοῦ δίνανε τοῦ τρομπλονιστῆ σχεδὸν καρπαζιὲς ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό τους. «Μωρὲ καλὰ τὰ κατάφερες. Τὸ ἤθελες ἢ ἔτσι σοῦ ξέφυγε; Εἶναι ἀλήθεια ὅπως εἶπε κι' ὁ Λοχαγὸς πῶς κάτι τὸ συμπτωματικὸ θὰ συνέβῃ. Γιατὶ σπανίως μὲ τὴν πρώτη συμβαίνουν τέτοιες ἐπιτυχίες; Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι μ' ἓνα σμπάρο ἐξουδετέρωσε ὁ φιλαράκος πέντε μαζεμένα τρυγόνια. (Ἔ μωρὲ καὶ νάχαμε τὰ μέσα ποῦ διαδέτει ὁ ἔχθρός!., ..). Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Γερμανοὶ ἀπ' τὸ Νεκροταφεῖο μᾶς ἄρχισαν ἓνα ἄγριο πολυβολισμό. πὺ μᾶς ἔκαναν ὅλους ἐκεῖ γύρω γιὰ πολλὴ ὥρα νὰ μὴ τολμοῦμε νὰ σηκώσουμε κεφάλι ἀπὸ τὰ ταχύσκαπτα ποῦ εἴμασταν χωμένοι. Φαίνεται ἀπ' τὶς φωνῆς καὶ μὲ τὶς κινήσεις μας αὐτὲς προδώσαμε τὴ θέση μας. Μᾶς εἶχανε ἐπισημάνει. Ἡ θέση μας τώρα ἦταν πολὺ δεινὴ. Δυὸ ριπὲς μαζεμμένες ἦρθαν ἀκριβῶς στὴν εἴσοδο τοῦ ὄρυγματος. Οἱ σφαῖρες πέρασαν τουλάχιστον δυὸ δάκτυλα δεξιὰ μου καὶ σφηνώθηκαν στὸ βᾶθος, ξεσηκώνοντας σύννεφο τὰ χώματα. Μπράβο σκόπευση εἶπα μέσα μου. Ξαφνικὰ ἓνα Ἄχ! Παναγίτσα μου ἀκούσαμε. «Τὶ εἶναι μωρὲ;» Ποιὸς φωνάζει ἔτσι; Ἐκανε μὲ πιχτιὴ φωνὴ ὁ Λοχαγὸς ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ ὄρυγματος. Ἐγὼ κῦρ Λοχαγέ! ἀκούστηκε μιὰ φωνή. Ὁ ὄπλοπολυβολητῆς! Χτυπήθηκα! Καὶ ποῦ χτυπήθηκες; «Στὴ κοιλιά κῦρ Λοχαγέ μου καὶ πονῶ». Ἄχ! μανοῦλα μου.... Οἱ ἄλλοι τὶ κάνουν δὲν σὲ βοηθᾶνε; Συνέχισε μέσα στὸν ἐκκωφαντικὸ θόρυβο φωνάζοντας ὁ κ. Ε...Μὲ τὴν ἴδια ριπὴ μοῦ φαίνεται πῶς χτυπήθηκα κι' αὐτοὶ ἐσυνέχισε μισοκλαίγοντας. «Ἄχ, Θεέ μου καὶ τώρα τὶ θὰ γενῶ ὁ ἔρημος;» Τράβα ἀμέσως καὶ ὅσο μπορείς στὸ Γαλατᾶ. Ἦταν ἡ ἀπάντηση τοῦ Λοχαγοῦ. Καὶ τὸ ὄπλοπολυβόλο θὰ τὸ ἐγκαταλείψω; Τράβα ἐσὺ καὶ ἔννοια σου μὴ σὲ νοιάζει. Θὰ τὸ πάρω ἐγὼ. Καλὰ τότε πηγαίνω». Ἄντιο κῦρ Λοχαγέ μου. Ἄντιο παιδί μου....Τὸ κακόμοιρο ἔχει τὸ κουράγιο καὶ νὰ χαιρετᾶ ἀκόμα. Ἐκανε ἐρχόμενος συρτὰ πρὸς τὸ μέρος μου ὁ κ. Ε...Εἶδες ὁμως ἀτσαμωσύνες; Ἄκλαντα πᾶνε τὰ καῦμένα τὰ παιδιά! Ποιὸς ξέρει. Θὰ στέκονταν ἴσως ὄρθιοι καὶ τοὺς θέρισαν. Καὶ τώρα τὶ θὰ γίνῃ; Τοῦ εἶπα καὶ ἐγὼ σὰν τελείωσε τὴν ὁμιλία του. Ἄκουσε μοῦ λέγει τὶ θὰ γίνῃ. Ἐδῶ ἔχουμε μπλεχτὴ ἄσχημα. Θὰ κάνῃς αὐτὸ ποῦ σοῦ λέγω γιὰ τὸ καλὸ σου καὶ γιὰ τὸ καλὸ ὄλων μας. Ἄντίρρηση δὲν θέλω καμία. Θὰ τραβήξῃς νὰ πᾶς ἴσια γιὰ τὸ Γαλατᾶ. Θὰ φροντίσης πρώτα νὰ σοῦ

ἔπιδέσουν καλὰ τὸ τραῦμα σου. Ἔπειτα θὰ πᾶς νὰ βοῆς τίποτε ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Συντάγματος. Ἄπ' αὐτοὺς πὸν ἔμειναν μέσα. Ἐχεις σχηματίσει προσωπική ἀντίληψη γιὰ τὴ κατάσταση ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή. Θὰ τοὺς δώσης τὸ μήνυμα πῶς κρατοῦμε γερά. Κρατοῦμε ὅπως βλέπεις μὲ τὰ δόντια ὅμως καὶ χωρὶς μέσα. Ἄπ' τὴν ἀρχικὴ γραμμὴ μας δὲν κάναμε οὔτε βῆμα πίσω.

Δὲν ξέρω τί γίνεται εἰς τοὺς ἄλλους τομεῖς. Μὰ στὸ δικό μας τομέα (τὸν κεντρικὸ τομέα τοῦ βου λόχου) ὅτι ἦταν νὰ γίνη-ἔγινε. Σταματήσαμε τὸν ἐχθρὸ ἀλλὰ μὲ πολλὰς ἀπώλειες. Ἄν ἐξακολουθήσει αὐτὸ ὅμως ὡς τὸ βράδυ, δὲν θὰ μείνει κανεὶς μας. Πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ μοῦ στείλουν ἐφεδρεῖες. Ἐνίσχυση θέλω σὲ στρατιῶτες τρόφιμα καὶ πυρομαχικά. Τί θὰ γίνη; Ἄς ἔρθουν σὲ συνεννοήσεις μὲ τὸν Νεοζηλανδὸ Ταγματάρχη Σμίθ. Ἐγὼ πὲς τοὺς θὰ κρατήσω ἔστω καὶ μόνος μου αὐτὸ τὸ λόφο. Ποιὸς ξέρει. Μπορεῖ νὰ εἶναι γραφτὸ νὰ πέσω ἐδῶ καὶ νὰ τοῦ δώσω τὸ ὄνομά μου. Θὰ πάρω μόνος μου τὸ ὄπλοπολυβόλο πὸν ἄφησε ὁ ὄπλοπολυβολητὴς πὸν τραυματίστηκε καὶ θὰ τὸ στήσω στὴ κορυφὴ παραπάνω σὲ κανένα ταχύσκαπτο. Θὰ μαζέψω γύρω μου ὅσους στρατιῶτες μείνανε, θὰ φροντίσω νὰ κρατήσω κλεισμένους μέσα στὸ Νεκροταφεῖο τοὺς Γερμανούς, ἕως ὅτου ἔρθουν οἱ ἐνισχύσεις. Μὰ νὰ στείλουνε τὸ συντομότερο. Γιατὶ πυρομαχικὰ ὅπως βλέπεις καὶ μόνος σου δὲν μείνανε. Ἐξαντλήθηκαν ὅλα. Τώρα γιὰ νὰ μὴ μείνουμε ἐδῶ σὰν τὰ ποντίκια θὰ κάνουμε μιὰ ἔξοδο. Μόλις σταματήσουν οἱ ριπὲς τοῦ πολυβόλου πὸν μᾶς βάζει, καὶ περάση λίγο, μὲ δικό μου νόημα θὰ πεταχτοῦμε καὶ οἱ δυὸ ἔξω. Πρῶτος ἐγὼ καὶ ἔπειτα ἐσύ. Θὰ κάνουμε ἓνα ἀλματάκι 5—6 βημάτων καὶ θὰ πέσωμε πρηνηδόν. Αὐτοὶ ἀφοῦ μᾶς ἐπισημάνουν θὰ μᾶς βάλλουν. Ἀλλὰ δὲν θὰ προλάβουν, Ὄταν πάλι ρίξουν τὶς ριπὲς θὰ σηκωθοῦμε ἔπειτα καὶ θὰ κάνουμε τὸ ἴδιο. Εἶναι λόγος νὰ φτάσωμε κάτω ἀπ' τὶς ἐληές, ὅπου ἐκεῖ δὲν θὰ μποροῦν νὰ μᾶς ἀνακαλύψουν. Ἐκεῖ θὰ χωρίσωμε, Ἐγὼ θὰ πάω νὰ πάρω τὸ ὄπλοπολυβόλο καὶ ἐσύ θὰ τραβήξης γιὰ τὸ Γαλατᾶ. νὰ κάνης ἐκεῖνο πὸν σοῦ εἶπα. Τὴ θέση τὴν ξέρεις πὸν βρισκομαι, θὰ τοὺς δώσης νὰ καταλάβουν καλὰ τὶς γραμμὲς μας γιὰ νὰ ξέρουν πὸν θὰ εἶμαι καὶ νὰ στείλουν τὶς ἐνισχύσεις. Κατάλαβες τώρα; Ἡ καρδιά μου σφίχτηκε ἄθελα. Πῶς νὰ τὸν ἀφίσω θεέ μου μόνο; Ἡμουν βέβαιος πῶς δὲν θὰ ζοῦσε. Μὰ ἦταν ἀνάγκη πάλι. Τὸν ἤξερα καλὰ πῶς θὰ τὸν δυσαρεστοῦσα μὲ καμιά μου ἀντίρρηση. «Καὶ ἴσεις θὰ μείνετε

μόνος σας ; τοῦ εἶπα παρ' ὅλα αὐτὰ ἔτσι ἀσυναίσθητα. ὦχου ! Τὰ ἴδια τοῦ Στανίδη θὰ ἔχω μαζί σου ; Σοῦ εἶπα πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγῃς γιατί ἀπ' τὴν ἀποστολὴ πού σου ἀναθέτω κρέμονται ἐδῶ οἱ ζωὲς τόσων ἀνθρώπων. Τὸ σταυρό σου κάνε μόνο και νὰ εἶσαι ἔτοιμος γιὰ δρόμο. Τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι, τὸν ἀγκάλιασα τὸν φίλησα τοῦ εὐχήθηκα «καλὴ τύχη και καλὴ ἀντάμωση...» και πῶς ἔπρεπε νὰ βασιζεται σὲ μένα. Σὰν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸν του. Ἔχω πεποιθήσιν και εἶμαι βέβαιος γι' αὐτὸ μοῦ ἀπάντησε ἐνῶ ἀπομακρυνόταν ἡρεμα και ἀπαλλάσσονταν ὑπὸ τὸ ἀγκαλιασμά μου.

Πῆγε κοντὰ στὴν ἔξοδο τοῦ ὀρύγματος ἐνῶ στοιμοσχόμουνα ἀπὸ πίσω του. Κάμποσα λεπτὰ σταθήκαμε σιωπηλοί.....

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟΥ ΓΑΛΑΤΑ

Κάποτε σταμάτησαν οἱ ριπὲς τοῦ ἐχθρικοῦ πολυβόλου. Ὁ λοχαγὸς μοῦ ἔκανε νόημα. Εἶχα πάθει ἐν τῷ μεταξύ μιὰ τέτοια ἐξασθένιση ὥστε μοῦ φαινότανε πῶς ἐνεργοῦσα σὰν ἓνα εἶδος κουρδισμένο αὐτόματο. Εἶχα διαρκῶς στὸ μυαλό μου τὶς ὀδηγίες του και ἐνεργοῦσα σὰν ὑπνωτισμένος. Ὑπνωτισμένος φαίνεται πῶς θὰ ἦμουν και ὅταν ἔτρεξα ἀπὸ πίσω του, ὅταν βγήκα και ἐκατρακύλησα και βρέθηκα κάμποσα βήματα μακρὰ του ἀπ' τὸ ὄργανο πεσμένος μπρούμητα δίπλα του. Μία ξαφνικὴ ριπὴ πέρασε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας. Μᾶς παρακαλοῦν ἔκανε ὁ λοχαγός. Μοῦ φαίνεται πῶς στὸ τέλος δὲν θὰ τὴν γλυτώσω κι' ἐγώ. Εἶπε μ' ἓνα ὕφος ἀπαισιόδοξης προαισθήσεως. Τὸ νου σου πρόσεχε ! Θὰ τρέξῃς πάλι μαζί μου ἔκανε και ἐσηκώθηκε πάλι γιὰ τὸ ἄλμα. Τὸ κουρτισμένο αὐτὸ αὐτόματο ὁ ἑαυτὸς μου τὸν ἀκολούθησε πάλι.

Δεύτερο πέσιμο και δεύτερη ριπὴ ἀπὸ πάνω μας. Ἐδῶ δὲν θέλει σήκωμα πειά. Σούρνωντας θὰ φθάσουμε στὶς προῶτες ἐλιές. Αὐτὸ εἶπε κι' ἔγινε. Σὰν φθάσαμε σὲ μιὰ γέρικη ἐλιὰ και καθήσαμε στὸν κορμό της ἀπ' τὴν ἀντίθετη πλευρὰ πρὸς τὸ λόφο τοῦ νεκροταφείου, ἀναπνεύσαμε και κάναμε τὸ στάυρό μας ! Τότε θυμήθηκα πῶς και ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ξεκινήσωμε ἀπ' τὴν ἐπικίνδυνη ἐκείνη θέση πάλι εἶχαμε σταυροκοπηθῆ με τὸ λοχαγὸ μαζί. Ἄν θέλῃς μὴ-σταυροκοπιέσαι ! Καμιὰ δύναμη δὲν μπορεῖ νὰ σὲ σώση σὲ κάτι τέτοιες στιγμὲς ἐκτὸ ἀπὸ τὴ Θεία πρόνοια. Αὐτὸ κατάλαβα. Κι' ἄς λένε οἱ ἄθεοι ὅτι θέλουν. Ἄς εἰρωνεύωνται. Ὁ Λοχαγὸς ἔβγαλε τὸ μανδῆλι του και σκούπισε τὸ μέ-

τωπό του. Ἦταν ἀξιολύπητος ὁ καυμένος. Σχεδὸν λασπωμένο κατά-
 μαυρο τὸ μέτωπό του καὶ τὸ πρόσωπό του, μὲ τὰ χεῖλη του κατάσπρα.
 Πανιασμένα. Τὸ βλέμμα του μόνο διατηροῦσε κάποια παράξενη καὶ
 ἀσυνήθιστη ζωηρότητα. Λοιπὸν πάρε τὸ δρομάκι μού εἶπε πού εἶναι
 πίσω ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο μὲ προσοχὴ κάτω ἀπ' τὶς ἑλῆς, φροντίζον-
 τας νὰ μὴ σὲ δοῦνε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ λόφο καὶ τράβα νὰ κίνης ὅπως
 σοῦ εἶπα. Ἐγὼ θὰ πάω—ζικ—ζάκ νὰ φτάσω στὴ θέση πού ἔχει ἀφήση
 ὁ στρατιώτης τὸ ὄπλοπολυβόλο κι' ὁ Θεὸς ἄς μᾶς βοηθήση. «Γεὶα χαρὰ
 καὶ περιμένω» εἶπε κι' ἔφυγε σκυφτὸς ἀνάμεσα ἀπὸ κάτι χόρτα καὶ
 χάθηκε σὲ μιὰ βατομουριά πού ἦταν στὴ βάση τοῦ ἀντικρουνοῦ πρὸς τὸ
 νεκροταφεῖο λόφου. Τοῦ λόφου τὸν ἴδιου τοῦ μοιραίου ἐκείνου στὸν
 ὁποῖον εἶμασταν πρό ὀλίγου καὶ στὸν ὁποῖο τραβοῦσε νὰ τραυματιοθῆ
 καὶ μάλιστα βαρεῖα (ὅπως μού ἐπεφύλασσε ἡ μοῖρα νὰ πληροφορηθῶ
 ἔπειτα ἀπὸ λίγο χρονικὸ διάστημα). Καιρὸ ὅμως δὲν εἶχα. Κι' ἐγὼ νὰ
 χάνω. Τράβηξα μὲ προφύλαξη κάτω ἀπ' τὶς ἑλῆς καὶ σύριζα ἀπὸ ἓνα
 χαντάκι πού ἦταν σκαμμένο στὸ σύνορο ἐνὸς ἀμπελιοῦ. Κάμποσο διά-
 στημα δὲν ἔβλεπα κανένα ὅσο προχωροῦσα πρὸς τὸν ἐλαιῶνα πού ἦταν
 ἀνάμεσα εἰς τὸ χωριὸ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς τοποθεσίας πὸν βρισκόμουνα.
 Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἄρχισαν νὰ ἐμπλέκωνται καὶ αὐτοὶ τώρα πειὰ εἰς τὸν
 ἀγῶνα. Ἄκουγα νὰ βάζουν μὲ ὅλα τὰ μέσα πού εἶχαν στὴ διάθεσή τους
 ἐναντίον τῶν Γερμανῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν πού εἶχαν καταλάβει τὸ Νε-
 κροταφεῖο καὶ εἶχαν ἐκεῖ ταμπουρωθεῖ. Πὸν καὶ πὸν ἄκουγα νὰ σά-
 νουν καὶ ὄλμοι πρὸς τὸ Νεκροταφεῖο. Ἴσως σὲ λίγο νὰ τοὺς φωτίση ὁ
 Θεὸς νὰ βάλουν καὶ μὲ πυροβολικὸ, Νὰ τοὺς ξεπαστρέψουν νὰ μὴν
 μείνη κανεὶς του. Νὰ εἶναι ὁ τάφος του ἡ Κρήτη. (Ποῦ νὰ ξέρω ὅμως
 πῶς ἡ μάχη αὕτη δὲν ἐπρόκειτο νὰ τελειώσῃ σὲ μιὰ μέρα καὶ πῶς θὰ
 διαρκοῦσε ἕξι ὀλόκληρες μέρες)! Οἱ Γερμανοὶ πάλι ἀπαντοῦσαν μὲ δια-
 κεκομμένεζ ριπές. Φαίνεται πῶς ἔκαναν ἔλεγχο τῶν διαβάσεων. Ὅπου
 ἔβλεπαν κινήσεις ἐκεῖ ἔρριχναν. Προχωρῶ καὶ αἰσθάνομαι μιὰ γλυκιὰ
 ἐξάντληση. Τὸ αἶμα ἔτρεχε ἀπ' τὴν πληγὴ μου, ἐνῶ τὸ τραῦμα ἄρχιζε
 νὰ μὲ πονεῖ. Ἄραγε θὰ προφθάσω νὰ πάω, εἰς τὸν Γαλατᾶ; Ἐνα ρι-
 γος διέτρεξε στὴν ἰδέα αὕτη τὸ κορμί μου (εἶχα ἀρκετὴ ἀπόσταση ὡς
 ἐκεῖ τοῦλάχιστον 400 μέτρα).

Θεοῦλη μου βοήθησέ με εἶπα μέσα μου καὶ ξανάκανα καὶ πάλι
 τὸ σταυρό μου. Ἐν τῷ μεταξὺν εἶχα προχωρήσει ἀρκετά. Βγήκα ἀπὸ
 τὸν ἐλαιῶνα. Ἐκεῖ ἦταν ἓνα ἀνοικτὸ μέρος σὲ ἓνα ὑψωματάκι ὡς ὅτου

φτάσω ὡς τὸ δρόμο. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ προσέξω. Γιατὶ ἐβάλλετο ὅλη αὐτὴ ἡ περιοχὴ. Ἐπειτα δὲν ἦταν μονάχα αὐτὸ τὸ κακό. Ἄλλο μεγαλύτερο μὲ περιέμενε. Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ὥρα διεπίστωσα πῶς ἀρκετὰ διωκτικὰ «Μεσσερσιμὶθ» πολυβολοῦσαν ἄγρια τὸ χωριὸ τὸ Γαλατᾶ. Ποιὸς ξέρει. Ἴσως φρενιασμένοι ἀπὸ τὶς πρώτες ἀποτυχίες τους ξεσποῦσαν ποῦ ἄλλου; Στὸν ἄμαχο πληθυσμὸ! Πιθανὸν ὅμως νὰ ἤθελαν νὰ καθηλώσουν μὲ τὸ σφοδρὸ αὐτὸ πολυβολισμὸ νὰ ἐμποδίσουν τὶς τυχὸν ἐφεδρεῖες νὰ κινηθοῦν πρὸς τὸ πεδίου τῆς μάχης ἢ τὶς ἐνισχύσεις νὰ φθάσουν στὸν προορισμὸ τους. Τὸ δεύτερο τὸ βροῦκα πιθανώτερον. Ἐκανα κουράγιο καὶ ἔτρεξα πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ μέρος. Ἐνα «Μεσσερσιμὶθ» ὅμως εἶδα νὰ χαμηλώνη ξαφνικὰ καὶ ν' ἀρχίξη ἕναν ἄγριο ἀπηνῆ πολυβολισμὸ. Ἐπρεπε κάπου νὰ κρυφτῶ, Στὴν ἀμχανία μου ἀπάνο βλέπω κοντὰ στὸν δρόμο ἕνα χαντάκι καὶ μέσα ἕναν Ἐγγλέζο στρατιωτὴ ξαπλωμένο νὰ μοῦ κἀνη νόημα νὰ τρέξω πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἐφθασα λαχανιασμένος καὶ ἔπεσα δίπλα του. «Ἄϊ γιάμ Νιού Ζιλέντ». Μοῦ εἶπε ὁ καῦμένος ἐνῶ μοῦ δείχνει μὲ τὸ δάκτυλό του τὸ «Μεσσερσιμὶθ» ποῦ κατέβαινε πρὸς τὸ μέρος μας μὲ ὀρμὴ ἐνῶ τὸ μυδραλλιοβόλο του κακάριζε σὰν καμὰ σιδερένια κότα. Ἐβλεπα μὲ τρόμο τὶς βολίδες νὰ σηκώνουν σκόνη στὸ δρόμο ποῦ ἔπεφταν καὶ δλοένα νὰ πλησιάζουν. Ὁ Θεὸς ξέρει ἂν θὰ τὴ γλύτωνα πάλι. Ἐκλεισα τὰ μάτια μου ἐνῶ σ' αὐτιά μου ἔφθασε ἕνα πονεμένο ω... ω... ω.... Τὸ ἀεροπλάνο εἶχε πάρει τὴ στροφή καὶ ἀνυψωνότανε γιὰ νὰ ξαναεπιτεθῆ. Γυρίζω πρὸς τὸ μέρος τοῦ Νεοζηλανδοῦ καὶ τι νὰ δῶ! Τὸ καῦμένο τὸ παιδί! Γιὰ νὰ σώση ἐμένα τὴν ἔπαθε αὐτό. Ἡ ἀδυσώπητη εἰμαρμένη τοῦ ἐτοίμασε ἕνα τάφο στὸ μέρος ποῦ μὲ τὴ χειρονομία του τὴ χριστιανικὴ, ἔσωσε ἕνα συνάνθρωπό του ἀπὸ τὸ θάνατο. Φοβερὸ ὅμως τὸ τίμημα. Πάλι θάνατος. Ἐνα γαζὶ τοῦ ἐχθρικοῦ μυδραλλιοβόλου τὸν εἶχε πάρει καὶ τὸν εἶχε κυριολεκτικῶς γαζώσει ἀπὸ τὸν αὐχένα ὡς τὰ σκέλη κατὰ μῆκος τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Μιὰ ρευστή πυκνὴ κόκκινη οὐσία ἔβγαινε ἀπ' τὸ στόμα του. Τοῦ ἔπιασα τὸ σφυγμὸ. Ἐβαλα τὸ αὐτὶ μου στὴ καρδιά του. Τὸν ξεκούμπωσα προσπάθησα νὰ τὸν συνεφέρω τίποτε. Ἄδικος κόπος.

Εἶχε μείνει στὸν τόπο. Ἐκλεισα τὰ μάτια μὲ φρίκη... Ἐμεινα σὰν κεραυνόπληκτος. Τοῦ ἔκλεισα τὰ μάτια σὲ λίγο ἐνῶ μέσα μου ψιθύριζα μιὰ προσευχὴ. Ἐξαλλος καὶ γεμάτος φρίκη γιὰ τὸ κοῦο ἄγγιγμα τοῦ θανάτου τόσο δίπλα μου, ἔφυγα βιαστικῶς ἀπ' τὸ χαντάκι πέρνοντας

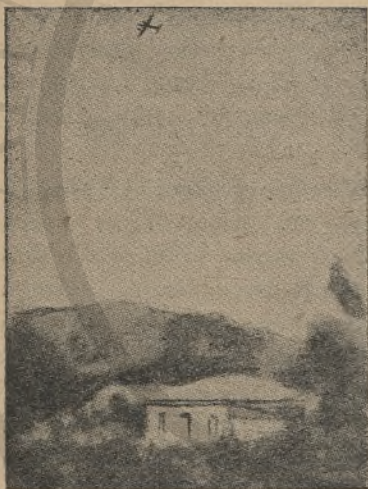
τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου καὶ κάτω ἀπ' τὴν ἑλῆς γιατί ἐν τῷ μεταξύ εἶδα τὸ ἴδιο ἀεροπλάνο νὰ ξαναρῶχεται, ἐνῶ ἔκανε δλόκληρο γύρο δλόγουρα ἀπ' τὸ Γαλατᾶ. Εὐτυχῶς εἶχα προχωρήσει πολὺ. Κόντευα νὰ φτάσω στὸ χωριό, ὅταν ἀπ' τὰ πρῶτα σπίτια εἶδα νὰ βγαίνουν ομάδες-ομάδες πολῖτες ἀνακατεμένοι μὲ στρατιῶτες. "Όταν μὲ εἶδανε ἔτσι σὲ τέτοια χάλια οἱ ἐρωτήσεις ἄρχισαν νὰ πέφτουν βροχηδόν. «'Απὸ τὴ μάχη ἔρχεσαι ; τραυματίας εἶσαι ; Ποῦ χτυπήθηκες ; Σὲ ποιὸ λόγο ἤσουνα ; Πῶς πᾶμε ἔξω » ; Δὲν πρόφταινα νὰ δίνω ἀπαντήσεις. 'Ενισχύσεις τοὺς λέω θέλουνε. Μονάχα ἐνισχύσεις. Τρόφιμα καὶ πυρομαχικά. Γιατί ἄλλοιῶς θὰ λυγίσουνε. Κατὰ τ' ἄλλα καλὰ πᾶμε. Τοὺς φάγαμε. Τώρα πετάχτηκε ἓνας πολίτης—ὁ λοχαγὸς Γερογιάννης εἶπε μάζεψε καμιά ἑκατοστὴ πολῖτες καὶ τράβηξε νὰ βοηθήσῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Σταλοῦ τὸ στρατὸ ποὺ μάχεται. Καὶ μεῖς μὲ ὅτι βρήκαμε πρόχειρο πᾶμε νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο. 'Εσένα μοῦ λέει ἓνας ἄλλος κοντόχονδρος θὰ σὲ πάω νὰ σὲ πάω στὸ σπίτι τοῦ Γιατροῦ γιὰ τὸ τραῦμα σου. Σ' εὐχαριστῶ τοῦ εἶπα μὰ μοῦ εἶναι γνωστὸ τὸ σπίτι τοῦ Γιατροῦ. 'Εγὼ θὰ τὸ βρῶ ὅπωςδήποτε. 'Εσὺ ὅμως θὰ χρειασθῆς μὲ τὸ ὄπλο σου ἔξω. 'Αφοῦ τοὺς ἔδωσα ἔπειτα ὁδηγίες γιὰ τὴν γραμμὴν μας, τοὺς ἄφησα καὶ τράβηξα γιὰ τὸ χωριό.....

Παρ' ὅλο ποὺ τὰ ἀεροπλάνο ἐσάρωναν κυριολεκτικὰ τὸ Γαλατᾶ ἐν τούτοις ὁ πληθυσμὸς ἀτρόμητος ξεχίνονταν στὸ δρόμο. 'Ηταν συγκληνικὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς Βρακοφόρους Κρητικοὺς μὲ τὰ ὄπλα στὰ χέρια νὰ τρέχουν νὰ ψάχνουν μήπως βροῦν κανέναν ἀλεξιπτωτιστή. "Αν κατόρθωναν καὶ τὸν ἔβρισκαν τότε τὸ τέλος του ἦταν γνωστὸ. 'Η ἀγάπη πρὸς τὴν λευτεριά ἦταν γιὰ αὐτοὺς περισσότερο ἰσχυρὴ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου. Τὸ συγκληνικώτερο ὅμως ἦταν τὸ θέαμα τῶν γερόντων ποὺ ὄπλοφοροῦσαν ὅπως καὶ μερικῶν γυναικῶν. 'Εθαύμαζα ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος ποὺ σ' ἓνας ἄνθρωπος σύσσωμος ξεσηκώθηκε ν' ἀντισταθῇ ἐναντία στὸν κατακτητὴ ἀψηφῶντες τὸν θάνατο. Μοῦ φαίνεται πῶς ἦταν ἡ πρώτη ὀργανωμένη αὐθόρμητη ἀντίσταση ἐναντίον τοῦ εἰσβολέως. 'Εκτὸς ἀπὸ τὴν "Ηπειρο σὲ κανένα ἄλλο μέρος δὲν εἶχε λάβει μέρος, δὲν εἶχε λάβει τέτοια ἔκταση ἢ συμμετοχὴ τοῦ πληθυσμοῦ στὴν ἀντίσταση κοντὰ στοὺς μαχομένους στρατιῶτες. "Όπως ἔμαθα δὲ ἀργότερα ὅχι μόνον στὸ Γαλατᾶ παρατηρήθηκε αὐτὸ, ἀλλὰ σὲ δλόκληρη τὴν Κρήτη. Αὐτὴ ἡ ἠρωϊκὴ ἀντίσταση τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε ἀργότερα μετὰ τὴν κατάληψιν τὸ ἀποτέλεσμα νὰ φρενιάσῃ ὁ κατακτητὴς γιὰ τὴν μεγάλ-

λες του ἀπώλειες καὶ νὰ διατάξῃ ἐκεῖνες τὶς ἄδικες καὶ σκληρὲς ἐκτελεσεις ποὺ ἦταν στίγμα γιὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ.

Γι' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ Γερμανικὴ Κουλτοὺρ ποὺ τὴν εἶχαν γιὰ τὴν ἀνώτερη στὸν κόσμον. Σκότωναν ἀνθρώπους ποὺ ἀντιστάθηκαν στὸν ἐχθρὸ ποὺ ἐπεφτε νὰ μολύνῃ τὸ ἱερὸ χῶμα τῆς Πατρίδος του ποὺ ἐπεφτε μέσ' στὴν αἰλὴ τοῦ σπιτιοῦ του παραβιάζοντας παρὰ κάθε διεθνὲς νόμιμο τὸ ἄσυλὸ του! Ἄν πέφταμε ἔμεῖς στὴν Γερμανία μήπως δὲν θὰ ἔκαναν τὸ ἴδιο; Αὐτὸ δὲν τοὺς συνέφερε ὅμως νὰ τὸ ποῦν. Γιατὶ δὲν εἶχαν μέσ' στὴν ψυχὴ τους καμιὰ ἱερότητα καὶ κανένα ἀνθρωπισμὸ, τὰ ἀναίσθητα καὶ φανατισμένα αὐτόματα τῶν Ἔς-Ἔς.

Σὲ κάποιον χωριὸ τοῦ κάμπου ἀργότερα ξυμῆθα πῶς ἔστησαν χωρὶς λύπη στὸ τοῖχο Πατέρα καὶ γιού, καὶ τοὺς ἐξετέλεσαν γιατί εἶχαν τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμη νὰ ὑπερασπίσουν τὸ πατρικὸ τους σπίτι, σκοτώνοντας τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ἐλρεπε κατὰ τὴν ἀκατανόητη Γερμανικὴ μανταλιτὲ νὰ σηκώσουν τὰ χέρια καὶ νὰ παραδοθοῦν χωρὶς νὰ ρίξουν οὔτε μιὰ τουφεκιά.

Σὰν νὰ μὴν εἶχαν τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσουν μὲ κάθε δυνατὴ θυσία μέχρι τελευταίας ραβίδος τοῦ αἵματός των τὸ πατριὸν ἔδαφος.

Γιαντὸ παρ' ὅλη τὴν ὕλικὴ καὶ τεχνικὴ ὑπεροχὴ τους τὴν ἔπαθαν στὸ τέλος. Ἡ ὕλικὴ βία ὑπέκλυψεν μπροστὰ στὸ βράχο τοῦ ψυχικοῦ μεγαλείου τέτοιου λαοῦ. Στὸ Γαλατῆ ἡ ἀντίσταση τοῦ πληθυσμοῦ ἐπῆρε τὴ μορφὴν ἀληθινῆς ἐποποιίας! Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δρᾶσι τοῦ ἥρωα λοχαγοῦ (ἀποστράτου) κ. Γερογιάννη ποὺ μὲ τὴν ὀμάδα του βοήθησε πολὺ

Ἔνα Γερμανικὸ βομβαρδιστικὸ ἐπᾶνε ἀπ' τὸ Γαλατῆ ἔτοιμο νὰ ἐφορμήσῃ γιὰ νὰ σκορπίσῃ τὴ φωτιά καὶ τὸ θάνατο στὸ ἡρωϊκὸ χωριό.

τ' Ἀγγλοελληνικὰ τμήματα στὸν ἀγῶνα των, πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀκόμα, ἔδωσαν δείγματα μιᾶς ὑπέροχης καὶ ἀπερίγραπτης αὐτοθυσίας. Μεταξὺ τῶν ἄλλων μοῦ εἶχαν ἀναφέρει (ὅσο καιρὸ βρισκόμουνα

στο χωριό και διαρκούσε ή μάχη) πώς ένας γέρος με μιὰ κατσούνα (Κρητικιά γκλίτσα) ἀποτελείωσε ἕνα ἀλεξιπτωτιστή πού τοῦ εἶχε φύγει τὸ κράνος και εἶχε πέσει μέσ' τὴν αὐλή του. Ἐναν ἄλλον μιὰ Κρητικιά τὸν σκότωσε με μπαλντᾶ μέσα στὸν κῆπο της. Ἐνας πολίτης κάτοικος βέρος τοῦ Γαλατᾶ, —εἶχα πληροφορηθῆ— πῶς εἶχε με ἕναν ἄλλον συγχωριανό του πού τὸν ἔλεγαν Σφακιανάκη, χτυπήσει κάτω ἀπὸ μιὰ ἑληὰ ἕναν ἀλεξιπτωτιστή με τὸ ὄπλο του. Προτοῦ ξεψυχῆση ὅμως ὁ φανατισμένος ὀπαδὸς τῶν Ἔς-Ἔς πρόφτασε και τοὺς ἔρριξε μιὰ χειροβομβίδα. Τὰ θραύσματά της, πῆραν τὸν καυμένο τὸ Σφακιανάκη στὸ ὑπογάστριο, με ἀποτέλεσμα νὰ ξεχυθοῦν τὰ ἔντερά του. Κρατώντας τα ὅμως κατῶρθωσε νὰ πάη στὸ χωριό και νὰ νοσηλευθῆ. Τί ἀπέγινε δὲν ἔμαθα. Μοῦ φαίνεται ὅμως πῶς σώθηκε. Μὰ εἶναι ἄπειρα τὰ ἐπεισόδια τῆς ἀντιστάσεως πού οἱ Γαλατιανοὶ θὰ τὰ διηγοῦνται στὰ παιδιά τους. Σὲ λίγο σὰν ἔφτασα στὸ σπίτι τοῦ γιαιτροῦ τοῦ Χατζητζιζανῆ εἶδα ἀληθινὸ συναγερό. Τὸ σπίτι εἶχε μεταβληθεῖ σὲ νοσηλευτήριον. Δυὸ-τρεις τραυματίες ἦσαν ξαπλωμένοι, κόσμος πολὺς μπαινόβγαινε. Ὁ Γιατρός (ἂν και τῆς πολεμικῆς διαθεσιμότητος) ἐν τούτοις ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἔθεσε τὸν ἑαυτό του στὴ διάθεση τῶν τραυματιῶν στρατιωτῶν και τῶν πολιτῶν. Μαζὶ με τὸν γιατρό τοῦ Συντάγματος ἀνθυπίατρο Μακρίδη ἀεικίνητοι διαρκῶς και ἀψηφῶντας τοὺς κινδύνους τῶν βομβαρισμῶν πηγαينوερχόνταν κἀθιδροὶ ὅπου τοὺς καλοῦσε τὸ καθῆκον. Σὰν με εἶδε ἡ γιάτρυνα και οἱ κόρες τοῦ γιαιτροῦ (παρ' ὄλο τὸ χάλι πού εἶχα. Ἦμουν ἀπαίσιος στὴ θέα ὅπως μοῦ εἶπαν) με γνώρισαν. Με πῆραν ἀμέσως και ἄρχισαν με στοργῆ νὰ με περιποιοῦνται. Τὸ πρῶτο πού ζήτησα ἦταν νερό. Νερό τοὺς εἶπα νὰ σβύσω τὸ καμίνι πού ἀπὸ ὄρες ἔκαιγε μέσα μου. Ἀφοῦ πλύθηκα και ἔφαγα ὅτι πρόχειρο βρήκα ξεντύθηκα για νὰ δοῦμε τὴ πληγὴ μου. Τὸ αἷμα εἶχε πύξει και εἶχε κολλήσει ὁ ἐπίδεσμος στὴ σάρκα.

Ἀπάνω στὴν ὥρα ἔφτασε και ὁ γιατρός. Τοὺς ἀτιμούς, (ἐνοοῦσε τοὺς Γερμανοὺς ἀεροπόρους) δὲν φτάνει πού πολυβολοῦνε μὰ ρίχνουνε με ὅση λύσσα ἔχουνε και χειροβομβίδες. Ἀδιάρκιστα κι' ὅπου βροῦν. Ἐνας ἀπ' οὐτούς τοὺς σατανάδες κατέβηκε χαμηλὰ και σὲ μιὰ ὀμάδα γυναικῶν και παιδιῶν ἔρριξε ὡς και μιὰ μαναβέλλα ἀκόμα αὐτοκινήτου. Ἐτσι ἔμοιαζε τὸ σίδερο πού ἔρριξε ἀπάνω στὸ κόσμον. Ἄκου φίλε μου ἀγριότητα. Ὑστερα σοῦ λένε πολιτισμένοι οἱ Γερμανοὶ. Δὲν λένε καλύτερα πῶς εἶναι πολιτισμένα κτήνη. «Κάνε γρήγορα Καίτη εἶπε ἔπειτα

στη Γυναίκα του, γιατί ἔχουμε πολὺ δουλειά. Μοῦ φαίνεται πῶς τραυματίστηκε καὶ ὁ κ. Ε. ὁ Διοικητὴς τοῦ βου Λόχου, Θυμᾶσαι τὸν Ὑπολοχαγὸ ;

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Δὲν πρόφτασε νὰ τελειώσῃ τὴν κουβέντα του, καὶ σὰν κάτι νὰ μὲ τσίμπησε. Πετᾶχτηκα καὶ τὸν ἄρπαξα ἀπ' τὸ μπράτσο. Ἄλήθεια γιατροῦ; Πότε καὶ ποῦ ; Εἶναι βαρειά κτυπημένος ; Τᾶχασε ὁ καὶμένος ὁ γιατρός ἀπ' τὸ ὕφος μου. Σὰν μὲ γνώρισέ ὕστερα ἄρχισε νὰ μοῦ μιλεῖ μὲ καλωσύνη. «Πῶς καὶ σεῖς εἴστε τραυματισμένοι» ; Γιὰ νὰ δῶ. Ἄ! εὐτυχῶς ἐπιπόλαια. Εἶπε σὰν ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ τραῦμα μου. Ἄς εἶναι περαστικά καὶ συγχαρητήρια. Ὅλοι σας δεῖξατε ἡρωϊκὴ διαγωγὴ μπράβο σας ! Μ' εὐχαριστεῖ πού τὸ ἠθικὸ τῶν στρατιωτῶν μας καὶ τῶν ἀξιωματικῶν μας εἶναι ἀκλόνητο.

Τώρα βέβαια ἔχουμε καὶ τραυματισμοὺς πολλοὺς καὶ ἀπώλειες. Τὶ τὰ κάνομε ; Αὐτὰ ἔχουνε οἱ πόλεμοι. Κανένας ἀγὸν καμιά μάχη δὲν εἶναι χωρὶς ἀπώλειες. Ἄ! μ' ἐρωτήσατε γιὰ τὸν κ. Ε. Θὰ σᾶς τὰ πῶ μὲ τὴ σειρά. Λοιπὸν ἐκεῖ ποῦ πήγαινα προηγουμένως νὰ ἐπιδέσω τὸ τραῦμα κάποιου στρατιώτου βαρειά πληγωμένου σ' ἓνα σπίτι, εἶδα νὰ ἔρχεται μιὰ δόλοκληρη παράτα. 3 στρατιῶτες καὶ μ' ἓνα πολίτη ἀπὸ ἐδῶ ἀπ' τὸν Γαλατᾶ ποῦ τὸν λένε Κορωναῖο. Κουβαλοῦσαν σ' ἓνα φορεῖο ἓναν ἀξιωματικὸ τραυματία. (τρόπος τοῦ λέγειν δηλ. φορεῖο. Ποῦ τέτοια πολυτέλεια, Εἶχανε βγάλει μιὰ πόρτα καὶ τὸν εἶχαν ἀπάνω). Παρ' ὄλο τὸν ἄγριο πολυβολισμὸ τῶν ἀεροπλάνων ἐν τούτοις ἀτάραχοι τὸν πήγαιναν. Πλησιάζω καὶ τὶ νὰ ἰδῶ. Ἦταν ὁ ὑπολοχαγὸς κ. Ε.... ὁ διοικητὴς τοῦ βου Λόχου βαρειά τραυματισμένος καὶ παραμιλοῦσε. Δηλαδὴ σὰν τί εἶδους τραύματα εἶχε ; Τὸν διέκοψα ἀπότομα. Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς ἔχη διαμπερὲς στὸν πνεύμονα γιατί τὸν εἶδα νὰ κἀναι αἱμοπτύσεις, καὶ ἔπειτα τὸ δεξί του χέρι φαίνεται πῶς ἔχη καὶ αὐτὸ πάθει γερὸ στραπάτσο γιατί τὸ εἶδα νὰ κρέμεται σὰν παράλυτο. Λέτε νὰ ἐπιζήσῃ ; «Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς τὸ πῶ. Πρέπει νὰ τὸν δῶ πρῶτα». Δὲν τὸν ἐξετάσατε τότε ; Γιατί γιατροῦ ; Ὡ. Ἀπλούστατα. Μόλις ἐζήτησα νὰ τὸν δῶ ἦρθαν κάτι πολῖτες ἄλλοι μὲ μιὰ γυναίκα ποῦ ἔχει ἓναν ἄντρα φύλακα στὶς φυλακὲς τῆς Ἀγυῖας ποῦ τὸν λένε Κατσούλη καὶ φωνάζανε : «Ἄπ' ἐδῶ φέρτε τον. Στὸ σπίτι τοῦ Παπᾶ Βασίλη. Ὁ γιατρός τοῦ Συντάγματος μᾶς ἔστειλε. Θὰ τὸν δῆ αὐτὸς

πρῶτα». Δὲν ἐπέμεινα. Ἄλλωστε βιαζόμουνα. Καὶ ἔπειτα δὲν εἶναι δύσκολο. Μετὰ τὸν κ. Μακρίδη θὰ πάω νὰ τὸν δῶ καὶ ἐγώ. Ἐνδιαφέρομαι ἰδιαίτερος γιατί εἶναι προσωπικός μου φίλος. Ἐπειτα εἶναι ὁ πρῶτος ἀξιωματικός πού φέρνουν ὡς τραυματία. Ἐδειξε μούπαν παλληκαρίσια διαγωγή ἔξω στή μάχη. Ἄχ! Ναὶ γιατρέ! Νὰ ἔερατε ὅμως τὸ δρᾶμα του! Ὁ γιατρός σηκώθηκε ἀμέσως. Σὰν νάλλαξε γνώμη. Πᾶμε μοῦ εἶπε νὰ τὸν δοῦμε. Τὸ σπίτι τοῦ Παπαῦ - Βασίλη εἶναι ἐδῶ ἀπέναντι. Πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ τὸν δῶ καὶ ἐγώ. Ἀφοῦ μοῦ ἐπέδεσε πρόχειρα τὸ τραῦμα μου μ' ἓνα καλὸ ἐπίδεσμο ἀπὸ τὴν φορὰ, φόρεσα τὸ χιτῶνίό μου καὶ τὸν ἀκολούθησα. Σὲ λίγο βρισκόμασταν στὸ σπίτι τοῦ Παπαῦ - Βασίλη. Κόσμος πολὺς ἦταν ἐκεῖ μέσα. Ἀξιωματικοί, στρατιῶτες, πολῖτες. γυναικοῦλες μπαινόβγαϊναν. Ὁ Παπαῦ - Βασίλης μὲ ἀνασκουμπωμένα σχεδὸν τὰ ράσα ἔτρεχε παντοῦ, ἔδινε ἐντολές καὶ ἐνεθάρυνε καὶ βοηθοῦσε. Τὸ σπίτι του ὅπως καὶ τὸ διπλάνο τῆς Κας Κατσούλης εἶχαν μετατραπῆ σὲ Νοσοκομεῖα σχεδόν. Στῆς Κατσούλενας μάλιστα βρίσκονταν ἀνακατεμένοι Νεοζηλανδοὶ—Αὐστρολοὶ—Γερμανοὶ καὶ Ἕλληνες τραυματίες. Καὶ ἐκεῖ ὅπως διεπίστωσα τὶς ἄλλες μέρες τὰ κορίτσια τοῦ Γαλατᾶ οἱ ἀφθαστες σὲ πατριωτισμὸ καὶ γενναιότητα καὶ καλωσύνη καλὲς αὐτὲς Κρητικοποῦλες ἔδωσαν δείγματα ἀληθινῆς αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας. Ὅπως ἐπληροφορήθηκα μιὰ ὁμάδα κοριτσιῶν πού ἀποτελοῦνταν ἀπὸ κορίτσια τῶν καλύτερων οἰκογενειῶν τοῦ Γαλατᾶ ὅπως ἦσαν ἡ Ἐλένη Σμυρλάκη, ἡ Φωφῶ Τοράκη, ἡ Δέσποινα..... καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μοῦ διαφεύγουν ἔτρεχαν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἀληθινὴ ἡρωίδα Κας Κατσούλης (μητέρα 4 παιδιῶν) καὶ ἔφεραν τραυματίες. Τοὺς ἐνοσῆλευαν, ἐφρόντιζαν γιὰ τὸ φαγητό τους, ἀδιαφοροῦντες τελείως γιὰ τοὺς κινδύνους πού διέτρεχαν. Γιατὶ ἡ μάχη εἶχεν ἐπεκταθῆ ἀργότερα καὶ μέσα στὸν Γαλατᾶ. Ὅταν ἄρχισαν στὸ τέλος πρὸ παντὸς οἱ ὁδομαχίες. Μὰ καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ἡμέρες ἦσαν κυριολεκτικὰ κάτω ἀπ' τὸ ἐχθρικό πῦρ.

Ἐκῆδευαν τοὺς νεκρούς, ἐπρομήθευαν ἐπιδέσμους, ἔβλεποὺς στοὺς γιατρούς. Τὸ συγκινητικώτερο δὲ ἦταν πού ἐνῶ εἶχαν ἀκριβῶς τελειώσει οἱ ἐπίδεσμοι, καὶ ἐκινδύνευαν οἱ τραυματίες ἀπὸ αἱμορραγίες, πολλὲς τότε ἐθυσίαν τὶς προῖκες των. Ἐσχίζαν ὅλο καινούργια σεντόνια τὰ ἔκαναν λουρίδες, γιὰ ἐπιδέσμους, καὶ ὅταν τὶς ρωτοῦσαν γιατί κατέστρεψαν πράγματα χρήσιμα καὶ πολύτιμα πού κόστισαν τόσα χρήματα καὶ θὰ τοὺς χρειάζονταν μιὰ μέρα, ἀπαντοῦσαν σὰν ἀληθινές

Ἑλληνοπούλες. «Τὶ νὰ τίς κάνουμε τίς προΐκες σὰν σκλαβωθοῦμε ; Ἔπειτα τ' ἀδέρφια μας οἱ στρατιῶτες μας κινδυνεύουν καὶ ἔμεῖς θὰ κυττάξουμε προΐκες ;» Καὶ δόστου ξέσκιζαν μαξιλλάρια καὶ σεντόνια καὶ πετσέτες ἀκόμη κι' ἔφτιαχναν ὀλοένα ἐπιδέσμοις καὶ γάζες μὲ τὴν καθοδήγηση τῶν γιατρῶν καὶ τῶν Νοσοκόμων, Γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ αὐτὴ διαγωγὴ τους ἔχω τὴν γνώμη πῶς πρέπει μιὰ μέρα νὰ παρασημοφορηθοῦν ὅλες τους μὲ τὸ πολεμικὸ σταυρὸ γιὰ τὴν ἡρωϊκὴν των προσπάθεια κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Μὰ αὐτὲς εἶναι δουλιὲς τοῦ μέλλοντος. Τώρα νὰ δοῦμε τί θὰ γίνουμε. Τὶ θὰ κάνουμε τοὺς δικούς μας ποῦ ὑποφέρουν] Σὰν εἶδα τὸν κ. Ε... στὸ ντιβάνι τοῦ πόνου δὲν τὸν γνώρισα. Ἦταν ξαπλωμένος μὲ μόνο τὸ πουκάμισο. Τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι ἦταν δεμένο μ' ἓνα ἐπίδεσμο ἀπὸ τὸ λαιμό. Τὸ πρόσωπό του ἦταν πελιδνό, ἐνῶ ἀπὸ τὸ στόμα του συχνὰ ἔφτυνε αἷμα. Κοντὰ του μέσα στὸ συρφετὸ ἐκεῖνο διέκρινα νὰ κάθωνται (τὶ παράξενο ἀλήθεια) δυὸ Γερμανοὶ ἀλεξιπρωτιστές. Δὲν δυσκολεύθηκα νὰ τοὺς γνωρίσω. Ἦταν οἱ αἰχμάλωτοι ποὺ πιάσαμε. Φαίνεται θὰ τοὺς φέρνανε ἐδῶ. Δὲν θὰ εἶχαν ποῦ νὰ τοὺς πᾶνε. Κοντὰ του (ἐνῶ ἔσκουπιζε μ' ἓνα ἄσπρο μαντήλι τὸ αἷμα ποῦ ἔβγαινε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λοχαγοῦ) καθόταν ὁ ὑψηλόσωμος Γκούντια. Περιποιόταν μὲ στοργὴ ἀσυνήθιστη σὲ Γερμανό, τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν συνέλαβε καὶ στὸν ὅποιον χρωστοῦσε τὴ ζωὴ του. Πιὸ πέρα σὲ μιὰ καρέκλα καθόταν ὁ μικρόσωμος Λάγκεν, ἐνῶ τὰ μάτια του στρυφογύριζαν μὲ πονηράδα, (τίς σκέψεις μου γιὰ τὴν ἀθωότητα τοῦ Γκούντια καὶ τὴν πονηράδα τοῦ Ἔριχ, εἶχα ἔξωτερικεύσει κάποτε στὴ Παπαβασιλένα, ἀλλὰ ἦρθε καιρὸς ποὺ μὲ διέψευσε καὶ αὐτὴ, καὶ τὰ πράγματα).

Ἔτρεξα κοντὰ του καὶ τὸν ἀγκάλιασα ἐνῶ πλησίαζε ὁ γιατρὸς Χ' Τζανῆς καὶ σηκωνότανε ὁ Γκούντι. Συγκινηθῆκε σὰν μὲ εἶδε. Σώθηκες καὶ σὺ μοῦ εἶπε ; Δόξα σοι ὁ Θεός ! Ἐγὼ ὅμως δὲν τὰ κατάφερα ὅπως βλέπεις. Μοῦ φαίνεται πῶς... Μοῦ ἔδειξε διάθεση νὰ μοῦ διηγηθῆ τίς λεπτομέρειες τοῦ τραυματισμοῦ του, μὰ ὁ γιατρὸς τοῦ συνέστησε ἡσυχία. Ἀργότερα τοῦ εἶπε κ. Ε... Τώρα χρειάζεσαι ἀκόμη ἀνάπαυση. Ἐκλεισε τὰ βλέφαρα χωρὶς νὰ πῆ ἄλλη λέξη, ἐνῶ ἔκανε μιὰ παράξενη γκριμάτσα. Φαίνεται πῶς θὰ πονοῦσε, πῶς θὰ ὑπέφερε πολὺ. Δυστυχισμένη κ. Ε. ἔκανε ὁ γιατρὸς κ. Μακρίδης. Ἐκανες τὸ καθήκον σου ἀρκετὰ. Εἶσαι ἓνας ἥρωας. Ἀλλὰ ἕως ἐδῶ ἦτανε. Τὶ θέλετε νὰ πῆτε γιατρὲ ; Τὸν ρώτησε κάποιον ἀπὸ τὰ κορίτσια ποὺ βρισκότανε μέσα

στό δωμάτιο. Ἀπλούστατα. Δὲν βλέπετε τὸ αἷμα ποῦ συγκεῶς βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα; Ἡ σφαῖρα φαίνεται τοῦ ἔκανε μεγάλο κακὸ στό πνεύμονα. Τὸ καῦμένο τὸ κοριτσάκι ἐκύταξε πονητικὰ τὸν βαρεῖα πληγωμένο ἀξιωματικὸ δάκρυσε καὶ ἔτρεξε κοντὰ στὸν γιατρό, Χ' Τζανὴ ποῦ ἀπὸ ὧρα εἶχε ἀρχίσει καὶ αὐτὸς νὰ ξεετάζῃ τὸν πληγωμένο. Ἐκλείσα τὰ μάτια γιὰ μιὰ στιγμή γιὰ νὰ διώξω μιὰ ὀδυνηρὴ εἰκόνα. Κακόμοιρο παιδί εἶπα μέσα μου. Τὶ τέλος σοῦ ἐπεφύλασσε καὶ σένα ἢ μοῖρα σου. Τοῦλάχιστον νὰ μποροῦσες νὰ ζήσης νὰ χαρῆς τὴ Νίκη;

Ὁ γιατρός ὅμως Χ' Τζανῆς ποῦ τὸν ρωτοῦσε ἡ κοπέλλα ἀντίθετα ἦταν αἰσιόδοξος. Περισσότερο ἀπὸ τὸν κ. Μακρίδη. Αὐτὸς συνέστησε καὶ φαγητό, καὶ εἶπε πῶς εἶναι βέβαιος πῶς ἡ αἱμορραγία σὲ μερικὲς μέρες ἀσφαλῶς θὰ σταματήσει. Αὐτὰ τὰ διαμπερῆ τραύματα ἐξήγησε τῶν πνευμόνων, ἐπουλῶνται συχνὰ αὐτομάτως, Ἐὰν ἐννοεῖται δὲν ἐπέληθη μεγάλη ἐσωτερικὴ αἱμορραγία, ὁπότε φυσικὰ ἐπέρχεται ἐπὶ τόπου τὸ μοιραῖον. Φαίνεται πῶς θὰ τὰ καταφέρῃ νὰ ἐπιζήσῃ. Ἐχει γερὸ ὄργανισμό! Ὅσο γιὰ τὸ χέρι του ὅμως δὲν ἐγγυῶμαι. Θὰ τοῦ μείνει κάποια μικρὴ παράλυση. Τὸ πρόσωπο τῆς κοπέλλας φωτίστηκε καὶ ἔτρεξε νὰ ετοιμάσῃ κάτι τὸ φαγώσιμο γιὰ τὸν ἀσθενῆ ἔτις, ἐνῶ ὁ γιατρός Χ' Τζανῆς ἀφοῦ εὐχίθηκε περαστικὰ στὸν κ. Ε. ἔφυγε γιὰ νὰ πάῃ νὰ προσφέρει τίς ἐθελοντικὲς καὶ ἀνθορμητὲς ὑπηρεσίες του κ' ἄλλου. Κύτταξε εἶπα μέσα μου. Δυὸ γιατροὶ κ' ἔκαναν διαφορετικὲς διαγνώσεις. Ποιὸν νὰ πιστέψῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς δυὸ; Κάποτε μέσα ἀπὸ τὰ πλήθος σπρώχνοντας ξεπετάχτηκε ἓνας ἀξιωματικὸς ἀλαφιασμένος. Ἦταν ὁ Λοχαγὸς κ. Ἀθηνέλλης. Ποῦ τὸν ἔχουν; εἶπε. Σὰν εἶδε τὸν κ. Ε. ὠρμησε τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε, καὶ ἄρχισε κάτι ξαφνικὲς φωνές. «Μπράβο ἦρωα Ε. Ἐμάθα τὴ δράση σου. Σὲ συγχαίρω. Θὰ κάνω τώρα ἀναφορὰ κάτω στὰ Χανιά νὰ σὲ προαγάγουν ἐπ' ἀνδραγαθία! Γιατὶ τὸ ἀξίζεις. Ὁ Μαίτζος Σμίθ μοῦ εἶπε τοῦ κόσμου τὰ καλὰ γιὰ σένα. Τώρα σὲ λίγο θὰ ρθῇ κ' ὁ ἴδιος γιὰ νὰ σὲ συγχαρῇ. Παρσκολούθησε τὸ δρᾶμα σου ἀπὸ τὸ παρατηρητήριό του, καὶ εἶδε πῶς ἐκράτησες μὲ τόσες θυσίες τὸν τομέα σου. Οὔτε σπιθαμὴ δὲν ὀπισθοχώρησες. Ξέρεις ἔδωσε μεγάλη σημασία σ' αὐτὴ τὴν ἡρωϊκὴ ἀντίστασή σου. Γιατὶ λέει ἂν δὲν κρατοῦσες γερά, θὰ γινόταν ρήγμα στὶς γραμμὲς μας ἀκριβῶς στό κεντρικὸ τομέα ποῦ διοικοῦσες, καὶ θὰ ὑπερφαλαγγίζοταν ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμή ὁ Γαλατᾶς. Τώρα δὲ ἡ κατάστασις θὰ ἦταν ἴσως διαφορετικὴ, Πρόλαβε ὅμας μετὰ τὸν τραυματι-

σμό σου και ἔκλεισε τὸ ρῆγμα μὲ τοὺς Νεοζηλανδοὺς του. Τώρα ἔχουν ἀποκατασταθῆ σύνδεσμοι. κι' οἱ γραμμὲς μας σταθεροποιήθηκαν. Πολ-
λοὺς στρατιῶτες μας ἀπ' τοὺς Λόχους πὺ διελύθησαν ὕστερα ἀπ' τὸν
φόνο ἢ τὸν τραυματισμὸ τοῦ Διοικητοῦ των ὅπως λ. χ. τῆς πολυβολα-
ρίας τοῦ βου τοῦ δικοῦ σου και ἄλλων τοὺς μαζεῦσαμε και τοὺς στεί-
λαμε σὲ ἄλλα τμήματα. Ἦδη οἱ Νεοζηλανδοί, αὐτοὶ σχεδὸν τώρα ἀνέ-
λαβαν ἕξ ὀλοκλήρου τὸν ἀγῶνα μὲ τοὺς δικούς μας στρατιῶτες, και μὲ
τῆ βοήθεια τῶν πολιτῶν, ἔκαναν μιὰ ἀντεπίθεση και κατέλαβαν τὸν
λόφο τοῦ Νεκροταφείου.

Οἱ ἀλεξιπρωτιστὲς ὀπισθοχώρησαν ὡς τις φυλακὲς τῆς Ἀγυιᾶς.
Ἐκεῖ τώρα ἔχουμε πληροφορίες πῶς ἔχουνε συγκεντρώσει δυνάμεις.
Ἐνας λοιπὸν πὺ ξέφυγε μᾶς εἶπε πῶς εἶναι χαμένο τὸ ἠθικό τους.
Δὲν πίστευαν νὰ σπάσουν ἔτσι τὰ μοῦτρα τους. Ἐπειτα ἔχουνε παρὰ
πολλοὺς τραυματίες. Και δὲν κάμανε καμιὰ ἐπίθεση γερῆ νὰ τοὺς κατα-
λάβουν αὐτὴ τῆ φωνή; Εἶπε γιὰ μιὰ στιγμή διακόπτοντας τὴν ἀκατά-
σχετη ὀμιλία τοῦ Ἀθηνέλη ὁ λοχαγὸς κ. Ε.... Ἀχ! και νὰ εἶχα ἕνα
οὐλαμὸ πυροβολικοῦ. Μόνον δυὸ κανόνια καμουφλαρισμένα κάτω ἀπ'
τις ἔλῆς και δεξιὰ ἀπὸ τὴν Ντάμπια. Ἀμεση σκόπευση, οὔτε 1000 μέ-
τρα ἀπόσταση. Και νὰ μὴ ρίξω μέσα στὸ κτίριο τῶν φυλακῶν. Μόνον
δυὸ—τέσσαρες σειρὲς. Νὰ παρεμβάλω μονάχα τὸ στόχο ὅπως «ἔμε-
εμεῖς οἱ πυροβολητὲς» και νὰ ἰδῆς τότε πῶς πασααδίδονται οἱ φιλαρῶ-
κοι. Μόνον ν' ἀκούσουν πῶς τοὺς βάζει πυροβολικό!.... Ἀλλὰ εἰ σύμ-
μαχοί μας οἱ Ἑγγλέζοι βλέπεις δὲν μᾶς ἐμπιστεύονται. Τώρα μᾶς συγ-
χαίρουν. Τώρα...εἶναι ἀργά. Ἀφοῦ μοῦ ἔδωσαν μιὰν ἀραβίδα στὸ
χέρι και μοῦ λένε. Πάρε ἕνα λόχο Πεζικοῦ και πολέμησε σὰν πεζός;
Τοῦλάχιστο δὲν πληροφορήθηκαν τίς ἐπιτυχίες και τὰ θαύματα τοῦ Ἑλλην.
Πυρ]κοῦ στὴν Ἀλβανία; Ἐλάτε τώρα μὴ κάνετε ἔτσι τὸν διέκοψε
ὁ Ἀθηνέλης. Τὰ καταφέρατε πάλι ἀπὸ πολλοὺς πεζοὺς καλλίτερα. Μόνον
σωπάτε. Οἱ Ἑγγλέζοι βέβαια ἔχουνε μιὰ διαφορετικὴ νοστοροπία. Νὰ
και ἐγὼ ἔλεγα στὸ Μαίτζορ Σμιθ νὰ προχωρήσουμε και πέρα ἀπὸ τὸ
Νεκροταφεῖο πρὸς τὴν πεδιάδα, μὰ αὐτὸς οὔτε ν' ἀκούση ἤθελε. Ἀν-
τίθετα σταμάτησε τὰ τμήματα πὺ προχωροῦσαν και διέταξε νὰ ὀργα-
νωθοῦν στὴ στρατιωτικὴ ὀφρῶ τοῦ λόφου τοῦ Νεκροταφείου ἀνοίγοντας
τὸ συντομώτερο και μὲ κάθε μέσο ταχύσκαπτα. Αὐτὸ ἔγινε. Και τώρα
ἀντὶ νὰ προχωρήσουμε, περιμένωμε μοιρολατρικά τοὺς Γερμανοὺς νὰ
ξαναγυρῶσιν.

Και θά ξαναγυρίσουν πολὺ σύντομα ἀντέτεινε μὲ θέρμη ὁ κ. Ε... και ἀνασηκώθηκε. Δυστυχῶς οἱ Ἕλληες ποτὲ δὲν θά μᾶς νοιώσουν. Ἐμεῖς δὲν εἶμαστε γιὰ ἀγῶνα θέσεων χαρακωμάτων. Χάνομε γρήγορα τὸ ἠθικό μας. Ἐμεῖς εἶμαστε μόνο γιὰ ἐπίθεση. Γιὰ ἐπιχειρήσεις ἐλιγμῶν Ἄχ και νὰ μὴν εἶχα τραυματισθῆ. Νὰ εἶσθε βέβαιος πῶς δὲν θά ἄκουγα οὔτε τὸν Μαίτζορ Σμίθ, οὔτε τὸν ἴδιο τὸν Ἄγγλο Ταξίαρχο. Θά ἔκανα μιὰ τρέλλα μὲ τοὺς ἀξιωματικούς και τοὺς ἄνδρας μου. Θά ἔκανα μιὰ ἐπίθεση πρὸς τὶς φυλακὲς μόνος μου μὲ τὸ λόχο μου χωρὶς νὰ ἐρωτήσω κανένα. Θά πῆτε δὲν θά ζοῦσα. Και ποῖος νομίζετε πῶς θά ζήσῃ; Οἱ περισσότεροι θά σκοτωθοῦμε και οἱ λίγοι πού θά μείνουν ἢ θά τραυματισθοῦν, ἢ θά αἰχμαλωτισθοῦν ἐὰν... (Και σὺν νὰ θυμῆθηκε κάτι). Ἀλήθεια δὲν μοῦ λέτε μᾶθαι τίποτε γιὰ τοὺς ἀνθυπολοχαγούς μου, τὸν κ. Κουλάκο, τὸν κ. Πιπέρη και τὸν κ. Πιτσικουλάκη; Τί ἔγιναν αὐτοί; Πολὺ λίγα πράγματα ξέρουμε γι' αὐτούς.

Ἐκείνος μόνος πού ἐπέζησε και τὸν ἔχωμε ἐντάξει σ' ἓνα μικτὸ Ἑλληνοξηλανδικὸ τμήμα, ἐκεῖνος μᾶς εἶπε γιαντούς ὅτι δηλ. δὲν ἄκουσε τίποτε. Οὔτε τοὺς εἶδε καν. Φαίνεται ἐτραυματίστηκαν και ἔμειναν στὸ πεδίο τῆς μάχης, ἢ σκοτώθηκαν ἢ αἰχμαλωτίστηκαν. Ἐκείνος μὲς βλέπω και μὲ βλέπετε. Πιθανόν! Ἐκανε ἀδιάφορα ὁ Ἀθηνέλλης. Και σεῖς τί κάνετε τώρα; Πῶς πᾶμε; ἔσυνέχισε (ἐνῶ ἔβηγε και ἔφτυνε πάλι αἷμα). Ὁ Γερμανὸς Γκούντια ἔτρεξε μὲ τὸ μαντῆλι του και τὸν σκούπισε. Τὸ βαστοῦσε ἐπίτηδες γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Ἐγὼ ξέρεις ἔσυνέχισε ὁ Ἀθηνέλλης ἀνέλαβα τὴν Διοίκηση τοῦ Συντάγματος μετὰ τὸ φόνου τοῦ Γρηγορίου και τοῦ Ψιμούλη και ἔχω ἄφησε τα φασαρίες... Τρέχω μὲ τὸ Μαίτζορ Σμίθ και ρυθμίζομε τὰ πάντα! Νὰ τώρα..... Διέκοψε ἀπότομα τὴν ὁμιλία του, γιατί ἐκεῖνη τὴν ὥρα μπῆκε ὁ Μαίτζορ Σμίθ. Εἶχε ἓνα ὄπλο στὸ χέρι, και καμουφλαρισμένο τὸ κράνος του μ' ἓνα πρασινοκόκκινο δίχτυ. Τὸ ὕφος του ἦταν κουρασμένο. Φαίνεται πῶς δὲν στεκόταν καθόλου. Πῆγε και' εὐθείαν στὸν κ. Ε... τὸν συνεχάρη τὸν χάρεισε, κι' ἔπειτα κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα λέγοντας ὀλοένα «Βέρν—Γκούτ και βέρν γουέλ». Ὁ γιατρός κ. Μακρίδης ἤξερε τὰ Ἑγγλέζικα και μετέφραζε. Ἄρχισε νὰ λέη τὰ ἴδια σχεδὸν γιὰ τὴ δράση τοῦ πληγωμένου Λοχαγοῦ. (Ὅτι ἀκριβῶς εἶπε και ὁ κ. Ἀθηνέλλης). Πῶς ἂν δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ «Κάπτειν» νὰ φυλάξῃ τὴ δίοδο

μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Νεκροταφείου καὶ τοῦ λόφου τοῦ μετοchioῦ τοῦ Μαρκαντωνάκη, καὶ νὰ ὑποστῇ τις ἀπώλειες αὐτὲς ποὺ ὑπέστη, ἀσφαλῶς δὲν θὰ βρισκόμασταν αὐτὴ τὴ στιγμὴ ὅλοι τόσο καλά στὸ Γαλατᾶ. Αὐτὸ εἶναι ὑπερβολικὸ Μαίτζορ εἶπε ὁ κ. Ε... (ὅταν τοῦ τὰ μετέφρασαν). Δὲν ἔκανα παρὰ τὸ καθῆκον μου. Ὁ Μαίτζορ Σμίθ ὅμως ἀρχισε πάλι μὲ ἐνθουσιασμὸ νὰ ἐπαινῇ μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ τὸν ἡρωϊσμὸ ὄλων τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ τῶν Κρητῶν πολιτῶν. Ἦταν δὲ αἰσιόδοξος γιὰ τὴν ἔκβαση τοῦ ἀγῶνος. Γι' αὐτὸ μᾶς ἔβαλαν μπροστὰ ἀπ' τὶς γραμμὲς τῶν ταγματῶν τους νὰ βγάλουμε ἑμεῖς οἱ τρελλοὶ τὸ φίδι ἀπ' τὴν τρύπα ;.. Ἀφοῦ εἵμασταν ἑμεῖς μπροστὰ πρῶτοι, πρῶτοι φάγαμε καὶ τὴν πρώτη μπαταρία. Τὶς σφοδρότερες ἐπιθέσεις τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Τώρα φυσικὰ ἀφοῦ κατατοπισθῆκανε καλά ποὺ ἀκριβῶς ἔκανε γραμμὲς ὁ ἐχθρὸς, ἔκλεισαν τὰ κενά. Καί μᾶς δίνουν συγχαρητήρια τώρα γιὰ τὴ προσπάθεια. Πάλι καλά (προσέθεσε ὁ κ. Ε... μὲ τὴν παράκληση ὅμως νὰ μὴ μεταφρασθοῦν αὐτὰ καὶ δυσανεσηθῇ ὁ σύμμαχος μας Σμίθ). Γιατὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι αὐτὴ. Ὁ καὶμένος ὁ Μαίτζορ Σμίθ ἦτανε ἐκεῖ ὁ καλύτερος ἀπ' ὅλους. Γιὰ μιὰ στιγμὴ σηκώθηκε ὁ κ. Ἀθηνέλης καὶ ἐδήλωσε ἐπισήμως σὲ ὅλους μπροστὰ καὶ στὸ γιατρὸ τὸν κ. Χ' Τζανῆ ποὺ ἔμπαινε ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ, πῶς πηγαίνει νὰ γράψῃ τὴν πρόταση τῆς προαγωγῆς ἐπ' ἀνδραγαθίαν τοῦ κ. Ε... (Σὰν Διοικητῆς τοῦ Συντάγματος ποὺ ἦταν). Μαζὺ του ἔφυγε ἀμέσως καὶ ὁ Μαίτζορ Σμίθ ἀφοῦ ἔχαιρέτησε ὅλους μὲ χαμόγελο. Σὰν νὰ ἀραιοῦσαμε σ' αὐτὸ τὸ μεταξύ. Ἀρκετοὶ ὅμως παρ' ὅλα αὐτὰ ἀκόμη βρισκόνταν στὸ δωμάτιο.

ΜΙΑ ΠΑΡ' ΟΛΙΓΟΝ ΕΠΟΝΕΙΔΙΣΤΗ ΠΡΑΞΗ...

Ἐκτὸς ἀπ' τοὺς δυὸ Γερμανοὺς αἰχμαλώτους, βρισκόνταν δυὸ τρεῖς στρατιῶτες κι' ἐγώ. Μερικὰ κορίτσια ὁ Γιατρός Χ' Τζανῆς ποὺ ἀφοῦ μίλησε μὲ τὸν κ. Μακρίδη καὶ τὸν κ. Ε. ἔφυγε ἀπὸ τὴ πίσω πόρτα γιὰ νὰ δῇ μερικοὺς πληγωμένους (Γερμανοὺς καὶ δικούς μας καὶ Νεοζηλανδοὺς) στὸ διπλάνο σπῆτι τῆς Κας Κατσούλης. Ἐκανε μιὰ ζέστη τρομερῆ. Ἴσως ἢ θερμότητα ἀπ' τὶς πυρκαγιὰς γύρω νὰ συντελοῦσε σ' αὐτὸ. Βγήκα στὴν πόρτα ποὺ βρισκόταν καὶ ἡ κυρὰ Παππαδιὰ καὶ κύτταξα πρὸς τὸ Μάλεμο ὅπου σηκώνονταν καπνοὶ καὶ σκόνη ἀπ' τὴ μάχη καὶ τοὺς βομβαρτισμοὺς τῶν ἀεροπλάνων. Τώρα μόλις μὲ πῆρε εἶδηση ἡ καλὴ Λευίτσια. ὦ! γιὰ τὸ Θεὸ ἔκανε. Καὶ σεῖς ἐδῶ ; Καὶ σᾶς

πῆρα γιὰ τὸ στρατιώτη τοῦ Συνταγματάρχου. Χτηπηθήκατε καὶ σεῖς ; Φάγατε τίποτε ; Νὰ σᾶς δώσω κάτι ; Ἄρχισε βροχὴ τὶς ἐρωτήσεις. Σὰν τὴν εὐχαρίστησα καὶ τῆς εἶπα πῶς ἔφαγα, ἐσυνέχισε σκουπίζοντας μετὴν ποδιὰ τὰ μάτια τῆς ποὺ δακρῶζανε ὀλοένα μπροστὰ στὶς εἰκόνες τῶν τραυματισμένων ποῦ ἔφερον καὶ τῶν νεκρῶν ποῦ περνοῦσαν. (Ὁ καυμένος ὁ παπᾶ—Βασίλης, δὲν προφταίνει πάλι νὰ πηγαίνει ἀπ' τοὺς νεκροὺς ποὺ διάβαζε. Εἶχε τὴν ἐντύπωση ὅπως ἔλεγε πῶς ἔφελνε σέ μιὰν ἀτέλειωτη κηδεῖα). Καὶ τί θὰ γινοῦμε μὲ τὸ κακὸ αὐτό ; Μὲ τὸ πόλεμο αὐτὸ ποὺ γίνεται μέσα στὰ σπίτια μας ; Ὁ Θεὸς μόνο νὰ λυπηθῆ τὰ παιδιὰ μας. Ἐκλαιγε καὶ ξανάκλαιγε ὀλοένα καὶ σταυροκοπιότανε σκουπίζοντας μ' ἓνα μαντῆλι τὰ βουρκομένα μάτια τῆς ἢ κυρὰ Παππαδιά. Προσπάθησα νὰ τῆς δώσω λίγο θάρρος. Μᾶ τοῦ κάκου. Ἀπελπισμένη ἔφυγε μέσα γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ καὶ νὰ μὴν ἀκούῃ τίποτε. Στὴ πόρτα ποῦ στάθηκα κύτταξα πρὸς τὸ Μάλεμο. Ὅλα τ' ἀεροπλᾶνα θαορεῖς καὶ μαζεύτηκαν ἐκεῖ. Στὸ Γαλατᾶ τώρα μόνο δυὸ-τρία ἔκαναν γύρους καὶ πολυβολοῦσαν. Φαίνεται πῶς ἐδῶ κουράστηκαν καὶ ἀπ' τὶς πολλὲς ἀπώλειες ἔπαψαν νὰ κάνουν ἐπιθέσεις. Τὸ Μάλεμο ὅμως φαίνεται πῶς τὸ ἔβαλαν πείσμα νὰ τὸ καταλάβουν.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ μεσημέρι, κατόρθωσαν ὅπως μάθαμε νὰ τὸ καταλάβουν ἀφοῦ ὅμως σωριάστηκαν κι' ἀπ' τὶς δυὸ μεριὲς βουνὰ τὰ πτώματα τῶν σκοτωμένων ! Θὰ ἦταν ἡ ὥρα 5 καὶ ἡ ζέστη ἦταν ἀφόρητη. Φαίνεται πῶς ὡς τὸ βράδυ δὲν πρόκειται νὰ ἔχουμε σοβαρὲς ἐπιχειρήσεις. Γύρισα μέσα στὸ δωμάτιο. Κοντὰ στὸν κ. Ε. καὶ στὸ Γκούντια καθότανε τώρα ἓνα κοριτσάκι καὶ ἔδιωχνε τὶς μυῖγες ποὺ ἐνοχλοῦσαν τὸν τραυματία. Ὁ Λάγκεν στὴν καρέκλα φαίνεται πῶς τὸν εἶχε πάρει κίολας. Γιαυτὸν καὶ τὸν Γκούντια ὁ πόλεμος φαίνεται πῶς τελείωσε. Δὲν ἤξεραν ὅμως οἱ κακόμοιροι τί τοὺς περίμενε. (Αὐτὸ ποὺ ἐμεσολάβησε ἐν τῷ μεταξύ τοὺς ἔκανε νὰ πάῃ ἡ ψυχὴ τους στὴν Κούλουρη !) Τοὺς ἔκανε νὰ νομίζουν πῶς ἔζησαν ἀκόμη ἓνα φρικτὸ ὄνειρο. Γιατί ἀπὸ πίσω μου σχεδὸν μπῆκαν μαζὺ μ' ἐμένα, 4 Ἀυστριακοὶ στρατιῶτες ἔξαλλοι μὲ τὰ ὄπλα προτεταμένα καὶ μὲ τὶς ξιφολόγες ἀπάνω φωνάζοντας : «Πρίζονερ Τζέρμανς - Πρίζονερ Τζέρμανς ! Οἱ δυὸ αἰχμάλωτοι γλώμασαν ἀμέσως καὶ ἔκαναν μιὰ κίνηση πρὸς τὰ πίσω. Ἡ Παππαδιά ποῦ ἔβγαине ἀπ' τὴν πόρτα τῆς κουζίνας ἐκείνη τὴ στιγμή σὰν τοὺς εἶδε ἔτσι νὰ ὀμοῦνε ἀπάνω στοὺς Γερμανοὺς μὲ διάθεση νὰ τοὺς σκοτώσουν μπροστὰ μας, ἔβαλε μιὰ φωνὴ καὶ ἐλιποθύμησε. Τρέξαμε

δυὸ τρεῖς καὶ τὴ βάλουμε στὸ καναπέ καὶ ἀρχίσαμε νὰ τῆς προσφέρουμε τὶς πρώτες βοήθειες γιὰ νὰ τὴν συνεφέρομε.

Ξαφνικὰ εἶδαμε κάτι πὺν μᾶς ἔκανε νὰ τρομάξωμε. Εἶδαμε τὸν κ. E... νὰ σηκώνεται μ' ὅλα τὰ τραύματά του κατάλωμος, νὰ στέκεται ὀρθίος ἀνάμεσα στὺς Αὐστραλοὺς καὶ τοὺς δυὸ Γερμανοὺς αἰχμαλώτους καὶ ν' ἀρχίζει τὶς φωνῆς καὶ τὶς ἐπιπλήξεις πότε στὴ Γαλλικὴ καὶ πότε κουτσὰ στραβὰ στὴν Ἀγγλικὴ καὶ πότε στὴν Ἑλληνικὴ. Τί θέλετε τοὺς λείει :

Ὁ Γιατρός κ. Μακρίδης ἄρχισε νὰ μεταφράζη : «Τοὺς Γερμανοὺς αἰχμαλώτους θέλουμε νὰ τοὺς σκοτώσουμε ! Μᾶς σκότωσαν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ ἓνα ἀγαπημένο συνάδελφό μας καὶ ὠρμιστήκαμε ὅπου βρισκουμε Γερμανὸ νὰ τὸν σκοτώνουμε ! » Ἦταν ἡ ἀπάντησις. Καὶ καλὰ ἔδω μέσα ; Ἐπειτα ἔσεῖς τοὺς πιάσατε ; Αὐτοὺς τοὺς ἔπιασα ἐγώ. Ἐνωῶ νὰ τοὺς σεβαστῆτε. Πρέπει νὰ φέρετε ἀξιωματικὸ νὰ τοὺς παραλάβῃ. Διαφορετικὰ πρέπει νὰ χτυπήσετε καὶ μένα. Οἱ Αὐστραλοὶ μπροστὰ σ' αὐτὰ πὺν τοὺς μετέφρασε ὁ Γιατρός καὶ στὴ στάση τοῦ λοχαγοῦ πὺν τὸν εἶδαν ἔτσι τραυματία μὲ τὰ αἵματα τὸν ἐπίδεσμο καὶ ἀποφασιστικὸ, τὰ ἔχασαν. Ἐνας ἔκανε μιὰ πλάγια κίνηση μὰ ὁ λοχαγὸς ἔκανε ἓνα πλάγιο βῆμα τοῦ ἔβαλε τὸ χέρι στὸ στήθος καὶ τοῦ εἶπε : «Νόου» ἔνῳ τὸν κύτταζε μ' ἓνα παραξένο βλέμμα μέσ' στὰ μάτια πὺν ἔκανε τὸν τὸν Αὐστραλὸ νὰ κατεβάσῃ τὸ δικό του. Φαίνεται πὼς θὰ δημιουργηθῇ μεγάλη φασαρία. Ἐκαναν νὰ φύγουν ὅλοι μαζὺ πρὸς τὴν πόρτα βλαστημῶντας, μὰ ἐκείνη τὴ στιγμή ἐρχότανε καὶ ὁ Μαίτζορ Σμιθ. Ἡ Θεία Πρόνοια, ὁ Θεὸς τῶν Γερμανῶν τὸν ἔστειλε ὡς φαίνεται. Γιατὶ κανένας δὲν ἤξερε τί ἐπρόκειτο νὰ κάνουν οἱ Αὐστραλοὶ καὶ τί θὰ ἐπακολουθοῦσε ἂν ξαναγυροῦσαν. Ὁ κ. E... μέσῳ (πάντοτε τοῦ κ. Μακρίδη) εἶπε στὸν Μαίτζορ Σμιθ πὼς ἀναγκάσθηκε νὰ φερθῇ ἔτσι στοὺς Αὐστραλοὺς, γιατί ἦταν ἔτοιμοι νὰ σκοτώσουν καὶ μάλιστα μέσα στὸ σπῆτι τοὺς αἰχμαλώτους παρὰ κάθε νόμιμο καὶ δίκαιο. Ἦσως βέβαια ἀπὸ ὑπερβολικὸ φανατισμό. Μὰ καὶ οἱ αἰχμαλῶτοι ἀφοῦ παραδοῦν εἶναι ἱεροί, (σύμφωνα μὲ τὸ Διεθνὲς Δίκαιο) καὶ ἐφ' ὅσον τοὺς συνέλαβεν αὐτὸς θὰ ἔπρεπε καγονικῶς νὰ τοὺς παραδώσῃ σὲ ἀξιωματικὸ. Γιατὶ βέβαια δὲν μπορούσε ὁ κάθε ἑξαλλος στρατιώτης νὰ θέλῃ νὰ τοὺς σκοτώσῃ. Τὸν παρακάλεσε στὸ τέλος νὰ ἐπέμβῃ δείχνοντας τὴν κατάστασι τῆς κακομοίρας τῆς κυρὰ-Παλπαδιάς πὺν δὲν μπορούσε νὰ συνέλθῃ. Ὁ Μαίτζορ Σμιθ ἀνώτερος ἀνθρωπος εὐτυχῶς, (κατάλαβε

ἀμέσως τὶ συνέβη.) Ἐβαλε ἓνα γερὸ μπαράζ στοὺς Αὐστραλοὺς ποὺ τοὺς ἔκανε νὰ φύγουν μὲ τὰ κεφάλια κάτω σὰν βρεγμένες γάτες. Κατόπιν ἐζήτησε συγγνώμην ἀπὸ τὸν κ. Ε. καὶ τὴν κυρὰ - Παπαδιά ἐγύρισε καὶ σὲ μένα καὶ μὲ κύταξε. Μὲ γνώρισε: Ἦρθε κοντά μου. Μοῦ εἶπε πῶς ἦταν πολὺ στενοχωρημένος γιὰ τὸ ἐπεισόδιο. Τὸν καθησύχασα. «Αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος Μαίτζορ» τοῦ εἶπα: Τί νὰ γίνῃ; Ἐπειτα παρεκάλεσε νὰ μείνουν οἱ Γερμανοὶ στὸ σπίτι κανὰ δυὸ μέρες καὶ ἔπειτα θὰ τοὺς ἔπερνε. Αὐτὸ καὶ ἔγινε. Τὴν ἐπομένη τὸ βράδυ τοὺς ἔστειλε σ' ἓνα στρατόπεδο αἰχμαλώτων. Σὰν ἔφυγε ὁ Μαίτζορ - Σμιθ οἱ δυὸ Γερμανοὶ πῆγαν κοντὰ στὸν κ. Ε. καὶ τοῦ σφίγγανε τὸ χέρι. Εἶχαν μείνει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ με τὴν συμπεριφορὰ του. Ὁ Γκούντια ἄρχισε νὰ τοῦ μιλᾷ Γαλλικὰ ἀπταιστως, καὶ νὰ τὸν εὐχαριστῇ. Γιατί δὲν μοῦ μιλήσατε κατὰ τὴν διάρκεια τῆς συλλήψεώς σας; Τοῦ εἶπε αὐτὸ ἐνῶ τὸν κύτταξε ἔκπληκτος. Ὁ πονηρὸς Γερμανοῦς ἔγειρε ντροπιασμένος τὸ κεφάλι λέγοντας. «Ζὲ νὲ σὲ πὰ» (δὲν ξέρω). Ἐκείνη τὴν ὥρὰ μπῆκε μιὰ γυναῖκα καὶ εἶπε πῶς σὲ κάποιο καταφύγιο τὸ μεσημέρι ἀπ' τὸν βομβαρδισμό σκοτώθηκαν 7 παιδιά! Φρίκη ἐπροκάλεσε σὲ ὅλους μας αὐτὴ ἡ εἶδηση. «Γιατί βομβαρδίζετε μὲ τόση μανία τὸν ἄμαχο πληθυσμό; Τίς γυναῖκες; Τοὺς γέρους; Τὰ παιδιά.» Ἄρχισε νὰ τοὺς ἐπιτιμᾷ ἔξαγριωμένος ὁ κ. Ε. στὸ ἄκουσμα αὐτῆς τῆς πληροφορίας. Καὶ μεῖς σᾶς θεωρούσαμε γιὰ πολιτισμένο ἔθνος... Ἐμεῖς Κύριε Λοχαγὲ τοῦ λείει ὁ Γκούντια (μὲ θάρρος ἀσυνείδηστο γιὰ αἰχμάλωτο) ξέρουμε πῶς θὰ χάσωμε τὰν πόλεμο αὐτό. Καὶ ἀφοῦ δὲν πρόκειται νὰ ζήσωμε ἑμεῖς δὲν θὰ ἀφίσωμε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ χαροῦν! Νὰ ζήσουν. Ἄ! ἔτσι σᾶς ἔχουν διαπαιδαγωγῆσῃ; Τότε εἶστε ἀχρεῖοι καὶ ἀνίκανοι γιὰ κάθε ἀγάπη καὶ στοργὴ καὶ οἶκτο! Γιαυτὸ μετάνιωσα πολὺ γιατί... ὁ Λοχαγὸς σταμάτησε καὶ τοὺς κύτταξε παρᾶξενά. Δὲν ξαναμίλησε καὶ ἔπεσε στὸ κρεβάτι του. Οἱ ἀσυνείδητοι Ναζῆδες δὲν μίλησαν παρὰ ἔσκυψαν τὸ κεφάλι καὶ ἔμειναν ἔτσι πολὺ ὥρα σὲ βαθεῖα συλλογὴ. Ἄραγε νὰ ντροπήθηκαν ἢ μέσα τους παρ' ὅλα αὐτὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ μᾶς μισοῦν; Ποιὸς ξέρει; Μόνον ἐκεῖνος ποὺ διαβάζει μέσα στὶς καρδιὲς ὄλων θὰ μποροῦσε νὰ τὸ ξέρει.... Ἄλλὰ φαίνεται πῶς αὐτοὶ ποὺ σκόρπισαν τὴ φρίκη τοῦ πολέμου σ' ὅλο τὸν κόσμὸ ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι καὶ θὰ εἶναι τρομερὰ ἀδιόρθωτοι.

ΑΛΥΣΙΔΑ ΗΡΩΪΣΜΩΝ!

Τὸ ἐπεισόδιο τῶν Ἀυστραλῶν φαίνεται πῶς ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση στοὺς αἰχμαλώτους ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ σθεναρὴ στάση τοῦ ἐχθρικοῦ γι' αὐτοὺς ἀξιωματικοῦ ὁ ὁποῖος εὐτυχῶς ἔτυχε νὰ ἐμφορεῖται ἀπὸ ἀνώτερα χριστιανικά καὶ ἀνθρωπιστικά ἰδεώδη.

[Ἀργότερα ὅπως πληροφορήθηκα μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Κρήτης καὶ ὅταν βοήκη τὴν κυρὰ-Παππαδιὰ ἐπάνω στὰ Κεραμεῖα στὰ «Λευκὰ ὄρη» διαφεύγοντας τὴν αἰχμαλωσίαν, μοῦ διηγήθηκέν τὸ ἑξῆς χαρακτηριστικό. Αὐτοὺς τοὺς εἶχε στείλει ὁ Μαίτζορ Σμίθ σ' ἓνα στρατόπεδο αἰχμαλώτων. Ὅταν ἐκυριάρχησαν οἱ Γερμανοὶ συντροφοὶ τῶν καὶ τοὺς ἐλευθέρωσαν, ἔτρεξαν ἀμέσως στὸ Γαλατᾶ καὶ ἐγράψαν μὲ κιμαλία ἔξω ἀπὸ τὴ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Παπᾶ - Βασίλη «Συνάδελφοι μὴν πειράξετε αὐτὸ τὸ σπίτι γιατί αὐτὸ μᾶς ἔσωσε. Καὶ πραγματικά. Ὅχι μόνον αὐτὸ δὲν πείραξαν οἱ Γερμανοί, ἀλλὰ καὶ κανένα ἄλλο στὸ Γαλατᾶ. Ἐνῶ ἐτουφέκισαν πολλοὺς ἀπὸ τ' ἄλλα χωριὰ τῆς Κρήτης, τὸν Γαλατᾶ τὸν ἄφησαν ἄθικτο. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ Παπᾶ - Βασίλης τοὺς ἔθρεψε καὶ πῶς οἱ πολῖτες ἔδειξαν ἀψογὴν στάση στοὺς αἰχμαλώτους καὶ γενικὰ στοὺς ἐπιδρομεῖς. Αὐτὰ τὰ ἐπληροφορήθηκα ἀργότερα. Ἐπίσης ὁ Παπᾶ - Βασίλης μὲ τὸ γιαντὸ Χ' Τζανῆ, ἔπεισαν κατὰ τὴ κατοχὴ κάποιον ἀνώτερο Γερμανὸ ἀξιωματικὸ τῶν Ἔς - Ἔς (ποὺ ἦρθε καὶ ἔκανε τὸ Ζωγράφου, κάποιον διάστημα δῆθεν στὸν Γαλατᾶ, μὰ ἡ ἀφορμὴ ἦταν νὰ πληροφορηθῆ τὴ συμπεριφορὰ τοῦ πληθυσμοῦ.) Πῶς στὸ Γαλατᾶ ὑπῆρχε Σύνταγμα Ἑλληνικὸ καὶ 2 Τάγματα βρετανικά καὶ πῶς πολέμησεν ὁ στρατὸς καὶ ὄχι οἱ πολῖτες, Αὐτὴ ἡ πατριωτικὴ προσπάθεια τῶν δύο Γαλατιανῶν μὰ περισσότερο (κατὰ τὰ λεγόμενα τῆς κυρὰ Παππαδιᾶς πάντοτε) τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ ἔδειξε ὁ κ. Ε. καὶ ἡ θαρραλέα στάση του ἀντίκου στοὺς Αὐστραλοὺς ποὺ ἠθελαν σῶναι καὶ καλὰ νὰ σκοτώσουν τοὺς αἰχμαλώτους, ἔσωσε τὸν Γαλατᾶ! Πολλοὶ ἀπ' τοὺς Γαλατιανοὺς τὸ ξέρουν αὐτό. Αὐτὸ ἄλλωστε ἦταν καὶ τὸ πειὸ εὐγλωττο: Τὸ ὅτι ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο Γερμανοὺς καὶ κυρίως ὁ Λάγκεν, ζητοῦσε ἐπιμόνως τὸν ἀξιωματικὸ τὸν τραυματία ποὺ τοὺς ἔσωσε καὶ ἔβγαζε αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα μου. Καὶ ἔδειχνε μὲ τὸ χέρι του. Καὶ ὅταν ἡ Κυρὰ Παππαδιὰ τοῦ ἔδειξε πῶς ἔφυγε καὶ πῆρε τὰ βουνά, ἔκανε μιὰ γκριμάτσα ποὺ ἐσήμαινε. «Ἄν ἦταν ἐδῶ ἴσως θὰ μπορούσαμε νὰ τοῦ ἀνταποδώσωμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας!» Καὶ ὅπως ἐξήγησε σὲ κάποιον γερμανομαθῆ: «Ὅχι μόνο δὲν θὰ τὸν πειράζαμε ὄχι μόνο θὰ τὸν βοηθοῦ-

σαμε, μὰ καὶ μὲ ἀεροπλάνο ἀκόμη θὰ τὸν στέλναμε στὴν Ἀθήνα νὰ νοσηλευθῆ ἂν ἤθελε. Γιατὶ σ' αὐτὸν κυρίως ὀφείλομε τὴ ζωὴ μας...»

Σὰν βράδυασε μιὰ ἡσυχία νεκρική ἀπλώθηκε ἐπάνω εἰς τὸ χωριό, λὲς καὶ δὲν συνέβησαν σὲ μιὰ μέρα τόσες τραγικότητες. Τόσες ἀγωνίες καὶ φρικαλαιότητες ὅσες δὲν θὰ συνέβαιναν σὲ 10 μέρες μαζί. Τὸ τραῦμα μου τὸ βράδυ πονοῦσε ὁ δὲ κ. Ε. Βρισκότανε στὴν ἴδια κατάσταση. Καὶ ὅμως ἤθελα νὰ συνεχίσω τὸν ἀγῶνα. Ὁ Λοχαγὸς ὅμως δὲν μὲ ἀφηνε. Ἔκανες τὸ καθήκον σου μοῦ εἶπε περισσότερο ἀπὸ ὄλους. Δὲν θὰ πᾶς πουθενά. Ἐν ἀνάγκῃ ἂν χρειασθῆ θὰ σὲ ἔχωμε μαζί. Ἀν χρειασθῆ ἔννοῶ νὰ ἔλθωμε στὸ τέλος χέρια μὲ χέρια. Ἀργότερα κατὰ τὶς δέκα τὸ βράδυ ἀπὸ τὴν Ἀγυιᾶ ἄρχισαν νὰ μᾶς βάζουν μὲ μικροὺς ὄλμους.

Ποῦ καὶ ποῦ, ὅμως ὅλη τὴν νύχτα ἔτσι γιὰ νὰ μᾶς δείχνουν τὴ παρουσία τους. Τὸ βράδυ μαζεύτηκαν στὸ σπίτι πολῖτες καὶ στρατιῶτες. Ἀνάμεσά τους διέκρινα κι' ἓνα δικηγόρο ἀπ' τὸ Γαλατᾶ ποῦ δικηγοροῦσε στὰ Χανιά καὶ ἦταν γνωστὸς τοῦ κ. Λοχαγοῦ. Τὸν ἔλεγα Κωνσταντῖνο Πολιτώφ (ἂν δὲν γελοιέμαι) καὶ ἤρθε νὰ δῆ καὶ νὰ συγχαρῆ κι' αὐτὸς τὸν κ. Ε. Τὶς ἄλλες μέρες τὸν ἔχασα. Φαίνεται πῶς θὰ ἦταν κι' αὐτὸς ἀπληρολημένος μὲ κάποια ομάδα πελιτῶν καὶ θὰ πολεμοῦσε. Γιατὶ τὸν εἶδα καὶ βαστοῦσε ὄπλο ὅταν ἤρθε. Στὸ διπλάνο δωμάτιο...γινότανε συμβούλιο, φαίνεται πολεμικό! Ἦταν ὁ Παπᾶ Βασιλῆς, ὁ Ἀθηνέλλης ὁ κ. Ἀνυφαντάκης ὁ κ. Διαλλινᾶς καὶ ἄλλοι. Ἀπὸ πληροφορίες μάθαμε πῶς ἐκτὸς ἀπ' τὸν ἡρωϊκὸ θάνατο τοῦ κ. Γρηγορίου καὶ τοῦ κ. Ψιμούλη πῶς σκοτώθηκαν καὶ ὁ κ. Πιπέρης ὁ Κουλάκος ὁ Καλογρίδης ὁ Μόραλης ὁ Ξηρογιαννάκης ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Ἐετρύτης Ἐμμ. καὶ ἄλλοι ποῦ τὰ ὀνόματά τους μοῦ διαφεύγουν. Μὰ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς νεκροὺς εἶχαμε καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς τραυματίες. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς γνωστοὺς καὶ ἀγνωστοὺς ξεχώρησαν γιὰ τὸ παράδειγμά τους καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τους. Πρῶτον ὁ Ἀνθυπολοχαγὸς Δήμου, καὶ ἔπειτα ὁ Ἀνθυπολοχαγὸς Βαμβακᾶς. (Χάρηκα πολὺ ποῦ μάθαινα καὶ γιὰ τοὺς δύο, γιατί καὶ οἱ δυὸ ἦσαν φίλοι μου).

[Ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυματίες ὅπως ἀργότερα καὶ ὁ κ. Γιαννουλάκης δὲν σκοτώθηκαν καὶ δὲν τραυματίσθηκαν ὅλοι τὴν ἴδια μέρα μὰ ἀνάμεσα καὶ στὶς ἄλλες μέρες ποῦ διαρκοῦσε ἡ μάχη. Ὁ Ἀνθυπολοχαγὸς Βαμβακᾶς ἂν καὶ ἀξιωματικὸς Ἐφοδιασμοῦ, παράτησε ὅπως μᾶς εἶπαν τὸν ἐφοδιασμὸ πῆρε ἓνα ὄπλο καὶ πῆγε μὲ κάποιο

τιμήμα και πολέμησε. Πολέμησε ἡρωϊκὰ και ἀπέκρουσε πολλές ἐπιθέσεις. Ὡσπου ἕνας ὄλμος πού ἔπεσε, τὸν τραυμάτισε βαρεῖα στὸ χέρι και στὸ πρόσωπο, τόσο πολὺ πὸν παραμόρφωσε. Πάντως ἔζησε και τὸ ἔδειξε τὸ ἄξιο Κρητικόπουλο! Ἡ καρδιά του τώλεγε, Ὡσο δὲ γιὰ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ κ. Δήμου αὐτὸς προέβη στὴν ἐξῆς ἡρωϊκὴ τρέλλα. Ἄν και ἄνευ τμήματος ἀξιωματικὸς κι' αὐτὸς, ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό του, ἐν τούτοις, μάζεψε μερικὸς στρατιῶτες ὀπλισμένους. Πῆρε κι' αὐτὸς ἕνα μάνλιχερ μὲ κάμποσα φυσίγγια κι' ἀπτόητος τράβηξε γιὰ ἐνίσχυση μπροστά—μπροστά στὰ μαχόμενα τμήματά μας. Ἐφθασε κατὰ φάτσα στὸ νεκροταφεῖο, χωρὶς νὰ ξέρη ὅτι εἶχε καταληφθῆ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Τὸν ὑπεδέχθηκαν μὲ ριπές. Εἶχε τύχη. Πρόφτασε κι' ἔπεσε κάτω. Ἐνῶ τὸ πηλίκιό του ἔγινε κόσκινο ἀπὸ τὶς σφαῖρες. Οἱ στρατιῶτες μὸνάμα οἱ κακόμοιροι ἦσαν τρομερὰ ἄτυχοι. Δὲν ἔμεινε κανένας. Αὐτὸς τότε μόνος μέσα σ' ἕνα χαντάκι δίπλα στὸ δρόμο, πὸν σύρθηκε και μπῆκε, ἄνοιξε γερὸ ντουφεκίδι στοὺς Γερμανοὺς πὸν βρῖσκονταν στὸ νεκροταφεῖο μέσα. Δυὸ τρεῖς πὸν θέλησαν νὰ σηκώσουν κεφάλι τοῦ ἄφησαν ὑγεία και χρόνους. Δυὸ ὄρες τοὺς βίασταξε ἔξω κρατῶντας τοὺς μόνος του. Ὡσπου ἀπὸ ἕνα δέντρο ψηλὰ ἀπὸ τὸ τοῖχο (ποιὸς ξέρει) συγκέντρωσαν τὰ πυρὰ τοὺς και μὲ μιὰ ριπὴ πολυβόλου τὸν τραυμάτισαν στὸ τέλος βαρεῖα στὸ δεξιὸ χέρι. Πέντε σφαῖρες ἔφαγε. Δὲν ἔχασε ὄμως τὸ θάρρος του. Ἐκανε δῆθεν τὸ σκοτωμένο ὡς ὅτου τοὺς ξεγελάση και σερνάμενος ἔφθασε κοντὰ στὸ δρόμο κι' ἀπ' ἐκεῖ ἦρθε μόνος του στὸ Γαλατᾶ. Ποιοὺς πρῶτα ν' ἀναφέρη κανεὶς και ποιοὺς ἔπειτα; Ὁ Διοικητὴς τοῦ 2ου Λόχου Λοχαγὸς Γιαννουλάκης παρ' ὄλη τὴν ἡλικία του ἐν τούτοις κατάφερε ἕνα ἄθλο! Ὁ βος λόχος ὁ δικὸς μας μετὰ τὶς τόσες ἀπώλειες, τὸν τραυματισμὸ τοῦ λοχαγοῦ και τὸ φόνον τῶν ἀξιωματικῶν φυσικὸ ἦταν νὰ διαλυθῆ. (Ὡπως και ὁ 4ος (τῆς πολυβολορχίας τοῦ ἀειμνήστου Ξηρογιαννάκη). Ἐπιασε λοιπὸν τὰ ὑπολείματα ὄλων τῶν λόχων, τὰ συγκέντρωσε και ἔφτιαξε ἕνα λόχο πὸν εἶχε δύναμι 600—700 ἀνδρῶν! Ἐπίσης πῆρε και τοὺς ἀξιωματικὸς τῶν ἄλλων λόχων πὸν εἶχανε προσκολληθῆ σ' αὐτὸν τὸν πρωτότυπο λόχο! Διεξήγαγε λοιπὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Μαίτζορ Σμιθ τὶς ὑπόλοιπες μέρες τῆς μάχης ἀρκετὲς ἐπιθέσεις. Τὴν τελευταία δὲ μέρα (τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ) ὅταν ἔγινε ἡ τελευταία ἀντεπίθεση τῶν Ἑλληνοεοξηλανδικῶν δυνάμεων μὲ ἐλαφρὰ τάνκς και ἀνακατελήφθη ὁ Γαλατᾶς, σὲ μιὰ πλευροκόπηση πὸν ἔκανε δεξιὰ ἀπὸ τὴ Ντάμπια, ἔτραυμα-

τίσθηκε ἀπὸ σφαῖρα ἐχθρική στὸν πνεύμονα. Μὲ τὸν ἐπιλοχία του (ποῦ τραυματίσθηκε κι' αὐτὸς) κατώρθωσε νὰ φύγη στὰ Χανιά. Ὁ 5ος λόχος καὶ ὁ 1ος ὅπως εἶπαμε αἰχμαλωτίστηκε ἀπὸ τὴ πρώτη μέρα καὶ δὲν ἔμεινε παρὰ ὁ 3ος λόχος τοῦ κ. Συλαμιανάκη. Αὐτὸς ἀπέκρουσε ἐπὶ 3 μέρες πολλὰς ἀντεπιθέσεις. Ἐπέφευγε δὲ ἀνυπολόγιστες ζημιὰς στὸν ἐχθρό, (στὴν τοποθεσία κυρίως Πύργος). Αὐτὸς ἐνήργησε σὰν ἓνα εἶδος ἀνεξάρτητο τμήμα. Σχεδὸν κατὰ τὴ μάχη δὲν πῆρε οὔτε μιὰ διαταγή! (μετὰ τὸ θάνατο πρὸ παντὸς τοῦ Διοικητοῦ κ. Γρηγορίου). Μὲ τὸ ἀπαράμιλλο ὄμως θάρρος του καὶ τὸν ἡρωϊσμό του, κατώρθωσε μὲ μιὰ τεχνικὴ σύμπτυξη νὰ διασώσῃ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λόχου του πρὸς τὸ Θέρισσο]. Ἀπὸ δὼ καὶ πέρα (ἀρχίζουν μετὰ τὴ κατάστασι ποῦ δημιουργήθηκε τὸ βράδυ τῆς πρώτης ἡμέρας ἔης 20ῆς) νὰ πέρνουν τὰ πράγματα τὸν γνωστὸ ρυθμὸ τῶν ἀνακοινωθέντων.

Ἐγὼ δὲν μπόρεσα πλέον νὰ λάβω μέρος σὲ ἄλλες ἐπιχειρήσεις ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπαγόρευσι τοῦ Λοχαγοῦ μου καὶ ἀπὸ τὸ τραῦμα μου ποῦ ἄρχισε παρὰδοξα νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κίνησι τοῦ χεριοῦ μου τρομερά. Εἶχα πάθει ὄμως ἓνα εἶδος ἀναισθησίας ψυχροῦ παρατηρητοῦ. Δὲν θυμᾶμαι πλέον τὰ γεγονότα τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῆς μάχης παρὰ σὰν τὸ γρηγόρο τὸ τρελλὸ γύρισμα τῆς ταινίας ποῦ φθάνει πρὸς τὸ τέλος ὅταν πρόκειται νὰ κοπῇ. Οἱ εἰκόνες καὶ τὰ γεγονότα ἄρχισαν ἐν συγκρίσει μὲ τὴν πρώτη ἡμέρα νὰ γίνονται θαμπά. Κατώρθωσα ὄμως νὰ ξεκαθαρίσω μερικὰ καὶ νὰ συγκρατήσω ὡς τὸ τέλος τὴ συνέχεια. Τὸ πρωτὶ τῆς 21ης (Τετάρτη).

Οἱ Γερμανοὶ ἀπ' τὴν Ἄγυρὰ ἔκαναν κατὰ τὴν 8 ἢ ὥρα ἐπίθεσι πρὸς τὸ Γαλατᾶ γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ Νεκροταφεῖο. Αὕτη διήρκεσε 3 δλόκληρες ὥρες ἀλλὰ τὰ Ἑλληνοβρετανικὰ τμήματα τοὺς ἀπέκρουσαν, Τὸ βράδυ κατὰ τὰς 10—12 πέρα βαθεῖα πρὸς τὸ πέλαγος πρὸς τὰ Κύθηρα λάμψεις κακό, ὁμοβροντίες κανονιῶν μᾶς ἀναστάτωσαν. Ὅλοι παρακολουθοῦσαν ἀπ' τὰ σπίτια τὸ κακὸ ποῦ γινότανε. Ἐνα πλοῖο φαινότανε σὰν νὰ καιγότανε στὸ πηχτὸ σκοτάδι σὰν πυροτέχνημα. Ἀσφαλῶς θὰ γινόταν ναυμαχία. Ὁ Ἀγγλικὸς στόλος μᾶς βοηθοῦσε στὸν ἀγῶνα μας. Θὰ ἐμπόδιζε καμιά ἐχθρική ἀρμάδα εἰσβολῆς. Καμιά ἀπόπειρα ἀποβάσεως δυνάμεων ποῦ θὰ εἶχε σκοπὸ νὰ μᾶς ζώσῃ στὴ μέση. Πῆραμε ἓνα καινούργιο θάρρος καὶ ἡ ἐλπίδα ἄρχισε νὰ φωλιάξῃ μεσ' στὴν καρδιά μας. Κι' ἔτσι ἦτανε. Ἀργότερα μάθαμε πῶς πολλὰ πλοῖα ποῦ ἔφεραν Γερμανοὺς Ἀλπινιστὲς βούλιαξαν ἀπ' τὴν

δράση τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου, πού τὰ παραφύλαγε. Μετὰ τὴν κατάληψη καὶ ἔπειτα ἐπὶ ἀρκετές μέρες ἡ θάλασσα σώριαζε στὴν ἀκτὴ πτώματα Γερματῶν στρατιωτῶν. Φαίνεται πῶς θὰ πνίγηκαν πολλοί. Περάσαμε μίαν ἀνήσυχη νύχτα. Τὰ πρωῖ μᾶς βοῆκε ποῖο ἀναστατωμένους. Ἡ μάχη! Ἡ ἀτελείωτη αὐτὴ μάχη, ἔξακολουθεῖ μὲ πείσμα καὶ ἀγριότητα καὶ ἀπ' τὰ δύο μέρη. Ἡμερολογιακὰ σχεδὸν σημειῶνω τὰ ἐπισόδεια. Ἀπὸ τὸ πρωῖ ἕως τὸ βράδυ ἓνα διαρκές βουῖτό σοῦ κτυπᾷ τὰ νεῦρα. Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἀντάμα μὲ τοὺς Ἕλληνες πολεμοῦν σκληρά. Περισσότερο οἱ Νεοζηλανδοί. Σὰν νὰ ὑποστηρίζουν τὸ ἴδιο τὸ νησί τους. Οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν ἔξετάσεις πάλι τὴ πρώτη μέρα. Αὐτοὶ συνεκράτησαν πρῶτοι στὸν Γαλατᾶ τὸν ἐχθρό. Κανείς μὰ κανείς ἀπολύτως δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ αὐτό. Κι' οἱ ἴδιοι οἱ Νεοζηλανδοὶ πού πολέμησαν ἐκεῖ μαζί μας τὸ ὁμολογοῦν. Τίς ἄλλες μέρες (νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια) ὅλο τὸ βάρος σχεδὸν τοῦ ἀγῶνος τὸ ἀνέλαβαν οἱ Νεοζηλανδοὶ μὲ τὴν ὑποστήριξη πάντα καὶ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν καὶ τῶν Κρητικῶν ἐθελοντικῶν σωμάτων τῶν πολιτῶν τοῦ Γαλατᾶ. Ὁ Γαλατᾶς ἦταν σωστὸς Γαλγοῦτᾶς. Δὲν ἔμεινε σίτι πού νὰ μὴ πληρώσῃ τὸ φόρο τοῦ αἵματος στὸν Μολῶχ τῆς καταστροφῆς. Ὅλοι μέχρι κεραίας ἔκαναν τὸ καθήκον τους. Ἀπ' τὸν ὑπερπατριώτη ἐφημέριο Παπᾶ - Βασίλη Ρουμειωτάκη καὶ τὸ Γαλατιανὸ γιατρὸ Χ' Τζανῆ ὡς καὶ τὸν τελευταῖο ἄσημο κάτοικο τοῦ χωριοῦ. Ὁ Γαλατᾶς ἔμεινε γιὰ πάντα σύμβολο. Ἐνα ὄνομα μὲ γράμματα φωτεινὰ πού θὰ λάμπουν γιὰ πάντα σὸ στερεῶμα τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα ξημέρωσε ἄσχημα. Ἀπὸ τὸ πρωῖ ἄρχισε τὸ πανηγῦρι πρὸς τὸ Μάλεμε. Μετρῶ πάνω ἀπὸ 500 ἀεροπλᾶνα. Ὁ οὐρανὸς ἔχει γεμίσει. Φαίνεται πῶς ἡ μάχη ἐκεῖ μαίνεται κυριολεκτικὰ. Κατὰ τίς 9 σχεδὸν δὲν ἀργοῦν τὰ ὀπλιταγωγὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ τὸ Γαλατᾶ. Ρίχνουν φαίνεται ἐνισχύσεις πάλι πρὸς τίς θέσεις τῆς Ἀγυιάς. Πέμπτη σήμερα. 22 Μαΐου. Ἡ 3ῆ μέρα τῆς μάχης. Οἱ Γερμανοὶ κάτι ἀποφασιστικὸ πηγαίνουν νὰ ἐπιτύχουν. Μὰ οἱ Ἕλληνες καὶ Βρεταννοὶ κρατοῦν γερά, παρ' ὅλο ὅτι κατάλαβαν οἱ Γερμανοὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν νέων ἐνισχύσεων τὸ λόφο τοῦ Νεκροταφείου. Πρὸς τὸ ἀπόγευμα λυσσασμένοι ἐβρομβάρδισαν ἀδιάκριτα τὸ Γαλατᾶ. Δυὸ βόμβες μικρὲς τῶν 100 χιλιογράμμων ἡ κάθε μία σχεδὸν ἔπεσαν ἐπάνω στὴν Ἐκκλησίαι. Ἡ μία δὲν ἔσκασε. Ἡ ἄλλη κύλισε ἀπ' τὰ κεραμίδια καὶ σὰν ἔπεσε κάτω στὸ χῶμα ἐξεροράγη. Οἱ ἀεροπόροι εἶδαν συγκέντρωση. Ὁ Παπᾶ-Βασίλης ὅπως κάθε μέρα ἐκίδευε

ποίος ξέρει πάλι ποιούς. Ἄπ' ἔξω πολῖτες καὶ ἀξιωματικοὶ δικοὶ μας εἶχαν συγκεντρωθῆ. Τὸ σπίτι τοῦ Παπᾶ - Βασίλη πὸν μέναμε ἦταν παρακάτω λίγο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Τράνταξε ἀπὸ τὴν ἔκρηξη. Τὰ τζάμια ἔσπασαν. Ὁ κ. Ε...μόλις ἐπρόλαβε καὶ ρήκωσε τὸ σεντόνι καὶ σκεπάστηκε. Σὲ λίγο ἤρθαν ὁ λοχαγὸς κ. Διαλιναῦς καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Ἄνυφαντάκης, πολῖτες καὶ γυναῖκες ἀλαφιασμένοι.

Οἱ δολοφόνοι θὰ μᾶς σκοτώσουν! Θὰ μᾶς ξεπαστρέψουν φόνανζαν. Ὁ Θεὸς ἄς τοὺς ξεπαστρέψῃ καὶ νὰ μὴ μείνῃ οὔτε ρίζα ἀπ' αὐτούς. Καταράστηκε μιὰ γρη῏ά κάνοντας συνάμα τὸ σταυρὸ της καὶ σηκώνοντά μάτια της πρὸς τὸν οὐρανὸ. Εὐτυχῶς ἀπὸ τὸν βομβαρδισμό αὐτὸ δὲν εἶχαμε θύματα. Μόνο μερικοὺς ἔλαφρὰ πληγωμένους. Ὅπως ὁ Λοχαγὸς κ. Διαλιναῦς ἀπὸ μικρὰ θραύσματα ἀμυχῆς στὸ κεφάλι, ὁ δὲ κ. Ἄνυφαντάκης στὸ ἄνω χεῖλος. Λησμόνησα ν' ἀναφέρω ὅτι τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς πῆραν ἐν τῷ μεταξύ σ' ἓνα ἄλλο σπήτι. Κατόπιν τοὺς μετέφεραν σὲ στρατόπεδο. Τὸ βράδυ ἔγεινε πρόχειρο συμβεῦλιο. Ἦταν καὶ ὁ Μαίτζος Σμιθ. Γεννήθηκε ἡ ἰδέα νὰ ἐκκενώσουν κατ' ἀρχὴν τὸ Γαλατᾶ ἀπ' τὸν ἄμαχο πληθυσμό. Νὰ τὸν πᾶνε πρὸς τὰ βράγια, τῶν παιδικῶν ἔξοχῶν γιατί εἶδαν πῶς οἱ Γερμανοὶ ἐφ' ὅσον ἔβλεπαν αὐτὴ τὴ σοβαρὴ ἀντίσταση στὸ Γαλατᾶ, φυσικὸ ἦταν στὸ τέλος νὰ θελήσουν μὲ βομβαρδισμοὺς νὰ κάνουν κόσκινο τὸ χωριό. Εἰδοποίησαν μάλιστα τὸ πληθυσμό. Θυμοῦμαι πῶς ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀρκετοὶ πολῖτες μὲ τὶς οἰκογενεῖές τους ἔφυγαν ἀπ' τὸ χωριό. Μὰ τὸ πρῶτ' ξαναγύρισαν ὅσπου τὸ ἄλλο βράδυ ἔφυγαν ὀριστικά. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ κυρὰ-παππαδιά εἶχε φτιάξει κεφτεδάκια ἀπὸ κονσέρβα καὶ μοίραζε σ' ὅλους μὲ κομμάτια ψωμί. (Ἀλήθεια πόσο κόσμο δὲν ἔθρεψε αὐτὸ τὸ σπίτι τὶς ἀλησμόνητες ἐκεῖνες ἡμέρες τῆς μάχης). Ὁ καῦμένος ὁ Παπᾶ - Βασίλης—σὰν ἄλλος Σαμουήλ—τὰ διέθεσε ὅλα, Ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε γιὰ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἀγῶνος. Αὐτὸς θὰ πρέπη μιὰ μέρα νὰ παρασημοφορηθῆ ἀπὸ τοὺς πρώτους. Θυμᾶμαι μὲ τί βουλημία ἔτρωγε ὁ Μαίτζος Σμιθ. Γιατὶ τὰ τροφίμα εἶχανε λιγοστέψει. Ὁ Ἑλληνικὸς ἐφοδιασμὸς καὶ ἡ Ἀγγλικὴ καντίνα εἶχανε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα λεηλατηθῆ. Φαίνεται πῶς δὲν σκέφτηκαν νὰ τὰ φρουρήσουν καλά, κι' ἔτσι ἦταν αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψης τροφίμων. Δὲν στεκότανε κι' αὐτὸς διόλου ὁ καῦμένος! Εἶχε καταργήσει τὸ ἀεικίνητο! Ἄπὸ τὸ πεδῖον τῆς μάχης στὸ χωριό. Παντοῦ γύριζε καὶ ἔδινε διαταγὰς καὶ τὰ κανόνιζε ὅλα Ἦταν ἡ τελευταία φορὰ πὸν τὸν ἔβλεπα κι' αὐτὸν.

Ποιὸς ξέρει τὶ ἔγινε... Ἐμαθα πῶς σκοτώθηκε. Ἡ Καυμένη ἡ Μαορὴ ἢ γυναῖκα του καὶ τὸ παιδί του ἄδικα θὰ περιμένουμε νὰ γυρίση τὸ μεγάλο παιδί!.. Ὁ Ἀθηνέλλης ἔδινε συγχαρητήρια στὸ κ. Ε... γιατί λέγει ἦρθε τὸ ἔγγραφο τῆς προαγωγῆς του ἐπ' ἀνδραγαθία ὅπως καὶ τοῦ κ. Δήμου καὶ τοῦ Βαμβακᾶ. Τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν ἀπ' τὰ Χανιά (δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη) τὴ δευτέρα ἡμέρα ἐνέκρινε ἀμέσως τὴν προαγωγή τῶν τριῶν αὐτῶν γιὰ νὰ δώσῃ θάρρος καὶ νὰ γεννήσῃ ἴσως τὴν ἀμιλλα καὶ στοὺς ἄλλους. Φαίνεται ὅμως πῶς τοῦ λοχαγοῦ δὲν τοῦ ἔκανε καὶ τόσο ἐντύπωση. Τὸν εὐχαρίστησε ἀπλῶς καὶ εἶπε: Τὶ νὰ τίς κάνομε τώρα τίς προαγωγές; Ἐδῶ δὲν πρόκειται νὰ ζήσουμε. Νὰ δοῦμε τὶ θὰ γίνη.» Ὁ κ. Μακρίδης συνιστοῦσε μὲ ἐνδιαφέρον στὸν κ. Ε... νὰ φύγῃ. Νὰ τὸν πᾶνε σὲ κάποιο Χειρουργεῖο πρὸς τὴ θάλασσα. Οἱ Ἀγγλοὶ μαζὺ μὲ τοὺς δικούς τους τραυματίες ἔπαιρναν στ' αὐτοκίνητό τους καὶ Ἑλληνες.

Στὴν ἀρχὴ εἶχε ὀρισμένους ἐνδοιασμοὺς μὰ στὸ τέλος ἐπέσθηκε. Τὸν σηκώσαμε καὶ τὸ πήγαμε στὸ σπίτι τοῦ κ. Ι. Τοράκη. Ἐκεῖ ἀπ' ἔξω ἦταν τ' αὐτοκίνητο μὲ τοὺς τραυματίες. Τὸν βάλαμε στὸ δάπεδο ὑπτιον ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε ἀλλοιῶς. Μαζὺ ἔφυγαν καὶ ὁ κ. Δήμου, ὁ ἐπιλοχίας Μανθρέας, καὶ ὁ Γκάνας ἡ ὀρτινάντσα ποὺ δὲν ξέραμε ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσε ἐλαφρὰ τραυματισμένος κατ' αὐτός.) Τοὺς ἀποχαιρετήσαμε καὶ γυρίσαμε πίσω. Δὲν θέλησα νὰ μείνω περισσότερο στὸ σπίτι τοῦ Παπα — Βασίλη. Ἀρκετὴ φασαρία ἄλλωστε εἶχε μὲ τοὺς ἄλλους. Ἄλλως τε εἶχα βροῆ τὸν γιατρό Χατζῆ Τζανῆ, κι' αὐτὸς μὲ πῆγε στὸ σπίτι του. Ἐκεῖ ἔμεινα τὸ βράδυ. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ μὲ προσκόλλησαν στὸν κ. Γιανουλάκη κοντά. Δὲν μ' ἄφησε ὅμως αὐτὸς νὰ λάβω μέρος πουθενὰ σὰν μὲ εἶδε τραυματία. Ἐμείνα σ' ἓνα ἄλλο σπίτι τότε, κι' ἀπ' ἐκεῖ παρακολουθοῦσα τὸ κακὸ ποῦ συνεχιζότανε. Ὅλοι εἶχαν φύγει καὶ μέναμε μόνοι μας 4—5 στρατιῶτες. 23 τοῦ Μᾶη. Ἡ σημερινὴ μέρα ἦταν γεγάτη σύννεφα! Οἱ καπνοὶ δὲ ποὺ σηκώνονταν γύρω ἀπ' τίς πυροκαγιές, ἔκαναν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀποπνικτικὴ. Οἱ μάχες γύρω συνάπτονται σκληρῆς ἀδυσώπητες! Φαίνεται πῶς τὸ ἀεροδρόμιο ἀπὸ χεῖς κατελήφθη γιατί ἀκούγαμε τὸ σάλαγο τῆς μάχης νὰ πλησιάζῃ πρὸς τὴν Ἀγ. Μαρίνα καὶ τὰ Σταλό. Τὶ γίνεται ἄλλοῦ μεσάνυχτα ἔχομε. Μερικὰ Νεοζηλανδικὰ τμήματα πλησιάζουν πρὸς τὸ Γαλατᾶ. Φαίνεται συμπύσσονται. Οἱ Γερμανοὶ διαρκῶς ἐνισχύονται. Τώρα μᾶς βάζουν μὲ βαρεῖα ὅπλα, ὄλους βαρεῖα πολυβόλα καὶ ἄλλα μέσα. Ὅλα τὰ τμή

ματα συμπύσσονται πρὸς τὸ Γαλατᾶ. Ἐδῶ πρόκειται φαίνεται νὰ κριθῆ ὁ ἀγώνας. Γιαντὸ προσέχωμε πῶς οἱ Γερμανοὶ ἐδῶ συγκεντρῶνον δυνάμεις. Ἐδῶ πρόκειται νὰ γίνῃ τὸ μεγάλο μακελειό. Ὁ Γαλατᾶς θὰ ἦταν τὸ μέρος πού θὰ δίνονταν τὸ μεγάλο παιγνίδι. Τὸ τραγικὸ καὶ μακάβριο! Ἡ μάχη πού δόθηκε στὸ Μάλεμε, καὶ βάσταξε μιάμιση μέρα μονάχα, φαίνεται πῶς θὰ κριθῆ σὰν μιὰ μικρὴ ἐπιχειρησοῦλα μπροστὰ στὴ μεγάλη μάχη πού ἐτοιμαζότανε νὰ δοθῆ στὸ Γαλατᾶ. Ἄν ἔλεφετε ὁ Γαλατᾶς θὰ ἔλεφταν καὶ τὰ Χανιά καὶ ἡ Κρήτη ὀλόκληρη. Οἱ Γερμανοὶ ἤξεραν πῶς ἐδῶ ἦταν στρατοπεδευμένες οἱ μεγαλύτερες ἐχθρικὲς δυνάμεις. Λοιπὸν πάση θυσίᾳ πρέπει νὰ πέσῃ ὁ Γαλατᾶς. Τὶ ἦταν ὁ Γαλατᾶς; Τὸν ἔβλεπαν στὸ χάρτη τόσο δά. Ἀσήμαντο εἶτε ὄχυρὸ κᾶν; Καὶ νὰ τοὺς βαστᾶ τόσες μέρες! Καὶ νὰ τοὺς προξενήσῃ τόσες ἀπώλειες! Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ χωριουδάκι τὸ δοξασιμένο πού δὲν ἀπέχει οὔτε 9 χιλιόμετρα ἔξω ἀπ' τὰ Χανιά ἀλλὰ βρῖσκεται στὸ σπουδαιότερο ὅμως στρατηγικὸ σημεῖο—στὸ μεταίχμιο σχεδὸν μεταξὺ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε καὶ τῆς Ναυτικῆς βάσεως τῆς Σούδας—ἔκανε τὸ θαῦμα του. Ἐκεῖ δόθηκε μιὰ ἐξαήμερη πολύνεκρη γιὰ τὸν ἐχθρὸ μάχη. Ἐπὶ 6 ὀλόκληρες μέρες μιὰ πολεμικὴ ὀρητικὴ ἀμπώτιδα καὶ παλιόροια ἔφερνε κυριαρχοῦντες πότε τοὺς Ἕλληνας καὶ Νεοζηλανδοὺς καὶ πότε τοὺς Γερμανοὺς!

Ὁ λόφος τοῦ νεκροταφείου τοῦ χωριοῦ ἦταν τὸ ἐπίκαιρο σημεῖο. Τὴν ἡμέρα οἱ Γερμανοὶ κάνοντας ἐπιθέσεις τὸν κατελάμβαναν (πρὸ παντὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀεροπορίας των). Τὴ νύχτα δὲ κάνοντας ἀντεπιθέσεις τὰ Ἑλληνο-Βρετανικὰ τμήματα τοὺς τὸν ἔπαιρναν. Τὴν ἄλλη μέρα τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα, ἔγινε μιὰ μεγάλη συνδυασμένη ἐχθρική ἐπίθεση, ἀλλ' ἀπεκρούσθηκε. Δὲν ἔγινε μόνον ἀπ' τὴ περιοχὴ τῶν φυλακῶν τῆς Ἀγυῖας καὶ τοῦ Σταλοῦ, μὰ καὶ ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ παραλιακὸ τομέα. Ἀκριβῶς στὸ μέρος ὅπου ἦταν οἱ παιδικὲς ἐξοχές, καὶ ὅπου ἦταν καὶ ἐγκατεστημένο τὸ ἑβδομο Γενικὸ Νεοζηλανδικὸ Νοσοκομεῖο. Μὰ καὶ ἡ ἄλλη μέρα πού ξημέρωσε δὲν πῆγε παρακάτω. Ἦταν ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς μάχης. Ἡ ἀποφράδα ἡμέρα τῆς ἀρχῆς τοῦ τέλους. Ἡ τελευταία πράξις τοῦ φοβεροῦ πολεμικοῦ δράματος πού παίζεται τώρα 6 μέρες! Ξημέρωσε ἡ ἀξέχαστη Κυριακὴ 25 τοῦ Μαΐου. Ὀλιβερά χύπησαν ἀπ' τὸν ἀέρα ἢ ποιὸς ξέρει ἀπὸ τί ἄλλο οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησίας. Χτυποῦσαν γιὰ τὴ κηδεῖα ὀλοκλήρου πειὰ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῆς λευτεριᾶς τῆς Κρήτης. Αὐτὸ φάνηκε σὰν κακὸς οἰωνός!

Σὰν ἓνα κύκνειο μακάβριο τραγοῦδι τῶν τελευταίων ὑπερασπιστῶν τοῦ τελευταίου τμήματος ὄχι μονάχα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς Κρήτης, ἀλλὰ ὀλοκλήρου ἢς Εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου. Ὡς τὸ μεσημέρι τίποτα δὲν προσιώωνιζε γιὰ τὴ μεγάλη καὶ τελειωτικὴ καταγίδα πὺ ἐρχότανε. Νωρὶς ὅμως τὸ ἀπόγευμα ἄρχισε μιὰ βίαιη βαρεῖα σφοδρὴ ἐχθρική ἐπίθεση ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. Σ' ὄλο σχεδὸν τὸ μῆκος τῶν γραμμῶν. Ἄλλ' ἀπεκρούσθη κι' αὐτὴ. Ἐφρένιασαν τότε τὰ Ρομπὸτ τοῦ Χίλερ γι' αὐτὴ τὴν ἀποτυχία. Γι' αὐτὸ ἄρχισαν ἓνα τέτοιο σφοδρὸ βομβαρδισμό τοῦ Γαλατᾶ ἀπὸ ἀέρος, πὺ δὲν εἶχε ξαναδῆ σ' ὅλες τὶς ἄλλες μέρες, ἀπὸ «Στούκας» πρὸ παντός. Χυμοῦσαν λυσσασμένα καὶ ξεροῦνοῦσαν ἀπὸ μικρὸ σχεδὸν ὕψος τὴ φωτιά καὶ τὸν ὄλεθρο στὸ ἥρωικὸ χωριό! Σωροὶ σωριάζονταν τὰ ἐρείπια καὶ τὰ πτώματα. Μὰ οἱ ὑπερασπιστῆς ἐκεῖ ἀλύγιστοι! Σύγχρονα βλέπαμε κινήσεις παρὰξενες, ὑποπτες τοῦ ἐχθροῦ. Ἐκανε νέες συγκεντρώσεις γιὰ νέες ἐπιθέσεις. Ἦθελε νὰ ξεκαθαρίση τὴν κατάσταση. Αὐτὴ ἦταν ἡ πρόθεσή του. Ἡ ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητη ἀπόφασί του. Ἦταν φῶς φανερὸ πὺς ἐτοίμαζε τὴν τελευταία ἐπίθεσή του. Τὴ χαριστικὴ βολή, Ἦδη πληροφορηθήκαμε πὺς κατέλαβε τὸ Νεκροταφεῖο πάλι ὀριστικὰ πλέον αὐτὴ τὴν φορὰ. Ἀκολούθησε πάλι νέος ἐντονώτερος βομβαρδισμὸς ὅλης σχεδὸν τῆς περιοχῆς. Ὅχι μόνον τοῦ Γαλατᾶ. Μᾶς εἶχαν τελειῶς καθηλώσει στίς θέσεις μας. Δὲν μπορούσαμε καθόλου νὰ κινηθοῦμε. Ἄν γλυτώναμε ἀπ' τὶς βόμβες δὲν γλυτώναμε ἀπὸ τὸν πολυβολισμό πὺ ἐπακολουθοῦσε ἔπειτα ἀπὸ κάθε ριζιμο βόμβας. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι κατὰ τὶς 8 τὸ βράδυ οἱ Γερμανοὶ σὲ μία θυελλώδη ἐπίθεση τοὺς διέσπασαν τὶς θέσεις μας καὶ κατέλαβαν τὸ Γαλατᾶ. Δὲν τὸν κράτησαν ὅμως πολὺ. Γιατὶ μπῆκαν καὶ ἔλαβαν μέρος στὸν ἀγῶνα ἑλαφρὰ Βρεττανικὰ τάνκς. Κι' ἄρχισαν σφοδρὲς ὀδομαχίες τὸν Γαλατᾶ. Πίσω ἀπ' τὰ τάνκς Νεοζηλανδοὶ καὶ Ἑλληνες στρατιῶτες, προχωροῦσαν «μὲ ἔφ' ὄπλου λόγχη...» Ἦταν μεγαλοπρεπέστατο τὸ θέαμα αὐτὸ τῶν ἀνδρείων αὐτῶν, πὺ προχωροῦσαν σέρονοντας σχεδὸν τὰ πόδια τοὺς πρὸς τὶς ἀνηφοριῆς τοῦ Γαλατᾶ, διώχοντας τοὺς Γερμανοὺς πὺ ἄρχισαν μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀντεπίθεση πὺ τοὺς βοῆκε κουρασμένους νὰ τρέχουν πρὸς τὸ Νεκροταφεῖο καὶ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιᾶς σᾶν λαοὶ! Ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐπιτυχίες μας νὰ κρατήσωμε τὸ Γαλατᾶ. Ἦταν νὰ θαυμάζη κανεὶς αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες νὰ ἔχουν νὸ κουράγιο νὰ κάνουν μιὰ τέτοια

ἀντεπίθεση ἐνῶ ἦταν γνωστὸ πῶς οἱ περισσότεροὶ ἦσαν νηστικοί, ἀγρυπνοὶ ἐξηνητημένοι. Ἀξύριστοι, τελείως ἄπλυτοι, χωρὶς ἀνάπαυση. Πολλοὶ εἶχαν χάσει τοὺς ἀρχηγούς τους μέσα στὸ τρομερὸ χάος τῆς μάχης αὐτῆς ποὺ βασίλευε...

Μὲ τὰ μάτια κατακόκκινα, σφίγγοντας νευρικά τὰ ὄπλα τους, δρομοῦσαν καὶ προχωροῦσαν ἀδιαφορῶντας γιὰ τὸ θάνατο. Πέρασαν ἔτσι τὸ χωριό. Δεξιὰ ἀπ' τὸ λόφο τῆς Ντάμπιας τὸ Ἑλληνικὸ τμήμα ποὺ διοικοῦσε ὁ ἥρωϊκὸς λοχαγὸς τοῦ 2ου λόχου Κ. Γιαννουλάκης εἶχε μιὰ λαμπρὴ ἐπιτυχία. Ἐπλευροκόπησε στὰ γερά τοὺς Γερμανοὺς καὶ μὲ τὸ «Ἀέρα» τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, τοὺς πῆρε φαλάγγι πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγυιάς. Ἐδῶ ὅμως ὁ ἥρωας αὐτὸς (ποὺ ἀπ' ὅλους τοὺς ἀξιωματικοὺς πολέμησε περισσότερο) στὸ τέλος τραυματίστηκε βαρεῖα στὸν πνεύμονα σταματώντας ἀπότομα τὸν ἀγῶνα. Δυστυχῶς ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς τῆς ἐξαντλήσεως τῶν πολεμιστῶν μας δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ ἐκμετάλλευση τῆς ἐπιτυχίας...Γι' αὐτὸ δὲν μπορέσαμε νὰ κρατήσωμε περισσότερο τὸ Γαλατᾶ. Τὸ ὄριο τῆς ἀντοχῆς τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ. Εἶχε πλέον ἐξαντληθῆ. Γιαντὸ ἀρχίσαμε νὰ διαφρέωμε. Τακτικὰ στὴν ἀρχὴ ὡς κάτω στὸ δρόμο κι' ἔπειτα ἄτακτα.

Ἑομάδες, ἐομάδες ἐφευγαν σὰν φαντάσματα μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύκτας οἱ πολεμισταί, καὶ τραβοῦσαν πρὸς τὰ Χανιά. Ἀπάνω ἀπ' τὸ Γαλατᾶ διασταυρώνονταν οἱ τροχιές τῶν φωτοβολίδων ποὺ ἔρριχναν οἱ Γερμανοί. Ὁ Γαλατᾶς ἔπεσε. Ζήτω ὅμως ὁ Γαλατᾶς! «Μιὰ τέτοια νίκη σὰν τοῦ Πύρρου ἂν κέρδιζαν ἀκόμη τὸ πᾶν θ' ἀπόλετο γι' αὐτούς...»

Ἡ καυμένη ἢ Κρήτη ἀρχισε ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή νὰ βυθίζεται στὸ σκοτάδι τῆς πειδ φρικτῆς σκλαβιάς. Μὲ ἐομάδες προσφύγων πέρασα τίς ἄλλες μέρες, κάτω ἀπ' τὸν ἀδιάκοπο κίνδυνο τῶν βομβαρδισμῶν πρὸς τὰ Λευκὰ Ὅρη. Τὸ πᾶν καταρρέει. Εἶχε ἤδη ὅλη ἡ Κρήτη καταληφθῆ σὲ μερικὲς μέρες. Μετὰ τὴν πτώση τοῦ Γαλατᾶ ἔπεσαν αὐτομάτως τὰ Χανιά. Ἐπηρεολοῦθησε ἡ πτώση τοῦ Ρεθύμνου, καὶ τοῦ Ἑρωακλείου. Τὰ τσακάλια οἱ ἱταλοὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἀπὸ τὴν «Παχεῖα ἄμμος» χωρὶς νὰ ρίξουν οὔτε ντουφεκιὰ ἔκαναν μιὰ ἀπόβαση ὀλοκληρώνοντας τὴν κατάληψη. Ἐπειτα ἀπὸ περιπλάνηση 5 ὀλοκλήρων μηνῶν μέσα στὰ Λευκὰ Ὅρη τῆς Κρήτης, μὲ μιὰ ἐομάδα Νεοζηλανδῶν, διαφεύγοντας τὴν αἰχμαλωσία, ὅταν ἔμαθα πῶς οἱ Γερμανοὶ ἔδωσαν ἀμνηστία κατέβηκα στὰ Χανιά κι' ἀπὸ κεῖ πῆγα στὸ Γαλατᾶ. Τὸ τι ἔγινε μὲ τὰ

γνωστὰ πρόσωπα πού εἶδα δὲν περιγράφεται. Κλαίγαμε καὶ γελοῦσαμε ἀπ' τῆ χαρὰ μας πού γλυτώσαμε....

ΤΟ ΗΡΩΪΚΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΖΙΜ!

Ἔνα μονάχα περιστατικὸ ἀπ' τὰ τόσα θλιβερὰ πού πληροφορήθηκα μ' ἔκανε νὰ μελαγχολήσω καὶ νὰ φιλοσοφήσω γιὰ τὴ ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων.

Ἀπέναντι ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ Παπᾶ - Βασίλη, καὶ κοντὰ στοῦ δρόμο ἢ κυρὰ-Παππαδιά μου ἔδειξε 5 σταυροὺς Γερμανικοὺς, καὶ δυὸ τάφους γιομάτους λουλούδια (παρ' ὅλο τό φόβο πιά τῆς κατοχῆς) παράμερα, καὶ μου διηγήθη τὸ ἔξης ἀπίστευτο ἡρωϊκὸ κατόρθωμα ἐνὸς φίλου μου Νεοζηλανδοῦ τοῦ Τζίμ. Τοῦ ἴδιου ἐκείνου πού ὁ καϋμένος ἀπὸ μιὰ ἀόρατη δύναμη σπρωχόμενος κάποτε σ' ἕνα καφενεῖο πού τραῶγαμε, εἶχε προαισθανθῆ τὸ θάνατό του ἐδῶ στὴν Κρήτη. Καὶ νὰ πού δὲν γελάστηκε. Ὁ Τζίμ λοιπὸν ἦταν πολυβολητῆς σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ἐλιφρά τάκνς τὰ ἴδια ἐκεῖνα πού ἔλαβαν μέρος στὴν ἀντεπίθεση γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Γαλατᾶ. Οἱ ὁδομαχίες ἐμαίνοντο. Ὁ Τζίμ μὲ τὸ πολυβόλο του ἔστειλε μηνύματα στὰ παληκάρια τοῦ Χίτλερ. Κάποτε ὅμως 5 Γερμανοὶ ἔβριξαν δυὸ χειροβομβίδες, πού εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταστρέψουν τὴν ἐρπύστρια τοῦ τάνκς καὶ ἐπομένως νὰ τὸ ἀκινήσουν. Στὸ μεταξὺ αὐτὸ σκοτώνεται ὁ ὁδηγὸς τοῦ τάνκς καὶ τραυματίζεται θανάσιμα ὁ πολυβολητῆς Τζίμ! Ξειφυχᾶ τὸ ἡρωϊκὸ παληκάρι τῆς Νέας Ζηλανδίας ἀφήνοντας ἕνα ἔνδοξο κατόρθωμα γιὰ ἀνάμνηση στοῦ Γαλατᾶ τῆς Κρήτης.

Τὸ χέρι του ὅμως δὲν ἔπεσε ἀπὸ τὸ πολυβόλο. Τὸ δάκτυλο βρίσκεται ἀκόμη ἐκεῖ στὴν σκανδάλη. Οἱ Γερμανοὶ σὰν εἶδαν ὅτι οἱ χειροβομβίδες τὸν ἔφεραν αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ νομίζοντας πὼς σκοτώθηκαν ὁλότελα οἱ στρατιῶτες τοῦ Νεοζηλανδικοῦ τάνκς ὤρμησαν μὲ ἄγριες φωνὲς χαρᾶς νὰ τὸ καταλάβουν. Νὰ χαροῦν τὴ νίκη τους! Τὸ δάκτυλο ὅμως τοῦ Τζίμ πίεσε γιὰ τελευταία φορὰ νευρικά τὴ σκανδάλη τοῦ πολυβόλου. Μιὰ ριπὴ ἀκούστηκε καὶ οἱ 5 Γερμανοὶ ἔπεσαν νεκροὶ σὰν ξύλα, ἐνῶ ἔγερνε καὶ τοῦ Τζίμ τὸ κεφάλι σύγχρονα ἀφήνοντας τὴν τελευταία του πνοή. Τὰ χεῖλη του ἐκινήθησαν λίγο. Ἀσφαλῶς θὰ ψιθύρισαν ἐκεῖνο τοῦ «Σαμψών»: «τὸ Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων». Τώρα οἱ 5 τάφοι τῶν Γερμανῶν βρίσκονται κοντὰ στὸν τάφο τῶν δύο ἡρώων. Οἱ Γερμανοὶ γιὰ νὰ τιμήσουν τοὺς Νεοζηλανδοὺς (σὰν ἔμαθαν τὸ περιστατικὸ αὐτὸ καταδέχτηκαν νὰ τοὺς θάψουν

κοντὰ στοὺς δικούς τους. Στὸ ἴδιο ἀκριβῶς μέρος! Εἶπε τελειώνοντας τὴν ἀφήγησιν ἢ κυρὰ-Παπαδιά ἐνῶ ἐσκούπιζε τὰ δακρυσμένα μάτια της... Θυμήθηκα τὴ σκηνὴ τοῦ καφενεῖου. Τὰ κατακόκκινα χεῖλια τοῦ Τζίμ, τὶς ἀλλόκοτες προαισθήσεις του, τὸ κέφι του, τὸ ἡρωϊκὸ τέλος του, κι' ἢ καρδιά μου ἐσφίχθηκε ἄθελα ἐνῶ ἓνα δάκρυ κύλησε καὶ στὰ δικὰ μου μάτια. Ἡρώα Τζίμ! Ὁ Γαλατᾶς—ἢ Κρήτη—ἢ Ἑλλάδα, ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσῃ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον τοὺς ὑπερασπίστηκες.

Εὐτυχημένον τὸ Κρητικὸ χῶμα ποὺ ἀγκαλιάζει τέτοιους πιστοὺς συμμάχους καὶ τέτοιους ἥρωες!

- Στὰ Χανιά βρῆκα ἓνα σπιτάκι στὴν ὁδὸ Κωνσταντίνου καὶ ἔκτοτε μένω ἐδῶ. Μιὰ μέρα στὸ δρόμο χωρὶς νὰ τὸ περιμένω συγαντῶ τὸν λοχαγὸ μου κ. Ε... Μὲ τὰ πολιτικά του κι' ἓνα ἐπίδεσμο στὸ δεξί του χέρι. Ἡ χαρὰ μου ἦταν ἀπερίγραπτη! Μπροστὰ στὰ ἔκπληκτα μάτια τῶν διαβατῶν τὸν ἀγκάλιασα, τὸν φιλοῦσα. Ἐνόμισα πὼς ξαναβρῆκα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μου. Ἄρχισα μάλιστα μὲ φωνῆς δυνατῆς νὰ ξεφωνίζω ἀπ' τὴ χαρὰ μου.... Κάποτε ὅμως αἰσθάνθηκα νὰ μὲ σκουντᾷ κάποιος... Πετάγομαι ξαφνιασμένος καὶ βλέπω τὸν σπιτονοικοκύρη μου νὰ μοῦ μιλεῖ, ἀπὸ πάνω μου. «Φωνάζετε τόση ὥρα μοῦ λέγει στὸν ὕπνο σας. Σᾶς ἄκουσα ἀπὸ τὸ πλαγινὸ δωμάτιο καὶ ἤρθα νὰ δῶ τί σᾶς συμβαίνει. Ὁνειρο μήπως; Ὁνειρο τοῦ λέω ναί.... Ἴσως.... Μὰ πέρασε ἀπ' τὸ ὄνειρό μου αὐτὸ μιὰ ὀλόκληρη πραγματικότητα. Μὲ πῆρε γιὰ τρελλὸ φαίνεται. Μοῦ ζήτησε συγγνώμην καὶ ἔφυγε. Σηκώθηκα καὶ εἶδα τὴν ὥρα. Ὡ τὸ πρωῒ! Θεέ μου σκέφτηκα. Τόσες ὥρες ζοῦσα αὐτὸ τὸ ὄνειρο—δραῖμα; Πότε ξύπνιος καὶ πότε κοιμισμένος; Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ φοβερὰ ποὺ ἀνεπόλησα εἶχανε ἀφορμὴ μιὰ ταινία. Θυμήθηκα τότε πὼς ὁ κ. Ε... μιὰ μέρα μοῦχε παραδώσει κάτι χειρόγραφα. Ἄνοιξα ἓνα μικρὸ ντουλαπάκι καὶ τὰ βρῆκα. Τὰ εἶχα εὐτυχῶς διαφυλάξει καλά. Τὸν εἶχα βρῆ τυχαίως μιὰ μέρα. Ἐπρόκειτο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἓνα ἐπικίνδυνον ταξίδι καὶ μοῦ τὰ ἐνεπιστεύθη.

Τὰ ἄνοιξα κι' ἄρχισα νὰ διαβάζω. Δὲν ἦταν κἄν οὔτε σελίδες ἡμερολογίου, παρὰ κομμάτια ὠρισμένα ἀπ' τὴ ζωὴ του τὴ πολεμική, καὶ τὶς περιπέτειές του ἀπὸ τότε ποὺ πάτησε τὸ πόδι του στὴν Κρήτη, ἕως ὅτου ἄρχισε τὴν περιπλάνησίν του. Ἴδου ἀκριβῶς τί ἔγραφε:

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ Κ. Ε...

ΜΙΑ ΜΟΙΡΑΙΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑ...

Ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς σου εἶναι ἀνεξήγητες! Μερικὰ ἄτομα νομίζει πανεὶς πὸς εἶναι δεμένα με ἀόρατες κλωστὲς πὸν κινουῦνται πάλι ἀπὸ ἀόρατες δυνάμεις, καὶ τὰ ὀδηγοῦν στὸ δρόμο τοῦ πεπρωμένου. Δὲν ἦμουνα ποτὲ μοιρολάτσης. Αὐτὸς ὅμως ὁ πόλεμος μ' ἔκανε, γιατί πρόσεξα πὸς ὅσο κι' ἂν θέλῃς νὰ ξεφύγῃς τὴ μοῖρα σου αὐτὴ σὲ τραβᾷ ἀδυσώπητα στὸ δρόμο πὸν σοῦ χάραξε ἀπὸ τότε πὸν γεννήθηκες. Ἔτσι καὶ τὸ καυμένο τὸ παλληκάρι ὁ Ἄνθυπολοχαγὸς Π. Κουλιᾶκος. Ὅσο κι' ἂν ἤθελε νὰ ξεφύγῃ τὸ θάνατο, ἡ μοῖρα του τὸν ἔσπρωχνε διαρκῶς πρὸς τὸ δρόμο τοῦ μοιραίου. Τί ἦταν νὰ τὸν γνωρίσω; Μὰ μήπως ὅμως ἤξερα τί ἐπρόκειτο νὰ τοῦ συμβῇ; Καὶ ὄχι μόνον σ' αὐτὸν ἀλλὰ καὶ σ' ἐμένα. Στὸ Μακεδονικὸ μέτωπο ἦταν λοχίας στὸν οὐλαμὸ διοικήσεως τοῦ ΧΥΠΙ Συνατάγματος Ὁρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ. Ἐκεῖ ἔτυχε νὰ εἶμαι ἐπιτελὴς Ἄνθυπολοχαγὸς στὴν ἀρχὴ τῆς ΧΥΠΙ Μ.Ο.Π. καὶ ὅταν προήχθην σὲ Ἐπολοχαγὸ ἀνέλαβα τὴ διοίκηση ἐνὸς ἀνεξαρτήτου οὐλαμοῦ τῶν 7.5 δίπλα στὸ ὄχυρὸ Ποποτλίβιτσα πὸν βρίσκονταν στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Μπέλες, καὶ ἦταν συνέχειμ τῆς γραμμῆς Μεταξᾶ. Μόλις τὸ θυμόμουν τὸ καυμένο τὸ παιδί! Ἐνας λοχίας μέσα στοὺς τόσους ἄλλους. Καὶ στὸν πόλεμο εἶναι τόσοι πολλοὶ οἱ λοχιαί... Γι' αὐτὸ σὰν περπατοῦσα μιὰ μέρα στὸ δρόμο τῶν Χανιωῶν με σκοπὸ νὰ πάω πρὸς τὴν κεντρικὴ ἀγορὰ δυσκολεύτηκα νὰ τὸν γνωρίσω ὅταν μάλιστα τὸν εἶδα ντυμένο με στολὴ Ἄνθυπολοχαγοῦ! Ἐκεῖ πὸν βιάδιζα ἀμέριμος μέσα σ' ἕνα πολυποίκιλο πλῆθος ἀπὸ Ἀγγλοὺς — Αὐστραλοὺς — Νεοζηλανδοὺς — Ἕλληνας πολίτες καὶ στρατιῶτες, ἄκουσα μιὰ φωνὴ νὰ φωνάζῃ τὸ ὄνομά μου.

«Κε Ε...., Κε Ε.... Κε Ε.... Κύριε Ἐπολοχαγε δὲν με γνωρίζετε; Εἶμαι ὁ Κουλιᾶκος!» Ἐσφηνιάστηκα. Δὲν περίμενα ν' ἀκούσω στὴν Κρήτη τ' ὄνομά μου καὶ μάλιστα τόσο νωρὶς. Γύρισα καὶ κύτταξα ἕνα ὄμοιο Ἄνθυπολοχαγὸ ψηλὸ μελαχροινὸ με σφικτοδεμένο σῶμα, νὰ στέκεται σὲ προσοχὴ νὰ με χαιρετᾷ καὶ νὰ χαμογεᾷ. (Διαρκῶς ἔπειτα χαμογελοῦσε. Αὐτὸ δὲν θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ). Γύρισα καὶ τὸν κύτταξα. Δὲν με γνωρίζετε; Ἐπανελάβε καὶ πάλι. Δὲν με βοηθᾶτε νὰ σᾶς θυμηθῶ; Τοῦ εἶπα κι' ἐγώ. Γιατὶ ἀπ' τὶς κακονχίες τοῦ μετώπου (ἐρχόμενον με τὴν ψυχὴ στὸ στόμα ἀπ' τὸ Ἀλβανικὸ καὶ εἶχα μιὰ ἀληθινὴ Ὀδύσεια τραβῆξει

15 ἡμερῶν μέσ' στήν θάλασσα ὡς ὅτου ἔλθω ἀπ' τοὺς Ἀγ. 40 στὰ Χανιά) ἄρχισε νὰ μὲ ἐγκαταλείπει ἡ μνήμη μου. Δὲν εἶναι δυνατόν κ. Ὑπολοχαγὲ θὰ πρέπει νὰ μὲ θυμᾶστε. Ἡμουνα λοχίας στὴ «Βυρῶνεια» κοντὰ σας. Ἀλλὰ βέβαια τώρα μὲ βλέπετε Ἀξιωματικὸ καὶ σὰς φαίνεται ἴσως παράξενο αὐτό. Λοιπὸν θὰ σᾶς ἐξηγήσω. Ἐπειδὴ ἡμουνα τελειόφοιτος Γυμνασίου μαζὺ μὲ ἄλλους μὲ στείλανε στὸν οὐλαμὸ Ἐφεδρῶν Ἀξιωματικῶν Καβάλλας. Καὶ σὲ ἐνάμησι μῆνα μᾶς βγάλανε Ἀξιωματικούς.

Παράξενο βέβαια γιὰτὶ νὰ μᾶς βγάλουνε τόσο σύντομα. Εἶχανε τὸ σκοπὸ τους ὅμως. Φαίνεται πὸς ἡ μεγάλες ἀπώλειες Ἐφεδρῶν στὴν Ἀλβανία, ἐδημιούργησε ἀρεκτὰ κενά. Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ συμπληρωθοῦν καὶ μάλιστα ὅσο τὸ δυνατόν συντομότερα. Ἐπομένως... Κατάλαβαίνετε τώρα γιὰτὶ μὲ βλέπετε τόσο σύντομα ἀπὸ λοχία Ἀξιωματικὸ. Ὑστερα βέβαια ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐξήγησιν δὲν ἄρρηστα νὰ τὸν θυμηθῶ καὶ νὰ γνωριστοῦμε καλά. Ἀπὸ τότε γίναμε ἀχώριστοι. Σχεδὸν μαζὺ τρώγαμε, μαζὺ πηγαίναμε βόλτες. Μιὰ μέρα μοῦ λέει: «Κε Ε... σᾶς θερμοπαρακαλῶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ χαρίσουμε ποτὲ ἐδῶ στὴν Κρήτη: Καὶ σεῖς εἶστε ξένος ὅπως κι' ἐγὼ καὶ ἀγνωστος. Γιὰτὶ λοιπὸν νὰ μὴ τοποθετηθοῦμε στὴν ἴδια μονάδα; Ὅπου κι' ἂν πᾶτε θὰ σᾶς ἀκολουθήσω. Νὰ τὸ ξέρετε.» Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια μ' ἐκολάκευσε πολὺ. Εἶχαμε πάρει ἀπ' τὸ Φρουραρχεῖο Χανίων μιὰ πενήδημησιν ἀδεία γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε ἀπ' τὸ ταξίδι καὶ τὶς κακουχίας. Νὰ συνέλθουμε, νὰ πλουθοῦμε, νὰ εὐπρεπισθοῦμε λίγο, ν' ἀνασάνουμε. Αὐτὸ ἄλλως τε ἤθελε ὅλος ὁ γύρω μας κόσμος τῶν Ἑλλήνων καὶ συμμάχων στρατιωτῶν. Κόντευαν νὰ τελειώσουν ἡ μέρες ὅμως τῆς ἀδείας μας κι' ἐμεῖς ἔπρεπε νὰ φροντίσουμε νὰ δοῦμε ποῦ θὰ τοποθετηθοῦμε. Τὴν τελευταία ἡμέρα (τὴν ἐπομένη ἐπρόκειτο νὰ παρουσιασθοῦμε στὸ Φρουραρχεῖο γιὰ νὰ πάρουμε φύλλο πορείας γιὰ τὶς μονάδες στὶς ὁποῖες μᾶς εἶχαν τοποθετήσει). Πήγαμε μαζὺ μὲ τὸν Κουλάκο στὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν. Προσωπάρχης ἦταν ὁ μακαρίτης Ταγματάρχης Γ. Καλατζῆς (ποῦ σκοιόθηκε μὲ 15 ἄλλους κλπ. τὸν βομβαρδισμό τῶν Χανίων στὸ καταφύγιο τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν ὅπου εἶχε πέσει μιὰ γερμανικὴ βόμβα.) Τοῦ ἀνέπτυξα τὴν ἀποψή μου δείχνοντας τὸν τὸν Ἀνθυπολοχαγὸ Κουλάκο. Πὼς ἂν ἦταν δυνατόν νὰ τοποθετηθοῦμε μαζὺ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὁ ἀπαραίτητος ψυχικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν στελεχῶν κλπ. κλπ.... δὲν χρειάζονταν νὰ πῶ περισσότερα. Κατάλαβε ὁ

αείμνηστος και ὑποχρεωτικός κ. Καλατζῆς, και μᾶς ἐποποθέτησε μαζί στό 6ο Τάγμα Ἐκαιδεύσεως στόν Ἄλικιανό. Μέσ' τῆ χαρά ὁ Ἄνθυπολοχαγός Κουλαῖκος! "Ὅλο μέ πείραζε και τραγουδοῦσε στό δρόμο. Ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα εἶχαμε κι' ἓνα χαριτωμένο ἐπεισόδιο. Στὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Κων]νου εἶδαμε ξαφνικά νὰ περνῆ τὸ Βασιλικὸ αὐτοκίνητο μέ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν αείμνηστο Βασιλέα Γεώργιο και μερικά ἄλλα μέλη τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας και νὰ πηγαίνει πρὸς τὰ Δικαστήρια ὅπου εἶχε ἐγκατασταθῆ ἡ Κυβέρνηση. Στὸ πίσω μέρος καθόταν ἡ πριγκίπισσα Αἰκατερίνη. Σταθήκαμε κι' οἱ δυὸ στό πεζοδρόμιο κλαίνο και χαιρετήσαμε. "Ὅλοι ἀνταπέδωσαν τὸν χαιρετισμό. Μὰ περισσότερο ἡ πριγκίπισσα. "Ἐως ὅτου στρίψει τὴ στροφὴ τὸ αὐτοκίνητο διαρκῶς μᾶς χαιρετοῦσε κουνῶντας τὸ χέρι τῆς. Αὐτὸ ἦταν ἀφορμὴ νὰ τσακωθοῦμε, στ' ἀστεῖα μέ τὸν Κουλαῖκο. «Γιὰ μένα ἦταν αὐτὸς ὁ χαιρετισμός.» Εἶπε ὁ Κουλαῖκος, «γιατὶ εἶμαι ὁμορφότερος και νεότερος.» Πῆρα ἓνα ὕφος σοβαρὸ και τοῦ εἶπα: «Ἀδύνατο! Ποτὲ μὴ Πριγκίπισσα δὲν μπορεῖ νὰ εὐνόησῃ ἓνα κατώτερο. Ὁ χαιρετισμός και τὸ χαμόγελο τῆς Πριγκίπισσῆς ἀπευθύνονταν πρὸς ἐμένα τὸν ἀνώτερο. Δὲν φαντάζομαι νὰ μὴν εἶδε πὼς ἔχω ἓνα ἀστὲρι παραπάνω ἀπὸ σένα. Αὐτὸ εἶναι και δὲν θέλω ἀντίρρηση.»

"Ἐκανα κι' ἔσκασα στὰ γέλια μὴ μπορῶντας νὰ κρατήσω περισσότερο τὸ σοβαρὸ μου ὕφος, Στόν Ἄλικιανὸ πήγαμε μαζί κι' οἱ δυὸ. "Ὅταν ὅμως μοῦ ἀνετέθη ἀπ' τὸν αείμνηστο Συνταγματάρχη Γρηγορίου ἡ Διοίκηση τοῦ βου Λόχου χωρίσαμε ἀναγκαστικά σὰν ἔφυγα γιὰ τὸ Γαλατᾶ. Αὐτὸν τὸν ἐποποθέτησαν διμοιρίτη στόν 3ο Λόχο στὰ Περιβόλια. Μὰ ὁ Κουλαῖκος δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσῃ. Δὲν ἔκανε μέ ἄλλον. "Ἡθελε διαρκῶς νὰ βρίσκεται κοντά μου. Μερικὲς μέρες προτοῦ πέσουν οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς ἦρθε και μέ βρῆκε. Μὲ παρεκάλεσε σὰ Θεὸ νὰ ἐνεργήσω νὰ τὸν πάρω στό λόχο μου. Τὸν ἔτρωγε ἡ μοῖρα του φαίνεται νὰ σκοταθῆ κοντά μου. Ἐπενέβην στόν μακαρίτη Γρηγορίου και κατάφερα νὰ τὸν πάρω. Γελοῦσε πάλι. Γελοῦσε διαρκῶς ἀπ' τὴ χαρὰ του πὸν τοῦ ἀνέθεσα τὴ διοίκηση τῆς 2ας Διμοιρίας. "Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ πέσουν οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς και μᾶς πολυβολοῦσαν τ' ἀεροπλάνα, ἔρχοιχε μέ τὸ πιστόλι του κατ' ἐπάνω τους μ' ἓνα παιδιακίστικο τρόπο πὸν εἶχε ἐκνευρίσει τὸν Συνταγματάρχη πὸν βοισκότανε δίπλα μας και μένα. Παρ' ὅλες τὶς παρατηρήσεις μου διαρκῶς γελοῦσε, (Φαίνεται πὼς μοῦ εἶχε πάρει και λίγο τὸν ἀέρα). Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη πολέμησε

αργότερα στη μάχη παλληκαρία και όταν σκοτώθηκε πάλι χαμογελοῦσε. Αὐτοὶ ποὺ τὸν ἔθαψαν εἶπαν πὼς εἶχε μιὰ γκριμάτσα τὸ πρόσωπό του χαμογελαστὰ δεικτική, σὰν νὰ εἰρωνεύονταν καὶ στὸ θάνατό του τὸ σύμπαν). Μὲ χτύπησε κατάκαρδα ὁ θάνατός του. Περισσότερο ὁμως γιὰτὶ δὲν ἤξερα τὸ πὼς σκοτώθηκε. Τὸν εἶχα ἀφήσει πίσω ἀπ' τὸ μετόχι τοῦ Μαρκαντωνάκη μὲ μερικοὺς ἄνδρες τῆς διμοιρίας του νὰ ὑποστηρίξει τὴν σύμπυξη τοῦ λόχου. Μετὰ τὸν τραυματισμό μου ἔμαθα πὼς σκοτώθηκε. Πὼς ὁμως δὲν ἤξερα. Τὸ εἶχα κρυφὸ καῦμό. Τίποτε ὁμως κρυφὸ καὶ ἄγνωστο δὲν μένει στὴ ζωὴ...

Ο ΗΡΩΪΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΥ ΚΟΥΛΑΚΟΥ

Στὴν κλινικὴ κάποιου γιατροῦ στὰ Χανιά ποὺ νοσηλεύομουν ἦταν τυχαίῳ νὰ τὸ μάθω. Καθόμουν στὸ ἀντρὲ καὶ περιμένα τὴ σειρά μου. Ἄπέναντί μου καθόταν ἓνας Κρητικὸς ὁ ὁποῖος πρόσεξα πὼς ἀπὸ τότε ποὺ ἦρθε μὲ παρατηροῦσε ἐπίμονα. Τὸ πρᾶγμα ἄρχισε νὰ γίνεται ἐνοχλητικὸ! Εὐτυχῶς ὁ Κρητικὸς πρόλαβε καὶ μὲ ρώτησε: «Τραυματίας εἶστε κύριε;» (μὲ κατάλαβε ἔπειτα φαίνεται πὼς ἤμουν καὶ ξένος). Τοῦ ἀπάντησα καταφατικὰ καὶ μ' ἐπιφύλαξη. Ἐπειτα συνέχισε τίς ἐρωτήσεις του. Μήπως τραυματισθήκατε στὸν Γαλατᾶ; Ναι τοῦ εἶπα. Μὰ γιὰτὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτηση; Ἀπλούστατα μοῦ ἀπάντησε. Μοῦ φαίνεται πὼς εἴμασταν στὸν ἴδιο λόχο, γιὰτὶ ἡ φυσιογνωμία σας δὲν μοῦ εἶναι ἄγνωστη... Παρ' ὅλο ποὺ ἔχετε ἀλλάξει τώρα πολιτικά. Καὶ σὲ ποιὸ λόχο ἦσουν αὐτὰ παιδί μου; Ἄρχισα τώρα νὰ τοῦ μιλῶ κι' ἐγὼ μ' ἐνδιαφέρον. Στὸν βὸν λόχο! Εἴχαμε ἓνα διοικητὴ ψηλὸ σὰν καὶ σᾶς. Τοῦ πυροβολικοῦ ἦτανε. Μὰ ξεχνῶ τὸνομά του. Ἐκλεισα γιὰ μιὰ στιγμή τὰ μάτια μου. Εἶχα μπροστά μου ἓνα στρατιώτῃ τοῦ λόχου μου. Καὶ σὲ ποιὰ διμοιρία ἦσουν; Στοῦ Κου Κουλάκου, μοῦ εἶπε. Αὐτὸν τὸν θυμάμαι. Γιὰτὶ τὸν εἶδα ποὺ σκοτώθηκε μπροστά στὰ μάτια μου. Ἄνεκίρτησα. Πῆγα κοντά του καὶ τοῦ εἶπα: Δὲν θυμάσαι τὸ λοχαγό σου; Μὲ γνώρισε. Μὲ ἀγκάλιασε, μὲ φίλησε, μοῦ ζήτησε πληροφορίες γιὰ τὸν τραυματισμό μου καὶ μοῦ εἶπε: Καλὰ τὸ ὑπέθεσα ἐγὼ! Δὲν θυμάμαι καλὰ τώρα (ἀπὸ ποῦ ἦτανε—ἀπὸ τὸ Καστέλι ἢ ἀπὸ τὸ Κολυμάρη—καὶ πὼς κι' αὐτὸς εἶχε τραυματισθῆ στὸ πόδι). Λέγε μου τοῦ λέγω κάποτε μ' ἐνδιαφέρον. «Τὶ ἔγινε ὅταν χωρίσαμε καὶ μείνατε μὲ τὸν κ. Κουλάκο;» Ὅπως τοῦ εἶπατε ἄρχισε νὰ διηγεῖται..., κι' ὅπως ἀκούσαμε ὅλοι, κάμποση ὥρα βάζαμε ἀραιὰ πρὸς τὸ μέρος ποὺ βλέ-

παμε στο βάθος τους Γερμανούς. Για να υποστηρίξωμε τη σύμπτυξη του λόγου. 'Επρόκειτο δὲ σὲ λίγο, ν' ἀκολουθήσωμε καὶ μεῖς. Μὰ ξάφνου βλέπουμε μιὰ ομάδα ἀπὸ 3—4 Γερμανοὺς νὰ βρίσκονται σ' ἕνα χαντάκι πρὸ πέρα ὑπὸ μᾶς. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Κουλάκος σὰν τοὺς εἶδε ὤρμησε μὲ 5—6 στρατιῶτες γιὰ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσῃ. Αὐτοὶ ὅμως πρόλαβαν καὶ τοῦ ἔσφιξαν χειροβομβίδες καὶ τὸν σκότωσαν. 'Εφρικίασα! Ἄτυχο καὶ ἀσυλόγηστο παιδί σκέφτηκα. Ἄλλα σοῦ εἶπα κι' ἄλλα ἔκανες. 'Επλήρωσες ἀκριβὰ τὸ νεανικό σου ἐνθουσιασμό. Ἦταν μοιραῖο νὰ πεθάνῃς πρόωρα. Ἄφησα ἔκκλητο τὸν Κρητικό στρατιώτη μου καὶ σηκώθηκα καὶ βγήκα ἔξω νὰ πάρω ἄερα. Μὲ εἶχε ἀναστατώσῃ ὁ θάνατος τοῦ Κουλάκου. Καλλίτερα νὰ μὴ κάναμε συλλογίζομυνα στὸ δρόμο ἐκείνη τὴ μοιραία γνωριμία. Ἴσως νὰ μὴ ἐρχότανε μαζί μου. Ἴσως νὰ μὴ σκοτωνότανε! Ποιὸς ξέρει, θὰ σκοτανότανε κάπου ἄλλοῦ θὰ πῆς, ἴσως. Γιὰ κάμποσο καιρὸ τὸν ἔβλεπα νὰ χαμογελᾷ διαρκῶς μπροστά μου καὶ νὰ μὲ πειράζει γιὰ τὸν χαιρετισμὸ τῆς Προγκήπισσας. Θεέ μου τί σοῦ εἶναι ὁ κόσμος! Μιὰ ψευτιά. Κι' ἡ ζωὴ μας πάλι νὰ κρέμεται σὰν ἀπὸ κλωστὲς ἀόρατες ποὺ τις κουνοῦν πάλι κάτι ἀόρατες δυνάμεις....

ΠΕΘΑΙΝΩ ΑΠΟ ΑΙΜΟΡΑΓΙΑ.....

Μὰ κείνο ποὺ μὲ συνεκλόνησε κυριολεκτικά, ἦταν τὸ τραγικὸ περιστατικὸ ποὺ μοῦ διηγήθηκα τὸν θάνατο τοῦ ἄλλου Ἀνθυπολοχαγοῦ μου τοῦ Ἀνθυπασπιστοῦ Εὐέλπιδος Πιπέρη. Ἐνῶ ὁ Κουλάκος κατήγετο ἀπ' τὴ νότιο Πελοπόννησὸ (ἀπ' τὸ Γύθειο) ὁ Πιπέρης ἀντίθετα κατάγονταν ἀπ' τὴ Βόρειο. Βέρος Κορίνθιος ἦταν. Τότε εἶχε βγῆ διαταγῇ κι' ὅλοι οἱ Δευτεροεῖς Εὐέλπιδες ὀνομάστηκαν Ἀνθυπασπισταί. Ὅταν τοποθετήθημε στὸ λόχο μου τοῦ ἀνέθεσα καθήκοντα Ἀνθυπολοχαγοῦ ἀναθέτοντάς του τὸν 3ῃ διμοιρία. Ἦταν δὲν ἦταν 22 ἐτῶν. Ἐνα νεαρὸ ἄμαθο κι' ἀμούστακο παιδί ποὺ εἶτανε κι' αὐτὸ πεπρωμένο νὰ πληρώσῃ μὲ τὴ ζωὴ του τὴν ἄμυνα τῆς Κρήτης μας. Ὁ τραγικός του δὲ θάνατος φέρνει πάντα δάκρυα σ' ὅσους τὸν πληροφοροῦνται. Σκέψου νὰ σώνεται σιγὰ-σιγὰ τὸ εἶναι σου ὁ ἑαυτός σου! Νὰ νοιώθῃς πὼς κυλᾷ, πὼς φεύγει πὼς χάνεται τὸ πολύτιμο ὕγρὸ τῆς ζωῆς σου.... ποὺ σὲ συντηρεῖ, καὶ σὺ μὲ ἀεल्पισία νὰ μὴ μπορῆς ν' ἀντιδράσῃς.

Ἔτσι ἀκριβῶς μὲ αὐτὸ τὸν τραγικὸ τρόπο πόσα παλληγάρια δὲν χάθησαν μὲ τὴν παντελῆ ἔλλειψη τραυματιοφορέων στὴ μάχη καὶ γε-

νικά με την ἔλλειψη κάθε νοσοκομειακῆς καὶ ἰατρικῆς περιθάλψεως!... Οὔτε κ' ἂν πρῶτες βοήθειες μπορούσε κανεὶς νὰ προσφέρῃ σ' αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς. Οἱ Νεοζηλανδοὶ οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦν πὼς ἄφησαν κ' αὐτοὶ στὴ μάχη πολλοὺς δικούς του χωρὶς καμιά ὑγειονομικὴ περίθαλψη. Ἦταν ἀδύνατο νὰ κάνῃ κανεὶς τίποτε κάτω ἀπ' τοὺς σφοδροὺς ἐκείνους καὶ σκληροὺς βομβαρδισμοὺς καὶ πολυβολισμοὺς τῶν ἀεροπλάνων ποὺ σὰν λυσσασμένα ὄρες ξερονούσαν πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας ἀνθρώπους, σίδερο καὶ φωτιά! Στὸ Γαλατᾶ αὐτοὶ ποὺ θάψανε τὸν Πιπέρη μοῦ εἶπαν τὸ ἐξῆς συγκινητικὸ. «Τοῦ βροῦσαν λέει στὰ ξυλιασμένα χέρια του μιὰ καρτούλα (ἓνα τόσο δὲ καρτ-βιζιτ) γραμμμένο μὲ ἓνα ψιλὸ ξυλαράκι καὶ μὲ τὸ αἷμα του! (τὶ μακάβριο μελάνι!) καὶ τὸ ὁποῖο ἔγραφε: Πεθαίνω ἀπὸ αἱμορραγία!... Πηγαίνετε στὴν ὁδὸ (τάδε στὰ Χανιά). Παρακαλέστε τους νὰ στείλουνε τὰ πράγματά μου στὸ σπίτι... Καὶ νὰ τοὺς ποῦνε ὅτι πέθανα γιὰ τὴν πατρίδα.... Στὴν Κρήτη... Τὶ φορικτὸ πρᾶγμα νὰ πεθαίνουν ἀδίκᾳ τέτοια παλληκάρια... Ἔσ' ὄψονται αἰῶνια οἱ αἴτιοι. Ἦρωα Πιπέρη! Ἡ θυσία σου δὲν πῆγε στὰ χαμένα. Ἦδη βρίσκεσαι σὲ ξεχωριστὴ θέση στὸ Πάνθεο τῶν Ἠρώων τῆς Κρήτης! Δυστυχησμένη βέβαια ἢ μάννα σου ποὺ ἔχασε ἓνα τέτοιο γιου! Εὐτυχησμένη ὅμως ἢ ἄλλῃ, ἢ μεγάλῃ μάννα σου ἢ Ἑλλάδα ποὺ ἔχει τέτοια παιδιά ποὺ τὴν ὑπερασπίζονται μὲ τέτοια αὐτοθυσία; Μὲ τέτοια αὐταπαρνηση! Ἔσ' εἶναι ἐλαφρὸ τὸ χῶμα τῆς Κρήτης ποὺ σὲ σκεπάζει, καὶ αἰῶνια ἢ μνήμη σου καὶ ἡ ἀνάμνηση τῆς θυσίας σου αὐτῆς στὶς μελλοντικὲς γενιές....»

Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ

Τὶ περισσότερο νὰ ἦτανε ἄραγε, ὁ Γολγοθᾶς τοῦ Θεανθρώπου ἀπὸ ἓνα ἀνθρώπινο ἀγκομαχητό; Ἀπὸ μιὰ ματωμένη πορεία κ' ἀνάβαση σ' ἓνα λόφο;

Ἀπὸ τότε ὅσοι τὸν ἀκολουθοῦνε (μὰ κ' οἱ ἄλλοι ποὺ ζοῦνε στὰ σκοτάδια καὶ δὲν θέλουνε νὰμποῦνε στὸν κύκλο τοῦ φωτός), ὅλοι σχεδὸν λίγο-πολὺ στὴ ζωὴ τους ἀνεβαίνουνε τὸ Γολγοθᾶ τους. Ἔτσι κ' ἐγὼ. Ἦρθε ἡ ὥρα ν' ἀνέβω στὸ Γολγοθᾶ μου. Μὰ ἓνα Γολγοθᾶ ἀλλόκοτο. Δὲν ἔφτανε μογάχα ὡς τὴν κορφὴ τοῦ λόφου τοῦ Γαλατᾶ μὰ ξανακατέβαινε στὸν κάμπο ἔφτανε ὡς τὴ Χαλέπα κ' ἀπὸ κει ἄρχιζε ὁ ἄλλος. Ἔνας ἀτέλειωτος πεντάμητος Γολγοθᾶς ἀπάνω στὰ «Λευκὰ ὄρη τῆς Κρήτης». Ποὺ νὰ τὸν περιγράψῃ κανεὶς μὲ κάθε λεπτομέρεια;

Χρειάζεται πολὺ χαρτί, πολὺ μελάνι, πολὺς καιρὸς, καὶ πολὺ μεγάλη ὑπομονή γιὰ κείνον ποὺ θὰ τὸν διαβάσῃ....

Ἐπιχειρῶ τὴν περιγραφή του κάπως βεβιασμένα λοιπόν...μὲ μερικὲς σκηνὲς ἀπ' τὸ δράμα τοῦ τραυματισμοῦ μου.

«Σὲ κάποιον σημεῖο τῆς μάχης, πῆρα 3 στρατιῶτες ποὺ βρῆκα στὴ στή βάση τοῦ λόφου ποὺ εἶναι ἀπέναντι στοῦ Νεκροταφείου γιὰ νὰ πάροουμε τὸ ὄπλοπολυβόλο κάποιου ὄπλοπολυβολητοῦ τῆς διμοιρίας Πιτσικουλάκη ποὺ εἶχε τραυματισθῆ, καὶ ποὺ ὁ ἴδιος τὸν ἔστειλα στοῦ Γαλατᾶ γιὰ νὰ μὴ πεθάνῃ ἀπὸ αἱμορραγία. Τὶ τὰ ἤθελα κι' αὐτὰ τὰ καυμένα τὰ παιδιὰ νὰ τὰ πάρω μαζί μου ; Ἦμιον ἢ ἀφορμὴ τοῦ θανάτου των. Τὰ πῆρα στοῦ λαιμοῦ μου ἄδικα. Ποιὲς μανάδες ἄραγε νὰ τὰ κλαῖνε; Μὰ μήπως πάλι τὸ ἤθελα κι' ἐγώ

Τὶ μοῦ ἔρχεται πολλὲς φορὲς καὶ βρίσκω ὅλο εὐθῦνες στὸν ἑαυτό μου ; Τί ἔφταιγα ἐγὼ βέβαια ἀν ἔτυχαν κι' αὐτὰ νᾶναι ἀπὸ τοὺς κληρωτοὺς καὶ πῆγαιναν σὰν στραβοὶ στὸν Ἄδη ! Ἐπειτα τί νὰ πῆ κανεῖς. Πληρώνουν ἄσχημα ὅσοι δὲν ἀκοῦν ἐκείνους ποὺ ἔχουν πείρα. Κι' αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα μας ἐλαττώματα. Δὲν ἀκοῦμε κανένα ! Κάνομε διαρκῶς τοῦ κεφαλιοῦ μας, γι' αὐτὸ καὶ τὰ πληρώνουμε.. Ἄλλο τοὺς ἔλεγα κι' ἄλλο ἔκαναν. Τοὺς ἔλεγα μὴ ὄρθιοι. Κι' αὐτοὶ σηκόνωνταν. Σὰν νὰ τὸ ἔκαναν ἐπίτηδες. Νὰ λοιπὸν γιὰτὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ βάζω μὲ τὸν ἑαυτό μου, καὶ νὰ τοῦ βρίσκω εὐθῦνες. Φτάσαμε ὀπωσδήποτε σκυφτοὶ μὲ ἀλματάκια σκαρφαλώνοντας ὡς τὸ ὑψοματάκι ποὺ στὴν στρατιωτικὴ ἀκριβῶς «ὄφρῦ» του βρισκότανε τὸ ὄργανο μὲ τὸ στημένο ὄπλοπολυβόλο. Μερικὲς ταινίες γεμάτες ἦσαν σκόρπιες. Δίπλα στοῦ ὄπλοπολυβόλου ἓνας φαντάρος εἶχε ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι του στοῦ δεξιῦ του χέρι σὲ μιὰ στάση τόσο φυσικὴ ποὺ γελάστηκα. Μοῦ φάνηκε πῶς κοιμόταν. Τὸν σκουντῶ ! Δὲν κουνιέται. Τοῦ μιλῶ ! Δὲν μιλεῖ. Ἐν τῷ μεταξύ ἀντιλαμβάνομαι πῶς μᾶς βάζανε οἱ Γερμανοὶ μὲ ριπὲς ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο. Μᾶς πῆραν εἴδηση ! Ἐπίσης ἄλλες ριπὲς μᾶς εἰδοποιοῦν πῶς βρίσκονται κι' ἄλλοι στοῦ κάτω μέρος τοῦ ἐλαιῶνα, καὶ στὴ βάση τοῦ λόφου. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος. Σκουντῶ πειδὸ πολὺ τὸν κοιμισμένο καὶ τοῦ λέγω : «Πῆγαινε πειδὸ κεῖ λοιπὸν ! Δὲν βλέπεις ζῶον πῶς μᾶς βάζουν ; Ἄπ' τὸ σκουντήμα ποὺ τοῦ ἔκανα κουνήθηκε λίγο τὸ κεφάλι του, ἔγειρε ἀπ' τὸ χέρι του κι' ἔπεσε στοῦ χῶμα. Εἶδα τότε μὲ φρίκη πῶς μιλοῦσα σ' ἓνα νεκρὸ !...Μιὰ γραμμὴ αἵμα ἔτρεχε ἀπ' τὸ στόμα του κι' ἔβαφε τὸ πρόσωπό του. Ἐσταυροκοπή-

θηκα και τοῦ ἔκλεισα τὰ μάτια πού ἦταν ὀρθάνοικτα. Βιαστικά εἶπα στους στρατιώτες νὰ μαζέψουν τὶς ταινίες καὶ νὰ κάνουν μὲ δικό μου παράγγελμα ὅ,τι τοὺς ἔλεγα.

Εἶχα ὑπ' ὄψει μου ἀφοῦ πῆρα τὸ ὄπλοπολυβόλο στὰ χέρια νὰ κά-
νουμε ἓνα ἀλματάκι ὡς κάποιο θάμνο πού ἦταν στὸ μέσο τῆς διαδρο-
μῆς ὡς τὴν κορφή τοῦ λόφου. Μὲ τὸ δεύτερο θὰ φθάναμε σὲ κάτι μυγ-
δαλιές πού ἀπ' ἐκεῖ ἄρχιζε κι' ἓνα μονοπατάκι. Ἐκεῖ ἐσκόπευα νὰ
στήσω τὸ ὄπλοπολυβόλο γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀντικρούσω αὐτοὺς πού
ἦταν στὸ νεκροταφεῖο καὶ νὰ ἐλέγχω ὅλη τὴ δίοδο ἀπ' τὸ μετόχι ὡς τὸ
νεκροταφεῖο. Θὰ εἶχα καλὴ θέα. Κι' ἔπειτα θὰ μπορούσα νὰ ἐπικoi-
νωνήσω ἢ μὲ τὸν κ. Πιτσικουλάκη ἢ μὲ τοὺς ἄλλους. Γιατὶ εἶναι ἀλή-
θεια πῶς μὲ τοὺς δυὸ ἄλλους εἶχα χάσει κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸ δεύτερο
κῦμα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν πού ἔπεσε καὶ μὲ τὸ χάος καὶ τὴ σύγχυση
πού δημιουργήθηκε ἀργότερα. Τὰ ἐξήγησα αὐτὰ στους στρατιώτες.
Τοὺς εἶπα: σκυφτοὶ μὲ τὸ παράγγελμά μου θὰ κάνετε πρῶτα 5—6 βη-
ματάκια ὡς τὸ θάμνο. Ἄλλ' ὅμως σκεφτόμουν κι' ἄλλοι Γερμανοὶ
εἶχαν στὸ μυαλό τους. Μόλις εἶπα «ἔτοιμοι Μὰρς» κι' ἐκάναμε 2—3
βηματάκια ἓνα ξηρὸ κροτάλισμα ἀκούστηκε καὶ ἔχασα τὸν κόσμο.
Εἶναι ἀδύνατο νὰ περιγράψω τὸ τί αἰσθάνθηκα ἐκείνη τὴ στιγμή.
Σὰν νὰ ἔπεσα ἀπὸ ταράτσα καὶ χτύπησα! Σὰν νὰ ἔπεσε ὀλόκληρο
τάνκς ἀπάνω μου! Σὰν νὰ μὲ χτύπησαν μὲ ὄλμο, μὲ χειροβομβίδα....
σὰν.... δὲν ξέρω μὲ ἄλλα λόγια πῶς νὰ περιγράψω τὸ αἶσθημα αὐτὸ
τοῦ πόνου. Πετάχτηκε ἀπ' τὰ χέρια μου τὸ ὄπλοπολυβόλο. Τὸ δεξί μου
χερὶ κουρελιάστηκε τελείως. Παρέλυσε θαρρεῖς αὐτόματα καὶ πονοῦσε
τρομερά, ἔπεσα κάτω μπρούμυτα. Μοῦ ἤρθε στὸ λαιμὸ κάτι σὰν
βήξιμο. Ἐκανα νὰ φτύσω μαζὺ μ' ἓνα ξέσπασμα λυγμοῦ, καὶ ἀνατρί-
χιασα. Εἶδα μὲ τρόμο πὼς ἔφτυνα αἷμα! Τὶ κοῦο πράγμα. Ἀμέσως
μιὰ τρομερὴ σκέψη μ' ἔλιασε. Πάει τώρα «τετέλεσται». Δὲν πρόκειται
νὰ ζήσω. Ἀφοῦ φτύγω αἷμα!.... Φαίνεται ὅτι τρύπησε ἢ σφαιρα τὸ
πνευμόνι μου. Καὶ νὰ ζήσω ποιὸς ξέρει μπορεῖ νὰ γίνω φυματικός.
Τέτοιες κι' ἄλλες σκέψεις ἔκανα γρήγορα. Στὸ μεταξὺ ἓνας στρατιώτης
μου ἔλεγε ἀργότερα πού ἔτυχε ἐκεῖ κοντὰ καὶ μὲ εἶδε τὴ στιγμή ἀκρι-
βῶς πού τραυματίσθηκα πὼς δὲν ἔπεσα ἀμέσως. Πῶς μὲ τ' ἀριστερό
μου χερὶ εἶχα πιάσει τὸ κεφάλι μου ἔκανα σχεδὸν μιὰ στροφὴ κι'
ἔπειτα ἔπεσα). Ἐνας οἶγος μ' ἔλιασε. Θεοῦλη μου ἔκανα! Μαννοῦλα
μου! ποῦ εἶσαι; Δὲν ἤξερα τὶ ἔλεγα. Τὸ αἷμα ἔβγαине συνεχῶς ἀπ' τὸ

στόμα μου και τὸ δεξί μου χέρι παρ' ὅλες τις προσπάθειές μου στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸ κουνήσω. Δὲν μπορούσα νὰ προσδιορίσω ποῦ ἀκριβῶς εἶχα χτυπηθῆ. Ἐβγαλα μιὰ φωνή κι' ἔστρεψα πρὸς τοὺς στρατιώτες «Βρὲ παιδιά χτυπήθηκα!». Οὔτε φωνή οὔτε ἀκρόαση! Καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν πεσμένοι μπρούμυτα. Ἐκανα κουράγιο καὶ σύρθηκα ὡς τὸν πρῶτο. Τὸν σκούνησα. Τίποτε, ἀκίνητος τελείως. Φαίνεται πὸς αὐτὸς θὰ πήγαινε τελείως ὄρθιος καὶ τὴν ἔφαγε στὰ γερά. Ἐγὼ μὲ τὴν κλίση ποὺ εἶχα, τὴν πῆρα εὐεργετικώτερα. Κύνταξα στὸ δεξί μου ὄμο, καὶ βλέπω 2—3 τρύπες καὶ κάτι ἐπιπόλαια καψίματα στὸ κρέας. Μιὰ σφαῖρα καὶ μοναγὴ ἔκανε ὄλο τὸ κακό. Ἡ μοιραία σφαῖρα χτύπησε καὶ τὰ πνευμόνια καὶ παράλυσε καὶ τὸ χέρι. Τώρα ὅμως τί γίνεται; Ἐπρεπε νὰ μείνω ἐκεῖ μ' αὐτὴ τὴν ἀκατάσχετη αἱμορραγία! Ἀσφαλῶς θὰ πέθαινα. Βοήθεια δὲν εἶχα νὰ περιμένω ἀπὸ πονθена. Θυμήθηκα ἔπειτα πὸς ὅσοι τραυματίζονταν τοὺς ἔστελνα στὸ Γαλατῶ ἀκριβῶς ἔπειδι δὲν ἵπῃρχαν τραυματιοφορεῖς, κι' ἔπειδι ὑπῆρχε φόβος νὰ πεθάνουν ἀπὸ αἱμορραγία. Ἐπρεπε κι' ἐγὼ νὰ κάνω κουράγιο κι' ὅπως ὅπως νὰ πάω πίσω ἀπ' τὶς πρῶτες γραμμὲς πρὸς τὸ χωριό. Ἴσως νὰ βρίσκονταν τίποτε Χριστιανοὶ καὶ νὰ μὲ βοηθήσουν. (Ὡς φαίνεται καὶ ὅπως ἀπεδείχθη ἀργότερα οἱ Γερμανοὶ ποὺ μᾶς παρακολουθοῦσαν μᾶς χτύπησαν ἀπὸ πίσω. Σὰν εἶδαν δὲ πὸς πέσαμε δὲν μᾶς ξαναέριξαν). Ἐσφιξα τὰ δόντια μου γιὰ νὰ ἀποφύγω τὸ αἰσθημα τοῦ πόνου. Μὲ τ' ἀριστερό μου χέρι ἄρχισα πιάνοντας τὰ χόρτα νὰ σέρνομαι σὰ φίδι, ἐνῶ ψιθύριζα πότε τῶνομα τοῦ Θεοῦ, πότε τῆς Παναγίας, καὶ πότε τῆς καυμένης τῆς μητέρας μου. Δὲν εἶχα τίποτε ἄλλο νὰ θυμηθῶ ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ. Μὲ πολὺ κόπο καὶ γιομάτος χόματα, ἰδρώτα καὶ αἵματα ἔφθασα στὶς ἀμυγδαλιές. Κύλησα ἀπὸ πίσω στὸ μονοπάτι. Τὸ πῆρα κι' ἄρχισα σκυφτὸς καὶ παραπατώντας, ἐνῶ μὲ τ' ἀριστερό μου χέρι κρατοῦσα τὸ δεξί μου παράλυτο, (ποὺ χτυπημένο κρεμόταν σὰν κοροῦλι), πῆρα τὸ δρόμο πρὸς τὸ χωριό. Δεξιά μου οἱ Νεοζηλανδοί, ἔβριζαν ἐναντίον τοῦ νεκροταφείου. Οἱ σφαῖρες σφύριζαν στ' αὐτιά μου. Εἶχα τὴν ἐντύπωση πὸς ἀκουγα βουιτὸ ἀπὸ κανένα ἀγριεμμένο μελίτσι ποὺ πότε ἀκουγότανε κοντὰ καὶ πότε ξεμάκραινε. Παρακάτω μπῆκα μέσα σ' ἓνα ἀμπέλι, Αἰσθάνθηκα τὶς δυνάμεις μου νὰ μ' ἐγκαταλείπουν. Τὰ γόνατά μου νὰ λυγίζουν.... Σὲ λίγο σωριάστηκα κάτω σ' ἓνα κούρβουλο. Πόση ὥρα ἔμεινα ἔτσι ἀναίσθητος, δὲν θυμάμαι. Σὰν ἀνοιξα τὰ μάτια μου καὶ ἀνασηκώθηκα, εἶδα μιὰ μικρὴ

λιμούλα από αίμα πού είχε σχηματισθῆ σὲ μιὰ λακοῦβα στὸ χῶμα. Μ' ἔπιασε πάλι τὸ ρίγος. Αἰσθάνθηκα ὅτι ὁ θάνατος μὲ εἶχε ἀγκαλιάσει καὶ μὲ φιλοῦσε, μὲ σκοποῦ νὰ μὲ πάρῃ ἀπ' τὴ ζωῆ. Αὐτὸ φαίνεται τὸ κρῦο ἀγκάλιασμα μοῦ ἔφερεν τὸ ρίγος. Συγκέντρωσα τὶς δυνάμεις μου καὶ ὤρμησα σὰν μεθυσμένος κάτω ἀπ' τὶς ἐληγὲς σκουντουφλώντας. Ἄν ἔμεινα κι' ἄλλο ἔτσι ὁ θάνατος ἀσφαλῶς θὰ μὲ κέρδιζε. Πότε γονατίζοντας καὶ πότε σηκωνόμενος κατῶρθωσα νὰ φτάσω πρὸς τὸ δρόμο τὸν καροποῖητο πού ἔφερεν ἀπ' τὸ χωριὸ στὸ νεκροταφεῖο. Ἦξερα καλὰ τὴν τοποθεσίᾳ. Κατάφερα νὰ πέσω πολὺ πίσω ἀπ' τὶς γραμμές.

Σὰν ἔφτασα ὅμως στὸ δρόμο δὲν ἄνθεξα. Ἄρχισα πάλι νὰ λυποῦμαι. Τὰ γύρω μου τοπεῖα ἄρχισαν νὰ φέρουν ὁμόκεντρος κύκλους. Σὲ λίγο ξανάπεσα σ' ἓνα κοματώδη λήθαργο ἐπικίνδυνα ἐξαντλητικό... Ὅταν ἄνοιξα τὰ μάτια μου ἔπειτα ἀπὸ κάμποση ὥρα, εἶδα 3 στρατιῶτες μ' ἓνα πολίτη πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου καὶ μιὰ φωνὴ πού ἔλεγε..., «Βρὲ παιδιὰ κυτᾶτε ἐδῶ, ἓνας Ἀξιωματικός τραυματίας μὲς' στὸ χαντάκι!...» Ὁ Θεὸς μὲ λυπήθηκε. Εἶχα σωθεῖ. Οὔτε κατάλαβα μὲς' στὸ λήθαργό μου γιὰ πότε μὲ σήκωσαν στὰ χέρια καὶ μὲ πῆγαν στὸ χωριό. Στὴν ἄκρη ἀκριβῶς εἶχε ἓνα ἐκκλησάκι καὶ ἀπέναντι ἦταν τὸ σπίτι μιᾶς γηρας γρηᾶς (πού πέθανε στὴν κατοχὴ ἀργότερα). Σὰν ἄνοιξα γιὰ δευτέρη φορὰ τὰ μάτια μου εἶδα στρατιῶτες πολλοὺς γύρω μου. Ἀνάμεσά τους γνώρισα καὶ μερικοὺς τοῦ λόγου μου ὅπως τὸν Κολοτοῦρο, ἓναν Βενιζέλο, τὸ Χρ. Πατμανίδη, τὸ Γιάννο, καὶ ἄλλους. Ὁ καυμένος ὁ Γιάννος μάλιστα μόνο πού δὲν ἔκλαιγε.

Χτυπήθηκες κὺρ Λοχαγέ μου ἄσχημα πολὺ ; Ὅλο ρωτοῦσε καὶ ξαναρωτοῦσε» Δὲν εἶναι τίποτα παιδί μου μόνο φωνᾶτε τὸ γιὰ τὸ τὸ Μακρίδη τοὺς εἶπα. Πῆτε τους ἀπάνω στὸ ἐπιτελεῖο ὅτι χτυπήθηκα. Ἀμέσως ἔγιναν ἄφρανοι. Δυὸ κορίτσια, ὁ πολίτης, ἡ γρηᾶ, καὶ ἓνας στρατιώτης εἶχαν μείνει. Φαίνεται πὼς ἡ θέα μου—ἔτσι ὅπως ἤμουν μὲ τὰ αἵματα καὶ τὶς σκόνες καὶ τὸν ἰδρῶτα θὰ ἦταν ἀπαισία, γιὰτὶ ἔβλεπα τὰ δυὸ κορίτσια τῆς γρηᾶς πὼς δὲν ἄντεχαν νὰ μὲ βλέπουν ἀλλὰ συγνὰ γύριζαν μὲ ἀποτροπιασμὸ τὰ πρόσωπά τους πρὸς τὸν τοῖχο Αἰσθανόμενα τὸ αἶμα νὰ ἐξακολουθῆ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ στόμα μου. Θυμήθηκα ἀπ' ὅ,τι ἤξερα ἀπὸ τὶς πρώτες βοήθειες πὼς ἡ αἱμορραγίε θέλουν πρὸ παντὸς ψυχρὰ ἐπιθέματα (κομπρέσες). Γι' αὐτὸ ἡ πρώτη μου δουλειὰ ἦταν νὰ ζητήσω ἀπ' τὰ κορίτσια, θυμᾶμαι κοῦα πανιὰ βρεγ-

μένα για να βάλω στο στήθος μου κι' έπειτα ζήτησα λίγο οινόπνευμα ή εν ανάγκη τσικουδιά για να πλύνουν τις πληγές. Τὰ εἶδα ὅμως πὸν δίσταζαν καὶ εἶπα στὸ στρατιώτη νὰ φροντίσῃ. Τότε πήραν θάρρος καὶ ἤρθαν καὶ ἄρχισαν νὰ μὲ βοηθοῦν νὰ βγάλω τὸ χιτώνιο. Ὅταν ἔγινε αὐτό, ἔφεραν τσικουδιά κι' ἔπλυναν γύρω τις πληγές μου καὶ μοῦ ἔβαλλαν ἓνα βρεμμένο πανί στὸ στήθος. Τότε πάνω στὴ ζάλη μου θυμήθηκα πὼς στὴν τσέπη τοῦ χιτανίου μου εἶχα 2—3 χειροβομβίδες. Πάστες λέω στὸ στρατιώτη καὶ δῶσε τις σὲ κανένα πὸν πάει ἔξω, στὴ μάχη γιὰ νὰ μὴ μείνουν ἐδῶ καὶ γίνῃ κανένα ἀτύχημα. Τὶς ἔβγαλε καὶ τις ἔβαλλε στὴ δική του τσέπη.

Σὲ λίγο ἔφτασαν λαχανιασμένοι οἱ στρατιῶτες ἀφοῦ εἶχαν βγάλει ἀπὸ ἓνα σπῆτι μιὰ πόρτα γιὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσουν γιὰ φορεῖο. Εἶπαν : Πὼς πήραν διαταγὴ νὰ μὲ πᾶνε ἐπάνω, γιὰτὶ ὁ γιατρός ἐπειδὴ εἶχε πολλὴ δουλειὰ ἦταν δύσκολο νὰ κατέβῃ κάτω. Εὐχαρίστησα τοὺς φιλανθρώπους ἐνοίκους τοῦ Κρητικοῦ σπιτιοῦ καὶ ἄφησα τοὺς στρατιῶτες μὲ ἓνα πολίτη νὰ μὲ τοποθετήσουν στὸ αὐτοσχέδιο αὐτὸ φορεῖο. Σὲ λίγο ἀνεβαίναμε τὸν ἀνήφορο τοῦ Γαλατᾶ ἐνῶ τ' ἀεροπλάνα ἐγάζωναν τὸ χωριὸ μὲ πολυβολισμούς. Κάτι γυναικοῦλες βγήκαν καὶ μᾶς προὔπάντησαν φωνάζοντας : Ἄπ' ἐδῶ : «Στοῦ παπᾶ - Βασίλη τὸ σπῆτι.» Ἐκεῖ εἶναι ὁ γιατρός ! Ὅταν μὲ πήγαιναν φαίνεται πὼς παραμιλοῦσα ἀπὸ τὸ πυρετὸ πὸν μὲ εἶχε ἀπὸ ὥρα πιάσει. [Ὅταν μετὰ κάμποσους μῆνες ξαναπῆγα στὸ Γαλατᾶ, ὅταν ἔκλεισε πιά ἡ αὐλαία καὶ τὸ δρᾶμα εἶχε τελειώσῃ—γιὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ δρᾶμα, τῆς σκλαβιάς—βρῆκα ἓνα Γαλατιανὸ τὸν κ. Κορωνάιο. Ἦταν ὁ πολίτης πὸν μὲ τοὺς στρατιῶτες μὲ μετέφερε τραυματισμένο στὸ φορεῖο. Μοῦ εἶχε πῆ λοιπὸν πὼς στὸ παραμλητὸ μου ξεφώνιζα : «Βρὲ παιδιά ἀφήστε με νὰ πεθάνω ! Τὶ τὴν θέλω τὴ ζωὴ ! Ὁ κ. Διοικητὴς σκοτώθηκε... Ὁ καῦμένος ὁ Γρηγορίου δὲν ὑπάρχει πιά. Δὲν βλέπετε τ' ἀεροπλάνα ; Θὰ σᾶς κτυπήσουν. Ἐμένα ἀφήστε με νὰ πεθάνω. Φροντίστε νὰ σωθῆτε σῆς» καὶ ἄλλα...].

Στὸ στοργικὸ σπῆτι τοῦ πατριώτη παπᾶ - Βασίλη βρῆκα τὴν ἰδανικὴν περιποίησιν καὶ νοσηλείαν. Ὅταν ὅμως ἄρχισαν οἱ Γερμανοὶ νὰ βομβαρδίζουσιν γιὰ καλὰ τὸ Γαλατᾶ, μὲ βάλανε τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ σ' ἓνα Ἀγγλικὸ νοσοκομειακὸ αὐτοκίνητο μὲ Νεοζηλανδοὺς καὶ Ἑλληνες τραυματίες γιὰ νὰ μὲ πᾶνε σ' ἓνα Ἀγγλικὸ χειρουργεῖο κοντὰ στὴ θάλασσα. Ἀνάμεσα στὶς παιδικὰς ἔξοχὰς καὶ τὰ Χανιά. Ἦταν τὸ ἴδιον τὸ 7ο Γενικὸ Ἀγγλικὸ Νοσοκομεῖο καὶ ἐπειδὴ βομβαρδίστηκε εἶχε ἐγκα-

τασταθεὶ λίγο πιὸ κάτω σὲ κάποιο σπίτι πού δὲν ξέρω γιατί ἔφερε τὸ ὄνομα «Κόκκινο μετόχι». Στὸ ἴδιο αὐτοκίνητο εἶδα μὲ χαρὰ νὰ ἐπιβιβάζεται ὁ Ἄνθυπολοχαγὸς κ. Δήμιον πού ἔφερε πολλὰ τραύματα ἀπὸ πολυβόλο στὸ χέρι, ὁ ἐπιλοχίας τοῦ λόχου μου Μαυρούας καὶ ὁ Γκάνας.— Ἐνας στρατιώτης πού μὲ ὑπηρετοῦσε καὶ τὸν εἶχα χάσει καὶ πού εἶχε τραυματισθεῖ κι' αὐτὸς ἐπιπόλαια.— Τὸ αὐτοκίνητο θὰ ἦταν μεσάνυχτα ὅταν κατηφόρησε πρὸς τὸ δημόσιο δρόμο—Μάλεμο—Χανίων. Κάθε 100 μέτρα μᾶς σταματοῦσε μὲ τὰ «ἄλτ» καὶ ἕνας σκοπός. Οἱ Νεοζηλανδοὶ ὅσο γι' αὐτὸ δὲν ἔπεφταν ἔξω. Ἐκεῖ πού κρατοῦσανε τὶς γραμμὲς καὶ τὶς συγκοινωνίες τὶς κρατοῦσαν γερά. Μόλις ὁ ὀδηγὸς ἔλεγε τὸ σύνθημα πού εἶχαμε μᾶς ἄφηνε καὶ περνούσαμε. Ἔτσι ἀφοῦ φτάσαμε στὸ δημόσιο δρόμο προχωρήσαμε κάμποσο καὶ ὅταν φτάσαμε κοντὰ στὴν τοποθεσία «μακρὺς τοῖχος» στρίψαμε ἀριστερὰ καὶ πήραμε ἕνα καροποίητο δρόμο κάτω ἀπ' τὶς ἐληές καὶ δίπλα σ' ἕνα ρεμματάκι καὶ φτάσαμε κοντὰ στὴν παραλία. Σκοτάδι πίσω. Ἐνας οἰκίσκος ὠρθωγὲ τὸν ὄγκο του ἀγωνιζόμενος νὰ φτάσει τὸ ὕψος κάποιας διπλανῆς ἐληῆς. Ἀργότερα ἐξακριβώσα πὼς ἐκεῖ ἦταν ἐγκατεστημένο τὸ χειρουργεῖο : Ἦσαν ἀμέσως—σὰν στάθηκε τὸ αὐτοκίνητο—τραυματιοφορεῖς καὶ νοσοκόμοι καὶ μᾶς ταξινομοῦσαν μὲ ἀρκετὴ τάξη σὲ διάφορα μέρη. Ὅχι βέβαια σὲ σκηνὲς ἢ οἰκίματα, ἀλλὰ κάτω ἀπ' τὶς ἐληές στὸ ὑπαίθρο! Γιατὶ σὰν συνήθισαν τὰ μάτια μου στὸ σκοτάδι πρόσεξα γύρω μου πὼς ἦταν ἕνας πρόχειρος καταυλισμὸς ἀπὸ μικρὰ ἀτομικὰ ἀντίσκηνα. Ἐμένα μὲ πῆραν δυὸ Νεοζηλανδοὶ καὶ ἀφοῦ μὲ ἔβαλαν κάτω ἀπὸ μιὰ ἐληά, μοῦ ἔροριξαν κάτι σὰν μουσαμᾶ ἀπάνω μου κι' ἄρχισαν μὲνα σχοινὶ νὰ μὲ δένουν στὴν ἐληά. Μοῦ φάνηκε περίεργο. Πολὺ περίεργο! Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μὲ δένουν. Μήπως ἤμουν κανένας ἐγκληματίας ἢ μήπως φοβόντανε μήπως φύγω; Θέλησα νὰ ζητήσω ἐξηγήσεις. Τοῦς μίλησα στὴ Γαλλικὴ. Δὲν μὲ καταλάβαιναν. Τὰ λίγα Ἀγγλικά μου δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ δώσουν νὰ καταλάβουν τοὺς ξεροκέφαλους γιὰ μένα ἐκείνη τὴν ὥρα Νεοζηλαντοὺς νοσοκόμους. Ἐφυγαν γελῶντας καὶ φωνάζοντας. «Βέρυ-γκούτ, βέρυ-γκούτ» Ἐσπᾶξα ἐπὶ ὥρα τὸ κεφάλι μου καὶ δὲν μποροῦσα νὰ βροῶ μιὰ ἐξήγηση καὶ ἔστω ἕνα πρακτικὸ σκοπὸ πού μποροῦσε νὰ ἔχη αὐτὸ τὸ δέσιμο. Θὰ πέρασε καμμιά ὥρα ἔτσι ὅταν βλέπω νὰ ξανάρχωνται οἱ ἴδιοι Νεοζηλανδοὶ λέγοντας αὐτὴ τὴν φορά. «Γιὸν ὄφισερ», (Σεῖς Ἀξιωματικός;) Γιὰς τοὺς εἶπα : Γιὰς. Μόνο γιατί μὲ δέσατε; Δὲν κατεδέχθησαν νὰ μοῦ δώσουν ἀπάντηση. Μὲ

ἔβαλαν νὰ τοὺς ἀγκαλιάσω ἔπλεξαν ἀπὸ κάτω μου τὰ χέρια τους. ἔκαναν ἓνα εἶδος σκαμνάκι καὶ ἔτσι σηκωτὸ μὲ πῆγαν στὸν οἰκίσκο.

Μέσα ἦταν μιὰ ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα. Ζέστη πολὺ. Ὁ Γιατρός ἓνα (ἀμούστακο νεαρὸ παλληκάρι ὄμορφο) ἦταν—θεόγυμνος—μόνο μὲ τὴν ἄσπρη ρόμπα ἀπὸ πάνω... Σ' ἓνα πατάρι χαμηλὸ ποῦ μὲ ξαπλώσανε ἦταν ἄλλοι 2—3 πληγωμένοι. Ὁ γιατρός εὐτυχῶς ἤξερε Γαλλικὰ συννενοηθήκαμε. Μοῦ ζήτησε ἂν εἶχα τσιγάρα—εἶχαν μεγάλη ἔλλειψη φαίνεται—Τοῦ ἔδωσα μερικὰ χῆμα ποῦ εἶχα σὲ μιὰ τσέπη τοῦ χιτωνίου μου. Αὐτὸ τοῦ φάνηκε σὰν οὐράνιο δῶρο. Μοῦ φάνηκε ὁ καυμένος πολὺ θεωριωλῆς.

Ἄφου τοῦ ἔκανε μιὰ ἔνεση μορφίνης πῆρε ἀπὸ μιὰ τσάντα μὲ ἐργαλεῖα δίπλα του ἓνα τσιπίδι κι' ἄρχισε νὰ κἀνῃ ἀνασκαφές στὶς πληγές μήπως ἀνακαλύψῃ τίποτα θραύσματα. Πῆρε τὸ παρόλυτο χέρι του τὸ κούνησε ἀπάνω κάτω ἀδιαφορῶντας γιὰ τὰ ξεφωνητά μου καὶ κούνησε περίλυπα τὸ κεφάλι. Κατάλαβα ἀπ' τὴν ἔκφρασί του ὅτι τὸ χέρι μου ἔχασε γιὰ πάντα τὴν ὑγεία του. Μ' ἐπέδεσε μὲ κάτι θαυμάσιους ἐπιδέσμοις σ' ὄλο μου τὸ στήθος καὶ ἓναν ἀπὸ τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ κρατᾷ τὸ χέρι καὶ παραχώρησα τὴ θέση μου σὲ ἄλλον. Ὁ δύστυχος ὄλη τὴ νύχτα καὶ τὴν ἡμέρα μ' ἓνα κουράγιο πρωτόφαντο πρόσφερε τὶς ὑπηρεσίες του σώζοντας ποῖος ξέρει πόσους Ἕλληνες καὶ Νεοζηλανδοὺς ἀπὸ βέβαιο θάνατο καὶ μολύνσεις. Ποῖος ξέρει ἂν ἐπέζησε. Ἐξω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν οἰκίσκο τοῦ χειρουργείου μ' ἄφησαν. Εἶχα μαζί μου μιὰ κουβέρτα ποῦ μοῦ ἔδωσαν ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ποῦ τὴν κουβαλοῦσα διαρκῶς μαζί μου. Τὴν ἄπλωσα κάτω ἀπὸ μιὰ ἔλην καὶ ξάπλωσα. Αὐτὴ τὴ φροῶ οὔτε μ' ἔδεσαν, μὰ οὔτε κι' ἐνδιαφέρθηκε κανεὶς. Ὅπως ἦμουν κουρασμένος καὶ ναρκωμένος ἀπὸ τὴ μορφίνη τὸν πῆρα μονοκόμματο ὡς τὸ πρωτὶ....

Ο ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΓΛΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΥΡΓΕΙΟΥ !...

Σὰν ἀνοιξα τὰ μάτια μου, ὁ ἥλιος εἶχε σηκωθῆ ἀρκετὰ ψηλά. Γύρω μου σὲ χαροαδρούλες, σὲ χαντάκια, σὲ δοῦγματα κάτω ἀπ' τὶς ἔληδες παντοῦ, βρισκόνταν ξαπλωμένοι Ἕλληνες καὶ Νεοζηλανδοὶ τραυματίες στρατιῶτες μὰ καὶ πολίτες Γαλατάνοι ἀκόμη. Οἱ Νοσοκόμοι πηγαينوήρχονταν καὶ μᾶς μοίραζαν σ' ὄλους ἀπὸ ἓνα σάντουιτς. Τὸ ἔφαγα μὲ ἀρκετὴ ὄρεξη γιὰτὶ εἶχα ἀπὸ χθὲς νὰ φάγω. (Παῶ' ὄλη τὴν

ἀπαγόρευση τοῦ ἀνθυπιάτρου Μακρίδη νὰ μὴ τρώγω πολὺ σκληρῆς τροφῆς ποὺ ἐμποδίζουν στὴν κατάποση!).

Σὲ λίγο ξαναβρῆκα τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Δῆμου καὶ τὸ στρατιώτη μου τὸ Γκάνα. (Ἀπὸ τότε δὲν ξαναχωρίσαμε. Μαζὺ τραβήξαμε τοῦ κόσμου τὶς ταλαιπωρίες ἕως ὅτου σωθήκαμε). Εἶχα ριγμένη τὴ κούβερα ἀπάνω μου ποὺ κρεμμότανε πίσω μου σὰν μανδύας Δεσπότη. Ὁ κ. Δῆμου δὲν εἶχε χάσει τὸ χιούμορ του. Σὰν τὸν Πάπα Πίο τὸ 12ο μοῦ εἶπε μοιάζετε..., «Πάλι καλὰ ποὺ δὲν μοιάζω τὸν Οὐρβανὸ τὸν 1ο! τοῦ ἀπάντησα κι' ἐγώ. Χαρᾶς τὴν παρομοίωση! Δὲν βρῖσκατε τοῦλάχιστο νὰ μὲ παρομοιάσετε μὲ τίποτε ἄλλο»; Τὴν ὥρα ἐκείνη διακόψαμε τὴ συζήτηση γιατί εἶδαμε δύο Γερμανικὰ ἀναγνωριστικὰ ποὺ ἄρχισαν νὰ κίνουν βόλτες πάνω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν καταυλισμό. Τὸ Μίλεμα ἀπὸ χθὲς εἶχε καταληφθῆ γι' αὐτὸ δὲν ἄρρησαν προῖ ν' ἀπογειωθοῦν καὶ μὲ τὴν πρώτη πτήση καὶ νὰ μᾶς ἀνακαλύψουν. Παρ' ὅλας τὶς φωνῆς τῶν Νεοζηλανθῶν νὰ κρυφτοῦμε, αὐτοὶ ἀσφαλῶς εἶδαν τὶς κινήσεις γιατί κατέβηκαν πολὺ χαμηλά, σχεδὸν ἀπάνω ἀπ' τὶς ἐληές. Τὰ βλέπετε αὐτὰ κ. Δῆμου! Λέω στὸν ἀνθυπολοχαγό. Αὐτὰ θὰ εἰδοποιήσουν τὰ βομβαρδιστικὰ καὶ σὲ λίγο ἐδῶ θὰ γίνῃ γῆς Μαδιὰμ! Λέτε; Ἐκανε αὐτός. Δὲν πιστεύω! Θὰ σεβασθοῦν τὸ σῆμα τοῦ χειρουργείου! Καὶ μοῦδειξε ἕνα πλαίσιο ἀπλωμένο πάνω ἀπὸ τὸ σπητάκι, μὲ τὸν κόκκινο σταυρό. Αὐτοὶ τίποτε δὲν σέβονται ποὺ δὲν εἶναι Γερμανικό. Τοῦ ἀπάντησα. Πάω κάπου νὰ κρυφτῶ ἐν πάσῃ περιπτώσει. Καὶ τραβήξα νὰ φύγω. «Ποῦ πάτε;» Μοῦ εἶπε. Πάω κάπου ἔξω ἀπὸ τὸν καταυλισμὸ νὰ βρῶ ἕνα μέρος. νὰ κρυφτῶ σᾶς εἶπα. Δὲν μοῦ μίλησε. Σὰν προχώρησα ὅμως πρὸς ἕνα βουναλάκι πρὸς τὴ θάλασσα καμιά διακοσομιὰ μέτρα μακρότερα, καὶ κάθησα σ' ἕνα χαντάκι, τὸν εἶδα νὰ ἔρχεται κι' αὐτὸς πρὸς τὸ μέρος μου. Τὸν ἀκολουθοῦσε κι' ὁ Γκάνας. Δὲν πρόφρασαν νὰ βολευτοῦν στὸ χαντάκι κι' ἄρχισε τὸ πανηγῦρι. Πλάκωσε ἕνα σμῆνος βομβαρδιστικῶν «Στούκας» κι' ἄρχισε νὰ οἰχνη τὶς βόμβες ἀπάνω στὸν καταυλισμὸ τὸν γιομάτο τραυματίες». Καλὰ τὸ εἶχαι προβλέπει. Εἶπε ὁ κ. Δῆμου ἐνῶ ἔκανε θέση στὸ Γκάνα νὰ στοιμωχθῆ κοντά του. Ἐν σωθοῦμε ἀσφαλῶς θὰ τὸ χρωστοῦμε σὲ σᾶς!». Ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα ἔκομα τὸ καθῆκον μου. Σᾶς προειδοποίησα. Ἐχει ἄλλωστε τὸ μάτι μου συνηθίσει καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέτωπο ἀπὸ κάτι τέτοια, ποὺ δὲν γελιέμαι καὶ τόσο εὔκολα.

Ὁ βομβαρδισμὸς διήρκεσε τοῦλάχιστον ἀπάνω ἀπὸ μισὴ ὥρα!

Είμαστε ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα σὰν παγωμένοι, ἀκίνητοὶ χωμένοι μέσα στὰ χορτάρια τοῦ χαντακιοῦ καὶ βλέπαμε τ' ἀεροπλάνα νὰ ρίχνουνε σφουρίζοντας τὶς βόμβες ἀπάνω ἀπ' τὸ καταφύγιό μας πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ καταυλισμοῦ. Παρ' ὅλο τὸ φόβο, ὁ νοῦς μας ἦταν διαρκῶς στοὺς δυστυχημένους ποὺ ἀφήσαμε ἐκεῖ! Θεέ μου τί μακελλεῖο! Καὶ ἦσαν ὅλοι τραυματίες! Ἄτιμοι, ἀνάνδρoι, δολοφόνοι τραυματιῶν καὶ γυναικῶν καὶ γέρον καὶ παιδιῶν. Θάρθη καὶ σὰς ὁ καιρὸς σας νὰ τιμωρηθῆτε. Ὁ πέλεκυς τῆς δικαιοσύνης δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ πέσῃ στὰ κεφάλια σας «Ἐστὶ δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὄρα».

ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΥΛΛΑ ΣΤΗ...ΧΑΡΥΒΔΗ!

Μόλις ἔγινε μιὰ μικρὴ διακοπὴ τοῦ βομβαρδισμοῦ βγήκαμε ἀπὸ τὸ χαντάκι. Ἀκόμα δὲν πιστεύαμε πὼς εἴχαμε τὴ τύχη νὰ βρεθοῦμε ἔξω ἀπὸ τὸν καταυλισμὸ καὶ δὲν εἶδαμε τὰ ὅσα φρικιαστικά θὰ συνέβησαν ἐκεῖ μέσα. Τὶς σκηνὲς τῆς ἀλλοφροσύνης τὶς φανταζόμασταν. Ὅσο δὲ γιὰ φωνὲς τὶς ἀκούγαμε. Ὁ κ. Δήμου, εἶχε τὴ γνώμη νὰ ξαναγυρίσουμε. Ἐγὼ ἀντέτεινα κατηγορηματικά. «Νὰ ξαναγυρίσωμε πίσω στὸ βομβαρδισθέντα καταυλισμὸ; Ἀδύνατον οὔτε σκέψη νὰ γίνεται.

Ἐγὼ παίρνω τὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ τραβῶ γιὰ τὰ Χανιά ὅπως μπορῶ. Αὐτοὶ οἱ ἀθεόφοβοι νομίζεις θὰ μείνουν ἔως ἐδῶ; Πᾶνε νὰ φορτώσουν καὶ νὰ ξαναγυρίσουν γιὰ νὰ μὴν ἀφήσουνε τίποτα ὄρθιο. Εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ σκληροὺς ἐκτελεστές! Ἄν δὲν δώσουν τὴν χαριστική βολὴ δὲν ἠσυχάζουν. Γι' αὐτὸ ἂν θέλωμε νὰ ζήσωμε δὲν πρέπει πλέον ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ξαναγυρίσωμε ἐκεῖ. Τὰ λόγια μου φαίνεται πὼς τὸν ἐπιρρέασαν. Ὅσο γιὰ τὸν Γκάνα αὐτὸς δὲν ἔφερε ποτέ του ἀντίρρηση. Ὅτι ἀπόφαση πέρασε αὐτὸς πευθῆνια ἐκτελοῦσε..

Σὲ λίγο ξεκινούσαμε περπατώντας πότε στὴν ἄκρῃ τῆς θάλασσης καὶ πότε κοντὰ ἀπὸ μιὰ γραμμὴ συρματοπλεγμάτων (εἶχανε ἐδῶ οἱ Ἄγγλοι συρματοπλέξει τὸ μέρος καλὰ, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν ἴσως ἐνδεχομένη ἀπόβαση ἀπὸ τὴ θάλασσα). Ἦτανε μιὰ ἀμμουδιά περίφημη καὶ κατάλληλη γιὰ πλάζ, (σὲ εἰρηνικὲς ἐννοεῖται περιόδους)! Ὡς ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ ἀρχίζαν τὰ σπίτια ἐνὸς προαστείου τῶν Χανίων. Ἦταν ἀκριβῶς τὰ σπίτια τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Νέας Χώρας. Στὴν ἀρχὴ τῶν σπιτιῶν, στὴν ἄκρῃ τῆς γραμμῆς τῶν συρματοπλεγμάτων, καὶ δίπλα σ' ἓνα χαμηλὸ γήλοφο, εἶχανε στήσει οἱ Ἄγγλοι ἓνα πολυβόλο γιὰ νὰ ἐλέγ-

χουν δλόκληρη αὐτὴ τὴν ἔκταση, καὶ τὸ ὁποῖο δὲν εἶχαμε προσέξει. Οἱ δυὸ Ἄγγλοι πολυβολητὲς προσέχανε τὸ βομβαρδισμόν ποὺ γινότανε στὸν καταυλισμὸ ἀπὸ ἓνα σημεῖο ἐκεῖ δίπλα. Ἐμᾶς δὲν μᾶς εἶχανε προσέξει ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ. Προχωροῦσα μπροστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους σ' ἀρκετὴ ἀπόσταση καὶ σήκωνα μὲ κόπο τὰ πόδια καὶ προχωροῦσα βουτῶντας στὸν παχὺ ἄμμο. Καὶ στοὺς ἄλλους δυὸ συντρόφους μου ἐπρόσεχα πῶς καὶ σ' αὐτοὺς ἦσαν φανερὰ τὰ ἴχνη τῆς ἐξαντλήσεως. Ξαφνικὰ βλέπω τὸν ἓνα ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους στρατιῶτες νὰ τρέχει πρὸς τὸ πολυβόλο καὶ νὰ τὸ γυρῶζῃ πρὸς τὸ μέρος μας. Ἀσφαλῶς θὰ μᾶς πῆρε γιὰ Γερμανοὺς! Τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἐκείνη τὴ στιγμὴ μ' ἔκανε νὰ συγκεντρώσω ὅλες μου τὶς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς δυνάμεις. Γονάτισα μὲ τὸ ἓνα πόδι, σήκωσα τὸ γερὸ χέρι κι' ἄρχισα νὰ βάζω κάτι δυνατὲς φωνὲς μ' ἀποτέλεσμα νὰ βραχνιάσω. Τί ἦταν ἐκεῖνα ποὺ ἔλεγα; Οὔτε κι' ἐγὼ δὲν ξέρω. «Νόου», φώναζα. Νόου καὶ κοινούσα τὸ χέρι. «Νου-σὸμ μπλεσσε», (εἴμαστε πληγωμένοι). «Γουντέντ», (ποὺ θὰ πῆ Ἑγγλέζικα τὸ ἴδιο). «᾽Οφριτσερ γουντέντ». Ὁ κίνδυνος σὲ κάνει καμμιά φορὰ νὰ μιλᾶς μ' ἀσυναρτησίαις. Εὐτυχῶς προλάβουμε τὸ κακὸ. Ὁ Ἑγγλέζικος ἐδῆσε νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ παρατήσῃ τὸ πολυβόλο. Παρὰ τριῖα καὶ θὰ μᾶς ἐθέριζε. Νὰ γλυτώσῃς ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς καὶ νὰ πέφτῃς ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους! Τί κακὸ Θεέ μου! Καὶ τί σύγχυση! Καὶ τί ἀπειρες εὐτυχῶς γιὰ μᾶς ἐπεμβάσεις τῆς Θεῆας Προνοίας! Ἀπ' τὴ Σκύλλα στὴ Χάρυβδη! Καὶ διαρκῶς νὰ γλυτώνῃς. Φαίνεται πῶς εἶχαμε μεγάλη τύχη!

Ο ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Ὁ Ἑγγλέζικος μᾶς ἔκανε νόημα φωνάζοντας «Κάμ, κάμ», νὰ πᾶμε πρὸς τὸ μέρος μου. Εἶχε κατεβῆ καὶ ὁ ἄλλος. Ἐκεῖ εἶχαν ἓνα ἄνοιγμα ἀπὸ τὰ συρματοπλέγματα. Σὰν φτάσαμε ὅλοι μὲ χίλια βάσανα καὶ σὲ μιὰ Ἑλληνοαγγλικὴ διάλεκτο μὲ τὴ βοήθεια τῆς παντομίμας τοὺς δώσαμε μέσες ἄκρες νὰ καταλάβουν γιὰ τὸ κακὸ ποὺ γινότανε πέρα. Μὰ καὶ κεῖνοι δὲν ἄρρησαν νὰ μᾶς δώσουν νὰ καταλάβουμε πῶς μπροστὰ ἀπὸ λίγη ὥρα γινότανε μεγαλύτερο κακὸ πίσω τους. Βομβαρδίζονταν τὰ Χανιά. Σὲ λίγο βγήκαν ἀπὸ κάποιο σπίτι ἐκεῖ δίπλα, ἓνα κορίτσι, μιὰ γυναῖκα, κι' ἓνας χωροφύλακας μὲ τὸ κράνος. Μᾶς πῆραν καὶ μᾶς ἔβαλαν νὰ ξεκουρασθοῦμε. Εὐτυχῶς γιὰτὶ εἴμασταν τελείως ἐξουθενωμένοι. Βοῆξαν μάλιστα καὶ μᾶς ἔψησαν κι' ἓνα καφέ ποὺ μᾶς φάνηκε σῶσπὸ νέκταρ! Ὁ χωροφύλακας ποὺ ἦταν ἐντεταλμένος γιὰ τὴ παιθη-

τική αεράμυνα, μόλις έμαθε πώς είμασταν τραυματίες τής μάχης τοῦ Γαλατᾶ, ἔστρεξε στοῦ Φρουραρχεῖο καὶ κατάφερε νὰ μᾶς φέρῃ ἕνα ἐπιτεταγμένο φορτηγὸ αὐτοκίνητο. Εἶχε δὲ ἐντολὴ ἀπὸ τὸ Φρουραρχεῖο νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στοῦ χειρουργικὸ Νοσοκομεῖο Χαλέπας.

Μὲ εὐλικρινεῖς ἐκδηλώσεις εὐγνωμοσύνης εὐχαριστήσαμε καὶ ἀποχαιρετήσαμε τοὺς ἐνοίκους τοῦ φιλανθρωποῦ καὶ πατριωτικοῦ αὐτοῦ Κρητικοῦ σπιτιοῦ. Στὸ δρόμο βλέπαμε τὶς πρῶτες καταστροφές ἀπ' τὸ βομβαρδισμό τῶν πολιτισμένων Βανδύλων τῆς Εὐρώπης. (Εὐτυχῶς

Τὰ ἥρωϊκὰ Χανιά τῆς Κρήτης Μιά σειρά οἰκοδομῶν
στὴν προκυμαῖα, κι' ἕνα τμήμα τοῦ λιμανιοῦ.
Τὰ Χανιά ἀπ' ὅλες τὶς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τῆς Κρήτης δοκίμασε τὸ σφοδρότερο
τὸ πολυήμερο βομβαρδισμό τῶν Γερ-
μανῶν συστηματικὰ καὶ κατὰ
οἰκοδομικὸ τετράγωνο.

γιατὶ μᾶς εἶχε διακοπῆ κι' ἐδῶ γιὰ λίγο ὁ βομβαρδισμός.) Σπίτια γκρεμισμένα, σύματα τηλεγράφων κομμένα, φωτιές κι' ἐρήμωση παντοῦ. Οἱ πυρκαϊὲς ἀπ' τὶς ἐμπροσθητικὲς εἶχαν φροντώσῃ καὶ μαῦροι καπνοὶ ζῶνανε τὴν πόλιν τῶν Χανίων. Χτυποῦσαν μέσ' στα ὄλα καὶ συστηματικὰ. Τετράγωνο-τετράγωνο. Ἦθελαν νὰ παραλύσουν τὸ πᾶν. Νὰ μὴ μπορέσουν νὰ πᾶνε ἐνισχύσεις ἔξω πρὸς τὰ μαχόμενα τμήματα στοῦ Γαλατᾶ, ὅπου ἡ μάχη ἐμαίνετο ἡμέρες τώρα φοβερή, σκληρὴ ἀδυσώπητη. Κι' ὅμως οἱ ἥρωϊκοὶ κάτοικοι τῶν Χανίων ἀντεχαν, Κι' εὐτυχῶς πού τὰ Ἐνετικὰ τείχη (οἱ Ντάμπιες) χρησιμοποιήθηκαν εὐκόλα κι' ἀρκετὰ ἀσφαλισμένα ὡς καταφύγια. Ἀπ' ἐκεῖ ἐμνηκῆριζαν οἱ Κρητικοὶ εἰρωνεύομενοι τοὺς ἥρωες...Ναζήδες Γερμανοὺς ἀεροπόρους πού χωρὶς ἀντίσταση, ἐλεύθεροι ἔδειχναν τὴν παλληκαριά τους σκοτώνοντας ἀοπλες γυναῖκες γερόντους καὶ παιδιά. Σὸν φτάσαμε στοῦ νοσοκομεῖο (ἦταν τὸ μόνο Ἑλληνικὸ Στρατιωτικὸ Χειρουργικὸ νοσηλευτικὸ ἴδρυμα) εἶδαμε καὶ δῶ πὼς ἄρχιζε νὰ παραλύει τὸ πᾶν.

Τίποτε δὲν ὑπῆρχε στὴ θέση του. Οὔτε γιατροὶ οὔτε νοσοκόμοι. Τοὺς μόνους ποὺ εἶδαμε ἐκεῖ ποὺ μᾶς ἐνοσήλευσαν 3—4 ἡμέρες ποὺ μείναμε ἦταν ὁ ὑπίατρος κ. Σταματάκης. Ἐνας ὑπέροχος τύπος Κρητικοῦ στρατιωτικοῦ γιατροῦ, ὁ ἀνθυπίατρος κ. Χιωτάκης, καὶ ἡ ἀδελφὴ νοσοκόμος Δις Καλογεράκη. Ὁ κ. Σταματάκης ἀφοβος ὅπως ἦταν (ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἦσαν χωμένοι στὰ καταφύγια μὲ τὸν βομβαρδισμό), εἶχε ἀνεβῆ σὲ μιὰ μυγδαλιὰ καὶ προσπαθοῦσε νὰ χορτάσῃ μὲ τὰ ἀγίνωτα ἀκόμη πράσινα ἀμύγδαλα. Μᾶς πῆρε μὲ στοργὴ καὶ μᾶς ἄλλαξε τοὺς ἐπιδέσλους. Κατόπιν μᾶς κατέγραψε στὰ βιβλία τοῦ νοσοκομείου. Σοβαρὰ καὶ τυπικὰ σάν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτε. Ὅπως καὶ στὴν εἰρηκτικὴ περίοδο. Δὲν μπορούσε ὅμως ὄχι μονάχα αὐτὸς μὰ καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μᾶς κάνουν τίποτε περισσότερο. Γιατὶ ὁ βομβαρδισμὸς συνεχιζόταν ἀνηλεής! Ἄδυσώπητος. Κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ πάῃ κάτω. Ἡ ζωὴ στὸ νοσοκομεῖο ἔτσι καταντοῦσε μαρτυρικὴ. Οἱ ἀσθενεῖς ζητοῦσαν λεμονάδα καὶ τοὺς ἔφερναν φασόλια. Ζητοῦσαν σοῦπα, καὶ τοὺς ἔφερναν ἐλπές! Εὐτυχῶς ποὺ βρίσκονταν στὴν ἀποθήκη τοῦ νοσοκομείου αὐτὰ τὰ εἶδη. Τὸ μόνο ποὺ μᾶς συντηροῦσε ἦταν τὸ γάλα τὸ συμπετυκνωμένο. Ἄνοιγαμε τὰ κουτιὰ τοῦ «Νεστλέ» ποὺ μᾶς ἔδιναν καὶ τὰ τρώγαμε ἔτσι δίχως ψωμί, (κι' αὐτὸ ὅμως σὲ λίγο ἄρχισε νὰ σπανίζῃ). Τὴν ἡμέρα οἱ Γερμανοὶ ἀπ' τὴν ἀνατολὴ ὡς βαθειὰ τὸ ἀπόγευμα ἐβρομβάρδιζαν συνέχεια. Σάν κανένα παληοκάραβο κονιότανε τὸ κτίριο. Οἱ σοβάδες ἔπεφταν ἀπ' τὸ τράνταγμα στὰ μάτια μας. Οἱ βόμβες ἔσκαζαν συνεχῶς γύρω. Εὐτυχῶς δὲν ἔπεσε καμιὰ σὲ κανένα νοσοκομεῖο ἐκεῖ δίπλα. Μήπως ἐπειδὴ ἔβλεπαν τὰ σήματα τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ στὶς στέγες οἱ ἀεροπόροι, ἢ ἐπειδὴ ἦσαν βέβαιοι γιὰ τὴ νίκη τους καὶ ἤθελαν νὰ δώσουν δείγματα ἐνὸς ἀνύπαρκτου ἱποτισμοῦ; Ποιὸς ξέρει! Ἔτσι πέρασαν οἱ μέρες μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀβεβαιότητα καὶ σ' ἓνα ἐκνευριστικὸ χάος. Κάποια μέρα γνωρίσαμε ἐκεῖ δίπλα ποὺ καθότανε ἓνα φιλόνηρωπο Κρητικό. Ἐφερε καὶ προσέφερε τσιγάρα στοὺς τραυματίες. Μᾶς εἶπε ὅτι τὸ σπίτι του εἶχε καὶ καταφύγιο. Τὸν παρακαλέσαμε ἂν θὰ μπορούσε νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ. Ἐδέχτηκε. Ἀριβάρουμε μὲ τὸν κ. Δήμου καὶ τὸ Γκάννα. Δὲν ὑπῆρχε ὅμως χῶρος. Γιατὸ στριμωχτήκαμε ὅπως-ὅπως στὸ πλυσταριό. Δὲν εἴχαμε ἄλλωστε περισσότερες ἀπαιτήσεις. Πόλεμος ἦταν καὶ μεῖς εἴμασταν συνηθισμένοι. Τὴν ἡμέρα βρισκόμασταν στὸ καταφύγιο, καὶ τὸ βράδυ κοιμώμασταν στὸ πλυσταριό. Τὴ δευτέρα τὸ πρωτὶ πῆγα γιὰ ἀλλαγὴ στὸ νοσοκομεῖο. Ἐκεῖ εἶδα τὸ συνάδελφό μου διοικητὴ τοῦ δευτέρου λόχου λοχαγὸ κ. Κων. Γιαννουλάκη. Εἶχε τραυματισθῆ

στον πνεύμονα κι' αὐτὸς κι' ἔκανε αἱμοπτύσεις. Τὸ δικό μου εὐτυχῶς τὸ τραῦμα ἄρχισε νὰ υποχωρῇ γιατί σπανίως τώρα ἔκανα αἱμοπτύσεις. Τὸν εἶχανε βάσει μὲ τὸν ἐπιλοχία του κάτω στὸ διάδρομο τοῦ νοσοκομείου γιατί δὲν ὑπῆρχανε κρεβάτια.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ἦταν ἀτάραχος καὶ ἐκάπνιζε μὲ ζηλευτὴ στωϊκότητα! Τὸν ρώτησα γιὰ τὴν κατάσταση. Κούνησε τὸ κεφάλι του, μὲ ἀπογοήτευση. Ἀπελπιστικῆ! Μοῦ εἶπε: «Ἐγκαταλείψαμε χθὲς τὸ Γαλατᾶ! Ζαλίστηκα. Καὶ τώρα τί γίνεται; Ἐφυγα χωρὶς κἂν νὰ τὸν χαιρετήσω τὸν καὶ μένο. Στὸ σπίτι ποῦ γύρισα δὲν εἶπα τίποτε. Ὁ βομβαρδισμὸς συνεχίζονταν. Ἦταν προφανὲς πῶς ἡ ἀντίσταση ἄρχισε νὰ λυγᾶ. Πῶς τὰ τμήματα υποχωροῦσαν. Στὸ καταφύγιο μιὰ γρηά, (ἡ πεθερὰ τοῦ ἰδιοκτιτῆ ποῦ μᾶς φιλοξενοῦσε) μᾶς διασκέδαζε μὲ κἄτι περίεργες παλιῆς ἱστορίες τῆς ζωῆς της. Τὸ βράδυ βλέπαμε τὶς πυρκαγιὰς νὰ λαμπαδιάζουν πρὸς τὴν Σπλάντζια (συνοικία τῶν Χανίων) καὶ ἡ καρδιά μας σφίγγονταν. Τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης ὁ Κρητικὸς ποῦ μᾶς φιλοξενοῦσε, μᾶς εἶπε ὅτι πληροφορηθῆκε πῶς οἱ Γερμανοὶ ἐπρόκειτο νὰ μπουῖν στὰ Χανιά!

Πῆγα νὰ τρελλαθῶ! Ὡς τὴν τελευταία στιγμή δὲν ἤλπιζα πῶς ἦταν δυνατὸν νὰ νικηθοῦμε! Νὰ καταλάβουν οἱ Γερμανοὶ τὴν Κρήτη! Καὶ ὅμως ἀντιμετωπίζαμε μία ἀνέλπιστη πραγματικότητα. Ὅσο γιὰ μένα, δὲν ἤθελα μὲ κανένα τρόπο νὰ αἰχλωτισθῶ. Τοῦλάχιστον νὰ πεθάνω ἐλεύθερος. Ἀφοῦ ἦταν αὐτὴ ἡ μοῖρα τοῦ ἔθνους μας, καὶ ὁ Θεὸς ἔτσι ἤθελε... Μὲ τίς ἰδέες αὐτὲς συμφώνησε καὶ ὁ κ. Δήμου. Ἀφοῦ ζητήσαμε πληροφορίαι ἀπὸ ποῦ θὰ μπορούσαμε νὰ φύγουμε πρὸς τὰ «Λευκὰ ὄρη» ἀποχαιρετήσαμε τὸν ὑποχρεωτικὸ Κρητικὸ πατριώτη, καὶ φύγαμε μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν δεξαμενὴ-Νεροκούρου, παίρνοντας μαζί μας καὶ τὸ Γκάνα, ὁ ὁποῖος δὲν ἐννοοῦσε νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ.

Ἐγκαταλελειμμένοι Βρετανικοὶ καταυλισμοὶ βρίσκονταν κάτω ἀπὸ τίς ἐλλῆς μὲ ἀφημένα ἔπειτα ἀπὸ βομβαρδισμὸ λογιῆς-λογιῆς ὑλικά καὶ τροφίμα. Εἶχα τὴν πρόνοια νὰ πῶ στὸ Γκάνα νὰ πάρῃ σ' ἓνα σακί μερικὲς σκόρπιες κονσέρβες-μαρμελάδες καὶ μερικὰ κουτιά γάλα. Μὲ χίλια βίσονα φτάσαμε σ' ἓνα χωριὸ στὸ «Νεροκούρου».

ΜΑΧΗ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΑΚΩΝ

Ἦταν πρωὶ ἀκόμα καὶ δὲν εἶχε ἀρχίσει ἡ δρᾶσις τῆς ἐχθρικής ἀεροπορίας. Ἦταν βέβαιο πῶς θὰ συνέχιζε καὶ σήμερον Τρίτη 27 Μαΐου τὴν ἐκμετάλλευση τῆς ἐπιτυχίας του ὁ ἐχθρὸς. Κρυφτήκαμε σὴν ἀρχὴ

σ' ἓνα γεφυράκι τῆς δημοσίας ὁδοῦ Σούδας—Χανίων γιὰ νὰ ξεφύγωμε τὸν πολυβολισμό καὶ τὴν παρατήρηση δυὸ ἀναγνωριστικῶν. Τὸ ἴδιο βιολί. Πᾶνε νὰ εἰδοποιήσουν τὰ ἄλλα. Τμήματα Βρετανικὰ ἐν διαλύσει σχεδὸν ὀπισθοχωροῦσαν. Ἀσφαλῶς μετὰ τὴν πτώση τῶν Χανίων θὰ

Μόλις κατέλαβαν τὴ Σούδα οἱ Γερμανοὶ ἔστειλαν μιὰ Βενζινάκτο με μιὰ ομάδα νὰ καταλάβῃ τὸ μισοβυθισμένον Βρετανικὸ καταδρομικὸ Ὑδροπλῆ. Πᾶν ὅλο πού τὸ ἔβλεπαν ἐγκαταλειμμένον ἐν τούτοις οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ πλησιάζουν με προφυλάξεις...γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον !...

ἔλεπτε καὶ ἡ Σούδα. Ἦταν ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ. Γι' αὐτὸ ἴσως κρατοῦσαν στὸ Στύλο. (Ἀργότερα μάθαμε πῶς ἐκεῖ κράτησαν λίγο). Στὸ «Νεροχούρου» λογιῶν-λογιῶν κι' ἐδῶ φυγάδες Ἕλληνες στρατιῶτες Ἀγγλοὶ, πολῖτες. Οἱ περισσότεροὶ τραβοῦσαν πρὸς μιὰ χαράδρα. Ἔκανε κι' ὁ κ. Δήμου νὰ πάῃ μὰ τὸν συγκράτησα. «Ὁχι πρὸς θεοῦ ἐκεῖ τοῦ λέγω. Ἐκεῖ ὑποθέτουν πῶς θὰ κρύβωνται καὶ θὰ ρίξουν ἂν πρόκειται νὰ βομβαρδίσουν». Καὶ πού θὰ πᾶμε; Ἀρχισε πάλι τὶς αἰώνιες ἀντιρροήσεις τοῦ ὁ κ. Δήμου. Ἐκεῖ ἐπάνω τοῦ εἶπα. Ἀπάνω ἀπ' τὸ χωριό. Στὸ ὑψωματάκι ἐκεῖνο με τὶς 3—4 ἑλῆς. Ἐσεῖς πηγαίνετε μοῦ εἶπε κάπως πεισματάρικα. (Ἦταν ἀπ' τοὺς τύπους πού δὲν ἤθελεν νὰ τοὺς

συμβουλευούν οι άλλοι. "Ἦθελε νὰ κάνῃ ὅλο τοῦ κεφαλιοῦ του). "Ἀρχισε νὰ κατεβαίῃ πρὸς τὴ ρεμματιά. Δὲν τοῦ μίλησα. Παρὰ ἄρχισα μὲ κόπο νὰ ἀνεβαίω πρὸς τὸ ὑψωματάκι... Ὁ Γκάνας αὐτὴ τὴ φορὰ ἀκολούθησε ἐμένα. Σὰν προχώρησε λίγο γύρισε καὶ μᾶς εἶδε. Εἶδε καὶ τὸ Γκάνα. Θὰ θυμῆθητε φαίνεται καὶ τὸ ἄλλο περιστατικό, καὶ ξαναγύρισε καὶ μᾶς ἀκολούθησε ἀμίλητος καὶ κατσοφιασμένος. Δὲν τοῦ εἶπα λέξη. "Ἦξερα ὅμως τί συνέβαινε μέσα του. Δὲν προφτάσαμε νὰ φθάσωμε ἐπάνω καὶ νὰ πέσωμε στὰ χόρτα κάτω ἀπ' τὴς ἐλῆς, καὶ νὰ σου πλάκωσαν τὰ «Στούκας». "Ἀρχισαν νὰ φέρουν βόλτες καὶ νὰ ρίχνουν οὐρλιάζοντας καὶ σφουρίζοντας μὲ τὴς σειρῆνες ἀπαίσιαι τὴς βόμβες τὼν μέσα στὴ χαράδρα καὶ κάτω στὸ χωριό. Γυρίζω στὸν κ. Δήμου καὶ τοῦ λέγω δεικτικά: Βλέπεις; Εἶχα δίκαιο; Χαμογέλασε. Σύρθηκε κοντά μου μοῦ ἔπιασε τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε: «Σὰς εὐχαριστοῦμε! Γιὰ δεύτερη φορὰ μᾶς σώζετε τὴ ζωή! Τοῦ τόσφιξα κι' ἐγὼ εἰλικρινά. Αὐτὸ ἦταν ἀφορμὴ νὰ ἀγαπηθοῦμε καὶ νὰ συνδεθοῦμε ἔπειτα πιὸ πολύ. Μία φωνὴ ἐνὸς γαϊδάρου—ποῦ τραυματίστηκε φαίνεται ἀπὸ κανένα θραῦσμα βόμβας—μᾶς ἔκανε νὰ ξεχάσωμε τὴ δραματικότητα τῆς στιγμῆς καὶ ξεσπάσαμε σὲ ὀμηρικά γέλοια...

Καὶ σὰν σταμάτησε ἀκόμα ὁ βομβαρδισμὸς ἐξακολουθοῦσαν οἱ πονεμένες φωνὲς τοῦ δυστυχισμένου ζώου καὶ ἔκαναν μὲ τὴν ἠχὴ ν' ἀντιλαλῆ ὅλη ἡ χαράδρα ἐπὶ ὥρα πολλή... Μετὰ τὸν βομβαρδισμὸ παρακολουθήσαμε σὰν ἀπρόσκλητοι θεατῆς τὴ μάχη τῶν ὀπισθοφυλακῶν τῶν Νεοζηλανθῶν κάτω πρὸς τὴ Σούδα μὲ τὰ πρῶτα τμήματα τῶν Γερμανῶν. Ἐκεῖ κοντὰ στὸ μετόχι τοῦ «Ἡσυχάκη» γινότανε μεγάλο πανηγῦρι. Τὸ τελευταῖο ἴσως δραματικὸ πανηγῦρι ποῦ παρακολουθήσαμε. Οἱ σφαῖρες ἐποστρακίζονταν καὶ σφύριζαν δίπλα μας σχεδόν. Σὲ κάποια φάση τῆς μάχης ἀπ' τὸ μετόχι τοῦ Ἡσυχάκη (ποῦ χρησιμοποιοῦνταν ὡς στρατόπεδο τῶν Ἰταλῶν αἰχμαλώτων), ξεχύθηκαν οἱ Ἰταλοὶ μὲ φωνὲς καὶ ἀλλαγμοὺς πρὸς τὸ μέρος τῶν Γερμανῶν. Μὰ οἱ Γερμανοὶ νομίζοντας πὼς οἱ Νεοζηλανδοὶ κάνανε ἔτσι, ἀκάλυπτοι ἀντεπίθεση, θέρισαν μὲ τὰ πολυβόλα πολλοὺς. Ὡς ὅτου δὲ ξεκαθαρίσῃ ἡ κατάστασις καὶ ξεακριβώσουν οἱ Γερμανοὶ τὴν παρεξήγησις, εἶχανε ξεκαθαρισθῆ πολλοὶ Φρατέλλοι. Αὐτὸ εἶχε καὶ τὴν εὐνοϊκὴ πλευρά. Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἐπωφελήθησαν ἀπὸ τὴν σύγχυσις καὶ ὀπισθοχώρησαν ἀνεόχλητοι. "Ἀφησαν ἔτσι τὴ Σούδα καὶ τραβήχτηκαν πρὸς τὸ Στύλο. Ὅσο γιὰ μᾶς ἀρχίσαμε ν' ἀνεβαίνομε ὅλο καὶ ψηλότερα. Μέσ' στὴ χαράδρα πιὸ πάνω, σὲ κάτι πλατάνια ἀπὸ κάτω πληροφορηθήκαμε ὅτι ἦταν ὁ ταγ|ρχης

Γύπαρης μὲ μιὰ ομάδα ἀπὸ 70 ὀπλισμένους, καὶ τραβοῦσε διαφεύγοντας πρὸς τὰ Σφακιά. Ἐμεῖς καθήσαμε καὶ φάγαμε κονσέρβες χωρὶς ψωμί σὲ μιὰ βρουσοῦλα δίπλα σ' ἓνα βράχο. Πήραμε τὸ δημόσιο δρόμο πού πάει πρὸς τὴ «Μαλάξα». Στρίψαμε δεξιὰ καὶ κατεβήκαμε στὰ «Κοντόπουλα». Ἀπὸ κεῖ στὸ «Κατοχώρι». Ἐδῶ ὅμως μιὰ ἀσύδοτη διάδοση πὼς ἔφθασαν οἱ Γερμανοὶ μὲ μοτοσυκλέττες στὰ Κοντόπουλα μᾶς ἀνάγκασαν ἄρον-ἄρον νὰ πάρωμε τὸν ἀνήφορο γιὰ τοὺς «Κάμπους». Στὸν ἐλικοειδῆ δρόμο ἓνα πολυποίκιλλο πλῆθος ἀνέβαινε. Τὸ βράδυ ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος διενυκτέρευσε στοὺς «Κάμπους». Ἐμεῖς φιλοξενηθήκαμε ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴ οἰκογένεια κάποιου Μανώλη Γκαντζουράκη (πού παρ' ὅλο πού ἦταν κι' αὐτὸς φυγὰς ἀπ' τὰ Χανιά καὶ φιλοξενούμενος μὲ τὸ λοχαγὸ τῆς Στρατολογίης κ. Κανταράκη σ' ἓνα γνωστό τους σπίτι ἐν τούτοις βρῆκε τὸν τρόπο νὰ μᾶς βολέψη κι' ἐμᾶς καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ νὰ κοιμηθοῦμε τραυματισμένοι ἀνθρωποὶ ἔξω). Μείναμε δυὸ-τρεῖς μέρες μού φαίνεται καὶ φύγαμε νὰ πᾶμε πρὸς τὰ «Κεραμειά» (περιοχὴ χωριῶν μὲ πολλὰ χωριουδάκια μὲ ξεχωριστὲς ὀνομασίες. Στὴν ἐπαρχίᾳ Κυδωνίας).

ΟΙ ΚΑΨΜΕΝΟΙ ΟΙ ΝΕΟΖΗΛΑΝΔΟΙ....

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ πληροφορίες μάθαμε πῶς ὀλοκληρώθηκε ἡ κατάληψη. Τὰ Βρετανικὰ τμήματα ἀκολουθώντας τὸ ὁδοιπορικὸ : «Στῦλος—Ἀσκύφου—Σφακιά, κατόρθωσαν νὰ διαφύγουν μὲ πλοῖα ὅσοι μπόρεσαν. Μερικὲς ὅμως ομάδες Αὐστραλῶν—ἰδίως Νεοζηλανδῶν—ἔμειναν καὶ πῆραν τὸν ἄχαρι δρόμο τῆς περιπλανήσεως. Σὲ ἐχθρική χώρα βέβαια δὲν ἦσαν. Μὰ ἡ σπάνις τῶν τροφίμων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, καὶ ὁ φόβος τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη (γιατὶ ἡ μανία τῶν Γερμανῶν εἶχε στραφῆ στοὺς Κρητικούς ἐκείνους πού ἀπέκρουπταν τοὺς Νεοζηλανδοὺς καὶ δὲν τοὺς κατέδιδαν. Πολλοὶ δὲ ἐτουφεκίσθησαν διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ τοὺς καταδώσουν). Αὐτὸ πρὸ παντὸς ἔκανε τοὺς κατοίκους νὰ δείχνουν κάποια ἐπιφυλακτικότητα ἀπέναντι μερικῶν ομάδων φυγάδων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περιέλθουν σὲ πολλὴ ἀπελπιστικὴ κατάσταση οἱ καψμένοι οἱ Νεοζηλανδοί. Ἦταν ἀξιοθρήνητο τὸ θέαμα πού παρουσίαζαν. Θὰ πῆς κι' ἐμεῖς ἂν καὶ Ἕλληνες, ἂν καὶ σὲ δικό μας μέρος, εἴμαστε καλύτεροι ; Σχετικῶς θὰ μποροῦσε νὰ πῆ κανεὶς. Ἐνῶ αὐτοὶ βέβαια εἶχαν καὶ τὴ δυσχέρεια τῆς γλώσσας. Ραγίζονταν ἡ καρδιά μου σὺν ἔβλεπα στὶς ἐκφράσεις αὐτῶν τῶν παιδιῶν ζαγραφισμένη τὴν ἀπόγνωση.

Μιὰ τέτοια ομάδα ἀπὸ τρεῖς Νεοζηλανδοὺς τὴ βρήκαμε σὲ μιὰ λόχη ὅταν πηγαίναμε πρὸς τὰ «Κεραμειά». Περνούσαμε ἓνα ρεμματάκι μὲ πολὺ ἴσκιο ἀπ' τὰ πυκνὰ δένδρα. Σάφηνου ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δένδρα εἶδαμε ν' ἀναδίδεται ἓνας καπνός. Προχωρήσαμε ἀπὸ περιέργεια καὶ τὶ νὰ δοῦμε ;

Τρεῖς Νεοζηλανδοὺς ποὺ σηκώθηκαν σαστησμένοι σὰν μᾶς εἶδαν ξαφνικά. Τοὺς καθησυχάσαμε. «Ὅφισερ Γκρήκ;» Ἔκαναν. «Γιές» τοὺς εἶπαμε. «Ὅφισερ Γκρήκ». «Ρεζέρβιστ γούντεντ» (Ἕλληνες ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ τραυματίες). Μᾶς ἔδειξαν τὸ πρόγευμά τους. Μείναμε κατάπληκτοι. Μέσα σὲ μιὰ καραβίνα ἀγωνίζονταν νὰ βράσουν μιὰ πατάτα καὶ δυὸ κρεμμύδια! Πῶς καταγᾶ ὁ πόλεμος τέλος πάντων καὶ τὸν πιὸ καλοζωισμένο ἄνθρωπο... Τοὺς δώσαμε δυὸ κονσέρβες κρέας μιὰ μαρμελάδα, μερικὰ τσιγάρα, κι' ἓνα κουτί γάλα. Μόνο ποὺ δὲν μᾶς φιλοῦσαν τὰ χέρια ἀπὸ εὐγνωμοσύνη. Φεύγοντας ὁ κ. Δήμου θυμήθηκε πὼς στὴν τσέπη του εἶχε κι' ἓνα πορτοκάλι. Γύρισε καὶ τοὺς τὸ ἔδωσε. Ὁ ἓνας τους δάκρυσε καὶ τὸν φίλησε. Εἶχαμε ἀρκετὰ ξεμακρύνῃ ὅταν ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμα ν' ἀντηχοῦν στ' αὐτιά μας τὰ «Θένγκ—γιού» τῶν Νεοζηλανδῶν. Καῦμένα παιδιά, καῦμένοι Νεοζηλανδοί. Ἄραγε ἀξιοθήκατε νὰ ἐπιζήσετε ἀπ' τὴν κόλαση τοῦ πολέμου στὴν Πατρίδα σας τὴ Νέα Ζηλανδία γεροί; Ἄν ναι ἀσφαλῶς θὰ θυμᾶστε ἀπὸ τὴν Κρήτη πολλὰ τέτοια καὶ ἄλλα περιστατικά καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ πρὸς τοὺς ἀγαπημένους τους Νεοζηλανδοὺς, ποὺ τοὺς εἶδε κοντά, σφικτὰ μαζὺ μὲ αὐτὸν ν' ἀγωνίζονται ν' ἀποκρούσουν ἓνα βάρβαρο καὶ σκληρὸ εἰσβολέα....

Ὑστερα ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες, ἀφοῦ ἄφησα τὸν κ. Δήμου στὸ χωριὸ «Θυμιά» τῶν Κεραμειῶν, πῆρα μαζὺ μου τὸ Γκάνα κι' ἄρχισα μιὰν ἀτέλειωτη περιπλάνηση στὶς Κρητικὲς μαδάρες καὶ στὶς βουνοκορφές τῶν «Λευκῶν Ὀρέων» τῆς Κρήτης διαφεύγοντας γιὰ πάντα τὴν Γερμανικὴ αἰχμαλωσία.....

[Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐτελείωσαν τὰ χειρόγραφα τοῦ ὑπολοχαγοῦ κ. Ε... Σηκώθηκα καὶ πῆγα πρὸς τὸ παράθυρο, καὶ τὸ ἀνοιξα. Πιγυόμουνα ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀναπόληση τόσων τραγικῶν σκηνῶν καὶ τόσων φρικαλεοτήτων. Ἦθελα ν' ἀναπνεύσω. Νὰ μοῦ φύγῃ αὐτὸς ὁ βραχνᾶς τῆς σκλαβιάς. Πέρα πρὸς τὴν ἀνατολὴ κάτι ἄρχισε νὰ ροδίξῃ. Τὰ κοκκόρια μοῦ φάνηκαν πὼς λαλοῦσαν χαρούμενα. Μερικὰ συννεφάκια ἄρχισαν νὰ διαλύωνται καὶ ν' ἀνατέλλῃ δλόλαμπρος ὁ ἥλιος! Τὰ βήματα τοῦ κατακτητοῦ ἄρχισαν ν' ἀκούγονται μακρὰ... Ὁ ἥχος τους ἄρχισε νὰ χάνεται, νὰ ξεμακραίνη. Μιὰ ἐλπίδα ἄρχισε νὰ γεννιέται μέσα μου. Μιὰ προσδοκία χαρούμενη. Νᾶναι τὸ αἶσθημα τῆς Νίκης ποὺ ἔρχεται; Ποιὸς ξέρει! Ποτὲ δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀπελπίζεται. Γιατὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι: «Ἐπειτα ἀπὸ κάθε Γολγοθᾶ, ἐπακολουθεῖ πάντα καὶ μιὰ λαμπρότητα Ἀνάστασις.....»]

31-1

26/2

